

KH 25.3.2024 § 67, LIITE 1.

Muuramen kunnan toimintakertomus ja tilinpäätös vuodelta 2023

SISÄLLYSLUETTELO

1.	OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMINNASSA JA TALOUDESSA	1
1.1	Kunnanjohtajan katsaus vuoteen 2023.....	1
1.2	Kunnan hallinto.....	3
1.2.1	Muuramen kunnan organisaatio	3
1.3	Suunnitelmaperusteet vuodelle 2023 ja toteuma lyhyesti	5
1.3.1	Kuntastrategia	7
1.3.2	Koonnos TA 2023 valtuustoon nähden sitovista strategisista tavoitteista	8
1.4	Yleinen taloudellinen kehitys.....	17
1.4.1	Kuntatalous.....	17
1.5	Toimintaympäristön kehitys.....	17
1.6	Väestö ja väestörakenne	18
1.7	Hallinto ja henkilöstö	20
1.8	Kunnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta	22
1.9	Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	23
1.9.1	Tilikauden tuloksen muodostuminen	23
1.9.2	Toiminnan rahoitus.....	24
1.10	Rahoitusasema ja sen muutokset	27
1.11	Kokonaistulot ja -menot.....	30
1.12	Kuntakonsernin toiminta ja talous	31
1.12.1	Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä.....	31
1.12.2	Muuramen kunnan konsernirakenne	32
1.12.3	Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut.....	33
1.12.4	Kunnanhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä ja talouden tasapainottamista koskevista toimenpiteistä.....	37
2	KUNTAKONSERNI.....	38
2.1	Muuramen Vuokra-asunnot Oy	38
2.2	Kiinteistö Oy Muuramen Kettula	39
2.3	Muuramen Lämpö.....	40
2.4	Asunto Oy Hakamuurame.....	42
2.5	Kiinteistö Oy Muuramen Virastotie	43
2.6	Muuramen Hyvinvointi Oy.....	44
3	KÄYTTÖTALOUDEN TOTEUTUMINEN	45
3.1	Keskusvaalilautakunta	45
3.2	Tarkastuslautakunta	47
3.2.1	Tilintarkastus.....	48
3.3	Kunnanhallitus/Tukipalvelut.....	48
3.3.1	Työllisyyspalvelut.....	49
3.3.2	Tukipalvelukeskus	50
3.3.3	Kiinteistötoimi.....	54

3.3.4	Keskuskeittiö	55
3.3.5	Sisäiset palvelut.....	57
3.3.6	Seutu- ja alueyhteistyö	58
3.3.7	Muu toiminta	59
3.4	Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta	60
3.4.1	Hallinto	60
3.4.2	Varhaiskasvatuspalvelut.....	67
3.4.3	Perusopetus	72
3.4.4	Muuramen lukio / toisen asteen koulutus	82
3.4.5	Liikkuva Muurame	85
3.4.6	Kulttuuri- ja nuorisopalvelut	90
3.4.7	Joukkoliikenne	105
3.5	Elinvoiman ja kestävä kasvun palvelut	107
3.5.1	Elinvoiman ja kestävä kasvun lautakunta	107
3.5.2	Maankäyttö ja elinkeinot	112
3.5.3	Luvat ja valvonta	120
3.5.4	Infra ja mittaus.....	125
4	TULOSLASKELMAN TOTEUTUMINEN	132
4.1	Verotulojen ja valtion osuuksien erittely	133
5	INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN	134
5.1	Kunnanhallituksen investoinnit	135
5.2	Tukipalvelujen investoinnit	135
5.3	Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan investoinnit.....	137
5.4	Elinvoiman ja kestävä kasvun lautakunnan investoinnit	139
6	RAHOITUSOSAN TOTEUTUMINEN.....	145
7	YHTEENVETO VALTUUSTON HYVÄKSYMIE MÄÄRÄRAHOJEN JA	146
	TULOARVIOIDEN TOTEUTUMISESTA	146
8	TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	148
8.1	Tuloslaskelma	148
8.2	Rahoituslaskelma	149
8.3	Tase	150
8.4	Konsernilaskelmat	152
9	TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT.....	156
9.1	Arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja menetelmät	156
9.2	Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot	161
9.3	Tasetta koskevat liitetiedot	164
9.4	Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat	171
	liitetiedot	171
9.5	Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkiota ja intressitapahtumia koskevat	173
	liitetiedot	173
10	ERIYTETTY VESIHUOLTO.....	175

10.1	Käyttötalouden toteutuminen.....	175
10.2	Vesihuollon investoinnit	178
10.3	Vesihuollon rahoituksen toteutuminen	181
10.4	Vesihuollon tilinpäätöslaskelmat.....	182
10.5	Esitys vesihuollon tilikauden tuloksen käsittelystä	184
10.6	Vesihuollon tilinpäätöksen liitetiedot	184
11	KILPAILULAIN 30 D § MUKAAN ERIYTETYT TOIMINNOT	186
12	ERIYTETTYJEN TILINPÄÄTÖSTEN VAIKUTUS KUNNAN TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMISEEN	188
13	TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET	189
14	LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA.....	190
15	SELVITYS KIRJANPIDON SÄILYTYKSESTÄ	191

1. OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMINNASSA JA TALOUDESSA

1.1 Kunnanjohtajan katsaus vuoteen 2023

Kunnan toiminnalliset tavoitteet toteutuivat lähes talousarviotavoitteiden mukaisesti

Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan vastuualueella toiminnalliset tavoitteet toteutuivat hyvin. Perustoiminnan lisäksi palveluita kehitettiin aktiivisesti hyödyntämällä samalla ulkopuolisia hanke- rahoituksia. Erityisesti lasten ja nuorten palveluissa kehittämistoiminta oli monipuolista ja asia- kastarpeesta nousevaa. Muuramen kunnan tuottamia palveluita voi luonnehtia perustellusti laa- dukkaiksi. Tukipalvelukeskuksen olennaisimmat toiminnalliset tavoitteet saavutettiin. Kunnan kan- nalta merkittävimmät asiat liittyvät kiinteistöjen rakentamiseen ja peruskorjaukseen. Suurimpana yksittäisenä hankkeena talousarviosuunnitelmaa nopeammin eteni monitoimitalon rakentaminen. Myönteistä on, että konsernirakenteeseen ja toimintaan liittyvät järjestelyt saatiin päätettyä vuo- den 2023 aikana.

Elinvoiman ja kestäväen kasvun lautakunnan toimialalla tavoitteet toteutuivat osittain talousarvio- suunnitelman mukaisesti. Sillanniityn tonttien esirakentaminen toteutui. Teollisten tonttien va- rauksia tehtiin alueelle jonkin verran, mutta kaupalliseen liiketoimintaan kaavoitetun alueen tontin luovutuksissa ei tapahtunut edistystä. Omakotitalotonttien luovutuksissa ei saavutettu asetettua tavoitetta. Tontteja myytiin 13 kappaletta tavoitteen ollessa 20 myytyä tonttia. Tähän vaikutti merkittävänä asiana talouden taantuma. Myönteistä toimialan toiminnallisten tavoitteiden toteu- tumisessa on, että tonttien markkinointia kehitettiin vuoden aikana. Markkinoinnin kehittämisen lisäksi huomiota on kiinnitettävä kaavoituksen edistämiseen siten, että uusia kilpailukykyisiä asuinalueita ja yritysalueita on tulevaisuudessa tarjolla nykyistä enemmän. Huolta toimialalla ai- heuttavat vesihuollon ennakoitua useammat putkirikot, jotka kertovat merkittävästä verkoston korjaustarpeesta. Myönteistä toimialalla on paikkatiedon ja digitaalisuuden hyödyntämiseen liittyvä voimakas kehittäminen.

Henkilöstö- ja rahoituskulujen ennakoitua suuremmat kasvut heikensivät kunnan taloudellista tu- losta

Muuramen kunnan vuoden 2023 alkuperäinen talousarvio oli laadittu 3,34 miljoonaa euroa ylijää- mäiseksi. Talousarviotavoitteesta jäätiin merkittävästi tuloksen ollessa 1,61 miljoonaa euroa en- nen investointivarausten tekemistä. Varausten jälkeen tulos oli ylijäämäinen 0,01 miljoonaa euroa. Vuosikate oli 6,22 miljoonaa euroa ja toimintakate – 30 miljoonaa euroa. Merkittävimmät talou- dellista tulosta alentavat tekijät olivat selvästi arvioitua suuremmat henkilöstökustannukset sekä rahoituskulut. Henkilöstökulut toteutuivat alkuperäiseen talousarvioon verrattuna 1,18 miljoonaa euroa suurempina. Rahoitustuottojen ja -kulujen toteuma oli 0,69 miljoonaa euroa alkuperäisessä talousarviossa esitettyä heikompi. Myönteistä vuoden 2023 talouden toteutumassa oli, että kun- nan verotulojen kertymä ylitti noin 0,28 miljoonaa eurolla alkuperäisen talousarvion tavoitteen. Toimintatuotot ylittivät alkuperäisen talousarviotavoitteen 0,12 miljoonalla eurolla. Valtionosuudet kertyivät lähes alkuperäisen talousarvion mukaisesti.

Merkittävimmät kustannusten ylitykset tapahtuivat hyvinvointipalvelujen palvelualueella. Kokonai- suutena hyvinvointipalvelujen toimintakate oli 1,86 miljoonaa euroa heikompi kuin alkuperäisen talousarvion tavoite. Toimintakulut ylittivät alkuperäisen talousarviotavoitteen 1,69 miljoonalla eu- rolla. Toimintakulujen ylitystä merkittävimmin selittivät henkilöstökustannukset, jotka ylittivät al- kuperäisen talousarviotavoitteen 1,15 miljoonalle eurolla. Henkilöstökustannusten talousarvioyli- titys tapahtui suurimmalta osin perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Vuoden 2023 muute- tusta talousarviosta perusopetus jäi 0,12 miljoonaa euroa ja varhaiskasvatus 0,06 miljoonaa eu- roa. Ottaen huomioon sen, että opetuspalveluiden ja varhaiskasvatuksen lapsimäärät palveluissa eivät ole merkittävästi kasvaneet, on vuoden aikana tapahtunut kustannusten nousuvauhti kunnan talouden kannalta huolestuttava perusopetuksessa (+12 %) ja varhaiskasvatuksessa (+22 %). Vaikka palkkakustannusten noususta osa selittyy poikkeuksellisen korkeilla palkankorotuksilla, on palkkakustannusten nousu niin voimakasta, että tulosyksiköiden talouden suunnitteluun ja seu- rantaan on kiinnitettävä tulevaisuudessa erityistä huomiota.

Elinvoiman ja kestäväen kasvun palvelualueella toimintakulut toteutuivat lähes alkuperäisen talousarviotavoitteen mukaisesti. Sen sijaan toimintatuottojen tulotavoitteesta jäätiin 0,36 miljoonaa euroa. Tämä johtuu suurelta osin siitä, että tontinmyyntitavoitteita ei saavutettu talousarviotavoitteen mukaisesti. Myös kunnanhallituksen alaisen tukipalvelukeskuksen toimintatuotot toteutuivat 0,29 miljoonaa euroa talousarviota heikompana, koska tontinmyyntitavoitetta ei saavutettu. Vesihuollon tilinpäätöksen tuloksen toteutuminen 0,37 miljoonaa euroa tappiollisena on merkittävä poikkeama. Vesihuollon talous on saatava tasapainoon vesihuoltolain mukaisesti, mikä tulee edellyttämään vesihuollon maksujen nostamista. Yleensä ottaen voidaan todeta vuoden 2023 talouden ja toiminnan olleen edelleen haasteellinen ennustettava, mikä näkyy merkittävinä talousarviomuutoksina vuoden 2023 aikana sekä useiden palvelualueiden talousarviosta poikkeavista tuloksista.

Muuramen kunnan taloudellinen tulos vuonna 2023 on kohtalainen varsinkin, kun ottaa huomioon keväällä sovitun poikkeuksellisen korkean palkkaratkaisun vaikutukset. Tulos säilyy vuoden 2022 tilinpäätöksen tasolla. Kustannusten voimakas kasvu varhaiskasvatuksessa ja opetuspalveluissa tulee kuitenkin haastamaan kunnan talouden tulevaisuudessa, jos sitä ei pystytä merkittävästi hillitsemään. Kunnan tulojen kertymistä on parannettava huomattavasti tulevaisuudessa. Rakenteilla olevien investointien toteutuminen tulee lisäämään merkittävästi poistoja, mikä alentaa merkittävästi tulosta tulevaisuudessa. On myös mahdollista, että työllisyyspalveluiden siirtyminen valtiolta kuntien hoidettavaksi tulee jossain määrin heikentämään kuntien taloudellista tilannetta. Taloudellisen pohjan heikentyessä huomattavasti lähivuosina on talouden ja toiminnan seuranta ja suunnittelua terävöitettävä. Taloudellista kasvua ja toimeliaisuutta edistäviä toimenpiteitä on tehostettava. Työpaikkojen ja asukkaiden saamiseksi paikkakunnalle on edelleen rakennettava perustaa uudelle kasvuhakuiselle yritystoiminnalle elinvoiman edellytyksiä kehittämällä. Samalla on huolehdittava alueella jo olevien asukkaiden ja yritysten pysymisestä Muuramessa.

Muuramen kunnan kehittämistä on jatkettava johdonmukaisesti ja päämäärätietoisesti

Muuramen kunnan strategian visiona vuoteen 2035 on *"Maailman onnellisin Muurame"*. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää strategian mukaisen kestäväen kasvun toteutumista. Kustannusten nousu on vuonna 2023 ollut suhteessa tulo-rahoituksen kehitykseen liian nopeaa. Kunnan saamaa tulo-rahoitusta on pystyttävä kasvattamaan muun muassa asukasmäärää nostamalla. Vuonna 2023 toteutunut 70 asukkaan lisäys ei riitä tulopohjan riittävään laajentamiseen. Toteuma on pystyttävä nostamaan kunnan strategiassa asetettuun +150 asukkaaseen. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää riittävän kilpailukykyistä ja monipuolista tonttitarjontaa, minkä takia valmistelussa olevien kaavoitusten on edettävä sujuvasti. Tulotavoitteen kasvattamisen ohessa palvelujen toimintameinojen kasvua on pystyttävä hillitsemään vuoden 2023 tilanteeseen verrattuna.

Taloudellisen kestävyden, asukasmäärän kasvun ja yritystoiminnan laajentumisen lisäksi ympäristöarvojen huomioiminen vaatii johdonmukaista, suunnitelmallista ja eri näkökulmia yhteensovittavaa toimintaa. Tämä tulee haastamaan sekä Muuramen kunnan palvelutuotannon että kunnallisen päätöksenteon. Kiristyvässä kuntien välisessä kilpailutilanteessa toimivan ja tehokkaan palvelutuotannon lisäksi erityistä huomiota on kiinnitettävä viestintään sekä paikkakunnan veto- ja pitovoiman parantamiseen. Muuramen kunnan päättäjiltä, esimiehiltä ja henkilöstöltä tarvitaan edelleen tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista sekä sitoutumista asetettuihin tavoitteisiin. Kaiken tämän ohella huomiota on yhä enemmän kiinnitettävä koko konsernin talouteen ja toiminnan tehokkuuden parantamiseen.

Muuramen kunnan luottamushenkilöt, viranhaltijat ja työntekijät ovat suoriutuneet hyvin vuoden 2023 tehtävistä ja tavoitteista. Lausun heille tässä yhteydessä parhaat kiitokset hyvästä ja tuloksellisesta työstä Muuramen kunnan puolesta.

Muuramessa 8.3.2024

Jarkko Määttä
kunnanjohtaja

1.2 Kunnan hallinto

1.2.1 Muuramen kunnan organisaatio

Luottamuselinorganisaatio 1.1.2023 lähtien

Muuramen kunta | Organisaatio

Organisaatio 1.1.2023 lähtien

Muuramen kunta | Toimialat

ELINVOIMAN JA KESTÄVÄN KASVUN TOIMIALA

HYVINVOINNIN JA PALVELUIDEN TOIMIALA

TUKIPALVELUKESKUKSEN TOIMIALA

1.3 Suunnitelmaperusteet vuodelle 2023 ja toteuma lyhyesti

Talousarvion laadinnan lähtökohdat

Talousarvion laadinnan lähtökohtana oli mitoittaa menokehys maltilliseen kasvuun. Tulot riittivät kattamaan maltillisen kasvun ilman verojen korotuksia. Menokehykseksi sovittiin keväällä kunnanhallituksen talousarviovalmistelussa kokonaisuuden osalta kokonaisuutena 3,0 % kasvu sisältäen henkilöstömenot.

KH 13.6.2022 § 150

Lautakunnittain talousarvio laaditaan seuraavaan tavoitetasoon:

Tarkastuslautakunta	35 000 €
Keskusvaalilautakunta	35 000 €
Kunnanhallitus	+0,0 % + MMK vanhan massan purku
HyPa lautakunta	+4,0 %
ELK lautakunta	+4,0 %
Koko kunta	+3,0 %

Talousarvion laadinnassa kokonaisuuden osalta ei päästy talousarvio-ohjeen tavoitteen mukaiseen lopputulokseen. Kokonaiskasvun maksimimäärä oli 3,0 % ja toteuma oli 8,9 % muuttamattomaan talousarvioon 2022. Valt 11.12.2022 § 130

Talousarvioesityksessä kulut	kehys	alkup. TA23
Tarkastuslautakunta	35 000 €	= 35 t€
Keskusvaalilautakunta	35 000 €	= 35 t€
Kunnanhallitus	0,0 % + MMK purku + työll 1,2 M€	= + 26 %, 10,72 M€
HyPa lautakunta	+4,0 %	= + 5,1 %, 26,66 M€
ELK lautakunta	+4,0 %	= - 2,2 %, 4,33 M€
Koko kunta	+3,0 %	= + 8,9 %, 41,74 M€

Talousarvion toteuma toimintakulujen osalta tilinpäätöksessä 2023

Talousarvioesityksessä	TA2023	TA MUUTOS	YHT	TP2023	POIKKEAMA
Tarkastuslautakunta	35 000 €	0	35 000 €	28 382 €	- 6 t€
Keskusvaalilautakunta	35 000 €	0	35 000 €	30 453 €	- 5 t€
Kunnanhallitus	10,72 M€	0	10,72 M€	10,80 M€	+ 82 t€
HyPa lautakunta	26,66 M€	0,85 M€	27,51 M€	27,87 M€	+ 355 t€
ELK lautakunta	4,33 M€	0,17 M€	4,50 M€	4,43 M€	- 73 t€
Koko kunta	41,78 M€	1,02 M€	42,80 M€	43,16 M€	+ 355 t€

Kunnanhallituksen osuuteen oli kirjattu Hyvinvointi -liikelaitokselta siirtyvä 1,2 M€ suuruinen työllistämisen osuus kokonaisuudessaan. Menoja toteutui vain puolet tästä kokonaisuudesta, koska kuntouttava työtoiminta ei siirtynyt kunnille. Työllistämisen osuudessa suurin yksittäinen menoerä työmarkkinatuen kuntaosuus ylitti käyttösuunnitelmassa muutetun 0,5 M€ 10 prosentilla. Kiinteistöjen kulut nousivat kautta linjan talousarviossa arvioitua nousua (0,95 M€) enemmän. Mäkelänmäen koulun vanhan massan purku ja ylläpito ylittyi 0,17 M€. Puukoulun leasing sopimuksen koron kiinnittäminen tehtiin vasta lokakuussa 2023 ja rakennusaikeisten kustannusten korko lyhennettiin kerralla 0,66 M€. Korkomenoon ei oltu varauduttu talousarviossa. Keskuskeittiön kulut nousivat kehyyksessä jo 0,1 M€ ja ylittivät talousarvion lopulta 0,16 M€. Kunnanhallituksen kokonaisuus ylittyi lopulta 84 000 euroa.

HYPÄ -lautakunnan osuus ylitti jo talousarviossa annetun kehyksen 0,3 M€. Henkilöstömenojen kasvua varten tehty lisätalousarvio (Valt 13.11.2024 § 117 nettomenovaikutus 850 000 euroa) 1 M€ ei riittänyt kokonaisuudessaan kattamaan toteumaa. Henkilöstömenot ylittyivät 2 % ja ylitys euroina 355 000 euroa. Ylitykset toteutuivat korostetusti varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Palveluista ei onnistuttu säästämään käyttösunnitelmamuutoksella tavoiteltua 150 000 euroa, mutta vastaava alitus saavutettiin muissa toimintakuluissa. Käytännössä ylitystä tuli henkilöstömenojen ylityksen verran.

ELKA -lautakunta alitti suunnittelukehyksen, vaikka henkilöstökulut oli kirjattu täysimääräisesti käyttötalouteen (aikaisempina vuosina osa palkkakuluista oli kirjattu investoinneille). Alitus johtui kuitenkin siitä, että lautakunnan vastuulta siirtyy pelastustoimi (0,95 M€) hyvinvointialueen vastuulle. Henkilöstömenoja ja ulkoista vuokraa varten valtuusto hyväksyi menokehukseen 168 000 euron lisätalousarvion (Valt 12.6.2024 § 65). Menojen kokonaistoteuma alittui lopulta 74 000 euroa. Toteuman alitusta menoissa selittää se, että suunniteltua lupaineistojen skannausta ja siirtoa sähköiseen järjestelmään ei toteutettu 2023.

Vertailtaessa tilinpäätöksen toteumaa muutettuun talousarvioon, ei täysin käy ilmi, kuinka voimakkaasti Muuramen kunnan menokehys on kasvanut. Parhaan käsityksen tästä saa vertaamalla tilinpäätöksen 2022 ja 2023 lukuja toisiinsa.

TULOSLASKELMA	TP2023	TP2022	erotus	
TOIMINTATUOTOT				
Myyntituotot	4 443 322,03	4 410 790,69	32 531,34	0,7 %
Maksutuotot	879 151,74	898 780,68	- 19 628,94	-2,2 %
Tuet ja avustukset	879 701,93	696 211,23	183 490,70	26,4 %
Muut toimintatuotot	6 910 613,87	6 792 097,81	118 516,06	1,7 %
TOIMINTATUOTOT	13 112 789,57	12 797 880,41	314 909,16	2,5 %
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	48 652,92	325 401,78	- 276 748,86	-85,0 %
TOIMINTAKULUT				
Henkilöstökulut	- 21 883 124,68	- 19 846 312,64	- 2 036 812,04	10,3 %
Palvelujen ostot	- 8 424 141,38	- 8 876 002,74	451 861,36	-5,1 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	- 3 309 907,84	- 3 085 632,44	- 224 275,40	7,3 %
Avustukset	- 2 945 029,97	- 2 223 310,40	- 721 719,57	32,5 %
Muut toimintakulut	- 6 595 083,80	- 5 596 493,30	- 998 590,50	17,8 %
TOIMINTAKULUT	- 43 157 287,67	- 39 627 751,52	- 3 529 536,15	8,9 %
TOIMINTAKATE YHTEENSÄ	- 29 995 845,18	- 26 504 469,33	- 3 491 375,85	13,2 %

Yllä olevassa taulukossa olevat luvut ovat sisäisen tuloslaskelman lukuja ilman laskennallisia eriä eli näihin tuloihin ja menoihin jokainen toimiala voi vaikuttaa suoraan itse. Tulojen kasvuprosentti on 2,5 % ja menojen 8,9 %. Menot ovat kunta-alalla jo lähtökohtaisesti huomattavan paljon suuremmat kuin toiminnasta perittävien maksujen tuotot. Euroina ero tulojen ja menojen kasvussa on vieläkin suurempi. Toimintakate on syöksynyt vuodessa lähes 3,5 miljoonaa euroa heikommaksi.

1.3.1 Kuntastrategia

Toimeenpano-ohjelmaan oli nostettu seuraavat painotukset

Strategian toimeenpano-ohjelma

Mittarit

Mittari	Lähtötilanne	Tavoitetaso
Väestömäärä (31.12. tilanne)	10 426 (v. 2021)	+150 asukasta/vuosi
Työpaikkojen määrä	2 811 (2019)	+30 työpaikkaa/vuosi
Luovutettujen tonttien määrä	21	20
Kuntabarometri	Kunta sijoittuu sijoille 1-4	Kunta sijoittuu sijoille 1-3
Yrittäjien suosittelemuus (NPS)	62 (2021) n=26	65 tai yli vastaajamäärä kasvaa
Asukkaiden suosittelemuus (NPS)	50 (2021) n=258	55 tai yli vastaajamäärä kasvaa
Kunnan työntekijöiden suosittelemuus (NPS)	41 (2021) n=34	45 tai yli vastaajamäärä kasvaa
Henkilöstön sairauspoissaolot, kalenteripvää/HTV (kunta-alan keskiarvo 17)	20 (2021)	Vähenee Alhaisempi kuin kunta-alan keskiarvo
HYTE-kerroin (asteikko 0-100)	72 (2021)	80 tai yli
#kestävämuurame, käyttömäärä	Käyttöön vuonna 2023	
Kuntien arviointimenettelyn kriteeristön täytyminen	Yksikään ei täyty	Yksikään ei täyty
Konsernin lainat, euroa/asukas	4 371 (Tilinpäätös 2021)	Pysytään valtakunnallisen keskiarvon alapuolella

1.3.2 Koonnos TA 2023 valtuustoon nähden sitovista strategisista tavoitteista

Kunnanhallitus

Valtuustoon nähden sitovat strategiset tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Vetovoima ja yrittäjäaktiivisuus		
Asukasmäärän kasvu	Asukasluku, kasvu ed. vuoden loppuun verrattuna. tilanne 31.12.2022 yht. 10 486 asukasta, tavoite +150 vuodessa	Ei toteutunut, kasvu 70 asukasta, 31.12.2023 asukkaita 10 556
Työpaikkamäärän kasvattaminen	Työpaikkamäärä 2019 2811 + 30 vuodessa	Työpaikat, 2020 2709, ei toteutunut, 2021 2855 toteutui, 2022 2854 ei toteutunut, 2023 lukuja ei vielä saatavilla.
Kuntabarometrituloksen parantaminen	Tavoitteena, että kunta sijoittuu sijoille 1-3	mittaus vasta 2024, 2022 sijoitus 6. sarjassa 10000-50000 asukasta
Yrittäjien suositteluhalukkuus	2021 62 ->tavoite 65 ja kasvattaa vastaajamäärää	NPS ei toteutunut 2023 tulos 27, vastaajamäärä kasvoi niukasti
Asuminen, liikenne ja elinympäristö		
Luovutettujen tonttien määrän kasvattaminen	20 kpl vuodessa myyntitavoite	ei toteutunut, myynti 2023 13 kpl
Hyvinvointi, osallisuus ja sujuva arki		
	HYTE kerroin, 72 (2021), 64 (2022)	Tavoite yli 80, ei toteutunut, 55 (2023)
Mutkattoman asioinnin Muurame	Seurataan käyttöön otettujen uusien sähköisten asiointitapojen ja menettelyjen määrää	Väärinkäytösilmoituskanava otettiin käyttöön, sähköinen palautepalvelu käyttöön 2023, toteutui osin
Aktiivinen ja tyytyväinen kuntalainen	Omatoimisen toiminnan tukeminen, avustusten saajamäärän kasvattaminen ja avustummäärän kasvattaminen.	Avustussumma kasvoi, mutta käyttö ei kasvanut, ei toteutunut
	Asukkaiden suositteluhalukkuuden kasvattaminen 2021 50 ->tavoite 55 ja vastaajamäärän kasvu	ei toteutunut, NPS 18 vuonna 2023, vastaajamäärä kasvoi 30 %
	#kestävämuurame käyttöön 2023	
	Päivittäin kouluruokailuun osallistuvien lasten ja nuorten % -osuuden kasvattaminen ja osallistaminen kouluruokailun kehittämiseen	Kouluruokailun päivittäin osallistuvien määrä on laskussa. 8.- 9. luokkalaisista 2021 74,2 % söi päivittäin kouluruoan, 2023 enää vain 56,1 %. Prosenttiosuuden kasvattaminen ei toteutunut. Osallistaminen toteutui.

Valtuustoon nähden sitovat strategiset tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö		
	Sairauspoissaolojen vähentäminen, kalenteripv/HTV, 2021 20	Toteutui 2023 toteuma 18,5 pv/htv (2022 25 pv/htv)
Mahdollistava kuntatalous	Kriisikuntakriteeristö, tavoite, yksikään kriteeri ei täyty	Toteutui, ei konsernissa kattamatonta alijäämää, vuosikate/poistot 1,35 (< 0,8), tuloveroprosentti 6,96 (>9,38), konsernin lainamäärä/asukas 3 789 (> 11 142), lainanhoitokate 1,7 (< 0,8)
	Konsernin lainamäärä alle valtakunnallisen keskiarvon €/as. 2021 Muurame 4 371 €/as. Keskiarvo 2021 7 680 €	Toteutui 3 789 € (keskiarvo 7 480 € vuonna 2023)

HYPA-lautakunta

Valtuustoon nähden sitovat strategiset tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Vetovoima ja yrittäjäaktiivisuus	Yrittäjyyskasvatuksen toteutukset Mittari: toteutusten määrä	Yrittäjyyskasvatuksessa kehitettiin Yrittäjyyden ehjä polku -malli varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle Yrittäjyyden kuntatiimin toimesta. Teemana "Kestävä yrittäjyys" Yrittäjyyskasvatusta toteutettiin monipuolisesti varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja lukiossa. Yrittäjyyden kuntatiimi toteutti "Kestävää Yrittämistä Kaikki Yhdessä (KYKY)-viikon" varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukion oppimisympäristöissä syyskuussa. Toimenpiteet esiteltiin strategian toimenpideohjelman raportissa 01-09/2023.
Asuminen, liikenne ja elinympäristö Hiilineutraali Muurame	Lukion kestävän kehityksen sertifikaatin toimenpiteiden toteutumisen	Lukion kestävän kehityksen sertifikaatti auditointiin 15.3.2023 ja hyväksyttiin. Sertifikaatin mittareita kehitettiin mitattavien asioiden ja mittariston osalta. Kestävän kehityksen lukuvuoden teemaksi valittiin luonnon arvostaminen. Muuramen ja Jämsän lukioilla oli yhteinen VESO-päivä Kestävän kehityksen tiekartta -hankkeesta ja kestävyyskasvatuksesta.
Hyvää elämää tukeva ja turvallinen elinympäristö	Investointien toteuttaminen ja suunnitelmien laadinta suunnitellun mukaisesti. Mittari: kokonaan, osittain, ei lainkaan	Investoinnit toteutettiin osittain. Hautalahden alueen suunnitelma oli nähtävillä, palautteita käsiteltiin yhteistyössä ja niiden pohjalta laadittiin tarkentavia suunnitelmia investoinnin toteutusmahdollisuuksista. Muuramenjoen luontopolun kehittämishankkeen suunnitelma valmistui. Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishankkeen suunnittelutyö eteni konsulttivetoisesti ja valmistui aikataulussa. Hiekkatekonurmi/tekojää -lähiliikuntapaikan investointi valmistui. Kinkomaan venelaiturin ruoppaus toteutettiin.

<p>Hyvinvointi, osallisuus ja sujuva arki</p> <p>Lasten ja nuorten hyvinvointi, turvallinen kasvu ja osallisuus</p>	<p>Osallisuutta lisäävien toimenpiteiden toteuttaminen.</p> <p>Mittari: Yhteisöllisen opiskeluohjauksen ohjauksen arviointi</p>	<p>Asiakaslähtöisyyden kehittäminen lasten ja nuorten palveluissa</p> <p>Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan nimeämä Muuramen kunnan hyvinvointiryhmän arvioi joulukuussa osallisuutta lisäävien toimenpiteiden toteutukset yhteisöllisen opiskeluohjauksen ohjauksen roolissa.</p> <p>Kaksi hyvinvointiohjaajaa ja koulunuorisotyöntekijä aloittivat tehtävissään maaliskuussa. Työ kohdistui kaikkiin Muuramen perusopetuksen yksiköihin.</p> <p>Opetuksen ja kasvatuksen strategian toimeenpanosuunnitelma valmistui kesäkuussa ja siihen sisältyvä lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen kirjattiin koulujen työsuunnitelmiin.</p> <p>Hyvinvoinnin vuosikello alakouluille hyväksyttiin kesäkuussa lautakunnassa ja otettiin käyttöön syksyllä 2023 kouluilla ja iltapäivätoiminnassa. Yläkoulun 7. luokilla pidettiin hyvinvointitunnit kerran viikossa luokanohjaajien vetämänä. Lukuvuoden teemana on ollut osallisuus.</p> <p>Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyn suunnitelma päivitettiin yhteistyössä esiopetuksen opiskeluohjauksen henkilöstön kanssa. Toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmatyö käynnistettiin.</p> <p>Varhaiskasvatuksessa toimi syksyllä 2023 yksi liikunta-koordinaattori. Kaksi digipeda-asiantuntijaa vahvistivat henkilöstön digiosaamista varhaiskasvatuksen tavoitteiden mukaisesti.</p> <p>”Mun juttu Muuramessa” –harrastamisen Suomen mallin toimintaa toteutettiin yhteistyössä yhdistys- ja järjestösektorin kanssa, ja vahvistettiin erityisesti yläkouluikäisten harrastusmahdollisuuksia.</p> <p>Varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusohjelma Kulttuurikarusellissa sekä peruskoululaisten kulttuurikasvatussuunnitelma Kulttuurikellossa järjestettiin ohjelmaa ja työpajoja moniammatillisesti eri ikäluokille. Elokuussa järjestettiin harrastemessut.</p> <p>Yläkoululaisille syyslukukauden alussa nuorisopalveluiden toteuttaman harrastuskyselyn pohjalta käynnistettiin uusia elektronisen urheilun, musiikkitoiminnan ja lautailuharrastamisen kerhoja.</p> <p>Koululaisten kesätoimintaan osallistui yli 70 lasta.</p> <p>Nuoriso- ja kulttuuripalveluiden sekä Soitin Jylhän yhteistyönä valmistui yrityksen tiloihin syyskuussa bändeille sekä ohjatuille pienryhmä- ja pajatoiminnoille akustoidut tilat.</p>
---	---	--

	Nuorisovaltuuston kokoukset suunnitellusti. Mittari: vähintään neljä kokousta vuoden aikana.	Nuorisovaltuusto piti kolme virallista kokousta ja viisi muuta tapaamista. Nuorisovaltuustolle järjestettiin dialogikoulutus tammikuussa. Nuorisovaltuustolle annettiin läsnäolo-oikeus hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan kokouksiin.
Mutkattoman asioinnin Muurame Aktiivinen ja tyytyväinen kuntalainen	Sähköisen asioinnin mahdollisuuksia nykyistä useammassa palvelussa	Kunnan verkkopalvelujen kehittäminen Sisäisen ja ulkoisen viestinnän kehittäminen Liikunta- ja ulkoilupaikat, kävely ja pyöräily sekä puistot ja viheralueet lisättiin uuteen karttapohjaiseen palvelujärjestelmään.
Johtaminen ja talous Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö Verkostoyhteistyö	Sairauspoissaolot Mittari: vähenevä trendi Tiivistynyt yhteistyö Mittari: uudet yhteistyömuodot	Koko toimialan sairaus- ja tapaturmapoissaolojen määrä väheni verrattuna vuoteen 2022. Varhaiskasvatuksen lähiesihenkilötyön vahvistamiseksi rekrytoitiin kolmas päiväkodinjohtaja 1.8.2023 alkaen. Toimialan esihenkilöiden yhteiset kokoukset pidettiin säännöllisesti uudella kokoonpanolla. Kasvatuksen ja opetuksen esihenkilöiden positiivisen johtamisen kehittämistä jatkettiin työstämällä tunteiden ja ilmapiirin johtamista sekä haastavien ristiriitatilanteiden ratkaisemista. Opetushenkilöstön digitaitojen arviointi tehtiin toukuussa 2023. Taitojen ja rohkeuden käyttöä erilaisia sovelluksia ja materiaaleja koettiin kehittyneen luvun aikana. Opetuksenjärjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma ja kriisisuunnitelma laadittiin yhdessä hyvinvointialueen opiskeluhoollon sekä sosiaali- ja kriisipäivystyksen palvelupäälliköiden kanssa, ja hyväksyttiin kesäkuun lautakunnan kokouksessa. Opiskeluhoollon henkilöstöä osallistui koulukohtaisten suunnitelmien tekemiseen. Yhteistyötä opiskeluhoollon kanssa on jatkettu sekä koulujen ja esiopetuksen opiskeluhooltoryhmissä että esihenkilötasolla. Sivistyspalveluiden henkilöstöä on osallistunut mm. hyvinvointialueen ehkäisevän työn verkoston, lasten, nuorten ja perheiden palveluiden sekä liikuntaneuvonnan yhteistyötapaamisiin. Hyvinvointialueen edustajat ovat osallistuneet nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tapaamisiin. Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta perusti Muuramen hyvinvointiryhmän, johon hyvinvointialue nimesi edustajat. Perhekeskustoiminta siirtyi vuoden alussa hyvinvointialueelle ja yhteistyö jatkui Muuramessa esimerkiksi yhteisten moniammatillisten kokoontumisten ja tapahtumien merkeissä. Perhekeskuksella jatkoivat toimintaansa myös avoin päiväkotitoiminta ja kunnan musiikkileikkikoulu.

ELK-lautakunta

Valtuustoon nähden sitovat strategiset tavoitteet	Toimenpiteet	Mittari	Vertailuarvo / Toteuma sinisellä fontilla
Vetovoima ja yrittäjäaktiivisuus			
Sijainnin hyödyntäminen ja tunnettavuuden lisääminen	9-tien varren kehittäminen	Elinvoimainvestointien edistyminen	(valmiusaste %) Toteuma 100 %(Sil-lanniitty)
Elinkeinoelämän edelläkävijä	Yritystonttitarjonnan määrän ja monipuolisuuden varmistaminen kaavoituksella ja markkinoinnilla	Varattujen yritystonttien määrä /vuosi	Vuonna 2022: 2 kpl Vuonna 2023: 10 kpl
		Markkinointitapah- tumien määrä	Määrä kasvaa verrat- tuna edelliseen vuo- teen Radiomainonta, sosi- aalinen media sekä yhteydenotot toimi- joihin. Markkinointia on tapahtunut huo- mattavasti enemmän kuin vuonna 2022.
Asuminen liikenne ja elinympäristö			
Monipuolinen eri tar- peita ja ikäryhmiä huo- mioon ottava asuminen	Kaavoitetaan monipuolista tonttivarantoa	Luovutettujen AO, AK ja AR-tonttien määrä /vuosi	20 tonttia/vuosi. Omakotitalotontteja myyty vuoden alusta yht. 13kpl.
Hiilineutraali Muurame 2035	Pyöräilyn olosuhteiden parantami- nen, luomme edellytykset hiilineut- raalisuuden saavuttamiseksi kestä- vällä maankäytön suunnittelulla ja kestävällä rakentamisella	Päästötöntä liikku- mista edistävät toimenpiteet: val- mistuneet kilomet- rit / vuosi	Valmistuneet kilo- metrit verrattuna edelliseen vuoteen. Vuonna 2023: 750 m Vuonna 2022: 1300 m. Kävelyn ja pyöräi- lyn edistämishjelma valmistui 12/2023.
Hyvää elämää tukeva ja turvallinen elinym- päristö	Kunnan ulkovalaistuksessa siirryt- tään 100-prosenttisesti LED-valai- simiin	LED-valaisimien osuus ulkovalais- tuksesta	Edellinen vuosi. 36 % 999kpl/2799 kpl. 255 kpl kasvua edelliseen vuoteen verrattuna.
	Vedenhankinnan turvaaminen: uuden vedenkäsittelylaitoksen to- teuttaminen	Hanke edistynyt	Hanke on edennyt suunnitelmien mu- kaan.
	Aluesuunnittelussa huomioidaan luonnon monimuotoisuuden säilyt- täminen sekä riittävät viheralueet.	Laadimme kattavat luontoselvitykset aluesuunnitteluun liittyen sekä huo- mioimme alueiden virkistysarvon	Kyllä/Ei

Hyvinvointi, osallisuus ja sujuva arki			
Mutkattoman asioinnin Muurame Aktiivinen ja tyytyväinen kuntalainen	Uusien osallisuusmallien käyttöönotto ja monipuolisten digitaalisten alustojen käyttöönotto	Kokeilemme uusia osallistamisen muotoja yhdessä kuntalaisten kanssa ja testaamme niitä erilaisissa toimintaympäristöissä.	Kyllä/Ei Kyllä. Kunnassa otettiin käyttöön sähköinen palautepalvelu
Johtaminen ja talous			
Mahdollistava kuntatalous	Digitalisaation hyödyntäminen toiminnan tehostamisessa	Digitaalisten prosessien määrä kasvaa	Kyllä/Ei Kyllä
Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö	Osaamisen kehittäminen strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi	Vähintään kolme päivää kouluttautuneiden osuus toimialasta	Vähintään kolme päivää kouluttautuneiden osuus henkilöstöstä verrattuna edelliseen vuoteen. 2023: 61 % 2022: 31 %
Verkostoyhteistyö	Asiantuntijaverkostoihin aktiivinen osallistuminen sekä verkostoyhteistyön edistäminen ja kehittäminen	Erillinen raportointi	Erillinen raportointi. Raportointi suoritetaan lyhyenä kuvauksena osana talousarvion toteutusta.

Eriytetty vesihuolto

Valtuustoon nähden sitovat strategiset tavoitteet	Toimenpiteet	Mittari	Vertailuarvo ja toteuma
Vetovoima ja yrittäjäaktiivisuus			
Sijainnin hyödyntäminen ja tunnetavuuden lisääminen	Hyvälaatuinen ja riittävä talousvesi toimii yrityksille vetovoimitehtävänä: elintarvike- ja prosessiteollisuus	Yrityksille myytävän talousveden määrä	Yrityksille myytävän talousveden määrä 2022 2023 pysynyt samoissa viime vuoteen verrattuna
Elinkeinoelämän edelläkävijä	Vesilaitos kattaa yritysten tarpeet talousveden suhteen		
	Yritysjätevesisopimusten päivittäminen	Yritysjätevesisopimusten määrä	2022/ 3 kpl 2023/ 0 kpl
Asuminen liikenne ja elinympäristö			
Monipuolinen eri tarpeita ja ikäryhmiä huomioon ottava asuminen	Vedenhankinnan turvaaminen: uuden vedenkäsittelylaitoksen toteuttaminen. Lipeästä siirrytään kalkkikivialkalointiin	Uusi kalkkivilaitos valmistuu	Hanke valmistuu aikataulussa: Hanke etenee sille asetussa aikataulussa. Muuratharjun sadetusalueen koepumppaukset alkoivat syksyllä ja ne ovat edenneet vuoden vaihteen yli.
	Vesilaitos tuottaa riittävästi hyvälaatuista talousvettä koko kunnan tarpeisiin	Talousveden laatu	Vedentutkimusohjelma Talousvesi täyttää Sosiaali- ja terveysministeriön vaatimat laatuvaatimukset.
		Laskuttamattoman veden hävikki	Verkoston vuototutkimusten avulla saatu pienennettyä talousveden hävikkiä.

Hiilineutraali Muurame 2035 Hyvää elämää tukeva ja turvallinen elinympäristö	Rakentamisessa ja saneeraamisessa pyritään hiilineutraaliuteen 2035 Energiatehokas talousveden tuotanto	Energiankulutus	Päästöjä on vähennetty toimintoja tehostamalla ja laitteistoja uusimalla vuoden 2023 aikana.
Hyvinvointi, osallisuus ja sujuva arki			
Mutkattoman asioinnin Muurame	Asukkaat voivat asioida vaivattomasti vesilaitosasioissa.	Työtilaukset aikataulussa	Poikkeamat sovitusta aikatauluista: Asiakkaat tavoittavat vastuhenkilöt ja heidän asiansa on hoidettu viivytyksettä.
Aktiivinen ja tyytyväinen kuntalainen	tiedottaminen	Häiriötiedottamisen kattavuus	Häiriötiedottamista on kehitetty vuoden 2023 aikana. Asiakkaita tiedotettu ajankohtaisista asioista, sekä verkoston häiriöistä virkaja päivystysaikaan
	Häiriötön vedenjakelu ja jäteveden käsittely	Häiriöiden lukumäärä	Häiriöiden lukumäärä vedenjakelussa vuonna 2023, 4 verkostovuotoa
		Saneerausmetrit	Verkoston saneerausohjelma etenee aikataulussa
Johtaminen ja talous			
Mahdollistava kuntatalous	Vesilaitoksen taksojen päivittäminen	Vesilaitoksen taksojen suhde investointikustannuksiin	Taksoja päivitetty vuoden 2023 alusta
Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö	Työntekijöiden kouluttaminen	Koulutusten lukumäärä	Koulutukset 2022: Koulutuksia käyty tarpeen mukaan. Pakollisten koulutusten määrä on ollut toimialalla suurempi 2023 kuin 2022.
Verkostoyhteistyö	Työryhmä työskentely jatkuu hedelmällisenä	Sopimukset Alva-Yhtiön kanssa valmis ja yhteistyö talousveden turvaamiseksi etenee ja jatkuu tulevina vuosina	Talousveden turvaamishanke etenee aikataulussa sekä yhteistyössä ALVA:n kanssa.

1.4 Yleinen taloudellinen kehitys

*Suomen talouden tilanne oli alkuvuonna 2023 ennakkoarvioita heikompi ja kolmannella neljänneksellä tuotanto väheni selvästi. Myös loppuvuoden taloustilanne oli edelleen heikko ja Suomen bruttokansantuote (BKT) supistui 2023 0,5 prosenttia. Heikoin tilanne on rakentamisessa, mutta myös palveluiden hyvä kasvu pysähtyi.

Maailmantalouden kasvua on hidastanut inflaatio ja korkojen nousu sekä geopoliittiset jännitteet.

Jatkossa maailmankaupan odotetaan kuitenkin toipuvan ja antavan vetoapua myös Suomen viennille. Vuonna 2023 vienti Suomesta laski, mutta selvästi vähemmän kuin tuonti, joten nettoviennillä oli selvästi positiivinen vaikutus Suomen talouteen 2023.

*VM talouskatsaus talvi 2023

1.4.1 Kuntatalous

Kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösarvotiedot vuodelta 2023 jäivät hieman odotuksista, mutta kokonaisuutena kuntatalouden tunnuslukuja voidaan pitää vahvoina. Kuntatalous saavutti viiden vuoden tauon jälkeen tasapainon, sitä edellisen kerran kuntatalous oli tasapainossa vuonna 2006.

Tilikauden tulos kunnissa nousi poikkeuksellisen vahvalle tasolle: 1,8 miljardiin euroon. Kuntien vahva tilikauden tulos ohjautuu kasvaneiden investointien rahoittamiseen. Kunnat käyttivät ylijäämäänsä myös lainakannan vähentämiseen. Kuntien lainakanta on pienentynyt jo toista vuotta peräkkäin.

Valitettavasti kuntatalouden vahvat tunnusluvut saavutettiin soite-uudistukseen liittyneiden kertaluonteisten poikkeuserien avulla. Ilman niitä kuntien ja kuntayhtymien talous olisi ollut viime vuonna 1,9 miljardia euroa heikompi. HUOM HUOM vahva tulos oli siis 1,8 miljardia euroa ja poikkeuserät 1,9 miljardia euroa!

Euromääräisesti suurin poikkeuserä, 1,4 miljardia euroa oli vuodelle 2023 kertyneet vanhempien verovuosien kunnallis- ja yhteisöverotulot, jotka maksuunpantiin korkeimmilla tuloveroprosenteilla ja yhteisöveron jako-osuuksilla. Nämä verotulot jäävät kertaluonteiseksi. Kunnille maksettiin ennakkollisen soite-siirtolaskelman mukaan myös noin 500 miljoonaa euroa liikaa valtionosuuksia, jotka ovat määrä periä takaisin valtiolle lähivuosina.

Tilikauden tulos oli paras yli 100 000 asukkaan ja 20 000–100 000 asukkaan kunnissa, kun taas pienemmissä kunnissa tulos oli selkeästi heikompi. Aivan pienimmissä, alle 5 000 asukkaan, kunnissa tilikauden tulos jopa heikkeni vuodesta 2022. Vaikuttaakin, että kuntakentän taloudellinen eriytyminen jatkui edelleen viime vuonna.

1.5 Toimintaympäristön kehitys

Hyvinvointialueuudistus muutti toimintaympäristöä ja kuntataloutta voimakkaasti, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu, niitä vastaavat nettokustannukset sekä niitä vastaavat verotulot, investointivastuu ja osa lainakannasta siirtyivät hyvinvointialueille. Kuntien toimintamenot supistuivat soite-muutoksen vuoksi arviolta 50–60 prosenttia. Verotuloissa muutos oli verohäntien vuoksi pienempi.

Rahoitusmarkkinoilla korkojen nousu heijastui korkokuluihin, jotka kasvoivat merkittävästi vuoden 2023 aikana. Markkinakorkojen ei enää odoteta palaavan vuotta 2022 edeltävälle tasolle.

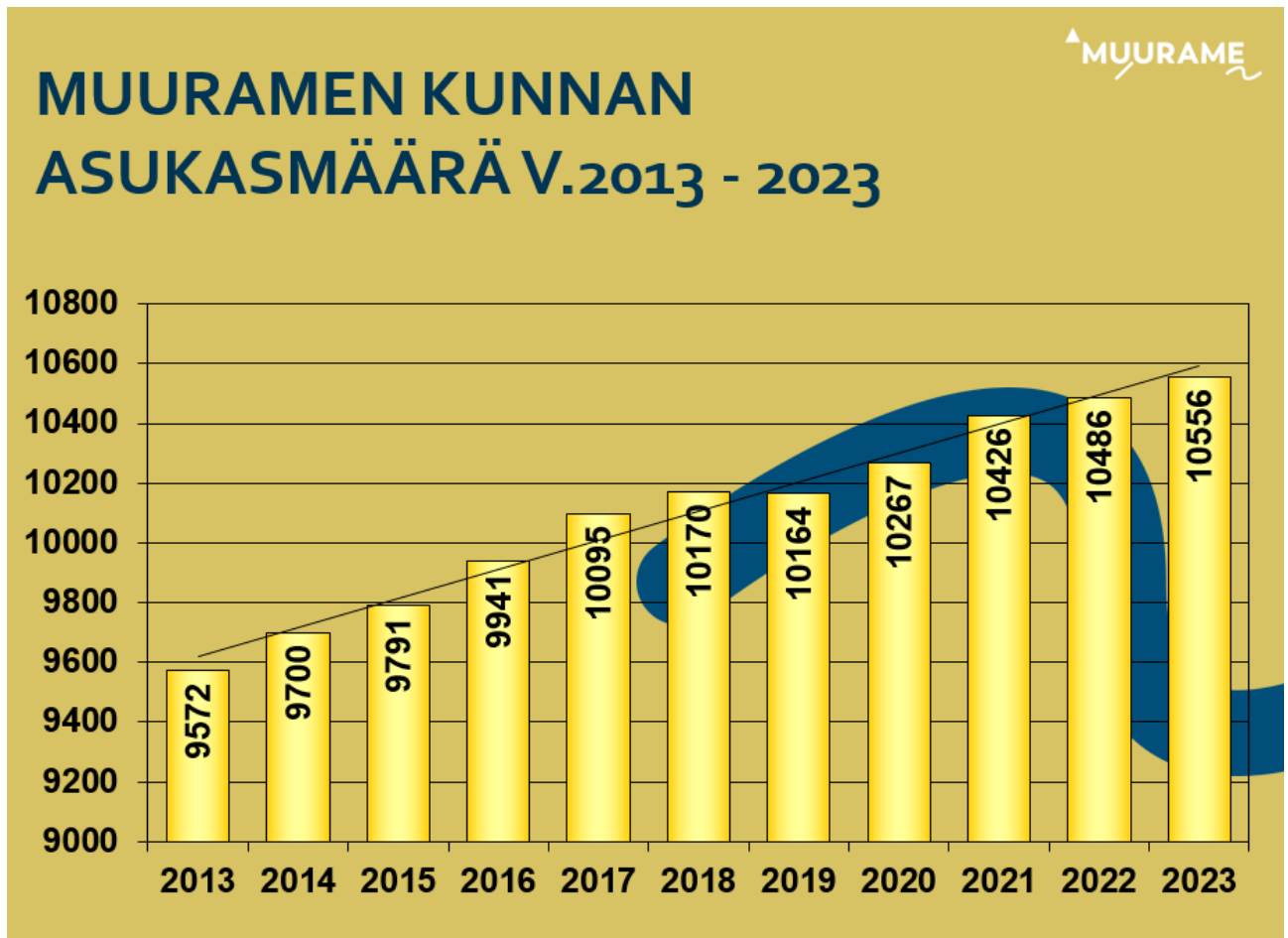
Talouden taantuma ja erityisesti rakentamisen pysähtyminen vaikutti työllisyyteen voimakkaasti.

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisussa 12/2023 työttömyysprosentti Suomessa oli joulukuussa 11,2 % (1,3 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aiemmin). Keski-Suomen työttömyystilanne 14,1 % on maakunnista toiseksi heikoin (Pohjois-Karjala 15,0 %).

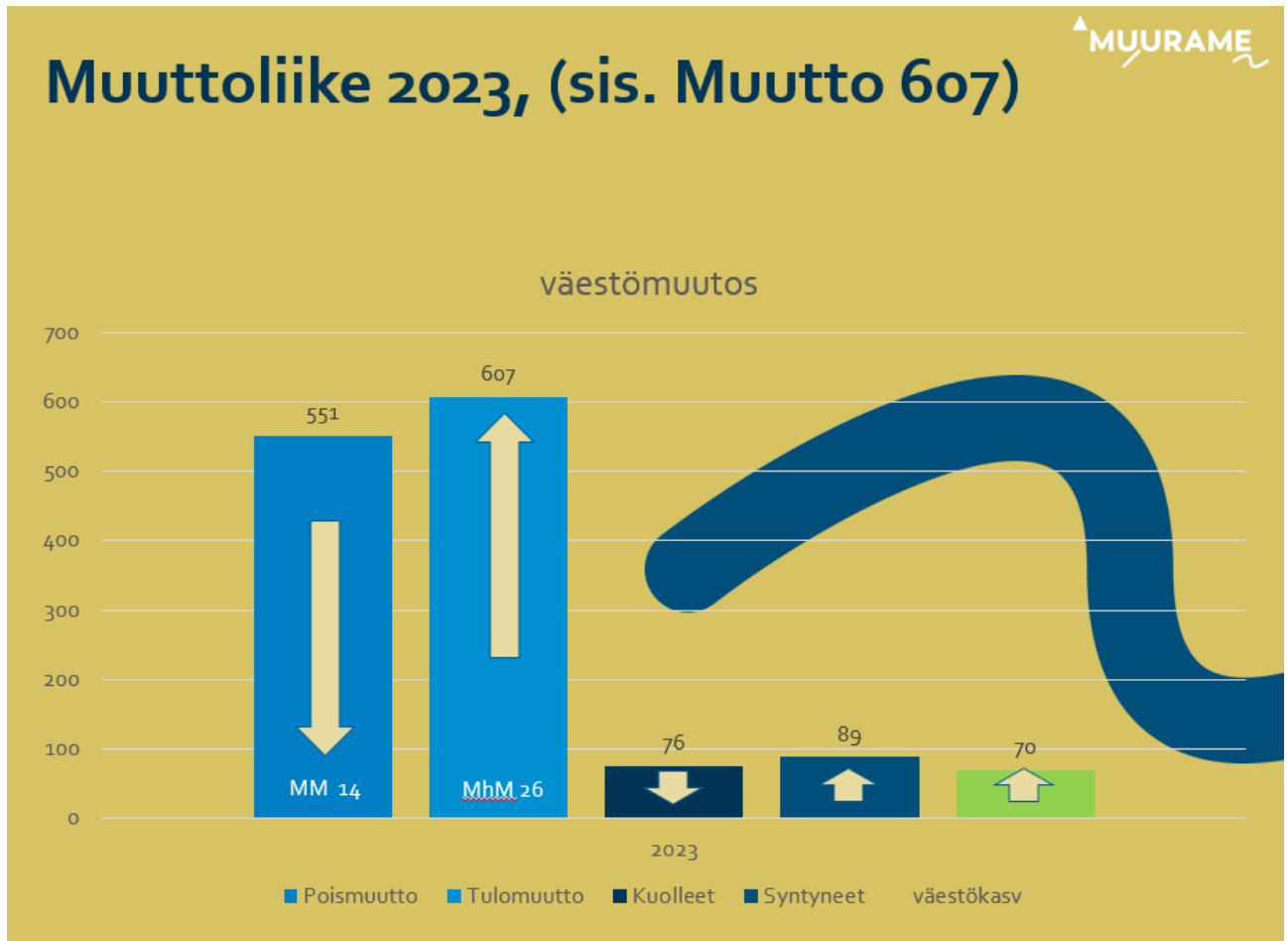
Keski-Suomen työllisyyskatsaus joulukuun 2023 (julkaisija Keski-Suomen ELY-keskus) Työttömyys on kasvanut Keski-Suomessa kaikissa kunnissa pl. Joutsan ja Jämsän seutukunnissa. Työttömyysprosentti Muuramessa oli joulukuun lopussa 2023 9,7 % (2022 7,6 % ,2021 8,2 %, 2020 10,2 %) eli työttömyys on noussut myös Muuramessa merkittävästi. Pitkäaikaisten työttömien määrä on noussut vuoden takaiseen verrattuna kolmanneksella (107->138).

1.6 Väestö ja väestörakenne

Muuramen kunnan asukasluku kasvoi 2023 70 hengellä ja on vuoden vaihteessa 10 556. Väestönkasvu jää selvästi strategian mukaisesta 150 vuositavoitteesta.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Muurame													
Yhteensä													
Yhteensä													
Väestö 31.12.													
Ikäluokat yhteensä	9 256	9 438	9 569	9 572	9 700	9 791	9 941	10 097	10 170	10 164	10 267	10 426	10 486
- 14	2 090	2 164	2 174	2 107	2 174	2 191	2 216	2 216	2 245	2 211	2 210	2 207	2 198
15 - 64	6 013	6 061	6 084	6 089	6 055	6 063	6 113	6 200	6 154	6 096	6 127	6 215	6 238
65 -	1 153	1 213	1 311	1 376	1 471	1 537	1 612	1 681	1 771	1 857	1 930	2 004	2 050

1.7 Hallinto ja henkilöstö

Henkilöstön kokonaismäärä oli vuoden 2023 lopussa 477 työntekijää (2022 579, 2021 569, 2020 571, 2019 567). Henkilöstömäärä muuttui merkittävästi, kun viidennes kunnan työntekijöistä siirtyi Keski-Suomen Hyvinvointialueen palvelukseen.

Henkilötyövuosia (HTV1) kertyi vuodelle 2023 462, tämä on 20 % vähemmän kuin 2022. Aikaisempina vuosina henkilötyövuosia kertyi 2022 583, 2021 559 ja 2020 547. Vuoden 2023 luvuista puuttuvat kuitenkin SOTE -henkilöstö. Jos HTV1 kehitystä 2022-2023 tarkastellaan vain kunnalle jääneissä toiminnoissa, niin HTV1 oli kunnalle jääneissä toiminnoissa 2022 454, näissä toiminnoissa henkilötyövuosien kasvua on siis 1,8 %.

Henkilöstömenot olivat 2023 yhteensä 21,9 M€ (26,5 M€ 2022, 25,6 M€ 2021 ja 24,2 M€ 2020). Laskua oli edelliseen vuoteen verrattuna 17,4 %. SOTE -palkkasummien puuttuminen henkilöstömenoista selittää laskun. Vertailtaessa jälleen kunnalla jääneisiin toimintoihin henkilöstömenot kasvoivat kuitenkin yli 10 %.

Sairauspoissaolot laskivat huomattavasti, kalenteripäivinä sairauspoissaoloja kertyi koko kunnan tasolla yhteensä 8 538 vuonna 2023 (14 450 2022, 11 158 2021). Jos taas verrataan poissaolopäiviä kunnalle jääneisiin toimintoihin, niin 2022 näissä toiminnoissa oli 11 013 poissaolopäivää. Sairauspoissaolot putosivat yli viidenneksellä verrattuna vuoteen 2022 kunnalle jääneissä toiminnoissa.

	31.12.2022			31.12.2023		
	Naiset	Miehet	Yhteensä	Naiset	Miehet	Yhteensä
Hallinto ja henkilöstö	15	11	26	16	9	25
Kiinteistötoimi	23	10	33	15	10	25
Keskuskeittiö	26	2	28	25	2	27
	64	23	87	56	21	77
Varhaiskasvatuspalvelut	113	4	117	127	3	130
Perusopetus	135	36	171	150	41	191
Toisen asteen koulutus	14	5	19	17	4	21
Liikkuva Muurame	5	6	11	4	5	9
Kulttuuri ja nuorisopalvelut	15	2	17	15	2	17
	282	53	335	313	55	368
Perhe- ja sosiaalikeskus	32	5	37	0	0	0
Vanhuspalvelut	46	3	49	0	0	0
Avosairaanhoido	23	7	30	0	0	0
Suun terveydenhuolto	11	2	13	0	0	0
	112	17	129	0	0	0
Infra ja mittaus	3	8	11	4	10	14
Vesihuolto	1	9	10	1	8	9
Luvat ja valvonta	2	2	4	3	2	5
Maankäyttö ja elinkeinot	2	1	3	2	2	4
	8	20	28	10	22	32
	Naiset	Miehet	Yhteensä	Naiset	Miehet	Yhteensä
Kaikki yhteensä	466	113	579	379	98	477

1.8 Kunnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Valtuusto on hyväksynyt 11.11.2019 sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan perusteet ja kunnanhallitus toimeenpannut ne sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeella 21.12.2020.

Talousarviovuodelle 2023 on laadittu seuraavat suunnitelmat.

Molemmat lautakunnat ovat laatineet suunnitelman talousarvoin toteutumisen seurannasta, Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta 24.1.2023 § 8 ja Elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunta 17.1.2023 § 14

Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta on laatinut toimialalleen 24.1.2023 § 11 riskienhallintasuunnitelman ja Elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunta 17.1.2023 § 15 oman riskienhallintasuunnitelman.

Suunnitelmat on toimitettu tiedoksi kunnanhallitukselle.

Tämän jälkeen suunnitelma on toteutettu ja seuranta suoritettu neljännesvuosittain:

Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta, 23.5.2023 § 48, 22.8.2023 § 71, 21.11.2024 § 103

Elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunta, 16.5.2023 § 68, 22.8.2023 § 101, 24.11.2024 § 145.

Kunnanhallitus on saanut raportit tiedoksi, 5.6.2023 § 166 ja 167, 4.9.2023 § 245 ja 246, 20.11.2023 § 329 ja 4.12.2023 § 350.

Valtuustolle raportit on saatettu tiedoksi 12.6.2023 § 66 ja 67, 25.9.2023 § 98 ja 99, 11.12.2023 § 132.

Konsernin osalta tärkeimpien tytäryhtiöiden puolivuosisiraportit on toimitettu kunnanhallitukselle 4.9.2023 § 249 ja valtuustolle 25.9.2023 § 97.

1.9 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

1.9.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	2023	2022
	1000 e	1000 e
Toimintatuotot	6 516	9 585
Valmistus omaan käyttöön	49	325
Toimintakulut	-36 560	-65 808
Toimintakate	-29 996	-55 898
Verotulot	23 835	47 001
Valtionosuudet	13 072	14 699
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	15	32
Muut rahoitustuotot	112	105
Korkokulut	-737	-94
Muut rahoituskulut	-80	-4
Vuosikate	6 221	5 841
Poistot ja arvonalentumiset	-4 598	-4 183
Satunnaiset kulut	-13	0
Tilikauden tulos	1 610	1 658
Varausten lisäys	-1 600	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	10	1 658
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot / Toimintakulut, %	17,8	14,6
Vuosikate /Poistot, %	135,3	139,6
Vuosikate, €/asukas	589,3	556,9
Asukasmäärä	10 556	10 488

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista
= 100 x Toimintatuotot / (Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön)

Vuosikate prosenttia poistoista
= 100 x Vuosikate / Poistot ja arvonalentumiset

1.9.2 Toiminnan rahoitus

RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	2023	2022
	1000 e	1000 e
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	6 221	5 841
Satunnaiset erät	-13	
Tulorahoituksen korjauserät	-279	-1 958
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-17 608	-7 064
Rahoitusosuudet investointeihin	727	140
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 098	553
Toiminnan ja invest. rahavirta	-9 854	-2 487
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	0	0
Antolainasaamisten vähennys	90	80
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 013	-760
Lyhytaikaisten lainojen muutos	13 300	-3 000
Muut maksuvalmiuden muutokset	-1 993	4 944
Rahoituksen rahavirta	10 384	1 264
RAHAVAROJEN MUUTOS	530	-1 223
Rahavarat 31.12.	2 173	1 643
Rahavarat 1.1.	1 643	2 866

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta, (1000 €)	-6 720	5 190
Investointien tulorahoitus, %	37	84
Laskennallinen lainanhoitokate	1,7	3,2
Lainanhoitokate	1,5	2,4
Kassan riittävyys, pv	14,3	8,2

Toiminnan ja investointien rahavirta –välituloksen tilinpäätösvooden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä on viimeksi päättyneenä tilinpäätösvoonna positiivinen.

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei kirjanpitolautakunnan yleisohjeen mukaan saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulo-rahoitus, %

$$= 100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$$

Laskennallinen lainanhoitokate

$$= (\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$$

Tunnusluku kuvaa lainanhoitoon käytettävissä olevan tulo-rahoituksen ja laskennallisten lainanlyhennysten sekä korkojen suhdetta. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla taseen lainat kahdeksalla, mikä kuvaa oletettu jäljellä olevaa laina-aikaa.

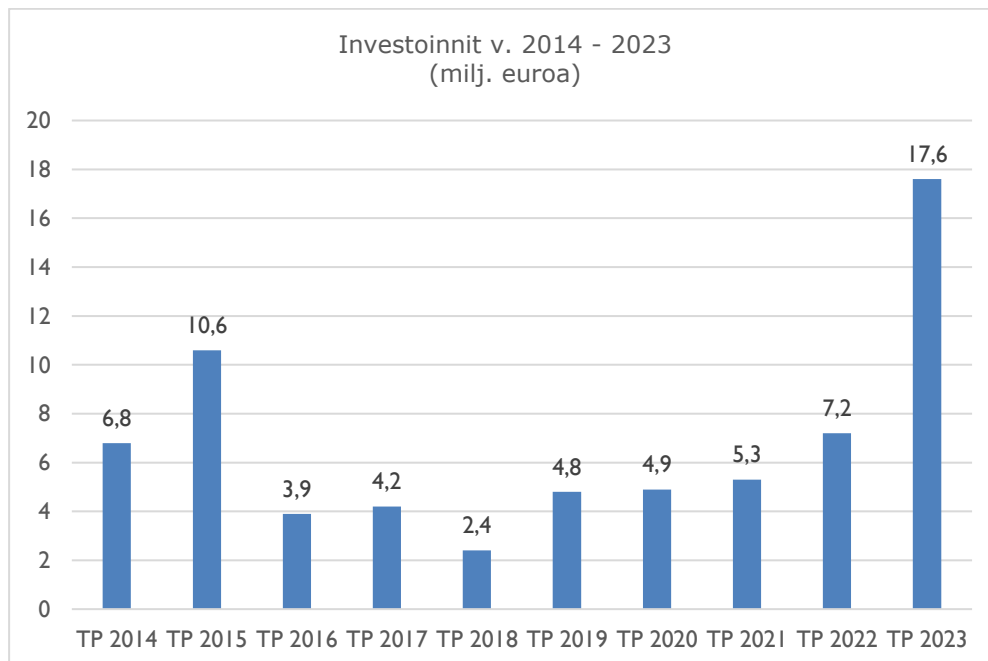
Lainanhoitokate

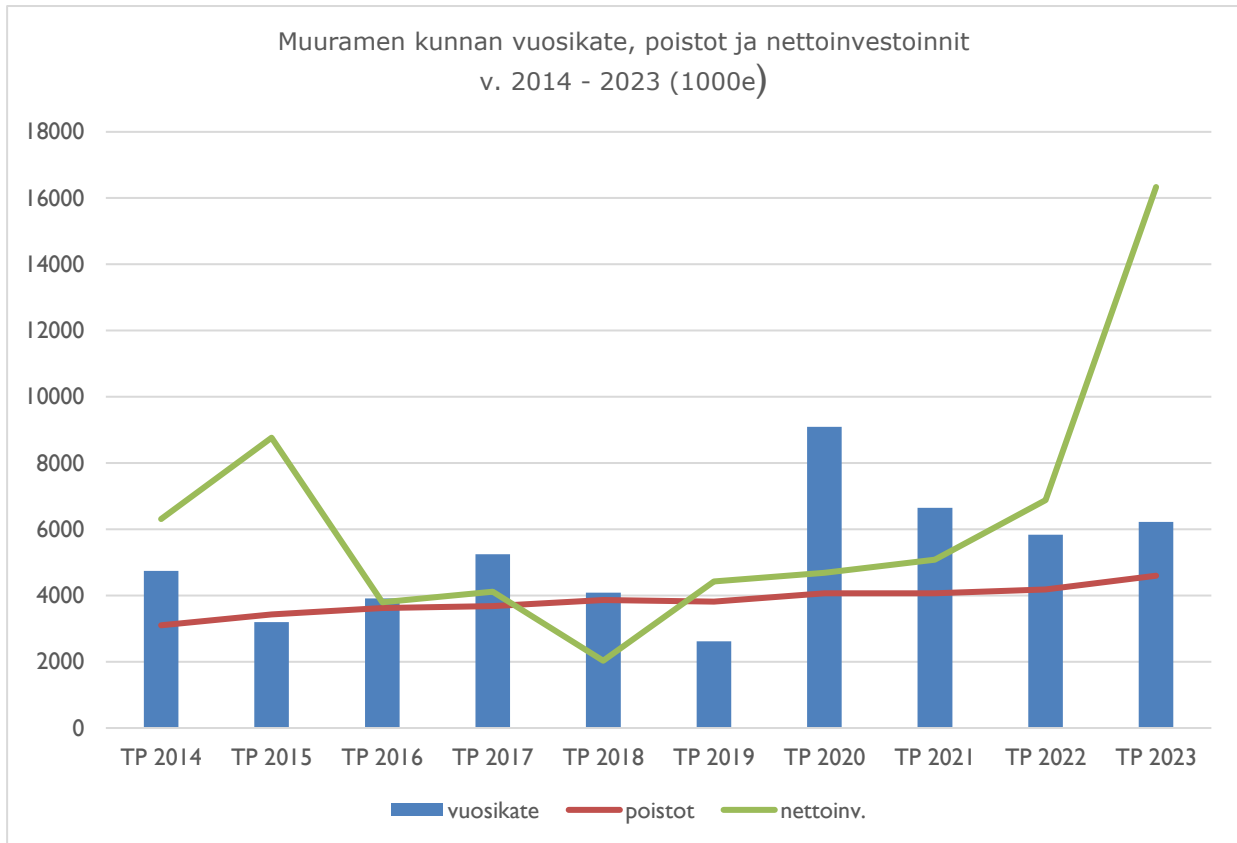
$$= (\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$$

Pitkäaikaiset lainat on huomioitu laskelmassa todellisen lyhennysohjelman mukaisesti. Kunnan lainakannan lyhytaikaiset lainat ovat kertalyhenteisiä. Lyhytaikaisten lainojen lyhennyksen määräksi tunnuslukua laskettaessa otetaan laskennallinen vuosilyhennys, joka saadaan jakamalla em. lyhytaikainen lainakanta 31.12. kahdeksalla.

Kassan riittävyys

$$= 365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat 31.12.} / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$$

1.10 Rahoitusasema ja sen muutokset

TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

	2023	2022
	1000 e	1000 e
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	18	45
Aineettomat hyödykkeet yht.	18	45
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	11 178	11 655
Rakennukset	28 318	27 858
Kiinteät rakenteet ja laitteet	17 921	13 510
Koneet ja kalusto	1 222	1 636
Ennakkomaksut ja keskener. hank.	8 727	746
Aineelliset hyödykkeet yht.	67 365	55 406
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	3 092	4 535
Muut lainasaamiset	218	308
Muut saamiset	146	146
Sijoitukset yht.	3 456	4 989
PYSYVÄT VASTAAVAT YHT.	70 839	60 439
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen varat	2	2
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	2	2
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	0	0
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	582	713
Pitkäaik.saamiset yht.	582	713
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	936	1 381
Lainasaamiset	223	1 048
Muut saamiset	1 374	1 253
Siirtosaamiset	1 191	433
Lyhytaikaiset saamiset yht.	3 725	4 116
Saamiset yht.	4 306	4 829

Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	15	15
Rahoitusarvopaperit yht.	15	15
Rahat ja pankkisaamiset		
Rahat ja pankkisaamiset yht.	2 173	1 643
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHT.	6 495	6 487
VASTAAVAA YHTEENSÄ	77 336	66 928
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	17 992	18 365
Arvonkorotusrahasto	7	7
Muut omat rahastot	1 012	1 012
Edell. tilikausien ylijäämä (alijäämä)	13 605	11 675
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	10	1 658
Oma pääoma yhteensä	32 627	32 718
POISTOERO JA VAPPAEHT.VARAUK.		
Vapaaehtoiset varaukset	6 700	5 100
Poistoero ja vapaaeht.var.yht.	6 700	5 100
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Lahjoitusrahastojen pääomat	2	2
Muut toimeksiantojen pääomat	70	74
Toimeksiantojen pääomat yht.	72	76
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rah.- ja vak.laitoksilta	1 279	2 292
Liittymismaksut ja muut velat	2 768	2 683
Pitkäaik.vieras pääoma yht.	4 047	4 974
Lyhytaikainen		
Joukkovelkakirjalainat	24 300	11 000
Lainat rah.- ja vak.laitoksilta	1 013	1 013
Saadut ennakot	5	13
Ostovelat	4 363	6 906
Liittymismaksut ja muut velat	1 184	1 167
Siirtovelat	3 026	3 960
Lyhytaikainen vieras pääoma	33 890	24 059
Vieras pääoma yhteensä	37 937	29 034
VASTATTAVAA	77 336	66 928

TASEEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuus, %	50,9	56,5
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	87,4	40,7
Kertynyt yli-/ alijäämä, 1000 €	13 615	13 334
Kertynyt yli- /alijäämä, €/asukas	1 290	1 271
Lainakanta 31.12., M€	26,6	14,3
Lainakanta 31.12., €/asukas	2 519	1 364
Lainat ja vuokravastuut 31.12.	46,1	33,4
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	4 363	3 193
Lainasaamiset 31.12., 1000 € *)	218	308
Asukasmäärä	10 556	10 488

Omavaraisuusaste, %

= $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Lainakanta 31.12.

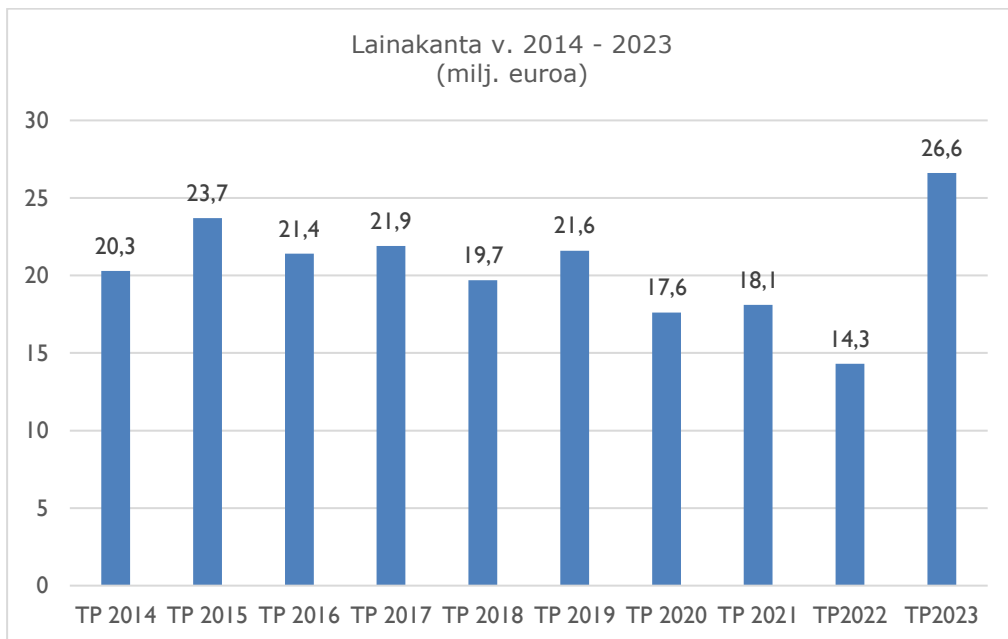
= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

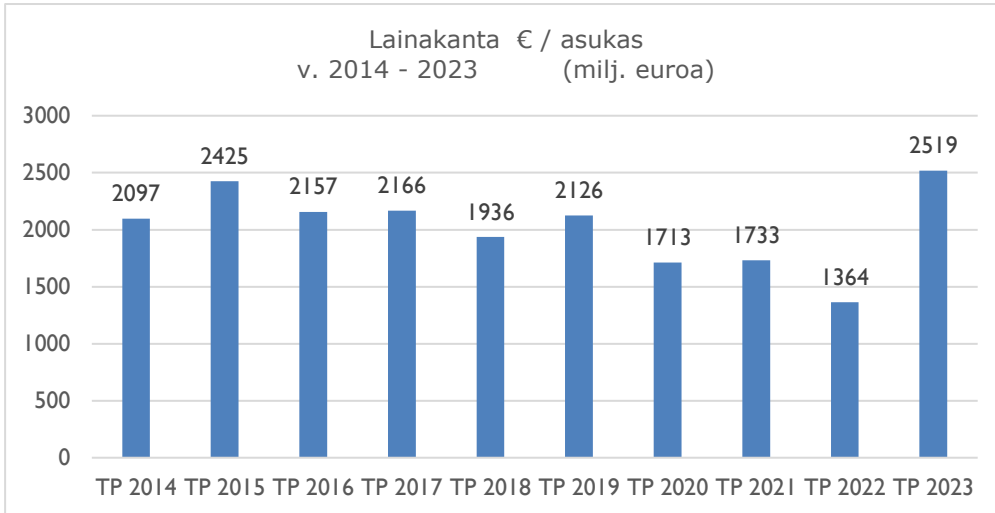
Lainat ja vuokravastuut 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat}) + \text{Vuokravastuut}$

Lainasaamiset 31.12. = Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Lainasaamiset 31.12. = Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

1.11 Kokonaistulot ja -menot

KUNNAN KOKONAISTULOT JA -MENOT

TULOT

Toiminta

Toimintatuotot	6 516
Verotulot	23 835
Valtionosuudet	13 072
Korkotuotot	15
Muut rahoitustuotot	112
Satunnaiset tuotot	0

Tulorahoituksen korjauserät	
- Ed.tilikausien oikaisut	272
- Pys. vast. hyöd. luovutusvoitot	-551

Investoinnit

Rahoitusosuudet investointimenoihin	727
Pys. vast. hyöd. luovutustulot	1 098

Rahoitustoiminta

Antolainasaamisten vähennykset	90
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	13 300
Oman pääoman lisäykset	0

Kokonaistulot yhteensä 58 486

Täsmäytys

Kokonaistulot 58 486

-Kokonaismenot -55 962

2 524

Rahavarojen muutos 531

-Muut maksuvalmiuden muutokset -1 993

2 524

MENOT

Toiminta

Toimintakulut	36 560
- Valmistus omaan käyttöön	-49
Korkokulut	737
Muut rahoituskulut	80
Satunnaiset kulut	13

Tulorahoituksen korjauserät	
+/- Pakollisten varausten muutos	0
- Pys. vast. hyöd. luovutustappiot	0

Investoinnit

Investointimenot 17 608

Rahoitustoiminta

Antolainasaamisten lisäykset	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	1 013
Lyhytaikaisten lainojen vähennys	0
Oman pääoman vähennykset	0

Kokonaismenot yhteensä 55 962

1.12 Kuntakonsernin toiminta ja talous

1.12.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

YHDISTELY KONSERNITILINPÄÄTÖKSEEN

	Yhdistelty (kpl)	Ei yhdistelty (kpl)
Tytäryhteisöt		
Yhtiöt		
Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt	5	
Kunnallista liiketoimintaa harjoittavat yhtiöt	2	
Kuntayhtymät	2	
Osakkuusyhteisöt	1	
Yhteensä	10	

Tytäryhteisöt:

yhdistely tytäryhteisön oman pääoman eristä hankintahetkellä konsernille kuuluvaa osuutta vastaan, vähemmistöosuudet erotettu

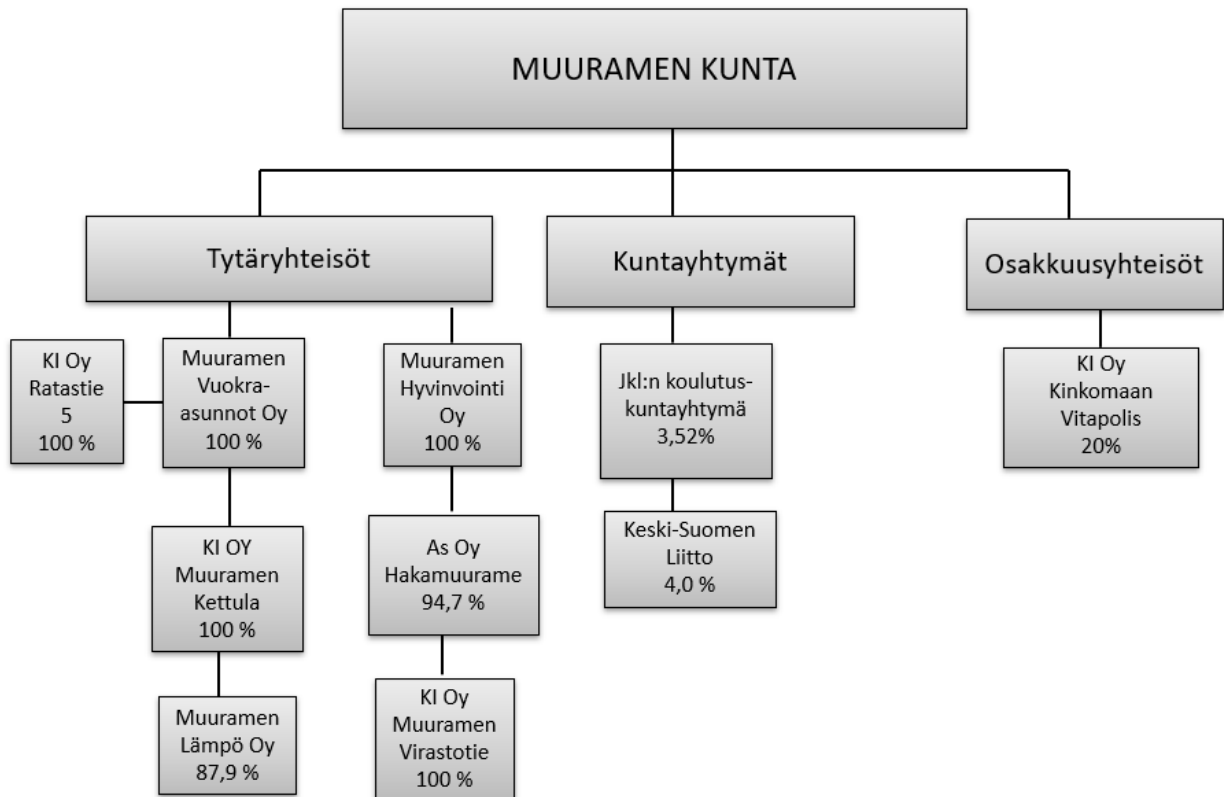
Kuntayhtymät:

yhdistely suhteellisen peruspääomaosuuden mukaan

Osakkuusyhteisöt:

yhdistely pääomaosuusmenetelmällä

1.12.2 Muuramen kunnan konsernirakenne

1.12.3 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

KONSERNITULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	2023	2022
	1000 e	1000 e
Toimintatuotot	12 265	29 714
Toimintakulut	-43 446	-86 596
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta	-179	-121
TOIMINTAKATE	-31 359	-57 003
Verotulot	23 835	47 001
Valtionosuudet	16 209	17 754
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	16	25
Muut rahoitustuotot	113	211
Korkokulut	-1 089	-358
Muut rahoituskulut	-20	-27
VUOSIKATE	7 704	7 604
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poisto	-6 372	-8 052
Omistuksen eliminointierot	0	0
Arvonalentumiset	0	0
Satunnaiset erät		
TILIKAUDEN TULOS	1 319	-253
Tilinpäätössiirrot	-1	2
Tilikauden verot	-3	-7
Laskennalliset verot	-84	157
Vähemmistöosuudet	1	1
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	1 232	-101
KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	28,2	34,3
Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset, %	120,9	94,4
Vuosikate, euroa/asukas	730	725
Asukasmäärä	10556	10488

Konsernituloslaskelman tunnusluvut lasketaan samoin kuin vastaavat kunnan tuloslaskelman luvut.

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	2023	2022
	1000	1000
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	7704	7604
Satunnaiset erät	-13	188
Tilikauden verot	-3	-7
Tulorahoituksen korjauserät	-1508	-1559
Investointien rahavirta	0	
Investointimenot	18182	7961
Rahoitusosuudet investointeihin	727	159
	0	
Pysyvien vastaavien	0	
hyödykkeiden luovutustulot	1368	1834
Toiminnan ja invest. rahavirta	-9906	265
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset	0	
Antolainasaamisten lisäykset	0	0
Antolainasaamisten vähennykset	0	
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1957	319
Pitkäaikaisten lainojen vähenn	-2309	-2229
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-13191	-2912
Oman pääoman muutokset	0	-8
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiant.var.ja po:n muutok	316	54
Vaihto-omaisuuden muutos	-22	15
Saamisten muutos	704	-1196
Korottomien velkojen muutos	-2643	4173
Rahoituksen rahavirta	11194	-1784
RAHAVAROJEN MUUTOS	1288	-1519
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12	3810	3464
Rahavarat 1.1.	2522	4983
	1288	-1519
KONSERNIN RAHOITUSLASKELMAN		
TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirran		
kertymä 5 vuodelta, (1000 €)	-4099	5515
Investointien tulorahoitus, %	-44,14	-97,46
Laskennallinen lainanhoitokate	1,4	1,3
Kassan riittävyys	15,4	14,0

KONSERNITASE JA SEN TUNNUSLUVUT

VASTAAVAA	2023 1000 e	2022 1000 e
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	47	871
Muut pitkävaikutteiset menot	0	305
Ennakkomaksut		
Aineettomat hyödykkeet yht.	47	1 176
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	12 353	13 296
Rakennukset	37 290	49 103
Kiinteät rakenteet ja laitteet	18 505	14 657
Koneet ja kalusto	1 551	2 485
Muut aineelliset hyödykkeet	9	49
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankin	8 737	818
Aineelliset hyödykkeet yht.	78 445	80 408
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosuudet	73	253
Muut osakkeet ja osuudet	2 000	2 318
Muut lainasaamiset	0	0
Muut saamiset	77	4
Sijoitukset yht.	2 149	2 692
PYSYVÄT VASTAAVAT YHT.	80 642	84 276
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	301	304
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	28	148
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	0	104
Lyhytaikaiset saamiset	3 839	6 166
Rahoitusarvopaperit	132	132
Rahat ja pankkisaamiset	3 678	3 333
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHT.	7 677	9 882
VASTAAVAA YHTEENSÄ	88 620	94 462

T A S E E T

VASTATTAVAA	2023	2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	17 992	18 365
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääomat		
Arvonkorotusrahasto	7	7
Muut omat rahastot	3 164	3 195
Ed.tilikausien ylijäämä (alijäämä)	11 466	12 252
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 232	-101
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	33 862	33 719
VÄHEMMISTÖOSUUDET	5	7
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevakuutukset		
Muut pakolliset varaukset	0	446
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	766	454
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaik.korollinen vieras pääoma	13 954	26 243
Pitkäaik.koroton vieras pääoma	3 682	3 485
Lyhytaik.korollinen vieras pääoma	26 239	14 509
Lyhytaik.koroton vieras pääoma	10 112	15 600
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	53 987	59 837
VASTATTAVAA	88 620	94 462
KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste	38,2	35,7
Suhteellinen velkaantuneisuus %	103,1	63,3
Kertynyt <u>ylijäämä</u> (alijäämä), 1000 €	12 699	12 151
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), € /asukas	1 203	1 159
Konsernin lainat, €/asukas	3 808	3 886
Konsernin lainakanta 31.12., milj. €	40	41
Konsernin lainasaamiset 31.12., milj. €	-	-
Lainat ja vuokravastuut, 31.12 1000 €	61 095	62 214
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	5 788	5 932
Kunnan asukasmäärä	10 556	10 488
Velat ja vastuut % käyttötuloista	143,0	86,0

Omavaraisuus, %

= 100 x (Oma pääoma+ Vähemmistöosuudet+Konsernireservi+Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)/ (Koko pääoma- Saadut ennakot)

Konsernin taseen tunnusluvut lasketaan samoin kuin vastaavat kunnan taseen tunnusluvut.

Lainat ja vuokravastuut 31.12., = Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

Velat ja vastuut % käyttötuloista = 100* (Vieras po - Saadut ennakot + Vuokravastuut)/ Käyttötulot

1.12.4 Kunnanhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä ja talouden tasa-painottamista koskevista toimenpiteistä

Kunnanhallituksen on kuntalain 69 §:n mukaan tehtävä toimintakertomuksessa esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

Tilikauden tulos on 1 610 160,52 euroa ylijäämäinen.

Kunnanhallitus esittää, että ylijäämästä kirjataan 1 600 000 euron investointivaraus ja 10 160,52 euroa siirretään edellisten tilikausien yli-/alijäämien tilille.

Edellisten tilikausien ylijäämä on taseessa tämän jälkeen 13 615 570,09 euroa.

2 KUNTAKONSERNI

2.1 Muuramen Vuokra-asunnot Oy

Ydintehtävä

Muuramen Vuokra-asunnot Oy tarkoitus on tuottaa vuokra-asuntopalveluita ja rakennuttaa Muuramen kunnan alueella

Palvelusuunnitelma

Tuotetaan vuokra-asumista Muuramen kunnan asukkaille. Toteutetaan terveellistä asumista turvallisessa ympäristössä.

Toiminnalliset tavoitteet	Toteutuminen
Asukas määrän kasvattaminen Vuokrausaste (91 %) Vaihtuvuuden pienentäminen <25 %	Asukasmäärässä ei suurta muutosta. Käyttöaste toteutui hiukan tavoitteita pienempänä Vaihtuvuus on pienempi kuin tavoitteet
Vuokrasaatavat / liikevaihto (>2,5 %)	Saatavat vähentyivät ja toteutuivat alle asetetuista tavoitteista (1,74 %).

Tunnusluvut

	TP 21	TA 22	TP 22	TA 23	TP 23
Talouden tunnusluvut:					
lainojen takaisin maksuaika	lainaohjelman mukaisesti	lainaohjelman mukaisesti	lainaohjelman mukaisesti	lainaohjelman mukaisesti	lainaohjelman mukaisesti
liikevaihto	3.48 M€	3.54 M€	3.50 M€	3,68 M€	3,56 M€
tulos	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €
lainavastuut	14,7 M€	13,81 M€	12,93 M€	13,80 M€	12.27 M€
Toiminnan tunnusluvut:					
asuntojen määrä	509	491	461	461	461
käyttöaste-%	88 %	91 %	88 %	91 %	89 %
vaihtuvuus-%	19 %	20 %	20 %	20 %	20 %

	TA 2023	TP 2023	poikkeama
Toiminnantuotot	3 611 666 €	3 563 717 €	-47 949 €
Toimintakulut	2 436 876 €	2 223 392 €	-213 484 €
Toimintakate	1 174 790 €	1 340 325 €	165 535 €
Rahoitusmenot	1 600 950 €	328 458 €	1 272 492 €
Poistot	0 €	580 800 €	-580 800 €
Asuintalovaraus	0 €	430 007 €	-430 007 €
Tilikauden tulos	0 €	0 €	0 €

2.2 Kiinteistö Oy Muuramen Kettula

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Yhtiön tehtävänä on hallita ja ylläpitää sille vuokrattuja tontteja ja niille rakennettuja rakennuksia.

Yhtiön omistaa Muuramen kunta 100 %.

Kenttätie 23 osalta haettiin aravarajoituksista vapautumista ja Ara myöntää haetuilla perusteilla kohteelle kokonaan vapautuksen aravarajoituslain mukaisista rajoituksista.

Palvelusuunnitelma

Yhtiön omistamia asuntoja vuokrataan muuramelaisille syrjäytymisuhan alaisille tai syrjäytyneille, entisille tai nykyisille päihteiden käyttäjille ja muille henkilöille, joiden on vaikea saada muuta asuntoa.

Yhtiö tarvitsee lähes vuosittain avustusta kunnalta, koska toiminta on tappiollista.

Sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Vaikuttavuustavoitteet	saatavien hallinta, vuokralaisten määrä	Vuokralaisten määrä laskenut, tavoitellaan toisen yksikön alasajoa 2024
Tuotantotavoitteet Kustannukset (hoito ja rahoitus) Avustukset omistajalta	yhtiön tulot kattavat menot avustusten määrän pieneneminen	Ei toteutunut , tulot eivät kata menoja Avustuksen määrä vain kasvaa ja yhtiö ei selviä velvoitteistaan ilman avustusta

Tunnusluvut

	TP 22	TA 23	TP 23	TA 24	2025
Talouden tunnusluvut: velkojen takaisinmaksuaika	lainaohjelman mukaiset	lainaohjelman mukaiset	lainaohjelman mukaiset	lainaohjelman mukaiset	lainaohjelman mukaiset
hoitokulu	55.655 €	53.582 €	46.030 €	55.925 €	56.000 €
urakat	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €
rahoituskulu	39.042 €	39.092 €	35.386 €	37.953 €	39.000 €
lainavastuut	0,288 M€	0,249 M€	0,214 M€	0,215 M€	0,178 M€
avustus	54.000 €	40.000 €	43.000 €	47.000 €	18.500 €
Toiminnan tunnusluvut:					
huoneistoja	10	16	10	10	10
neliövuokra	15,30 €/m ²	16,10 €/m ²	16,10 €/m ²	16,30 €/m ²	16,50 €/m ²

	TA 2023	TP 2023	poikkeama
Toiminnantuotot	92674 €	99330,34 €	-6656,34 €
Toimintakulut	53582 €	54523,74 €	-941,74 €
Toimintakate	39092 €	44806,6 €	-5714,6 €
Rahoitusmenot	0 €	0 €	0 €
Poistot	0 €	21319,33 €	-21319,33 €
Tilikauden tulos	39092 €	23487,27 €	-27033,93 €

2.3 Muuramen Lämpö

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Tuottaa lämpöä (kaukolämpöä) asiakasyhtiöille, tuottaa kiinteistöhoitopalveluja asiakasyhtiöille (huolto ja siivous), vuokrata tiloja Y4-Yrittäjäyrystalolta ja Kiinteistö Oy Muuramenportista ja tuottaa hallinnollisia palveluja Muuramen Vuokra-asunnot Oy:lle ja Kiinteistö Oy Hakamuuramelle.

Kunnan omistusosuus suoraan 87,9 % ja Muuramen Vuokra-asuntojen kautta 100 %.

Vuoden 2024 tammikuussa tehdään liiketoimintakauppa MVA:n kanssa kiinteistöhoitoon, vuokrauksen (Y4 ja Muuramenportin osakehuoneistot) ja MVA:n hallinnon hoidon osalta.

Lämmölle jää vain lämpöliiketoiminta.

Palvelusuunnitelma

Muuramen kaukolämpöverkkoalueen kaukolämpö ostetaan Alva-yhtiöt Oy:ltä vuonna 2013 solmitulla hankintasopimuksella. Sopimus on uusittu 12/2022. Kaukolämpö tuotetaan ekotehokkaana yhteistuotantona turpeella ja puulla. Punasillanalueen kaukolämpö ostetaan Nevel Oy:ltä vuonna 2007 sovitulla hankintasopimuksella ja kaukolämpö tuotetaan pelletillä.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Toiminnalliset ja tulokselliset tavoitteet eivät toteutuneet millään tasolla.

Sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Vaikuttavuustavoitteet Asiakasmäärän kasvattaminen Vuokrausaste	vuokrasopimusten määrä ja asiakassuhteiden pitäminen nykytasolla	Vuokrasopimusten määrä laski, yksi kiinteistöhoitosopimus lisää
Tuotantotavoitteet Lämpöverkon laajuus	säilytetään nykytaso noin 22.000 MWh	Ei toteutunut, Myynti 20 000 Mwh, myynti laski

Tunnusluvut

	TP 22	TA 23	TP 23	TA 24	2025
Talouden tunnusluvut:					
omavaraisuusaste velkojen takaisinmaksuaika	35,5 % lainaohjelman mukaiset	- lainaohjelman mukaiset	30,0 % lainaohjelman mukaiset	- lainaohjelman mukaiset	- lainaohjelman mukaiset
lämmöntuotanto liikevaihto tulos lainavastuut	20.430 MWh 2,41 M€ 1.500 € 0,785 M€	20.430 MWh 2,41 M€ 1.500 € 0,785 M€	20.000 MWh 2,40 M€ -312.430 € 0,618 M€	21.000 MWh 3,05 M€ 47.674 € 0,259 M€	21.500 MWh 3,1 M€ 50.000 € 0,0 M€
Toiminnan tunnusluvut:					
liittymien määrä hoidettavat kiin- teistöt, lkm vuokraus MVA	109 kpl 55 kpl 18/20 kpl 180.000 €	109 kpl 55 kpl 18/20 kpl 180.000 €	109 kpl 56 kpl 14/20 kpl 180.000 €	110 kpl 58 kpl 18/20 kpl 180.000 €	113 kpl 60 kpl 20/20 kpl 180.000 €
Henkilöstö (lkm vuoden lopussa)	12 vakituista ja 6 kesä- talvituuraajaa	12 vakituista ja 6 kesä- talvituuraajaa	11 vakituista ja 6 kesä- talvituuraajaa	13 vakituista ja 6 kesä- talvituuraajaa	13 vakituista ja 6 kesä- talvituuraajaa

	TA 2023	TP 2023	poikkeama
Toiminnantuotot	2 821 488 €	2 788 057,08 €	33 430,92 €
Toimintakulut	2 523 783 €	2 776 263,01 €	-252 480,01 €
Toimintakate	297 705 €	11 794,07 €	285 910,93 €
Rahoitusmenot	16 500 €	12 185,30 €	4 314,70 €
Poistot	270 000 €	324 223,96 €	-54 223,96 €
Tilikauden tulos	9 284 €	-318 370,83 €	236 001,67 €

2.4 Asunto Oy Hakamuurame

Toiminta-ajatus

Yhtiön toimiala on rakennuttaa, omistaa ja hallita kiinteistöjä sekä vuokrata kiinteistöissä olevia huoneistoja. Kunnan omistusosuus 94,70 % osakekannasta.

Palvelusuunnitelma

Tuotetaan vuokra-asumista Muuramen kunnan asukkaille. Toteutetaan terveellistä asumista turvallisessa ympäristössä.

Toiminnalliset tavoitteet	Toteutunut
Hyvä talous ja kilpailukykyiset vuokrat. Vuokrausaste 96 % Kiinteistön ja asuntojen hyvä kunto. Vaihtuvuus <10 %	Talous ja vuokrat toteutui tavoitteiden mukaisena. Vuokrausaste ei päässyt tavoitteeseen. Tavoitteet toteutuivat suunnitelman mukaisesti.

Tunnusluvut

	TP 21	TA 22	TP 22	TA 23	TP 23
Talouden tunnusluvut: lainojen takaisin- maksuaika	lainaohjelman mukaisesti	lainaohjelman mukaisesti	lainaohjelman mukaisesti	lainaohjelman mukaisesti	lainaohjelman mukaisesti
kiinteistöntuotot tulos	74 t€ 0 t€	80 t€ 0 t€	90 t€ (* 0 t€	80 t€ 0 t€	80 t€ 0 t€
lainavastuut	15 t€	0 t€	0 t€	0 t€	0 t€
Toiminnan tunnusluvut: asuntojen määrä	20	20	20	20	20
käyttöaste- %	88 %	96 %	90 %	96 %	90 %
vaihtuvuus- %	10 %	20 %	7 %	10 %	6 %

*) Yhtiö on perinyt ylimääräisen hoitovastikkeen

	TA 2023	TP 2023	poikkeama
Toiminnantuotot	79 969 €	80 231 €	262 €
Toimintakulut	79 952 €	76 807 €	-3 145 €
Toimintakate	0 €	3 424 €	3 424 €
Rahoitusmenot	0 €	0 €	0 €
Poistot	0 €	- 11 371 €	-11 371 €
Asuintalovaraus	0 €	- 7 946 €	- 7 946 €
Tilikauden tulos	0 €	0 €	0 €

2.5 Kiinteistö Oy Muuramen Virastotie

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Yhtiön tehtävänä on hallita ja ylläpitää sille rakennettua kiinteistöä. Yhtiön omistaa Muuramen kunta 100 %.

Yhtiön hallitus päätti vuonna 2023 myydä kiinteistön. Kiinteistö luovutetaan ostajalle 1.4.2024 alkaen, vuokrasopimukset on irtisanottu päättymään 31.3.2024. Yhtiö ajetaan alas kevään 2024 aikana.

Palvelusuunnitelma

Kiinteistön toiminta on liiketilojen vuokraamista. Kiinteistö tullaan purkamaan lähivuosina.

Sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Vaikuttavuustavoitteet		
Tuotantotavoitteet Kustannukset (hoito ja rahoitus)	yhtiön tulot kattavat menot	Toteutui, tila oli täysin vuokrattuna

Tunnusluvut

	TP 22	TA 23	TP 23	TA 24
Talouden tunnusluvut:				
velkojen takaisinmaksuaikahoitokulu	79.431 €	78.840 €	velaton 135.022 €	19.856 €
rahoituskulu	0 €	0 €	0 €	0 €
lainavastuut	0 €	0 €	0 €	0 €
Toiminnan tunnusluvut:				
vuokrasopimuksia	10/13 kpl	13/13 kpl	13/13 kpl	

	TA 2023	TP 2023	poikkeama
Toiminnantuotot	65353 €	70019,33 €	-4666,33 €
Toimintakulut	75089 €	135022,29 €	-59933,29 €
Toimintakate	-9736 €	-65002,95 €	55266,95 €
Rahoitusmenot	0 €	0 €	0 €
Poistot	0 €	36003,99 €	-36003,99 €
Tilikauden tulos	-9736 €	-101006,94 €	19262,96 €

2.6 Muuramen Hyvinvointi Oy

Ei toimintaa 2023.

Kunnan konserniohjausta ajanmukaistettiin 2023 aikana. Vuoden 2024 talousarvioon annettiin tytäryhtiöille erikseen kunnan strategian mukaiset tavoitteet. Muuramen Lämpö Oy:n ja Muuramen Vuokra-asunnot Oy:n toiminnoissa aloitettiin konserniohjauksen mukaiset järjestelyt. Näissä Muuramen Lämpö Oy:n liiketoiminnot pl. kaukolämpöliiketoiminta siirretään Muuramen Vuokra-asunnot Oy:lle ja poistetaan yhtiöiden ristiinomistus. Tarkoituksena on vahvistaa Muuramen Lämpö Oy:n asemaa kaukolämpöliiketoiminnassa ja taata vakaa toimija Muuramen kaukolämpömarkkinoille sekä mahdollistaa laajentumisinvestoinnit.

Muuramen Vuokra-asunnot Oy:n toimintoihin tulee omaksi toiminnaksi aiemmin Muuramen Lämpö Oy:ltä ostettuja toimintoja ja yhtiöstä tulee laaja-alaisempi toimija Muuramen vuokra-asuntomarkkinoilla.

Kiinteistö Oy Muuramen Elämänkaari lakkautettiin ja sulautettiin osaksi Muuramen kunnan tasetta. Erilliselle kiinteistöyhtiölle ei ole tarvetta, koska se on kokonaisuudessaan kunnan omassa palvelutuotannossa.

3 KÄYTTÖTALOUDEN TOTEUTUMINEN

3.1 Keskusvaalilautakunta

Budjettirahoitteinen

Valtuustoon nähden sitova

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
C100 Vaalit				
Toimintatulot	16 400	0	18 580,80	-2 180,80
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-34 784	0	-28 382,70	-6 401,50
TOIMINTAKATE (netto)	-18 384	0	-9 801,90	-8 582,30
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	0	0	0,00	0,00
KOKONAISKUSTANNUKSET	-18 384	0	-9 801,90	-8 582,30

Toiminta-ajatus

Keskusvaalilautakunnan tehtävänä on huolehtia yhdessä kunnanhallituksen kanssa valtiollisten ja kunnallisten vaalien ja äänestysten lainmukaisesta läpiviennistä Muuramen kunnan alueella. Lisäksi keskusvaalilautakunta aktivoi kuntalaisia käyttämään äänioikeuttaan ja vaikutusmahdollisuuksiaan vaaleissa ja edistää näin ollen kuntalaisten osallisuutta. Lisäksi keskusvaalilautakunta vastaa ennakoäänestyksen ja koti- sekä laitosäänestyksen järjestämisestä Muuramen kunnan alueella.

Palvelusuunnitelma

Vuonna 2023 järjestetään Eduskuntavaalit. Varsinainen vaalipäivä on sunnuntaina 2.4.2023. Ennakoäänestys järjestetään kunnassa 22.-28.4.2023 virastotalon Valtuustosalissa. Muuramessa on kolme äänestyspaikkaa varsinaisena vaalipäivänä.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Keskusvaalilautakunnan tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Vaikuttavuustavoitteet Äänestysaktiivisuus 75 % Pohjautuu strategiassa asetettuun tavoitteeseen Vastuullinen, aktiivinen ja osallistuva kuntalainen	Äänestysaktiivisuuden parantaminen edellisistä kuntavaaleista kunnan käytettävissä olevin keinoin. Äänestysprosentti oli: 2019 74,8 2015 74,4 2011 73,4	Äänestysprosentti oli Keski-Suomen korkein 76,1 %. Tavoite toteutui.
Tuotantotavoitteet Sähköisen äänioikeusrekisterin ja tulosohjelman käyttöönotto varsinaisen vaalipäivän äänestyksessä	Sujuva äänestäminen.	Sähköinen äänioikeusjärjestelmä oli käytössä kaikilla äänestyspaikoilla.

Vaalit järjestettiin palvelusuunnitelman mukaisesti. Vaalipäivänä äänestettiin Kulttuurikeskuksessa ja Kinkomaan koululla. Ennakkoäänestys järjestettiin Valtuustosalissa kunnan virastotalolla. Muuramen äänestysprosentti nousi Keski-Suomen korkeimmaksi. Muurame sai ensimmäistä kertaa kaksi kansanedustajaa yhtäaikaisesti, kun sekä Jani Kokko että Ville Väyrynen valittiin eduskuntaan. Edellisestä muuramelaisesta kansanedustajasta ehti vierähtää 40 vuotta.

Tämän lisäksi keskusvaalilautakunta valmisteli jo vuoden 2024 tammikuussa järjestettäviä presidentinvaaleja vuoden 2023 lopulla.

3.2 Tarkastuslautakunta

Budjettirahoitteinen

Valtuustoon nähden sitova

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
B11 Tarkastuslautakunta				
Toimintatulot	0	0	0,00	0,00
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-35 031	0	-30 453,08	-4 578,04
TOIMINTAKATE (netto)	-35 031	0	-30 453,08	-4 578,04
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	0	0	0,00	0,00
KOKONAISKUSTANNUKSET	-35 031	0	-30 453,08	-4 578,04

Toiminta-ajatus

Tarkastuslautakunta valmistelee valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioi ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet. Tarkastuslautakunta sekä tilintarkastaja arvioivat myös tytäryhteisöille asetettujen tavoitteiden toteutumista kuntalain edellyttämällä tavalla.

Palvelusuunnitelma

Tarkastuslautakunta toimii valtuuston alaisena lautakuntana hallinnon ja talouden tarkastusta koskevissa asioissa. Lautakunta arvioi toiminnassaan eri toimialojen toimintaa. Lautakunta tuottaa edellistä tilikautta koskevan arviointikertomuksen osana kunnan tilinpäätösprosessia.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Tarkastuslautakunnan tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Keskeisten toimialojen arviointi	Arvioidut toimialat tapaamiskertoja/vuosi	Kutsutaan viranhaltijoita ja toimialojen luottamushenkilöitä lautakuntaan Tapaamiskertoja 10 vuonna 2023 Tilintarkastajan, tarkastuslautakunnan ja kunnan johtavien viranhaltijoiden tapaamiset (vähintään 2 kpl). Tarvitessa välitön raportointi havainnoista, jotta epäkohtiin voidaan välittömästi puuttua ja mahdollisia virheitä oikaista. Tapaamiskertoja 2 vuonna 2023

3.2.1 Tilintarkastus

Muuramen kunnan tilintarkastuksesta vastaa tilintarkastusyhteisö BDO Oy.

Vuoden aikana toteutettiin lopputilintarkastus vuodesta 2022 ja annettiin tilintarkastuskertomustilikaudelta 2022 sekä tehtiin alustavaa / valmistavaa tarkastusta tilikaudelta 2023.

3.3 Kunnanhallitus/Tukipalvelut

Budjettirahoitteinen

Valtuustoon nähden sitova

*	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
**				
B20 Kunnanhallitus/Tukipalvelukeskus				
Toimintatulot	8 295 280	0	8 005 197,44	290 082,56
Valmistus omaan käyttöön	47 663	0	41 768,72	5 894,28
Toimintamenot	-10 717 283	0	-10 801 515,91	84 232,78
TOIMINTAKATE (netto)	-2 374 340	0	-2 754 549,75	380 209,62
Poistot ja arvonalentumiset	-2 384 510	0	-2 123 410,45	-261 099,55
Laskennalliset tulot	2 167 991	0	2 081 065,34	86 925,66
Laskennalliset menot	-931 321	0	-944 014,94	12 693,94
KOKONAISKUSTANNUKSET	-3 522 180	0	-3 740 909,80	218 729,67

3.3.1 Työllisyyspalvelut

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
F1125 Työllisyyspalvelut				
Toimintatulot	0	0	0,00	0,00
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	0	-633 744	-683 230,75	49 486,75
TOIMINTAKATE (netto)	0	-633 744	-683 230,75	49 486,75
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	0	0	0,00	0,00
KOKONAISKUSTANNUKSET	0	-633 744	-683 230,75	49 486,75

Toiminta-ajatus

Työllisyyspalveluissa neuvotaan, autetaan ja aktivoidaan kohderyhmänä olevia työttömiä työnhakijoita kouluttautumisessa sekä työllistymisessä. Yhteistyössä yrityspalveluiden kanssa selvitetään työvoimatarpeita ja ohjataan työntekijät ja työmarkkinat paikallisesti/alueellisesti yhteen.

Palvelusuunnitelma

Muurame on yhdessä Jyväskylän, Äänekosken ja Laukaan kanssa mukana työllisyyden kuntakokeilussa 2021–2024 muodostaen Jyväskylän kuntakokeilun. Muuramen kunnan työllisyyspalveluiden asiakkaina palvelee

- työttömät työnhakijat, työllistettynä olevat ja työllistymistä edistävissä palveluissa olevat, joilla ei ole oikeutta ansiopäivärahaan
- kaikki alle 30-vuotiaat riippumatta siitä, saavatko he työmarkkinatukea, työttömyyspäivärahaa vai ansiopäivärahaa
- kaikki vieraskieliset ja maahanmuuttajat iästä ja työttömyyhteensä liittyvästä etuudesta riippumatta

Kokeilun tavoitteen on nykyistä tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Tavoitteena on tämän lisäksi tuoda TE-palvelut lähemmäksi kuntalaisia sekä ottaa huomioon kuntalaisten erilaiset tarpeet ja keskittyä oman kunnan alueen palveluihin. Työllisyyspalvelut tekevät henkilöasiakkaiden lisäksi tiivistä yhteistyötä työnantajien, oppilaitosten, yhdistysten ja kunnan eri osastojen kanssa. Työllisyyspalveluiden yksi tärkeimmistä yhteistyökumppaneista kunnassa on yrityspalvelut, jonka kanssa yhteistyö on syventynyt vuoden 2023 aikana merkittävästi. Työllisyyden kuntakokeilu on osa työllisyyspalveluiden uudistamista, jossa työllisyyspalvelut siirtyvät kokonaan kunnille vuoden 2025 alusta lähtien.

Työllisyyspalveluiden toteutumista mitataan seuraavin mittarein; työmarkkinatukimaksut/kuukausi, työttömyysprosentti, nuorten osuus työttömistä.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Työllisyyden kuntakokeilua jatkettiin Muuramessa edellisten vuosien tapaan. Työllisyyden kuntakokeilussa oli kunnan resursseista vuoden 2023 alusta saakka yksi henkilöresurssi (omavalmentaja). Huhtikuussa kuntaan palkattiin työllisyyspäällikkö. Tämän lisäksi TE-toimistolta jo aiempina vuosina oli siirtynyt kunnan työnjohdon alle kaksi omavalmentajaa. Nämä kaksi omavalmentajaa ovat TE-toimiston työntekijöitä, minkä takia TE-toimisto vastaa kaikista henkilöstökuluista heidän osaltaan. Tämän lisäksi kuntakokeilussa on ollut käytettävissä myös ammatinvalintapsykologin sekä työkykykoordinaattorin työpanosta. Kuntakokeilu jatkoi yhteistyötä kunnan yrityspalveluiden sekä oppilaitosten kanssa (mm. Gradia, JAMK). Yhteistyötä on tehty mm. viestinnässä ja rekry-koulutuksissa. Samalla on lisätty tietoa saatavilla olevista palveluista. Yritys- ja työnantajakontaktit lisääntyivät vuonna 2023.

Muuramen kunnanvaltuusto teki päätöksen 23.10.2023 § 107 siitä, että Muuramen kunta muodostaisi Jyväskylän kaupungin kanssa työllisyysalueen, jonka vastuukuntana toimisi Jyväskylä. Sopimusneuvottelut Jyväskylän ja Muuramen yhteisestä työllisyysalueesta käytiin loppusyksystä ja 11.12.2023 § 131 kunnanvaltuusto hyväksyi Jyväskylä-Muurame työllisyysalueen sopimuksen työllisyyspalveluiden järjestämisestä 1.1.2025 alkaen.

Keski-Suomessa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,8 %. Muuramessa työttömiä työnhakijoita oli joulukuun 2023 lopussa 482 (vuoden 2022 lopussa 370). Muuramen työttömyysaste oli vuoden 2023 aikana keskimäärin 7,5 %, joka on ollut pääsääntöisesti Keski-Suomen alhaisimpia. Pitkäaikaistyöttömien ja alle 25-vuotiaiden työttömien määrä on jonkin verran noussut edelliseen vuoteen verrattuna, mikä johtui talouden taantumasta.

Muuramen kunta on vuonna 2023 maksanut keskimäärin 50 000 euroa kuukaudessa Kelan työmarkkinatukimaksuja. Maksut ovat olleet jossain määrin kasvussa vuoden 2023 aikana. Syynä työmarkkinatukimaksujen nousuun on pitkäaikaistyöttömien määrän kasvu. Vuoden 2023 budjetti ylittyi 52 323 eurolla edellä mainitusta syystä.

3.3.2 Tukipalvelukeskus Hallinto ja henkilöstö

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D120 Hallinto ja henkilöstö				
Toimintatulot	692 500	0	327 472,65	365 027,35
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-4 361 274	0	-3 548 196,21	-813 077,47
TOIMINTAKATE (netto)	-3 668 774	0	-3 220 723,56	-448 050,12
Poistot ja arvonalentumiset	-56 900	0	-50 211,15	-6 688,85
Laskennalliset tulot	1 364 913	0	1 307 762,09	57 150,91
Laskennalliset menot	-63 293	0	-122 907,49	59 614,49
KOKONAISKUSTANNUKSET	-2 424 054	0	-2 086 080,11	-337 973,57

Toiminta-ajatus

Tukipalvelukeskus vastaa kunnassa henkilöstö-, talous-, ICT-, viestintä ja hallintopalveluiden tuottamisesta kunnan ulkoisille ja sisäisille asiakkaille. Lisäksi tukipalvelukeskus vastaa kiinteistöhallinnon- ja hoidon, siivouksen ja ruokapalveluiden järjestämisestä kunnassa.

Tehtävänä on tuottaa kirjanpidon, laskentatoimen, palkanlaskennan ja henkilöstöhallinnon palvelut sekä vastata kunnan yleishallinnosta, kunnanhallituksen ja valtuuston asioiden valmistelusta ja täytäntöönpanosta sekä muista keskushallinnon tehtävistä. Tukipalvelukeskus vastaa Muuramelainen-lehden julkaisemisesta sekä kunnan viestinnästä. Kiinteistötoimi rakennuttaa, ylläpitää ja kehittää kunnan palvelutuotannon tarvitsemia kiinteistöjä. Siivoustoimi huolehtii kunnan kiinteistöjen siivoustoimesta. Ruokapalvelut vastaavat koulujen ja varhaiskasvatuksen ruokapalveluiden hoitamisesta.

Palvelusuunnitelma

Tukipalvelukeskus vastaa asiakaspalvelun sujuvuudesta ja hallinnollisten palveluiden toimivuudesta. Keskushallinnon tavoitteena on luoda puitteet toimivalle ja tehokkaalle luottamushenkilötyöskentelylle ja varmistaa eri hallintokuntien välisen yhteistyön toimivuus asioiden valmistelussa. Erityisesti keskushallinto tukee toiminnallaan kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen päätöksentekoa ja päätösten toimeenpanoa. Keskushallinto vastaa viestinnästä, tiedottamisesta muun muassa tiedotuslehti Muuramelaista julkaisemalla.

Kunnan taloushallinnossa huolehditaan siten, että kirjanpito on oikein ja ajan tasalla. Maksuliikenteestä ja rahoituksen riittävydestä huolehditaan siten, että maksatus ja perintä ovat tehokkaita ja ajan tasalla sekä rahavarojen hoito tehokasta ja tuottavaa. Rahoituksen osalta jatketaan edelleen erilaisten instrumenttien kehittämistä, joilla rahoitustarpeen ennakointia kyetään parantamaan nykyisestä. Uutena taloushallinnon tehtävänä on taloustietojen raportointi suoraan Valtionkonttorille. Raportointi tehdään kvartaaleittain ja sen lisäksi raportoidaan talousarviot, tuloseennusteet, tilinpäätökset jne. Tehtävä on uusi ja työllistää erityisesti kirjanpitoa. Kunnan henkilöstöhallinnon osalta määritellään pitkäjänteisesti vastuut, joiden mukaisesti kunnan henkilöstöhallinnon toimintaa kehitetään. Tehtävänä on myös Palkanlaskenta ja siihen liittyvät työnantajatililykset ja -ilmoitukset hoidetaan oikein ja oikea-aikaisesti.

ICT:n tehtävänä on huolehtia, että ohjelmistoja ja laitteita hyödynnetään riittäväällä koulutuksella korkean käytettävyyssasteen saavuttamiseksi. Lisäksi tehtävänä on tuen tarjoaminen käyttäjille sisältäen työasemien, laitteiden, ohjelmistojen ja tietoturvan ylläpidon. Tavoitteena on järjestelmien kehittäminen siten, että päämääränä ovat helppokäyttöisyys, korkea käyttötehokkuus ja sekä nykyistä pienemmät kustannukset.

Seudullisten tietojärjestelmien ja tietoliikenneyhteyksien ylläpito ja kehittäminen on osa Muuramen kunnan toimintaa. Eri palveluissa lisätään kunnan strategian mukaisesti uuden teknologian ja sähköisten toimintatapojen edistämistä.

Kiinteistötoimen tehtävänä on hoitaa ja ylläpitää sekä rakennuttaa kunnan palveluiden tarvitsemia rakennuksia ja muita tiloja. Siivoustoimi huolehtii näiden kohteiden siivoamisesta osin omana toimintana ja valvoo kilpailutettujen palveluntuottajien toimintaa kohteissa.

Ruokapalvelut tuottavat ruokapalvelut koulun ja varhaiskasvatuksen tarpeisiin.

Keskushallinnon alle on sijoitettu myös työllistäminen ja aktivointi. Tehtävä on vain 2023 kunnan omaa toimintaa. Koko aiemmin Muuramen Hyvinvointi -liikelaitoksen alla suunniteltu työllistämisen ja aktivoinnin kokonaisuus on siirretty kunnanhallituksen alaisuuteen. Kokonaiskustannukset arvioidaan olevan 1,2 M€, josta suurin yksittäinen kustannus ovat kuukausittaiset maksut pitkäaikaistyöttömistä n. 500 000 euroa vuodessa.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Valtuustoon nähden sitovat strategiset tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Vetovoima ja yrittäjäaktiivisuus		
Asukasmäärän kasvu	Asukasluku, kasvu ed. vuoden loppuun verrattuna. tilanne 31.12.2022 yht. 10 486 asukasta, tavoite +150 vuodessa	Ei toteutunut, kasvu 70 asukasta, 31.12.2023 asukkaita 10 556
Työpaikkamäärän kasvattaminen	Työpaikkamäärä 2019 2811 + 30 vuodessa	Työpaikat, 2020 2 709, ei toteutunut, 2021 2855 toteutui, 2022 2 854 ei toteutunut, 2023 lukuja ei vielä saatavilla.
Kuntabarometrituloksen parantaminen	Tavoitteena, että kunta sijoittuu sijoille 1-3	mittaus vasta 2024, 2022 sijoitus 6. sarjassa 10 000-50 000 asukasta
Yrittäjien suositteluhalukkuus	2021 62 ->tavoite 65 ja kasvattaa vastaajamäärää	NPS ei toteutunut 2023 tulos 27, vastaajamäärä kasvoi niukasti
Asuminen, liikenne ja elinympäristö		
Luovutettujen tonttien määrän kasvattaminen	20 kpl vuodessa myyntitavoite	ei toteutunut, myynti 2023 13 kpl
Hyvinvointi, osallisuus ja sujuva arki		
	HYTE kerroin, 72 (2021), 64 (2022)	Tavoite yli 80, ei toteutunut, 55 (2023)
Mutkattoman asiointin Muurame	Seurataan käyttönotettujen uusien sähköisten asiointitapojen ja menettelyjen määrää	Väärinkäytösilmoituskanava otettiin käyttöön, sähköinen palautepalvelu käyttöön 2023, toteutui osin
Aktiivinen ja tyytyväinen kuntalainen	Omatoimisen toiminnan tukeminen, avustusten saajamäärän kasvattaminen ja avustusestämäärän kasvattaminen.	Avustussumma kasvoi, mutta käyttö ei kasvanut, ei toteutunut
	Asukkaiden suositteluhalukkuuden kasvattaminen 2021 50 ->tavoite 55 ja vastaajamäärän kasvu	ei toteutunut, NPS 18 vuonna 2023, vastaajamäärä kasvoi 30 %
	#kestävämuurame käyttöön 2023	Otettiin käyttöön 2023, toteutui
	Päivittäin kouluruokailuun osallistuvien lasten ja nuorten % -osuuden kasvattaminen ja osallistaminen kouluruokailun kehittämiseen	Kouluruokailun päivittäin osallistuvien määrä on laskussa. 8.- 9. luokkalaisista 2021 74,2 % söi päivittäin kouluruokailua, 2023 enää vain 56,1 %. Prosenttiosuuden kasvattaminen ei toteutunut. Osallistaminen toteutui.

Valtuustoon nähden sitovat strategiset tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö		
	Sairauspoissaolojen vähentäminen, kalenteripv/HTV, 2021 20	Toteutui 2023 toteuma 18,5 pv/htv (2022 25 pv/htv)
Mahdollistava kuntatalous		
	Kriisikuntakriteeristö, tavoite, yksikään kriteeri ei täyty	Toteutui, ei konsernissa kattamatonta alijäämää, vuosikate/poistot 1,35 (< 0,8), tuloveroprosentti 6,96 (>9,38), konsernin lainamäärä/asukas 3 789 (> 11 142), lainanhoitokate 1,7 (< 0,8)
	Konsernin lainamäärä alle valtakunnallisen keskiarvon €/as. 2021 Muurame 4 371 €/as. Keskiarvo 2021 7 680 €	Toteutui 3 789 € (keskiarvo 7 480 € vuonna 2023)

Valtuuston kokouksia järjestettiin kaksitoista. Valtuusto valitsi 29.5.2023 § 54 uuden kunnanjohtajan Jarkko Määttäsen Ari Ranta-ahon seuraajaksi. Järjestyksessään Jarkko Määttänen on kolmas Muuramen kunnanjohtaja.

Kunnanhallituksen kokouksia järjestettiin 26. Tämän lisäksi iltakouluja oli kolme ja konserniohjauksesta järjestettiin kunnanhallituksille ja tärkeimmille tytäryhtiöille seminaari. Seminaarin tarkoituksena oli antaa perusteet kuntalain mukaiselle konserniohjohtamiselle.

Konsernissa aloitettiin sisäiset järjestelyt tytäryhtiöiden toimintojen tehostamiseksi ja tulevaisuuden riskien vähentämiseksi.

Henkilöstöhallinnon palvelut saatiin hoidettua moitteettomasti määräaikojen puitteissa. Uusi henkilöstöpäällikkö valittiin tehtävänsä KH 6.3.2023 § 61. Uusi perehdytysohje saatiin laadittua, esihenkilöiden koulutuspaketin suunnittelu vuodelle 2024 sekä koulutussuunnitelma 2024 saatiin valmiiksi. Käytössä olleet verkkokoulutuspaketit olivat edelleen suunnitelmallisesti käytössä.

Taloushallintopalveluissa siirrettiin InTime taloushallinnon ohjelmisto SAAS -palveluksi ja otettiin käyttöön uusi laskujen kierrätysjärjestelmä Approval. Suunnittelu- ja raportointiohjelma Accunan raportointia kehitettiin edelleen palvelemaan paremmin talouden seurantaan ja suoritelaskentaan.

ICT on tukenut perusopetuksen ja toisen asteen digitalisaatiota välinehankinnoissa. Tuki oli myös merkittävää perustettavalle hyvinvointialueelle, joka edelleen tarvitsee kunnan tukipalveluita toimiakseen. Marraskuun tietomurto saatiin hallintaan ja vaikutukset minimoitua. Lopulta katkos kesti vain muutamia päiviä tai osin reilun viikon. Tietosuoja säilyi hyökkäyksessä eheänä.

Tiedottamisen osalta jatkettiin Muuramelainen-lehden osalta itsenäistä toimintatapaa. Vuonna 2023 Muuramelainen ilmestyi 15 kertaa.

3.3.3 Kiinteistötoimi

Budjettirahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D220 Kiinteistötoimi				
Toimintatulot	6 275 480	0	6 267 073,69	8 406,31
Valmistus omaan käyttöön	47 663	0	41 768,72	5 894,28
Toimintamenot	-4 583 673	0	-5 310 588,59	726 915,99
TOIMINTAKATE (netto)	1 739 470	0	998 253,82	741 216,58
Poistot ja arvonalentumiset	-2 314 080	0	-2 059 532,67	-254 547,33
Laskennalliset tulot	705 548	0	673 277,96	32 270,04
Laskennalliset menot	-819 068	0	-774 386,51	-44 681,49
KOKONAISKUSTANNUKSET	-688 130	0	-1 162 387,40	474 257,80

Toiminta-ajatus

Kiinteistö- ja siivoustoimen tavoitteena on ylläpitää ja tarvittaessa parantaa olemassa olevia kiinteistöjä sekä osallistua aktiivisesti uusien palvelutuotantoon tulevien rakennusten suunnitteluun, rakennuttamiseen ja ylläpitoon huolehtien sisäilmaston laadusta ja toimivuudesta.

Palvelusuunnitelma

Kiinteistö- ja siivoustoimi toimii asiantuntijatahona kiinteistöjen ylläpitoon ja kehittämiseen koko niiden elinkaaren ajan yhteistyössä palveluiden tuottajien kanssa varmistaen käyttökelpoiset ja terveet tilat kunnan palveluiden tuottamiseen

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Vuonna 2023 jatkettiin talonrakennusinvestointiohjelmää. Monitoimitalohankkeen rakentamisvaihe käynnistyi kesällä 2023, josta kokonaisuudesta lukion laajennus valmistui vuoden loppuun mennessä. Monitoimitalohanke eteni hiukan edellä suunniteltua aikataulua.

Kiinteistöomaisuuden osalta jatkettiin vuonna 2020 aloitettua kunnan kiinteistöomaisuuden selvitystyötä. Uusi kiinteistöpäällikkö aloitti tehtävässään elokuussa 2023 ja aloitti kiinteistöhallintaohjelmien vertailun, selvitystyö jäi kesken, mutta jatkuu 2024 aikana. Kiinteistöhuoltoinsinöörin tekemän PTS -suunnitelman mukaisesti Kulttuurikeskuksen peruskorjaus jatkui yläasteen pohjakerroksen luokkien yleisvalaistuksen uusimisella kaapelointineen, alueen kahden ryhmäkeskuksen uusimisella nousujohtoineen ja ovimerkkivalaistuksen uusimisella kiinteistössä laajemminkin (ml. lukio). Lisäksi uusittiin lukion ikkunat ja julkisivupellityksiä. Vuoden 2024 sähköremontin suunnittelu saatiin valmiiksi kilpailutusta varten.

Mäkelänmäen koulun vanhan rakennuksen purkutyöt aloitettiin huhtikuussa 2023 ja purku oli valmis elokuun alussa 2023. Purku- ja ylläpitokustannukset ylittyivät yli 100 000 eurolla.

Palveluntarjoaja irtisanoi siivouspalveluissa toteutetun Isolahti, Kinkomaa, Niittyaho palvelusopimuksen. Palvelusopimus kilpailutettiin kesän -23 aikana ja uusi palveluntarjoaja valittiin 21.8.2023 § 227.

Kiinteistönhoidon tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Hyvinvointi, osallisuus ja sujuva arki Aktiivinen ja tyytyväinen kuntalainen	Toimivat tilat harrastamiseen ja aktiiviseen toimintaan kunnassa.	Kuntalaisille tarjolla monipuolisesti tiloja käyttöön kunnan Kiinteistöissä. Toteutui, uusi jalkapallohalli, lukion laajennus.
Johtaminen ja talous Tuotetaan kiinteistöpalvelut kustannustehokkaasti	Ylläpidon hinta/m2 suhteessa aiempiin vuosiin	Jatketaan energiatehokkuus hankkeita, toteutetaan peruskorjauksia PTS:n Mukaisesti. Toteutui, PTS suunnitelman mukaiset korjaustoimet toteutettiin.

3.3.4 Keskuskeittiö

Kohderahoitteinen

*	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
**				
D230 Keskuskeittiö				
Toimintatulot				
Myyntituotot	1 311 800	0	1 403 070,81	-91 270,81
Tuet ja avustukset	15 500	0	7 580,29	7 919,71
Toimintatulot	1 327 300	0	1 410 651,10	-83 351,10
Toimintamenot				
Henkilöstökulut	-922 800	0	-925 184,57	2 384,18
Palvelujen ostot	-79 140	0	-83 146,58	4 006,58
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-493 850	0	-637 841,23	143 991,23
Muut toimintakulut	-212 570	0	-215 833,78	3 263,78
Toimintamenot	-1 708 360	0	-1 862 006,16	153 645,77
TOIMINTAKATE (netto)	-381 060	0	-451 355,06	70 294,67
VUOSIKATE	-381 060	0	-451 355,06	70 294,67
Poistot ja arvonalentumiset				
Poistot ja arvonalentumiset	-13 530	0	-13 666,63	136,63
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-394 590	0	-465 021,69	70 431,30

Toiminta-ajatus

Keskuskeittiö tuottaa opetustoimen ja varhaiskasvatuksen tarvitsemat ateriat kustannustehokkaasti ja monipuolisesti kestäväen kehityksen periaatteita noudattaen.

Palvelusuunnitelma

Ruokapalvelut tuottavat laadukasta ja monipuolista ruokaa varhaiskasvatuksen ja opetustoimen asiakkaille ja henkilökunnalle sekä osallistuvat ruokakulttuurin ylläpitämiseen ja luomiseen. Ruokapalvelu noudattaa varhaiskasvatus- ja kouluruokasuosituksia. Lisäksi ruokapalvelu käyttää mahdollisuuksien mukaan lähiruokaa ja luomua. Ruokapalvelut tukee positiivista mielikuvaa monipuolisesta ravinnosta, ympäristöasioista ja päivittäisistä ruokailutottumuksista.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Keskuskeittiön toiminta kasvoi edellisen vuosien tasolta. Suoritteita kertyi vuoden aikana 572 899 kpl (531 383 kpl), suoritemäärä kasvoi 7,8 %, mikä on enemmän kuin oletettiin.

Valtuustoon nähden sitovat strategiset tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Hyvinvointi, osallisuus ja sujuva arki Aktiivinen ja tyytyväinen kuntalainen	Päivittäin kouluruokailuun osallistuvien lasten ja nuorten % -osuuden kasvattaminen ja osallistaminen kouluruokailun kehittämiseen	Kouluruokailun päivittäin osallistuvien määrä on laskussa. 8.- 9. luokkalaisista 2021 74,2 % söi päivittäin kouluruoan, 2023 enää vain 56,1 %. Prosentti-osuuden kasvattaminen ei toteutunut. Osallistaminen toteutui.
Johtaminen ja talous Tuotetaan ruokapalvelut kustannustehokkaasti	Ateriahinta/ruokailu suhteessa aiempiin vuosiin Välittömät kustannukset 2020 2,26 €, 2021 2,35 €, 2022 2,53 € per ateria.	Ei toteutunut täysin, ateriahinta 2,66 €/ateria, Elintarvikkeiden hinnannousu kustannus nousun syytä.

3.3.5 Sisäiset palvelut

Budjettirahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D140 Sisäiset palvelut				
Toimintatulot	0	0	0,00	0,00
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-97 550	0	-100 025,29	2 475,29
TOIMINTAKATE (netto)	-97 550	0	-100 025,29	2 475,29
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	97 530	0	100 025,29	-2 495,29
Laskennalliset menot	0	0	0,00	0,00
KOKONAISKUSTANNUKSET	-20	0	0,00	-20,00

Toiminta-ajatus

Sisäisten palveluiden avulla kunnan eri toimialat pystyvät tuottamaan palvelunsa kuntalaisille tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Kustannukset vyörytetään palveluihin yhteisesti sovitulla periaatteilla.

Palvelusuunnitelma

Määrärahaan sisältyy kopioinnin, puhelinkeskuksen, postituksen ja toimistotarvikkeiden kustannukset, joiden hankkimisen ja tuottamisen osalta tarkastellaan uusia tapoja tuottaa palveluita.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Sisäiset palvelut tuotettiin hallintopalveluiden työnä. Osa puitesopimuksista vanheni talousarviovuoden aikana ja esimerkiksi toimistotarvikkeita ostettiin edullisemmin arvoltaan vähäisinä hankintoina suoraan toimittajilta.

3.3.6 Seutu- ja alueyhteistyö

Budjettirahoitteinen

*	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
**				
D150 Seutu- ja alueyhteistyö				
Toimintatulot	0	0	0,00	0,00
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	0	0	-2 860,55	2 860,55
TOIMINTAKATE (netto)	0	0	-2 860,55	2 860,55
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	0	0	0,00	0,00
KOKONAISKUSTANNUKSET	0	0	-2 860,55	2 860,55

Toiminta-ajatus

Muuramen kunta osallistuu Jyväskylän seudulla toteuttaviin yhteisiin hankkeisiin sekä lakisääteisiin selvityksiin, joilla kuntien palveluita on pyritty ja edelleen pyritään yhteen sovittamaan eri sektoreiden nykytilanteiden tavoitteita vastaaviksi. Lisäksi kunta on mukana seudullisissa yhtiöissä, jotka tuottavat palveluita alueen kunnille ja niiden kuntalaisille. Kunta toimii myös aktiivisena jäsenenä kehyskuntaverkostossa, jossa erityisesti Muuramen kaltaisten kuntien/kaupunkien asemaa ajetaan yhdessä eteenpäin.

Palvelusuunnitelma

Muuramen kunta osallistuu aktiivisesti ja yhteistyöhaluisesti Jyväskylän seudun ja Keski-Suomen maakunnan kehittämiseen erilaisten kehittämishankkeiden kautta. Kunta harkitsee tapauskohtaisesti etenemistapansa seudullisissa ratkaisuisa lainsäädännöllisten velvoitteiden täyttämiseksi ja yhteistyöhankkeiden tarkoituksenmukaisuuden Muuramen kunnan näkökulmasta.

Seudullinen yhteistyö on aiempaa enemmän korostunut palvelutuotannon osalla. Sote- ja maakuntauudistus haastaa kunnallisen yhteistoiminnan uudella tavalla ja kunta osallistuu ja seuraa edelleen aktiivisesti soteuudistuksen toimeenpanoa.

Sopimusten nojalla kunnalla on hallituspaikat mm. Jyvässeudun jätelautakunnassa ja joukkoliikennejaostossa sekä yhtiöistä Jyky Oy:ssä, Ki Oy Vitapoliksessa, Jyväskylän seudun puhdistamossa sekä Mustankorkea Oy:ssä.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Osallistuttiin Jyväskylän seudulla MAL-yhteistyöhön. Kunta osallistui Jyvässeudun jätelautakunnassa ja joukkoliikennejaostossa sekä yhtiöistä Jykia Oy:ssä, Ki Oy Vitapoliksessa, Jyväskylän seudun puhdistamossa sekä Mustankorkea Oy:ssä alueen ja toimintojen kehittämiseen.

3.3.7 Muu toiminta

Budjettirahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D190 Muu toiminta				
Toimintatulot	0	0	0,00	0,00
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-14 166	0	-23 311,26	9 144,80
TOIMINTAKATE (netto)	-14 166	0	-23 311,26	9 144,80
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-1 220	0	-1 248,79	28,79
KOKONAISKUSTANNUKSET	-15 386	0	-24 560,05	9 173,59

ASUNTOTOIMI/ASUNTOTUOTANNON EDISTÄMINEN

Toiminta-ajatus

Asuntotoimen tehtävänä on antaa neuvontaa ja ohjausta, toimia valvovana viranomaisena ja hoitaa arava- ja korkotukilainsäädännöstä kunnalle kuuluvia tehtäviä.

Palvelusuunnitelma

Asuntotoimi tukee ja edistää kuntalaisten asumistason kehittämisspyrkimyksiä ja tarjoaa asumiseen liittyvää yleistietoutta ja valvontaa.

Tehtävä siirtyy 2023 vuoden lopulla ARA:lle, jonka jälkeen kuntaan ei jää vastaavaa tehtävää.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

ASO -varausnumeroita jaettiin asiakkaille alkuvuoden ajan. Tehtävä siirtyi 2023 vuoden lopulla kokonaisuudessaan ARA:lle, jonka jälkeen kuntien ASO -varausnumerot eivät ole enää voimassa. Kunnalle jäi vähäinen neuvontatehtävä ja käytännössä tehtävänä on ohjata asiat ARA:n palveluihin.

3.4 Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta

Budjettirahoitteinen

Valtuustoon nähden sitova

*	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
**				
B25 Hyvinvoinnin ja palv. Itk				
Toimintatulot	1 396 420	280 000	1 908 909,23	-232 489,23
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-26 665 721	-850 000	-27 871 103,50	355 382,96
TOIMINTAKATE (netto)	-25 269 301	-570 000	-25 962 194,27	122 893,73
Poistot ja arvonalentumiset	-456 790	0	-451 667,44	-5 122,56
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-1 086 110	0	-1 009 512,42	-76 597,58
KOKONAISKUSTANNUKSET	-26 812 201	-570 000	-27 423 374,13	41 173,59

3.4.1 Hallinto

*	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
**				
C250 Hyvinvoinnin ja palv. Itk				
Toimintatulot	0	0	0,00	0,00
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-15 243	0	-4 467,68	-10 775,36
TOIMINTAKATE (netto)	-15 243	0	-4 467,68	-10 775,36
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	0	0	0,00	0,00
KOKONAISKUSTANNUKSET	-15 243	0	-4 467,68	-10 775,36

Toiminta-ajatus

Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan perustehtävänä on järjestää palveluita, joilla mahdollistetaan muuramelaisten hyvinvointi, osaaminen, osallisuus ja sujuva arki. Keskeisiä hyvinvointipalveluja ovat opetuksen ja kasvatuksen, kulttuuri- ja nuorisopalvelujen sekä Liikkuva Muurame -sisältöjen muodostama kokonaisuus.

Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan tuottamat palvelut vastuualueittain ovat:

1. Opetus ja kasvatus
 - Varhaiskasvatus
 - Perusopetus
 - Lukio
 - Aamu- ja iltapäivätoiminta, kerhot
2. Liikkuva Muurame
 - Kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
 - Liikuntapalvelut
 - Liikuntapaikat ja puistoalueet
3. Kulttuuri- ja nuorisopalvelut
 - Kulttuuri- ja osallisuuspalvelut
 - Taiteen perusopetus
 - Kansalaisopisto
 - Kirjastopalvelut
 - Nuorisopalvelut
4. Joukkoliikennepalvelut

Palveluiden tuottavuutta ja vaikuttavuutta seurataan aktiivisesti ja hankittu tieto jalostetaan kehittämistoimenpiteiksi. Asukkaille tarjotaan mahdollisuuksia antaa palautetta ja kehittämisehdotuksia palveluiden parantamiseksi.

Hyvinvoinnin ja palveluiden vastuualueella pyritään edistämään asukaslähtöisyyttä tunnistamalla yhteisiä asiakkuuksia, lisäämällä palvelukokonaisuuksien yhteistoimintaa ja madaltamalla niiden välisiä raja-aitoja.

Palvelusuunnitelma

Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan alaisten toimintojen tärkeimmät painopisteet vuonna 2023 liittyvät uuden kuntastrategian visioon ”Maailman onnellisin Muurame”, jonka mukaisesti luodaan edellytyksiä muuramelaisten onnelliselle arjelle ja vapaa-ajalle. Strategisena tavoitteena olevaan hyvinvointi, osallisuus ja sujuva arki -kokonaisuuteen sisältyvät lasten ja nuorten hyvinvointi, turvallinen kasvu ja osallisuus. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi keskeisimmäksi toimenpiteeksi on valittu asiakaslähtöisyyden kehittäminen lasten ja nuorten palveluissa.

Positiivisuuteen ja luottamukseen perustuvaa toimintakulttuuria kehitetään edelleen. Viime vuosien aikana toimintaa on kehitetty ulkopuolelta haetun rahoituksen turvin erilaisissa hankkeissa ja projekteissa, joista keskeneräiset viedään vuoden 2023 aikana suunnitellusti loppuun. Uusia hankkeita käynnistetään, mikäli rahoitusehdoissa olevat tavoitteet tukevat Muuramen kunnan strategiaa ja perustehtävää. Koronapandemian haittavaikutusten lieventämiseksi sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi on syksyllä 2022 haettu hankerahotusta. Hankkeiden välillä tehdään tiivistä yhteistyötä päällekkäisyyksien välttämiseksi ja synergiaetujen hyödyntämiseksi.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen sekä niihin liittyvien tukipalvelujen järjestämis- ja tuottamisvastuu siirtyvät Keski-Suomen hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen. Muutoksen vaikutukset ulottuvat kaikkiin kunnan toimintoihin, ja palvelujen jatkuvuuden turvaamiseksi tehdään tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa palvelujen jatkuvuuden turvaamiseksi ja toimintatapojen kirkastamiseksi. Vuoden 2023 alusta lähtien kunnista tulee ennen kaikkea sivistyskuntia, joiden suurin toimiala on kasvatus- ja opetuspalvelut. Näiden palvelujen merkitys on erityinen paitsi kunnan asukkaiden hyvinvoinnin myös kunnan elinvoiman näkökulmasta.

Asiakas- ja asukasnäkökulmasta palveluissa korostuvat entistä enemmän yhteisöllisyys, osallisuus sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Kulttuuripalveluiden toiminta-ajatusta on laajennettu osallisuuden kehittämistehtävillä. Lasten ja nuorten kipuilu erilaisten häiriökäyttäytymisten ja oppimisvaikeuksien muodossa vaatii erityistä panostusta ja huomiota. Liikkuva Muurame -palvelut ja toiminta-ajatus tuodaan lähemmäksi eri-ikäisten kuntalaisten arkea. Asukkaiden liikkumisen ja hyvinvoinnin tukeminen tunnistetaan kaikkien palveluiden keskeiseksi tehtäväksi. Liikuntapaikkojen ja puistoalueiden rakentaminen ovat yksi keskeisistä asukkaiden viihtyvyyttä ja hyvinvointia tukevista elementeistä.

Talouden näkökulmasta katsottuna toimintavuoden arvioidaan olevan haasteellinen. Vuosien 2020–2022 aikana on valmisteltu laki- ja asetusmuutoksia, jotka ovat vähentäneet kunnan tuloja ja lisänneet menoja. Opetus- ja kasvatuspalveluissa toteutetut ja toteutettavat tilainvestoinnit sekä siirtyminen sähköisiin oppimisympäristöihin kaventavat toimintamenojen liikkumavaraa kasvaneiden sisäisten vuokrien ja poistojen vuoksi.

Kunnan palveluverkkoratkaisuilla pyritään varautumaan erilaisiin skenaarioihin väestörakenteessa sekä muuttoliikkeen suunnassa ja laadussa. Tavoitteena ovat laadukkaat, monipuoliset ja kuntalaisia yhdenvertaisesti kohtelevat palvelut. Palveluissa pyritään hyödyntämään uuden teknologian tarjoamia vaihtoehtoja sekä kehittämään uudenlaisia toimintamalleja mahdollistavia oppimis- ja kasvu ympäristöjä.

Riskienhallinta ja sisäinen valvonta

Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan alaisissa toiminnoissa on tunnistettavissa erilaisia riskejä. Koronapandemian jälkivaiheen riskit liittyvät lasten ja nuorten pahoinvointiin sekä henkilöstön kuormittuneisuuteen. Hallinnollisena riskinä voidaan pitää esimerkiksi epäluottamusta muutostilanteissa, ja niiden realisoitumista voidaan hallita hyvän yhteistyökulttuurin ja positiivisen johtamisen kehittämisellä.

Riskejä hallitaan mm. sisäisen valvonnan keinoilla eli selkeyttämällä toimintamalleja ja rakenteita, lisäämällä sisäistä ja ulkoista vuoropuhelua sekä huolehtimalla sääntöjen mukaisuudesta (compliance) toiminnassa.

Tavoitteet, toimenpiteet, mittarit ja vertailuarvot sekä vastuutahot on johdettu kuntastrategiasta. Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta arvioi strategisten tavoitteiden toteutumista osatavoitteiden sekä tunnuslukujen perusteella kaksi kertaa vuodessa. Väliarviointi toteutetaan kesäkuussa ja koko vuoden onnistumista arvioidaan tilinpäätöskäsittelyn yhteydessä.

Valtuustoon nähden sitovat strategiset tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Vetovoima ja yrittäjä-aktiivisuus	Yrittäjyyskasvatuksen toteutukset Mittari: toteutusten määrä	Yrittäjyyskasvatuksessa kehitettiin Yrittäjyyden ehjä polku -malli varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle Yrittäjyyden kuntatiimin toimesta. Teemana "Kestävä yrittäjyys" Yrittäjyyskasvatusta toteutettiin monipuolisesti varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja lukiossa. Yrittäjyyden kuntatiimi toteutti "Kestävää Yrittämistä Kaikki Yhdessä (KYKY)-viikon" varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukion oppimisympäristöissä syyskuussa. Toimenpiteet esiteltiin strategian toimenpideohjelman raportissa 01-09/2023.
Asuminen, liikenne ja elinympäristö Hiilineutraali Muurame	Lukion kestävän kehityksen sertifikaatin toimenpiteiden toteutuminen	Lukion kestävän kehityksen sertifikaatti auditointiin 15.3.2023 ja hyväksyttiin. Sertifikaatin mittareita kehitettiin mitattavien asioiden ja mittariston osalta. Kestävän kehityksen lukuvuoden teemaksi valittiin luonnon arvostaminen. Muuramen ja Jämsän lukioilla oli yhteinen VESO-päivä Kestävän kehityksen tiekartta -hankkeesta ja kestävyyskasvatuksesta.
Hyvää elämää tukeva ja turvallinen elinympäristö	Investointien toteuttaminen ja suunnitelmien laadinta suunnitellun mukaisesti. Mittari: kokonaan, osittain, ei lainkaan	Investoinnit toteutettiin osittain. Hautalahden alueen suunnitelma oli nähtävillä, palautteita käsiteltiin yhteistyössä ja niiden pohjalta laadittiin tarkentavia suunnitelmia investoinnin toteutusmahdollisuuksista. Muuramenjoen luontopolun kehittämishankkeen suunnitelma valmistui. Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishankkeen suunnittelutyö eteni konsulttivetoisesti ja valmistui aikataulussa. Hiekkatekonurmi/tekojää -lähiliikuntapaikan investointi valmistui. Kinkomaan venelaiturin ruoppaus toteutettiin.
Hyvinvointi, osallisuus ja sujuva arki Lasten ja nuorten hyvinvointi, turvallinen kasvu ja osallisuus	Osallisuutta lisäävien toimenpiteiden toteuttaminen. Mittari: Yhteisöllisen opiskeluohjelman ohjausryhmän arviointi	Asiakaslähtöisyyden kehittäminen lasten ja nuorten palveluissa Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan nimeämä Muuramen kunnan hyvinvointiryhmän arvioi joulukuussa osallisuutta lisäävien toimenpiteiden toteutukset yhteisöllisen opiskeluohjelman ohjausryhmän roolissa. Kaksi hyvinvointiohjaajaa ja koulunuorisotyöntekijä aloittivat tehtävissään maaliskuussa. Työ kohdistui kaikkiin Muuramen perusopetuksen yksiköihin. Opetuksen ja kasvatuksen strategian toimeenpanosuunnitelma valmistui kesäkuussa ja siihen sisältyvä lasten ja

		<p>nuorten osallisuuden lisääminen kirjattiin koulujen työsuunnitelmiin.</p> <p>Hyvinvoinnin vuosikello alakouluille hyväksyttiin kesäkuussa lautakunnassa ja otettiin käyttöön syksyllä 2023 kouluilla ja iltapäivätoiminnassa. Yläkoulun 7. luokilla pidettiin hyvinvointitunnit kerran viikossa luokanohjaajien vetämänä. Lukuvuoden teemana on ollut osallisuus.</p> <p>Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyn suunnitelma päivitettiin yhteistyössä esiopetuksen opiskeluhoiton henkilöstön kanssa. Toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmatyö käynnistettiin.</p> <p>Varhaiskasvatuksessa toimi syksyllä 2023 yksi liikunta-koordinaattori. Kaksi digipeda-asiantuntijaa vahvistivat henkilöstön digiosaamista varhaiskasvatuksen tavoitteiden mukaisesti.</p> <p>”Mun juttu Muuramessa” –harrastamisen Suomen mallin toimintaa toteutettiin yhteistyössä yhdistys- ja järjestösektorin kanssa, ja vahvistettiin erityisesti yläkoululaisten harrastusmahdollisuuksia.</p> <p>Varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusohjelma Kulttuurikarusellissa sekä peruskoululaisten kulttuurikasvatussuunnitelma Kulttuurikellossa järjestettiin ohjelmaa ja työpajoja moniammatillisesti eri ikäluokille. Elokuussa järjestettiin harrastemessut.</p> <p>Yläkoululaisille syyslukukauden alussa nuorisopalveluiden toteuttaman harrastuskyselyn pohjalta käynnistettiin uusia elektronisen urheilun, musiikkitoiminnan ja laulailu-harrastamisen kerhoja.</p> <p>Koululaisten kesätoimintaan osallistui yli 70 lasta.</p> <p>Nuoriso- ja kulttuuripalveluiden sekä Soitin Jylhän yhteistyönä valmistui yrityksen tiloihin syyskuussa bändeille sekä ohjatuille pienryhmä- ja pajatoiminnolle akustoidut tilat.</p>
	<p>Nuorisovaltuuston kokoukset suunniteltiin.</p> <p>Mittari: vähintään neljä kokousta vuoden aikana.</p>	<p>Nuorisovaltuusto piti kolme virallista kokousta ja viisi muuta tapaamista. Nuorisovaltuustolle järjestettiin dialogikoulutus tammikuussa.</p> <p>Nuorisovaltuustolle annettiin läsnäolo-oikeus hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan kokouksiin.</p>
<p>Mutkattoman asioinnin Muurame Aktiivinen ja tyytyväinen kuntalainen</p>	<p>Sähköisen asioinnin mahdollisuuksia nykyistä useammassa palvelussa</p>	<p>Kunnan verkkopalvelujen kehittäminen Sisäisen ja ulkoisen viestinnän kehittäminen</p> <p>Liikunta- ja ulkoilupaikat, kävely ja pyöräily sekä puistot ja viheralueet lisättiin uuteen karttapohjaiseen palautejärjestelmään.</p>

<p>Johtaminen ja talous</p> <p>Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö</p> <p>Verkostoyhteistyö</p>	<p>Sairauspoissaolot Mittari: vähenevä trendi</p> <p>Tiivistynyt yhteistyö Mittari: uudet yhteistyön muodot</p>	<p>Koko toimialan sairaus- ja tapaturmapoissaolojen määrä väheni verrattuna vuoteen 2022.</p> <p>Varhaiskasvatuksen lähiesihenkilötyön vahvistamiseksi rekrytoitiin kolmas päiväkodinjohtaja 1.8.2023 alkaen.</p> <p>Toimialan esihenkilöiden yhteiset kokoukset pidettiin säännöllisesti uudella kokoonpanolla. Kasvatuksen ja opetuksen esihenkilöiden positiivisen johtamisen kehittämistä jatkettiin työstämällä tunteiden ja ilmapiirin johtamista sekä haastavien ristiriitatilanteiden ratkaisemista.</p> <p>Opetushenkilöstön digitaitojen arviointi tehtiin toukuussa 2023. Taitojen ja rohkeuden käyttöä erilaisia sovelluksia ja materiaaleja koettiin kehittyneen lukuvuoden aikana.</p> <p>Opetuksenjärjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma ja kriisisuunnitelma laadittiin yhdessä hyvinvointialueen opiskeluhoollon sekä sosiaali- ja kriisipäivystyksen palvelupäälliköiden kanssa, ja hyväksyttiin kesäkuun lautakunnan kokouksessa. Opiskeluhoollon henkilöstöä osallistui koulukohtaisten suunnitelmien tekemiseen.</p> <p>Yhteistyötä opiskeluhoollon kanssa on jatkettu sekä koulujen ja esiopetuksen opiskeluhooltoryhmissä että esihenkilötasolla. Sivistyspalveluiden henkilöstöä on osallistunut mm. hyvinvointialueen ehkäisevän työn verkoston, lasten, nuorten ja perheiden palveluiden sekä liikunta- ja nuorison yhteistyötapaamisiin. Hyvinvointialueen edustajat ovat osallistuneet nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tapaamisiin. Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta perusti Muuramen hyvinvointiryhmän, johon hyvinvointialue nimesi edustajat.</p> <p>Perhekeskustoiminta siirtyi vuoden alussa hyvinvointialueelle ja yhteistyö jatkui Muuramessa esimerkiksi yhteisten moniammatillisten kokoontumisten ja tapahtumien merkeissä. Perhekeskuksella jatkoivat toimintaansa myös avoin päiväkotitoimi ja kunnan musiikkileikkikoulu.</p>
--	---	--

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteutuminen on kuvattu edellä olevassa taulukossa. Tavoitteet johdettiin kuntastrategiasta.

Toiminnallisesti ja taloudellisesti merkittävin tilainvestointi, Mäkelänmäen uusi puukoulu, otettiin käyttöön tammikuussa. Mäkelänmäen vanhan koulurakennuksen purku ja uuden uimahallin, liikuntasalin ja kuntosalin monitoimitalokokonaisuuden rakentaminen aloitettiin syksyllä. Liikuntapaikkarakentamisessa merkittävä investointi oli hiekkatekonurmi-tekojää-lähiliikuntapaikan rakentaminen Mäkelänmäelle.

Koronapandemian haittavaikutusten lieventämiseen myönnettyjä keskeneräisiä kehittämissankkeita jatkettiin suunnitellusti ja uusia hankkeita käynnistettiin tukemaan strategian ja perustehtävän toteuttamista. Kehittämissankkeiden avulla vahvistettiin opetuksessa ja kasvatuksessa esimerkiksi yhteisöllistä opiskeluhoitoa, koulunuorisotyötä, digitaitoja ja arjen liikunnallisuutta sekä lukiossa kestävää kehitystä ja laatutoimintaa.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen sekä niihin liittyvien tukipalvelujen järjestämis- ja tuottamisvastuu siirtyivät Keski-Suomen hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen. Palvelujen jatkuvuuden turvaamiseksi ja toimintatapojen kirkastamiseksi tehtiin yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa käytännön toimissa ja erilaisissa työryhmissä.

Kulttuuri-, kirjasto- ja nuorisopalveluissa edistettiin osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Liikkuva Muurame -palveluissa uimahalli-kuntosalin sulkeuduttua kesällä yhteistyötä tiivistettiin seurojen yritysten ja kunnan muiden palvelualueiden kanssa.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Lautakunta hyväksyi tammikuussa suunnitelman toimialan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä vuodelle 2023. Lasten ja nuorten pahoinvoinnin kasvaessa riskinä oli esimerkiksi poissaolojen ja erilaisen häiriökäyttäytymisen lisääntyminen ja niihin liittyvät uudenlaiset ilmenemismuodot. Riskienhallinnan keinona tuettiin lasten ja nuorten hyvinvointia kehittämistoimenpiteiden ja henkilöstöressurssien avulla esimerkiksi yhteisöllisen opiskeluhoitoon, koulunuorisotyön, harrastamisen Suomen mallin, liikkuvan koulun, digipedagogiikan sekä koronavaikutusten lieventämisen hankkeissa. Kouluilla toteutettiin oppilaiden osallisuutta lisääviä toimenpiteitä, jotka hyvinvointiryhmä arvioi yhteisöllisen opiskeluhoitoon ohjausryhmän roolissa. Osallisuutta kehitettiin myös jäntevöimällä nuorisovaltuuston toimintaa.

Lasten ja nuorten pahoinvoinnin ja henkilöstön kuormittuneisuuden vähentämiseksi tehtiin yhteistyötä hyvinvointialueelle siirtyneen oppilas- ja opiskelijahuollon henkilöstön kanssa sekä kouluilla että esihenkilötasolla. Kouluterveyskyselyn opiskeluhoitoon toimivuuteen liittyviä haasteita käsiteltiin lautakunnan, johtoryhmien ja työyhteisöjen kokouksissa ja niistä informoitiin hyvinvointialueelle. Henkilöstön saatavuuden ja vaihtuvuuden osalta riskit jäivät melko vähäisiksi, vaikkakin esimerkiksi lyhytaikaisiin sijaisuuksiin oli haasteita saada päteviä työntekijöitä.

Päätöksenteossa riskinä koettujen valitusten ja oikaisuvaatimusten määrä oli erittäin vähäinen ja ne käsiteltiin viivytyksettä.

Poikkeus- ja häiriötilanteisiin varautumisen osalta lautakunta hyväksyi kesäkuussa opiskeluhoitoon kokonaisuuden toteuttamiseksi laaditun opetuksen järjestäjän opiskeluhoitoosuunnitelman, joka sisältää myös suunnitelman kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle. Varsinaisten infrastruktuurin ym. poikkeus- ja häiriötilanteiden varautumissuunnitelmien päivittäminen toimialalla jätettiin toteutettavaksi kunnan muun varautumissuunnittelun yhteydessä.

Luottamushenkilöiden ja henkilöstön välille mahdollisesti muodostuvaa epäyhtenäisyyttä tai epäluottamusta ei koettu riskinä. Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan työskentely oli keskustelevalta, kehittävästä sekä henkilöstön työskentelyä tukevalta ja kannustavalta.

Toimialan kokous- ja palaverikäytäntöjä yhtenäistettiin ja selkiytettiin sekä lisättiin tulosalueiden välistä käytännön yhteistyötä.

Talouden näkökulmasta hyvinvoinnin ja palveluiden toimialan vuosi 2023 oli haasteellinen. Toimialan merkittävimmät realisoituneet riskit liittyivät kustannustason nousuun, käyttötalouden hallinnan haasteisiin ja varattujen määrärahojen riittävyyteen. Talousarvion toteutumisista seurattiin tarkasti ja raportoitiin lautakunnalle jokaisessa kokouksessa. Neljännesvuosittain laadittiin talousraportit, jotka toimitettiin tiedoksi kunnanhallitukselle. Valtuusto hyväksyi marraskuussa hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan lisätalousarviopyynnön ja lautakunta teki lokakuussa investointien osalta käyttösuunnitelman muutoksen.

Käyttötalouden toimintakulut olivat yhteensä noin 27,87 miljoonaa euroa. Toimintakulut ylittivät noin 356 000 eurolla eli noin 1,3 %:lla 27,52 miljoonan euron talousarvion ja lisätalousarvion kokonaismäärään nähden. Toimintatuotot olivat yhteensä hieman yli 1,9 miljoonaa euroa, ja toteutuivat 13,9 % talousarvion ja lisätalousarvion 1,6 miljoonan euron kokonaismäärää suurempina.

3.4.2 Varhaiskasvatuspalvelut

Budjettirahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
C290 Varhaiskasvatuspalvelut				
Toimintatulot	609 200	80 000	817 784,39	-128 584,39
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-8 540 658	-521 198	-9 246 643,25	184 786,83
TOIMINTAKATE (netto)	-7 931 458	-441 198	-8 428 858,86	56 202,44
Poistot ja arvonalentumiset	-27 030	0	-21 824,32	-5 205,68
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-228 130	0	-206 342,66	-21 787,34
KOKONAISKUSTANNUKSET	-8 186 618	-441 198	-8 657 025,84	29 209,42

Toiminta-ajatus

Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksella ehkäistään syrjäytymistä ja vahvistetaan lasten tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia heidän kasvatustyössään ja mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

Palvelusuunnitelma

Varhaiskasvatus on kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus, jossa painottuu pedagogiikka. Varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista lasten kehitystä ja oppimista tukevaa toimintaa, jota arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä varhaiskasvatus on kytketty tiiviiksi osaksi elinikäisen kasvun ja oppimisen polkua sekä opetussuunnitelmien jatkumoa.

Varhaiskasvatuspalvelut tukevat myös ennaltaehkäisevää lastensuojelu- ja perhetyötä. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, perhepäiväkodeissa (mkl ryhmäperhepäivähoito) ja avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa. Esiopetusta järjestetään päiväkodeissa ja kouluilla toimivissa esiopetuksen päiväkotiryhmissä.

Varhaiskasvatusta, esiopetusta ja avoimia varhaiskasvatuspalveluita järjestetään kysyntää vastaavasti. Palveluita järjestetään oman tuotannon ohella yksityisten palveluntuottajien avulla. Varhaiskasvatuspalvelujen kysyntää ja valtiollista ohjausta seurataan. Kysynnän muutoksiin ja lakimuutoksiin pyritään vastaamaan joustavilla tila- ja henkilöstöratkaisuilla.

Muuramen kunta on satunnaisotannon kautta mukana Opetus- ja kulttuuriministeriön toteuttamassa kokeilussa kaksivuotisesta esiopetuksesta. Kokeilu alkoi elokuussa 2021 ja kestää toukokuun 2024 loppuun. Kaksivuotinen esiopetuskokeilu koskee vuonna 2016 ja 2017 syntyneitä lapsia. Kunnasta kokeiluyksiköksi valikoitui Rajalan päiväkotitoiminta. Opetushallituksen rekisterin perusteella koeryhmässä elokuussa 2021 aloitti 25 vuonna 2016 syntynyttä lasta. Elokussa 2022 koeryhmässä aloitti 22 vuonna 2017 syntynyttä lasta. Muut ikäluokan lapset osallistuvat kokeiluun verrokkiryhmänä. Opetushallitus seuraa kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun toteutumista. Kokeilukunnan tulee osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Tutkimushankkeella saatua tietoa käytetään valtakunnallisen päätöksenteon pohjana.

Joustavan esiopetuksen ja alkuopetuksen mahdollistamiseksi kouluverkossuunnitelmassa on huomioitu esikoululaisten sijoittuminen alkuopetuksen yhteyteen. Keskustan alueen esiopetus siirtyy Mäkelänmäen koulun noppaan elokuussa 2024. Näin ollen kaikilla kouluilla on mahdollisuus lisätä yhteistyötä ja kehittää joustavaa esi- ja alkuopetusta.

Varhaiskasvatuslaki varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat muuttuneet 1.8.2022 alkaen. Pääsääntöisesti muutokset liittyvät lapsen kehityksen ja oppimisen tuen asioihin. Laissa ja perusteissa on entistä tarkemmin määritelty tuen eri tasot ja muodot sekä se, miten tukea annetaan. Varhaiskasvatuspalveluissa tulee varmistaa, että lapsen tuen tarpeen ilmetessä, meillä on riittävä osaaminen ja riittävän selkeät rakenteet tuen järjestämiseksi.

Varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa yhtenä laaja-alaisen oppimisen alueena ovat monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen. Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteiden päivityksen myötä monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen merkitykset korostuvat varhaiskasvatuksessa. Muuramen varhaiskasvatukselta puuttuu järjestelmällinen digitaitojen ja -opetuksen suunnitelma ja henkilöstön osaaminen ko. osa-alueella vaihtelee paljon.

Esiopetuksessa on aloittanut elokuussa 2021 osa-aikainen digipeda -asiantuntija. Varhaiskasvatukseen palkataan kaksi vastaavaa työntekijää, jotka kartoittavat henkilöstön osaamisen ja varhaiskasvatuksen digitaaliset oppimisympäristöt laitteineen. Niiden pohjalta luodaan varhaiskasvatuksen digipolku, joka sisältää vuosikellomaisen suunnitelman siitä, miten kunkin ikäryhmän kanssa harjoitellaan monilukutaitoja. Kriittinen ajattelu, kompleksinen ongelmanratkaisu ja luovuus ovat tärkeitä tulevaisuuden taitoja, joita voidaan tukea monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen avulla.

Lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi tärkeimpinä painopistealueina ovat kaikenikäisille lapsille tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen, kiusaamisen ehkäisy ja tukea tarvitsevien lasten tukitoimijärjestelyt inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.

Vastualueen tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
<p>Varhaiskasvatuspalvelut järjestetään laadukkaasti ja taloudellisesti kunnan eri alueilla. Varhaiskasvatuksen osallistumisaste kasvaa vuosittain. (Hyvää elämää tukeva ja turvallinen elinympäristö, lasten ja nuorten hyvinvointi, turvallinen kasvu ja osallisuus)</p>	<p>Varhaiskasvatuksen palveluiden tuottaminen lähipalveluna.</p> <p>Osallistumisprosentti kasvaa vähintään 1 % vuosittain.</p> <p>Lähtötaso 76 %</p>	<p>Osallistumisastetavoite ylitettiin: varhaiskasvatukseen osallistumisaste oli Muuramessa vuonna 2023 erittäin korkea: 86,8 % (1–6-vuotiaat lapset). Osallistumisasteeseen korotus on 10,8 %.</p> <p>Vuoden 2023 alusta varhaiskasvatukseen haki ennätysellisen paljon pieniä lapsia. Tilanne oli ennakoimaton, vaikka hakemustilannetta tarkasteltiin jatkuvasti. Tilanne vaikutti henkilöstökuluihin nostavasti koko vuoden ajan.</p> <p>Leikarin päiväkodilla aloitti uusi lapsiryhmä 1.1.2023 alkaen, ja siihen siirrettiin ja rekrytoitiin henkilökuntaa. Leikarissa toiminut lastenkerho siirrettiin Löytötretken päiväkodin tiloihin 1.1.2023 alkaen.</p> <p>Rajalan päiväkodilla aloitti kaksi uutta ryhmää lisääntyneen lapsimäärän vuoksi 1.1.2023 alkaen. Saunakylän päiväkodista siirrettiin yli kolmevuotiaita lapsia Rajalaan, jotta Saunakylään mahdollistettiin paikkoja alle kolmevuotiaille lapsille. Lisääntyneeseen henkilökuntatarpeeseen vastattiin sekä siirtämällä että rekrytoimalla henkilöstöä.</p> <p>Kinkomaan esiopetuksessa aloitti elokuussa 2023 53 lasta. Henkilöstöä rekrytoitiin määräaikaisesti, sillä tulevana vuosina ikäryhmä on pienempi.</p> <p>Yksityisen varhaiskasvatuksen asiakasmäärä laski vuoden 2023 aikana 25 lapsella. Palvelusetelin enimmäisarvoa tarkistettiin 1.3.2023 muuttuneen asiakasmaksulain jälkeen. Vuosittaisella indeksi-korotuksella pyrittiin turvaamaan yksityisten päiväkotien toimintaedellytyksiä elinkustannusten ja henkilöstön palkkakustannusten noustessa.</p>
<p>Varmistetaan yleisen, tehostetun ja erityisen tuen toteutuminen. Alueellisen palveluverkon moninaisuus vastaa tarvetta ja tukee lähipäiväkotiperiaatetta. (Lasten ja nuorten hyvinvointi, turvallinen kasvu ja osallisuus)</p>	<p>Lapsen tuki järjestetään ja toteutetaan osana oman päiväkodin / ryhmän toimintaa. Tukitoimet ja menetelmät ovat dokumentoitu ja niiden vaikutavuutta seurataan lasten varhaiskasvatus- ja esiopetuskeskusteluissa vähintään 2 krt. /toimintavuosi</p>	<p>Varhaiskasvatuksen erityisopettajaresurssi oli hyvällä tasolla: 1 erityisopettaja: n. 130 lasta. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat konsultoivat myös yksityisissä päiväkodeissa viikoittain. Erityisopettajat tukivat varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista tuen järjestämisessä, toteuttamisessa ja arvioinnissa.</p> <p>Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tuen järjestämisen periaatteet päivitettiin yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajien kanssa kesäkuussa. Uudet perusteet astuivat voimaan 1.8.2023 alkaen.</p> <p>Varhaiskasvatuksen jaettua johtajuutta vahvistettiin päiväkodinjohtajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien tiiviimmällä yhteistyöllä (yhteistyökokoukset 2/toimintakausi). Tavoitteena oli vahvistaa koko henkilöstön pedagogista osaamista johtotiimien yhteistyöllä sekä yhdenvertaisuutta koko kunnassa.</p>

<p>Edistetään ja vahvistetaan kaikkien lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja (Lasten ja nuorten hyvinvointi, turvallinen kasvu ja osallisuus, hyvinvoiva ja osaava henkilöstö)</p>	<p>Kiusaamis- ja läheltä piti tilanteet vähenevät. Ilmoitusten määrä vähenee nykyisestä.</p>	<p>Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyn suunnitelma päivitettiin yhteistyössä esiopetuksen opiskeluohjelman henkilöstön kanssa.</p> <p>Pienten lasten (alle esiopetusikäiset lapset) kanssa työskentelevät työntekijät koulutettiin Taaperon ja leikki-ikäisen arki -materiaalin käyttöön.</p>
<p>Edistetään lasten hyvinvointia yhteisenä opinpolun kautta ja tuetaan siirtymiä opinpolun nivelkohdissa. (Lasten ja nuorten hyvinvointi, turvallinen kasvu ja osallisuus)</p>	<p>Esikoululaisilla on jokin yhteistyöluokka tai -tiimi alkuopetuksesta, jonka kanssa heillä on yhteistä toimintaa esikouluaihana.</p> <p>Toimintasuunnitelmaan kirjataan tavoitteet joustavalle esi- ja alkuopetukselle. Arvioidaan toteutunut toiminta suhteessa suunnitelmaan.</p>	<p>Esiopetusryhmät tekivät yhteistyötä koululuokkien kanssa sovitusti. Yhteistyön toteutumista ja onnistumista arvioitiin yhdessä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen johtoryhmässä kesäkuussa 2023.</p> <p>Joustavan esi- ja alkuopetuksen kehittäminen varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa käynnistyi syksyllä erityisesti Mäkelänmäen Noppaan siirtyvän esiopetuksen ja alkuopetuksen kohdalla.</p>
<p>Varhaiskasvatushenkilöstö on osaavaa ja työhönsä sitoutunutta. (Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö)</p>	<p>Työntekijät osallistuvat täydennyskoulutuksiin, vähintään 1 krt / toimintavuosi.</p> <p>Sairauspoissaolot vähenevät nykyisestä vähintään 15 %.</p>	<p>Koko varhaiskasvatuksen henkilöstö osallistui yhteiseen talviliikuntakoulutuspäivään tammikuussa 2023. Syksyllä 2023 käynnistyi koko varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteinen Liikkeelle työkyvyn puolesta -hanke.</p> <p>Työntekijöille pidettiin syksyllä kaksi yhteistä hyvinvointiin liittyvää koulutuspäivää, joiden teemana oli positiivinen psykologia. Lisäksi työntekijöitä kannustettiin osallistumaan omien mielenkiinnon kohteiden ja työssä käytettävien menetelmien mukaisiin koulutuksiin.</p> <p>Henkilöstön sairauspoissaolojen kokonaismäärä on lisääntynyt henkilöstön määrän kasvun ja lisääntyneen palveluntarpeen kohoamisen myötä. Sairauspoissaolot lisääntyivät pitkällä poissaoloilla sekä valtakunnallisenäkin ilmiönä kasvaneina jaksamisen haasteina. Henkilöstön hyvinvointia tuettiin monella tapaa johtamisen ja organisaation näkökulmasta.</p>

Tunnusluvut

Varhaiskasvatuspalvelut	TA 23	TP 23
Kunnalliset yksiköt/itse tuotetut palvelut: lasten määrä	450	467
Yksityiset palvelusetelituottajat: lasten määrä	180	160
Lasten määrä, yhteensä (15.12.)	630	631
Esiopetuksessa (20.9.) (sis. yläpuolella oleviin lukuihin)	124	137
Avoim varhaiskasvatus (edell. lisäksi) -lasten kerhot, lapsia yht.	13	15
-avoin päiväkot, km kävijöitä/kerta * *covid pandemian vuoksi osin kiinni tai osallistujamäärä rajoitettu (max 10)	30	17

Laskennallisen paikan hinta/brutto €/kk	TA 23	TP 23
Itse tuotetut palvelut:		
perhepäivähoito	1505	1032
ryhmäperhepäivähoito	1280	1586
päiväkoti (yli/alle 3 v) *	935/1400	962/1443
esiopetus	560	577
Yksityiset palvelut, palveluseteli, enimmäishinta (yli/alle 3 v):		
perhepäivähoito	800/880	873/960
päiväkoti	800/1280	873/1397
päiväkoti, iltahoito	900/1440	982/1572
päiväkoti, vuoroahoito	1360/2180	1484/2375
Esiopetus (ostopalvelu)	480	480

*laskentaperusteet alle 3 v. muuttunut TA 2021 alk. (1.6 >1.5 kerroin)

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Muuramessa lasten osallistumisaste varhaiskasvatukseen on noussut yli tavoitteen. Osallistumisaste oli valtakunnallisestikin erittäin korkea: 86,8 % (1–6-vuotiaat). Verrattaessa lasten määriä 1.1.2023 (406) ja 31.12.2023 (467), kasvua kunnallisessa varhaiskasvatuksessa oli 61 lasta. Lisääntyneen lapsimäärän vuoksi sekä Leikarin että Rajalan päiväkodeilla perustettiin lisälapsiryhmiä. Muissa yksiköissä lisääntyneeseen lasten määrään vastattiin päiväkodin sisäisillä järjestelyillä eli tarkastelemalla lapsiryhmien rakennetta uudelleen, jotta erityisesti alle kolmevuotiaille lapsille pystyttiin tarjoamaan varhaiskasvatuspaikka lähipäiväkotiperiaatteella. Kinkkomaan esiopetuksessa aloitti ennätyksellisen suuri 53 lapsen ryhmä, johon tarvittiin myös lisäresursseja. Lasten määrän lisääntyminen on vaikuttanut korottavasti henkilökustannuksiin ja muihin kustannuksiin. Tästä syystä varhaiskasvatuksen talousarvio 2023 ylittyi ja tarve lisätalousarviolle syntyi.

Koska varhaiskasvatuslaki määrittelee lasten ja henkilöstön lukumäärää lapsiryhmissä, määräaikaista henkilöstöä jouduttiin lisäämään kasvaneen lapsimäärän vuoksi 1.1.2023 alkaen. Huomioitavaa on, että alle kolmevuotiaiden lasten ryhmäkoko oli pienempi kuin yli kolmevuotiaiden lasten, jonka vuoksi resurssitarve kasvoi arvioidusta reilusti.

Kevään 2023 työehtosopimusten neuvotteluiden tuloksena varhaiskasvatuksen henkilöstön palkkakustannusten nousu oli korkeampi kuin oli ennakkoon arvioitu. Myös jo 1.10.2022 voimaan tulleet järjestelyerät tulivat vasta takautuvasti maksuun kesäkuussa 2023. Kesäkuun palkkakustannukset aiheuttivat rajun nousun henkilöstön palkkamenoihin korotusten ja lomarahojen vuoksi.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut muuttuivat valtakunnallisesti 1.3.2023 alkaen. Suurimalla osalla asiakkaita maksut alenivat jonkin verran. Muutos oli tiedossa jo talousarviovalmisteluvaiheessa. Koko vuoden osalta asiakasmaksut ylittyivät lasten määrän kasvaessa. Vaikka yksityisen varhaiskasvatuksen palvelusetelikustannusten nousua ei pystytty arvioimaan, määrärahat olivat talousarvion mukaiset lasten määrän vähentyessä yksityisissä päiväkodeissa.

Yksityisen varhaiskasvatuksen osallistumisaste on alentunut vuoden 2023 aikana Muuramessa. 1.1.2023 yksityisissä päiväkodeissa oli 171 lasta ja vastaavasti 31.12.2023 146 lasta. Lisäksi muissa yksityisissä päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa Jyväskylässä oli vuoden aikana 14 lasta. Jyvässeudulla on varhaiskasvatuspalveluissa kuntien välinen Rajat auki –sopimus, jossa periaatteena on huoltajien vapaus valita lapselle varhaiskasvatuspaikka yli kunta-rajajen. Muuramelaisia lapsia oli Rajat auki –sopimuksen mukaisella ostopaikalla jyvskyläisissä päiväkodeissa yhdeksän lasta 1.1.2023 ja neljä lasta 31.12.2023.

Vuosi 2023 oli varhaiskasvatuspalveluissa kasvun vuosi. Ennakoimaton tilanne lasten määrän äkillisestä kasvusta haastoi palveluiden järjestämistä sekä henkilökuntaa. Lisäksi päätökset olivat henkilöstön palkankorotusten suuruudesta ennakoimattomia. Ennakoimattomat haasteet hoidettiin varhaiskasvatuspalveluissa lakisäätteisesti ja asiakasystävällisesti ammattitaitoisen henkilöstön toimesta.

3.4.3 Perusopetus

Budjettirahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
C320 Perusopetus				
Toimintatulot	416 230	190 000	710 642,00	-104 412,00
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-13 168 046	-313 091	-13 976 163,37	495 025,96
TOIMINTAKATE (netto)	-12 751 816	-123 091	-13 265 521,37	390 613,96
Poistot ja arvonalentumiset	-303 130	0	-267 304,12	-35 825,88
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-607 580	0	-572 507,82	-35 072,18
KOKONAISKUSTANNUKSET	-13 662 526	-123 091	-14 105 333,31	319 715,90

PERUSKOULUT

Budjettirahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D1620 Peruskoulut				
Toimintatulot	276 230	160 000	480 040,78	-43 810,78
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-12 639 086	-206 647	-13 243 737,42	398 004,46
TOIMINTAKATE (netto)	-12 362 856	-46 647	-12 763 696,64	354 193,68
Poistot ja arvonalentumiset	-303 130	0	-267 304,12	-35 825,88
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-582 550	0	-548 994,13	-33 555,87
KOKONAISKUSTANNUKSET	-13 248 536	-46 647	-13 579 994,89	284 811,93

Toiminta-ajatus

Perusopetus on oppilaan perusoikeus. Perusopetuksen tavoitteina opetus- ja kasvatustehtävän näkökulmasta ovat tukea oppilaan monipuolista osaamista, positiivisen identiteetin kehittymistä sekä kasvua yhteiskunnan jäsenyyteen. Perusopetuksessa tuetaan oppilaan valmiuksia kohdata erilaisia muutoksia, arvioida niitä kriittisesti ja ottaa roolia murroksessa olevan yhteiskunnan rakentamisessa. Perusopetuksen oppilas saa koulun ja kodin yhteistyön avulla valmiuksia tasa-arvon, yhdenvertaisuuden sekä oikeudenmukaisuuden edistämiseen. Oppilaiden osallisuus, osaaminen sekä kokonaisvaltainen hyvinvointi ovat perusopetuksen perustehtäviä.

Palvelusuunnitelma

Vuoden 2020 aikana puhjennut pandemian terveydelliset, taloudelliset sekä sosiaaliset haasteet vaikuttavat monin tavoin opetuspalveluiden toimintaan edelleen vuonna 2023. Opetuksen järjestämisessä keskitytään tukemaan oppilaiden hyvinvointia ja oppimista. Talouden näkökulmasta vuosi on haasteellinen. Oppilashuollon tarpeen ennakoidaan kasvavan edelleen. Kinkomaan, Isolahden ja Mäkelänmäen koulun investoinnit näkyvät käyttömenoissa nousseina sisäisinä vuokrina.

Vuoden 2023 perusopetuksen keskeinen toiminnallinen tavoite on uuden kuntastrategian mukaisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin, turvallisen kasvun ja osallisuuden tukeminen. Toisena tavoitteena on henkilöstön hyvinvoinnista ja osaamisen lisäämisestä huolehtiminen. Haetuilla erityis- ja kehittämisavustuksilla tuetaan henkilöstön osaamista ja jaksamista sekä luodaan kouluille hyvinvoivaa ja turvallista oppimisympäristöä ja toimintakulttuuria. Talousarviossa sitoudutaan hankkeiden omarahoitusosuuksiin.

Perusopetuksen ja opetuksen tuen käytäntöjä, työnjakoa sekä sisällön kehittämistä jatketaan edelleen. Niukkenevien resurssien tilanteessa mahdollisimman oikea-aikaisesti kohdennettujen ja laadukkaiden palveluiden merkitys kasvaa entisestään.

Muuramen perusopetuksen johtamiskulttuuria rakennetaan positiivisen johtamisen ja hyvinvointijohtamisen teemojen ympärille. Johtoryhmälle järjestetään aihepiiriin liittyvää koulutusta. Perusopetus on ollut mukana Jyväskylän yliopiston kanssa yhteistyössä toteutettavassa Meanwell -hyvinvointihankkeessa, jossa työhyvinvointia rakennetaan työn merkityksellisyyden kokemuksen kautta. Hankkeen aikana havaitut kehittämisen kohteet ja hyvät käytänteet otetaan huomioon koulujen toimintakulttuurin edelleen kehittämisessä.

Vastuualueen tavoitteet	Mittarit ja arviointi	Toteuma
<p>Asiakaslähtöisyyden kehittämisen lasten ja nuorten palveluissa</p> <p>Perusopetuksen oppilas saa tarpeidensa mukaista opetusta, kokee kuuluvansa koulu-yhteisöön ja sitoutuu koulunkäyntiin.</p>	<p>Perusopetuksen opetusryhmien keskimääräinen koko on alle 19,5 oppilasta / opetusryhmä</p> <p>Selvityksen (esim. kysely) toteuttaminen, tulosten analysointi ja kehittämis-kohteiden valinta</p>	<p>Tuntikehyspäättökseen mukainen opetusryhmien keskimääräinen koko oli 18,9 lv. 2022–2023 ja 19,1 lv. 2023–2024.</p> <p>Kouluissa kehitettiin inklusiivisia käytänteitä opetuksen järjestämisessä. Erityisopetus järjestettiin pääsääntöisesti siten, että oppilaat voivat käydä lähikoulua ja tuki tuodaan oppilaan lähelle. Pienryhmäopetusta järjestettiin 1–2 luokilla ja yläkoulussa. Poissaoloja seurattiin ja niihin tartuttiin entistä herkemmin.</p> <p>Mäkelänmäen uusi Puukoulu otettiin käyttöön ja koulun kylien toiminta käynnistettiin. Kuultiin oppilaita oppimisympäristöön ja pedagogiikkaan liittyvistä asioista.</p> <p>Kouluille palkattiin maaliskuussa kaksi hyvinvointiohjaajaa ja koulunuorisotyöntekijä hankerahoituksella. He toimivat oppilaiden tukena koulupäivän aikana matalalla kynnyksellä sekä järjestivät hyvinvointia lisäävää toimintaa koulun arjessa.</p> <p>Opetussuunnitelmien muutokset ja paikallisesti päätettävät asiat koskien poissaolojen ehkäisemistä sekä suunnitelmallista seuraamista ja niihin puuttumista hyväksyttiin 13.6.2023 hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnassa.</p> <p>Kinkomaan ja Isolahden kouluihin palkattiin lukuvuodeksi 2023–2024 hankerahalla resurssiopettaja kompensoimaan isoja luokkakokoja.</p> <p>Yrittäjäyden toimintaan Jyväskylässä osallistuivat 6. luokkien oppilaat huhtikuussa ja 9. luokkien oppilaat marraskuussa.</p> <p>Yrittäjyyden kuntatiimi (KUTI) toteutti ”Kestävää Yrittämistä Kaikki Yhdessä -viikon” (KYKY-viikko) perusopetuksen oppimisympäristöissä.</p>

<p>Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö</p> <p>Opetus- ja kasvatushenkilöstön työhyvinvointi on korkealla tasolla, mikä varmistaa oppilaiden hyvinvointia ja oppimista</p> <p>Henkilöstöllä on riittävät digipedagogiset taidot toteuttaa opetusta sähköisissä oppimisympäristöissä.</p>	<p>Työhyvinvointikysely ja toimenpideohjelma on tehty</p> <p>Sairauspoissaolopäivien trendi on laskeva</p> <p>Arvioidaan henkilöstön digipedagogisia taitoja kyseilyillä (itsearviointi) syksyllä 2022 ja keväällä 2023.</p>	<p>Työhyvinvointiin liittyvät asiat nousivat esille suunnitelman mukaisissa työpaikkaselvityksissä ja terveydellisten olojen tarkistuksissa. Raportit käsiteltiin henkilöstön kanssa.</p> <p>Työhyvinvoinnin tukemiseksi yläkoulussa vähennettiin ylituntien määrää ja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi varattiin aikaa pienryhmäkeskusteluille opettajien kokouksissa</p> <p>Digipeda-asiantuntijat kehittivät henkilöstön digitaitoja konsultoimalla ja tuottamalla materiaalia.</p> <p>Digitaitojen arviointi tehtiin toukokuussa 2023. Taitojen ja rohkeuden käyttöä erilaisia sovelluksia ja materiaaleja koettiin kehittyneen lukuvuoden aikana.</p>
<p>Verkostoyhteistyö:</p> <p>Hyvinvointialueen yhteistyön toimintatapojen kirkastaminen</p>	<p>Arvioidaan opiskeluhuollon palvelujen toimivuutta ja yhteistyötä</p>	<p>Opiskeluhuollon palvelujen toimivuutta ja yhteistyötä sekä resurssien tarvetta arvioitiin osana opetuksenjärjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaa. Kouluterveyskyselyn tulokset käsiteltiin lautakunnassa ja kouluilla. Erittäistä huomiota kiinnitettiin opiskeluhoitoa koskeviin huolestuttaviin tuloksiin.</p>

Tunnusluvut

	TP 22	TA 23	TP 23
Oppilasmäärä			
luokat 1–6	1046	1006	1028
luokat 7–9	478	489	481
(YPR)	(15)	(13)	(15)
Yhteensä	1524	1495	1509
Kokonaiskustannukset euroa/oppilas	8688		9820

Kokonaiskustannukset TP23 = 14 819 071 e/1509 opp.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Mäkelänmäen Puukoulu otettiin käyttöön tammikuussa 2023. Mäkelänmäen vanha koulu ja liikuntahalli purettiin, ja syksyllä aloitettiin uuden liikuntahallin, uimahallin ja kuntosalin rakennustyöt.

Digistrategian mukaisesti kaikilla kunnan 4.–9. vuosiluokkien oppilailla oli käytössään Chromebookit. Henkilöstön digipedagogisia taitoja kehitettiin lukuvuoden 2022–2023 ajan hankerahoituksella palkattujen digipeda-asiantuntijoiden tuella. Opetushenkilöstön digitaitojen arviointi tehtiin toukokuussa 2023. Taitojen ja rohkeuden käyttöä erilaisia sovelluksia ja materiaaleja koettiin kehittyneen lukuvuoden aikana.

Hankerahoituksella palkatut kaksi hyvinvointiohjaajaa ja koulunuorisotyöntekijä aloittivat tehtävissään maaliskuussa. Heidän työpanoksensa yhteisöllisen opiskeluhoollon ja koulunuorisotyön kehittämiseksi sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi kohdistui kaikkiin Muuramen perusopetuksen yksiköihin. Nisulanmäen koulu oli mukana Liikkuva koulu ja opiskelu -hankkeessa, jonka rahoituksella hankittiin mm. helposti liikuteltavia ja ergonomisia kalusteita ja liikuntavälineitä sekä järjestettiin liikuntatapahtumia ja -retkiä.

Koronapandemian vaikutusten lieventämiseen kohdennettua opetusta ja ohjausta toteutettiin myönnettyjen erityisavustuksien puitteissa.

Opetuksen ja kasvatuksen strategian toimeenpanosuunnitelma valmistui kesäkuussa ja siihen sisältyvä lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen kirjattiin koulujen työsuunnitelmiin. Hyvinvoinnin vuosikello alakouluille hyväksyttiin 13.6.2023 hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnassa ja otettiin käyttöön syksyllä 2023 kouluilla ja iltapäivätoiminnassa. Kouluille nimettyjen hyvinvointivastaavien tehtävänä oli viedä vuosikelloa yhdessä henkilöstön ja oppilaiden kanssa käytäntöön. Yläkoulun kevätlukukauden teemana oli "kaikki mukaan" ja syyslukukaudella "osallisuus". Lautakunnan nimeämä Muuramen kunnan hyvinvointityöryhmä arvioi joulukuussa koulujen osallisuutta tukevia toimenpiteitä.

Mäkelänmäen koulu

Mäkelänmäen koulun oppilasmäärä talousvuoden 2023 alkaessa oli n. 750. Vuoden aikana oppilaiden määrä väheni lähinnä aloittavilla ensimmäisillä luokilla, pudoten vuoden loppuun mennessä 730:een. Kevätlukukauden teemana oli hyvinvointi ja muutostilanteesta selviytyminen siirryttäessä vanhalta koululta uusiin tiloihin Puukoululle vuoden alusta alkaen. Muutostilanteessa jatkettiin toimintakulttuurin kehittämistä kyläajattelun mukaiseksi. Koulun kahdeksan kylää (Leikari, Niittyaho, Nisulanmäen kuudesluokkalaiset, YPR, 1–2., 3., 4. ja 5. luokat Puukoulussa) muodostivat toiminnalliset pienemmät yksiköt, joissa jokaisessa on oppilaita 15–137. Alkuvuonna jatkettiin Puukoulun varustamista, sillä kaikki opetusvälineet ja tarvikkeet eivät tulleet ennen vuoden vaihdetta. Lähes kaikki investointiin sisältyvät tarvikkeet vastaanotettiin vuoden 2022 puolella, mutta esimerkiksi musiikkivälineitä tuli viiveellä. Lukuvuoden 2023–2024 teemana jatkuu hyvinvointi ja osallisuus. Valteri-koululta hankitun työyhteisökoulutuksen avulla jatkettiin koko koulun toimintakulttuurin kehittämistä. Oppilaiden osallisuusteeman alla syksyllä oli Täältä tullaan -kampanja, jossa Nuori Suomi ry:n ohjaajan kanssa kahdenkymmenen oppilaan ydintiimi järjesti koko koulun oppilaille iltatapah-tuman. Samalla viikolla oppilaskunnan hallitus organisoi kaikkia kyliä koskettavaa muuta toimintaa.

Vuoden 2023 opetusresurssit pysyivät ennallaan. Koronapandemian vaikutusten lieventämiseen myönnettyä avustusta hyödynnettiin resurssiopettajan palkkauksessa. Uutena pedagogisena ratkaisuna yksi luokanopettaja työskenteli käsityön, liikunnan ja digipedagogiikan tehtävissä. Ratkaisulla tehostettiin käsityöluokkien käyttöä ja voitiin luopua Nisulanmäen koululla olevasta teknisten töiden tilasta sekä tuettiin opettajia esimerkiksi kosketusnäyttöjen pedagogisen käytön monipuolistamisessa. Erityisopetusresurssin käytössä jatkettiin edellisen vuoden toimintatapaa, jossa yhdessä kylässä on pääsääntöisesti yksi erityisopettaja. Pienryhmiä (Maja) toimi 1–2 luokilla ja ylemmillä luokilla yksi erityisopettaja oli vastuussa ikäluokkansa oppilaista. Kuudensille luokille ohjattiin erityisopetusta noin 1,5 opettajaresurssin verran. Talousarvioon varatut henkilöstökustannukset ylittyivät ja loppuvuodesta koko sivistystoimi joutui turvautumaan lisätalousarvioon. Mäkelänmäen koulun osalta palkkoihin vaikuttivat kesän palkankorotukset ja suuret sijaiskulut, vaikka pandemia olikin väistynyt. Flunssa-aallosta ja henkisistä syistä johtuvat poissaolot olivat yllättävän suuria, kuten myös pitkäkestoiset poissaolot. Hyvinvointia tukevat toimet eivät riittäneet korjaamaan tilannetta. Oppilaiden poissaolot vähenivät keväästä, joka oli positiivinen asia.

Kinkomaan koulu

Kinkomaan koulun oppilasmäärä oli tammikuussa 2023 244 oppilasta. Elokuussa 2023 oppilasmäärä oli 237 oppilasta. Koulussa opiskeli 12 perusopetusryhmää lukuvuonna 2022–2023 ja 11 ryhmää lukuvuonna 2023–2024. Keskimääräinen luokkakoko Kinkomaalla vuonna 2023 oli 20,94 oppilasta. Koulun 1–4 luokat olivat vuonna 2023 kaikki varsin isoja. Erityistä tukea vaativat oppilaat olivat integroituna näihin ryhmiin. Huomattava Kinkomaalla oli, että ikäluokat olivat keskenään kovin eri kokoisia.

Isommissa opetusryhmissä tilannetta tasoitettiin jakotunneilla ja hyödyntämällä resurssiopettaja palkkaukseen myönnettyä koronapandemian vaikutusten lieventämiseen myönnettyä rahoitusta lukuvuonna 2023–2024. Resurssiopettajan tunteja on ollut käytössä Kinkomaalla 18 h/vk ja Isolahden koululla 6 h/vk. Erityisopetuksen resurssi oli vuonna 2023 vähäinen Kinkomaalla oppilasmäärään nähden.

A2 -kieltä opetettiin toista vuotta Kinkomaalla. Elokuussa 2023 toteutui 4. ja 5. luokkien espanjan ja 4. luokkien saksan ryhmät. Espanjan ryhmiin integroitiin etälinkin takaa opiskelevia Niittyahon ja Isolahden koulun oppilaita. Saksan kielen opiskelijat taas opiskelivat saksaa etälinkin takaa, kun lähiopetus järjestettiin Mäkelänmäen koululla.

Opettajien palkkaratkaisuissa keväällä 2023 sovitut palkankorotukset olivat suuremmat kuin mihin talousarvion 2023 laadinnassa oli varauduttu. Tämän vuoksi viranhaltijoiden kuukausipalkkojen riittävydessä oli haasteita Kinkomaan koulun osalta. Sijaisten palkkoihin varatut rahat taas riittivät vuoden tarpeisiin, vaikka sijaisten tarve erilaisten pitkittyneiden flunssien vuoksi olikin koko vuoden ajan iso.

Koulun tilat olivat vuonna 2023 ajanmukaiset ja tekninen varustelutaso hyvä. Myös koulun pihapiiri oli hyvässä kunnossa. Oppilaiden henkilökohtaiset chromebook -laitteet jaettiin 4.–6. luokkien oppilaille myös elokuussa 2023. Koululle saatiin 12 uutta leasing -chrome laitetta lainattavaksi oppilaille.

Asukaslähtöisyyttä koululla pyrittiin toteuttamaan toimimalla hyvänä ja ketteränä lähikouluna, jonne huoltajien oli turvallista lähettää lapsensa kouluun. Toiminnalla vaikutettiin koulun arjen sujuvuuteen, huolehdittiin kasvatusvastuusta ja toteutettiin rohkeasti myös erilaisia opetuskokeiluja ja esiteltiin koulun toimintaa ulkopuolelle. Huoltajille järjestettiin myös kaksi yhteisöllisen opiskelijahuollon tapahtumaa, joihin saatiin hyvin osallistujia paikan päälle.

Koulun teemana kesäkuuhun 2023 ulottuvalla lukuvuodella oli ”Anna hyvän kiertää, ystävät yhdessä ja ystävät luonnossa.” Elokuusta 2023 lukuvuositarjoitteena on ollut ”Kestävä kehitys ja osallisuus.” Näiden teemojen siivittämistä toteutettiin uutta kuntastrategiaa.

Isolahden koulu

Elokuussa 2023 Isolahden koulussa aloitti luokilla 1–6 yhteensä 59 oppilasta. Keskimääräinen luokkakoko on 19,66–20,0 oppilasta / opetusryhmä. Koulun kaikki kolme perusopetusryhmää ovat yhdysluokkia. Ikäryhmät olivat keskenään eri kokoisia tuoden haasteita arjen työskentelyyn. Isolahden koulun 3.–4. luokka oli elokuusta 2023 alkaen kooltaan erittäin suuri yhdysluokaksi, sillä ryhmässä opiskeli lv. 2023–2024 25 oppilasta. Koululla toimi elokuusta 2023 englannin aineenopettaja 4 h/vk, resurssiopettaja 6 h/vk ja laaja-alainen erityisopettaja 12 h/vk.

Koululla oli hyvät ja riittävät tilat. Koulun tekninen varustetaso oli riittävä ja piha hyvässä kunnossa. Chromebook -laitteet annettiin oppilaiden käyttöön 4–6. luokilla. Elokuussa 2023 koulu sai muutaman leasing -chromebook laitteen täydennyksenä.

Vuonna 2023 oppilasryhmien jako luokittaisiin ryhmiin tapahtui toisella A1 -kielen tunnilla sekä niissä kohdin, kun yhdysluokkaopetuksena annettavan opetuksen vuosiluokkien tuntimäärät erosivat toisistaan. Koululla ei ollut erityisopetuksen pienryhmää. Tehostetun ja erityisen tuen oppilaat opiskelivat yleisopetuksen yhdysluokkaryhmissä. Laaja-alaisen erityisopettajan resurssia oli käytössä 12 h/vk.

Opettajien palkkaratkaisuissa keväällä 2023 sovitut palkankorotukset olivat suuremmat kuin mihin talousarvion 2023 laadinnassa oli varauduttu. Tämän vuoksi viranhaltijoiden kuukausipalkkoihin varattu rahasumma ei riittänyt Isolahden koulun tarpeisiin, vaan lisäystä palkkasummaan haettiin lisätalousarvion kautta. Sijaisten palkkoihin varatut rahat taas riittivät, vaikka sijaisten tarve erilaisten sairaspöissaolojen vuoksi olikin koko vuoden ajan iso.

Asukaslähtöisyys toteutui koululla sujuvana ja turvallisena arkena isolahtelaisille Muuramen kunnan asukkaille. Kouluun oli huoltajien turvallista lähettää lapsensa. Kiusaamiseen tai muuhun epäasialliseen toimintaan pyrittiin puuttumaan heti, kun sellaista tuli henkilökunnan tietoon. Isolahden koulussa toimittiin vastuullisesti, huolehdittiin kasvatusvastuusta sekä toteutettiin myös erilaisia opetuskokeiluja ja kerrottiin toiminnasta koulun ulkopuolelle.

Koulun teemana kesäkuuhun 2023 ulottuvalla lukuvuodella oli ”Anna hyvän kiertää, ystävät yhdessä ja ystävät luonnossa.” Elokuusta 2023 lukuvuositarjoitteena on ollut ”Kestävä kehitys ja osallisuus.” Näiden teemojen siivittämistä toteutettiin uutta kuntastrategiaa.

Nisulanmäen koulu (7–9 luokat)

Kevätlukukauden teemana oli "kaikki mukaan" ja syyslukukaudella "osallisuus". Kaikki mukaan -teema huomioitiin eri oppiaineiden opetuksessa ja koulun muussa toiminnassa. 7. luokan oppilailla oli tunti viikossa hyvinvointitaitojen opiskelua luokanohjaajan vetämänä. Oppitunneilla vahvistettiin oppilaiden itsetuntemusta erilaisten toimintojen ja harjoitusten avulla. Tavoitteena oli luottamuksellisen ja opiskelumyönteisen ilmapiirin vahvistaminen. Hyvään työrauhaan kiinnitettiin erityistä huomiota. Yhteisöllisyyden ja oppilaiden osallisuuden vahvistamiseksi oppilaskunta ja tukioppilaat suunnittelivat ja toteuttivat tavoitteen saavuttamista tukevaa toimintaa. Opiskelussa keskityttiin oppilaiden vahvuuksien tukemiseen ja huomioitiin erilaiset tavat oppia opetusta eriyttämällä, monipuolisilla opetusmenetelmillä ja hyödyntämällä digitaalisia oppimisympäristöjä.

Koulussa on toteutettu kiusaamiseen puuttumismallia. Erityisesti on ennaltaehkäisty kiusaamista ja ryhmän ulkopuolelle jättämistä erilaisilla ryhmäytymistapahtumilla. Mallin tavoitteena on ollut tukea sekä kiusattua että kiusaajaa ja saada kiusaaminen loppumaan. Mallissa on huomioitu myös huoltajien osallistaminen kiusaamistapausten selvittämisen prosessissa.

Erityisopetuksen resurssi on todettu tarpeisiin nähden liian vähäiseksi. Tukea kohdennettiin erityisesti 9. luokan oppilaisiin, jotta mahdollisimman moni nuori sai peruskoulun päättötodistuksen 9. luokan keväällä.

Osallisuus-teema on huomioitu mahdollisimman monessa yhteydessä. Oppilailla on ollut keran viikossa mahdollisuus pitää luokassa oma päivänavaus. Osallisuus-tiimissä on huomioitu myös oppilaiden osallistuminen tiimin työskentelyyn. Oppilasjäsenet ovat osallistuneet yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän kokoukseen. Oppitunneilla on myös vahvistettu oppilaiden osallisuutta omassa oppimisprosessissa.

Kestävä kehitys on huomioitu koulun toiminnassa niin arjen päätöksissä ja toiminnassa kuin hankinnoissakin. Oppimisympäristöjen kehittämistä on jatkettu. Clevertouch -älytauluja on sijoitettu noin kahteen kolmasosaan luokista, ja ne ovat olleet aktiivisessa käytössä. Oppimisympäristöjä on uudistettu kalustehankinnoilla. Hankinnat ovat lisänneet tilojen viihtyisyyttä ja parantaneet oppilaiden ja opettajien työergonomiaa.

Liikkuva koulu -tiimin johdolla on suunniteltu ja organisoitu toimintaa, joka on lisännyt oppilaiden fyysistä aktiivisuutta koulupäivän aikana.

Syyslukukauden alussa otettiin käyttöön uusi rakenne oppituntien alkamis- ja päättymisaikoihin. Ratkaisu osoittautui hyväksi ja turvallisuutta lisääväksi tekijäksi taukojen aikana. Aikataulujen porrastaminen on vähentänyt oppilaiden määrää käytävillä.

Yrittäjyyskasvatuksen kuntatiimin kanssa toteutettiin elokuussa monialaiset oppimiskokonaisuudet kaikilla luokka-asteilla. Lisäksi koulun ja yritysten välinen kummiyritystoiminta 7. luokille käynnistyi syyslukukauden alussa. 9. luokan oppilaat osallistuivat Yrityskylä -toimintaan marraskuussa Jyväskylässä.

AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA

Budjettirahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D1600 Iltapäivätoiminta				
Toimintatulot	140 000	30 000	230 601,22	-60 601,22
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-528 960	-106 444	-732 425,95	97 021,50
TOIMINTAKATE (netto)	-388 960	-76 444	-501 824,73	36 420,28
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-25 030	0	-23 513,69	-1 516,31
KOKONAISKUSTANNUKSET	-413 990	-76 444	-525 338,42	34 903,97

Toiminta-ajatus

Perusopetuslain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan tarkoituksena on tukea pienen koululaisen kasvua ja kehitystä, sekä tarjota lapselle monipuoliset mahdollisuudet osallistua ohjattuun toimintaan ammattitaitoisen ja tehtävään soveltuvan henkilöstön valvonnassa ennen ja jälkeen koulupäivän. Toiminnalla tuetaan huoltajien työssäkäyntiä järjestämällä koululaiselle turvallinen ja valvottu ympäristö koulupäivän jälkeen.

Aamu- ja iltapäivätoiminta pohjautuu perusopetuksen arvoihin ja toimintaa ohjaavat perusopetuksen yleiset kasvatustavoitteet. Toiminnalla on oma erityisluonteensa, se perustuu vapaaehtoisuuteen ja sijoittuu lasten vapaa-aikaan.

Mikäli kunta järjestää perusopetuslain mukaista toimintaa, tulee toiminta järjestää valtakunnallisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden mukaisesti. Kunta saa toimintaan valtionosuutta.

Palvelusuunnitelma

Perusopetuslain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään kunnan päättämässä laajuudessa ensimmäisen ja toisen vuosiluokkien oppilaille, sekä oppilaille, joilla on perusopetuslain mukainen päätös erityisestä tuesta. Toiminnan tavoitteena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä yhdessä kodin, koulun ja monialaisen verkoston kanssa. Toiminnalle ominaista on monipuolisuus, vapaaehtoisuus ja tarvelähtöisyys.

Toimintaa järjestetään koulujen tiloissa. Uudisrakentamisen yhteydessä huomioidaan aamu- ja iltapäivätoiminnan tarpeet. Tiloja suunniteltaessa huomiota kiinnitetään tilojen turvallisuuden ja niiden soveltuvuuteen aamu- ja iltapäivätoiminnan erityispiirteet huomioiden. Mäkelänmäen uuden koulun rakentamisen yhteydessä tilojen suunnittelussa on kiinnitetty erityistä huomiota tilojen toiminnallisuuteen ja akustisiin ratkaisuihin.

Aamutoiminnan tarve arvioidaan vuosittain erikseen toteutettavan asiakaskyselyn avulla. Aamutoimintaa voidaan järjestää tarvittaessa kunnan omana tai ostopalveluna. Tällä hetkellä kunta on tarjonnut mahdollisuuden aamutoimintaan Harrastamisen Suomen mallin, eli Mun juttu Muuramessa! toiminnan kautta. Aamutoiminta on toteutettu ostopalveluna.

Toimintaan ilmoittaudutaan vuosittain kouluun ilmoittautumisen yhteydessä, paikkaa toimintaan voi hakea myös kesken lukuvuoden. Viime vuosien asiakasmäärien ja -tarpeiden kasvun vuoksi iltapäivätoiminnan henkilöstöresurssia on kasvatettu tilapäisesti palkkaamalla toimintaan määräaikaisesti ohjaajia.

YPR-oppilaiden aamu- ja iltapäivätoiminta järjestetään koulujen toiminta-aikana perusopetuslain mukaisesti. Loma-aikojen aikainen toiminta järjestetään kehitysvammalain mukaan, jonka järjestäminen siirtyi vuoden 2023 alusta hyvinvointialueelle. Hyvinvointialueen kanssa allekirjoitetun sopimuksen mukaan kehitysvammaisten koululaisten loma-aikojen hoito järjestetään opetuspalveluiden henkilöstön toimesta ja toiminnan kustannuksista vastaa hyvinvointialue.

Koululaisten loma-ajat ovat monille perheille haastavia aikoja vanhempien ollessa töissä, ja lapset joutuisivat viettämään pitkän ajan yksin kotona. Siksi myös muille 1–2-luokkalaisille järjestetään kokopäiväistä toimintaa kesäkuun ajan. Lomatoiminta on ollut kysyttyä palvelua, jonka järjestämistä jatketaan edelleen.

Vastuualueen tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Perheiden tasa- puoliset mahdol- lisuudet laaduk- kaan aamu- ja iltapäivä -toimin- nan saavutta- miseksi	Kaikki toimintaan hake- neet saavat paikan	Iltapäivätoimintaan ilmoittautuminen toteutettiin tam- mikuussa samaan aikaan kouluun ilmoittautumisen kanssa. Kaikki hakeneet saivat paikan toimintaan.
	Lomakkeet kokonaan sähköisessä muodossa	Aamu- ja iltapäivätoimintaan hakemiseen liittyvät lo- makkeet olivat kokonaisuudessaan sähköisessä muo- dossa, myös kesätoimintaan ilmoittautuminen toteu- tettiin sähköisesti. Myös muu iltapäivätoimintaan liit- tyvä asiointi on toteutettu Wilman kautta.
	Osallistujamäärät	Lasten määrä toiminnassa pysyi normaalia poikkeamaa lukuun ottamatta tasaisena.
Iltapäivätoimin- nan laadun kehit- täminen toimin- nan sisällön moni- puolisuus huomioiden		Harrastamisen Suomen mallin kerhot jatkoivat toimin- taansa läpi vuoden, ja se lisäsi myös iltapäivätoimin- nan mahdollisuuksia tarjota lapsille aiempaa monipuoli- sempaa ja laadukkaampaa tekemistä iltapäivisin. Kesätoimintaan osallistui noin 70 lasta, joka oli noin kymmenen osallistujaa enemmän kuin vuonna 2022.
	Henkilöstön koulutuspäi- vien määrät	Ohjaajia kannustettiin osallistumaan omaa työtä tuke- viin koulutuksiin, ja tätä mahdollisuutta hyödynnettiin aktiivisesti. Koko henkilöstö suoritti pakollisen Tieto- suojan ABC-koulutuksen.
	Sairauspoissaolojen määrä laskeva	Sairauspoissaolojen määrä kasvoi aiempaan vuoteen verrattuna.

Tunnusluvut

	TP 22	TA 23	TP 23
Osallistujien määrä (keskimäärin/kk)	162	165	166
– kokoaikaiset	115	95	101
– osa-aikaiset	42	58	52
– YPR	12	12	13
Toimintaan osallistuvien oppilaiden %- osuus ikäluokista			
– 1. lk	58	55	57
– 2. lk	27	41	28
– YPR	76	90	87
Nettokustannukset (euroa/ osallistuja)	2020	2000	3047
Bruttokustannukset (euroa/ osallistuja)	2990	3000	4066

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Iltapäivätoimintaa järjestettiin Mäkelänmäen, Leikarin, Niittyahon, Kinkomaan sekä Isolahden kouluissa. Syksyllä 2023 toiminnassa aloitti noin 170 lasta. Ryhmien koot vaihtelivat kouluit-
tain n. 15–55 oppilaan välillä.

Huhtikuussa toteutettiin yhteistyössä Kulttuuriantin kanssa iltapäivätoiminnan ryhmien yhtei-
nen sirkustapahtuma Puukoululla. Mäkelänmäen puukoululla järjestetty lapsia osallistava ta-
pahtuma keräsi yhteen kuuden toimintaryhmän lapset ja ohjaajat. Samalla Kinkomaan, Iso-
lahden ja Niittyahon koulujen oppilaat pääsivät tutustumaan uuden Mäkelänmäen koulun uu-
siin tiloihin. Aamu- ja iltapäivätoiminnan laadullista kehittämistä jatkettiin vahvistamalla toi-
minnan sisältöjä sekä ottamalla käyttöön hyvinvoinnin vuosikellon mukaiset teemat.

Iltapäivätoimintaan osallistuvat oppilaat osallistuivat innokkaasti Mun juttu Muuramessa! -
harrastusryhmiin. Tämä lisäsi myös iltapäivätoiminnan sisältöjen monipuolisuutta. Osa per-
heistä kevensi lapsen iltapäivätoiminnan palvelutarvetta Harrastamisen Suomen mallin ryh-
mien avulla. Aluehallintovirasto myönsi Muuramen kunnalle keväällä uuden avustuksen Har-
rastamisen Suomen mallin toimintaan tukemaan maksuttoman harrastustoiminnan muodossa
myös aamu- ja iltapäivätoiminnan sisältöjä.

Maksuvapautus- ja huojennushakemuksia saapui tasaisesti vuoden aikana. Tällä ei kuiten-
kaan ollut suurta vaikutusta iltapäivätoiminnasta saatuihin tuloihin, sillä kokonaisuudessaan
talousarvion suunnitellut tulot ylittyivät vuonna 2023.

Kevätlukukauden aikana ei henkilöstön osalta tapahtunut merkittäviä muutoksia. Osa ohjaa-
jista työllistyi kesäkuun ajan kouluille, jossa ohjaajat valmistelivat jo uuden lukuvuoden al-
kuun liittyviä asioita ja materiaalia. Lisäksi henkilöstöä työllistyi koululaisten kesätoimintaan
aiempaa enemmän, sillä toimintaan osallistuneiden oppilaiden määrä kasvoi tavoittaen n. 70
oppilasta. Kesätoimintaa järjestettiin kahden viikon ajan Isolahden koululla, kolme viikkoa
Kinkomaalla sekä neljä viikkoa Mäkelänmäen koululla. Hyvinvointialueen järjestämistä vastuulle
kuuluva YPR-oppilaiden hoito järjestettiin opetuspalveluiden toimesta.

Syksyllä henkilöstöresurssia lisäsi mm. yhden määräaikaisen iltapäivätoiminnan ohjaajan
palkkaaminen oppilaiden tarvitseman tuen kasvun vuoksi sekä kahden uimahallin työntekijän
siirtyminen tilapäisesti koulunkäynnin- ja iltapäivätoiminnanohjaajan tehtäviin uimahallin re-
montin ajaksi.

Henkilöstön osaamista ja työhyvinvointia vahvistettiin muun muassa lisäämällä työyhteisö-
ja suunnittelupäivien määrää. Lisäksi edistettiin eri ryhmien ohjaajien keskinäistä tiimityös-
kentelyä ja vuorovaikutusta. Vastuuohjaajille tarkoitetut tiimiaamut palasivat Teams-ympä-
ristöstä lähitapaamisiksi.

Aamu- ja iltapäivätoiminta edisti kuntastrategian mukaisten tavoitteiden toteuttamista. Näistä erityisesti nousivat esiin lasten ja nuorten hyvinvointi, turvallinen kasvu ja osallisuus, harrastamisen mahdollisuudet, varhaisen tuen tunnistaminen ja tukeminen sekä perheiden ja kotien arjen sujuvuus ja hyvinvointi.

3.4.4 Muuramen lukio / toisen asteen koulutus

Budjettirahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
C350 Toisen asteen koulutus				
Toimintatulot	49 300	10 000	96 395,04	-37 095,04
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-1 726 579	0	-1 728 742,46	2 163,88
TOIMINTAKATE (netto)	-1 677 279	10 000	-1 632 347,42	-34 931,16
Poistot ja arvonalentumiset	-4 170	0	-4 168,60	-1,40
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-152 610	0	-140 559,39	-12 050,61
KOKONAISKUSTANNUKSET	-1 834 059	10 000	-1 777 075,41	-46 983,17

Toiminta-ajatus

Muuramen lukio on oppimiskeskus, joka antaa nuorelle hyvän yleissivistyksen sekä tukee oman persoonallisuuden ja elämänhallinnan taitojen kehittymistä. Lisäksi se innostaa jatko-opintoihin ja luo niiden edellyttämät opiskeluvalmiudet. Lukio-opetuksessa korostetaan aktiivisen nuoren ja kansalaisen kehittymistä. Tätä tuetaan parhaiten ottamalla opiskelijoita laajasti mukaan lukion toimintaan aina suunnittelusta (opettajainkokoukset, kehitysaloitteet, vanhempainkerho) toteutukseen (oppilaskunta, tutortoiminta, lukion juhlien järjestämisvastuu). Tätä ajattelumallia kutsutaan opiskelijälähtöisyydeksi (asiakaskeskeisyys). Sen tarkoituksena on kehittää opiskelijajohtajuutta ja sitoutuneisuutta oppilaitokseen. Konseptia tuetaan runsaalla positiivisella viestinnällä sidosryhmiin ja yhteisön jäseniin.

Palvelusuunnitelma

Lukio-opetuksen yhteistyötä muiden ydinprosessien kanssa kehitetään ja lisätään palveluiden kustannusvaikuttavuuden parantamiseksi. Tavoitteena on nuorten tasapainoisen kasvun turvaaminen. Opiskelijoiden osallisuutta tuetaan ja syrjäytymistä ehkäistään tiiviillä yhteistyöllä (opiskeluhoitoryhmä) sosiaalitoimen, kouluterveydenhoidon ja koulupsykologin avulla. Opiskelijoille tarjotaan fyysisesti ja henkisesti turvallinen ympäristö. Avoimuutta ja luotettavuutta parannetaan tiedottamista ja viestintää kehittämällä.

Oppivelvollisuus laajentui 1.8.2021 koskemaan kaikkia aina 18 ikävuoteen saakka. Ilmaiset oppimateriaalit annetaan sen vuoden loppuun, kun opiskelija täyttää 20 vuotta. Myös oppivelvollisten opintojen seuranta ja keskeyttämisen valvonta tehostui Valpas järjestelmän myötä. Tämän uskotaan vähentävän keskeytyksiä ja jatkavan toisen asteen koulupolkua.

Vastuualueen tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
<p>Vaikuttavuus-tavoitteet Kestävä ja yritteliäs elämäntapa. Kokeilukulttuurin edistäminen</p> <p>Kehittyminen jatkuvan oppimisprosessin kautta (kestävän kehityksen sertifiikaatti)</p>	<p>Pedagogiset kokeilut (lukumäärä) ja yrittäjämäinen toimintakulttuuri (kurssien, hankkeiden, sidosryhmien / kontaktien määrät)</p> <p>Tiimien kehittämistavoitteet lukukausittain ja toteumat</p>	<p>Pedagogiset kokeilut 12 kpl. YR1 kurssi pidettiin ykkösille 4. jaksossa ja YR2 kurssi kakkosille syksyllä 2023. InnoFlash ideointiviikko (vko5) toteutettiin yhdessä Riihivuori Resortin ja JAMK:in kanssa. Liikkuva Lukio -toiminta toteutui lukion talviliikuntapäivässä Riihivuorella 10.3.2023 sekä syksyn liikuntapäivänä 1.9.2023. Hyvinvointikoulutus liikkatutoreille ja ohjaajille oli 7.12.2023. Työosuuskunta Kisällin toiminta jatkui yhdessä Innolan kanssa. Duunirinki sai uusia työntekijöitä lukiolta 4 henkilöä. Kisällin liikevaihto oli 9400 € ja tulos -350 € tilikaudelta 2023. Verkostoituminen eri maiden kanssa: Uzbekistan, Kazakstan, Nigeria ja Nepal, joista saapui vieraita.</p> <p>Lukion kestävän kehityksen sertifiikaatti auditoitiin 15.3.2023 ja hyväksyttiin. Sertifiikaatin mittareita kehitettiin mitattavien asioiden (opetus, toimintakulttuuri ja johtaminen) ja mittariston (onko toiminta olemassa olevaa, tulevaisuutta ennakoivaa vai yhteiskuntaa uudistavaa) osalta. Muuramen ja Jämsän lukioiden yhteisen VESO-päivän teemana oli yhteinen Kestävän kehityksen tiekartta -hanke ja kestävyyskasvatus. Kestävän kehityksen lukuvuoden teema oli luonnon arvostaminen.</p> <p>Tiimien vuosittainen kehitystyö ja asetettujen tavoitteiden tarkistaminen suoritettiin tammikuussa opettajakokouksessa ja lopullinen yhteenveto mittareista kevään tiimipalavereissa. Tiimikehityskeskustelut pidettiin toukokuussa 2023 ja henkilöstön hyvinvointikeskustelut syksyllä 2023.</p> <p>Lukio sai Opetushallituksen Erasmus+ kansainvälisyys akkreditoinnin joulukuussa 2023.</p>
<p>Aktiivinen opiskelijatoiminta</p> <p>Yhteistyöverkoston ylläpitäminen ja kehittäminen</p> <p>Kummiyritys toiminnan jatkaminen</p>	<p>Opiskelijoiden tekemät aloitteet Opiskelijat mukana opettajakokouksissa, tiimeissä ja toiminnassa (tutor, opiskelijakunta, kekettäjät, yr-opiskelijat)</p> <p>Vierailijat lukiolla (määrät) Kisällin liikevaihto / työtunnit</p> <p>Kummiyritykset (nimet / lukumäärä) ja Muuramen Yrittäjät (pidetyt palaverit)</p>	<p>Opiskelija-aloitteita 5 kpl. Opettajainkokouksissa (8 kpl), vanhempainkerhossa (4 kpl) ja yleisessä opiskeluhuollossa (4 kpl) aina opiskelijajäsenen mukana. Kekettäjien ja yr-opiskelijoiden, tutorien/opiskelijakunnan projektit: Ystävänäpäivä tapahtuma 14.2. ja Halloween tapahtuma Mäkelänmäen 4-6 luokkalaisille 27.10. Koulu- ja sidosryhmien vierailut ja vierailijat 122 Työelämäkontaktit 123 Kisälli-Innolan toiminta jatkui lukiolla joka kuukausi. Duuniringin tekemät työtunnit 447 h, mukana oli 29 nuorta ja palkkaa maksettiin 20 nuorelle. Kummiyritysvierailut Opinsys Oy:hyn ja Kytölä Instruments Oy:hyn tehty ja samalla kuultu yrittäjätarinat. Yhdessä tekeminen mm. MuLu Masters golfturnaus Muuramen Golfin kanssa 1.9. Kummiyritystarinat ja kahvit 26.4. ykkösille ja kakkosille. Rehtori yrittäjien ja kunnan aamukahveilla joka kuukausi.</p>

Tunnusluvut

	TP 22	TA 23	TP 23
Opiskelijamäärä	220	220	219
Tuntikehys	320 sis. lukiokertoimen 1,1	325 sis. lukiokertoimen 1,1	329 sis. lukiokertoimen 1,1

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Lukion opiskelijamäärä oli suuri lukuvuonna 2022–2023. Niin syksyllä 2022 kuin syksyllä 2023 aloitti 73 uutta lukiolaista ja lukiolaisia oli kaikkiaan 219. Aloittaneista opiskelijoista muualta kuin Muuramesta oli 40 %. Määrä oli tilojen kannalta maksimissaan ja optimoitu, koska lukiorakennus on suunniteltu 210 opiskelijalle. Vuoden 2023 aikana kolme opiskelijaa hakeutui muualle opiskelemaan ja vapautuneet lukiopaikat täytettiin.

Valtiohallan toimet LUMA-aineiden (matematiikka, fysiikka, kemia, biologia) vankistamiseksi näkyivät lukiossa. Pitkää matematiikkaa, pitkää fysiikkaa, biologiaa ja kemiaa valittiin runsaasti jatko-opintojen vuoksi. Tämä asetti suuria paineita tuntikehukseen, koska mm. pitkän matematiikan kursseja oli jaettava puoliksi, koska valintoja oli yli 50. Sama koski fysiikkaa, biologiaa ja kemiaa, joissa demoja ja laborointeja ei pystytty tekemään yli 25 hengen ryhmässä. Keväällä 2023 pitkää fysiikkaa jatkoi 43 opiskelijaa, joten ryhmä piti jakaa kahdeksi. Syksyllä 2023 jatkoi edelleen 40 opiskelijaa, joten toisen vuoden fysiikan ryhmät piti jakaa myös kahtia ja tarvittiin kolme kurssia lisää.

Luma-aineiden laborointi- ja luokkatilojen ongelman ratkaisuksi lukiolle rakennettiin uudisrakennukseen kaksi luonnontieteiden luokkatilaa sekä aulatilaa. Remontti eteni suunnitellusti ja rakennus valmistui vuoden 2023 lopussa. Henkilöstömenot ja tuntikehys kasvoivat 4 vuosi- viikkotuntia, kun syksystä alkaen lisättiin erityisopetuksen resurssia. Oppivelvollisuuden laajenemisen ja koronapandemian myötä erityisopetuksen tarve eritoten lyhyessä matematiikassa ja ruotsissa kasvoi. Koronapandemian vaikutusten lieventämiseksi myönnettyä hanke- rahoitusta hyödynnettiin myös jakoryhmien muodostamisessa.

Oppivelvollisuuden laajentuminen 18 ikävuoteen tarkoitti lukion opiskelijoille ilmaisia kannet- tavia tietokoneita, oppikirjoja, digikirjoja tai muita digi- ja oppimateriaaleja. Tietokoneiksi valittiin kestävän kehityksen lukiona Opinsys Oy:n yritysmaailmasta kierrätetyt Lukiolaiskan- nettavat. Kokonaisuuden (koneet, kirjat, digimateriaalit) vuosikustannus (lukuvuosi 2023– 2024) oli lähes 100 000 euroa. Opinsys Oy:stä tuli myös lukion kummiyritys. Digikirjalisens- sejä jouduttiin ostamaan runsaasti lisää, koska usean syksyn kirjoittajan digilisenssi loppui heinäkuussa 2023. Tästä syntyi lisäkuluja kirjahankeintoihin.

Henkilöstökulut toteutuivat talousarvion mukaisesti. Myös sijaiskuluissa tilanne oli hyvä ja sairaspöissaolot olivat vähäisiä. Yksittäisiä koronapöissaoloja ilmeni loppukevästä ja syk- syllä.

Lukio sai Opetushallituksen yleissivistävän koulutuksen Erasmus+ kansainvälisyysakkredi- toinnin joulukuussa 2023, joka merkitsee vakaata ja suunnitelmallista kansainvälisyys- hankkeiden rahoitusta vuosille 2024–2027. Hakemuksessa mainitut kansainvälisyystoiminnan ta- voitteen olivat osallisuuden lisääminen, kielitaidon ja kansainvälisyystaitojen lisääminen, kes- tävän kehityksen ja ilmastotietoisuuden edistäminen, eurooppalaisen yhteistyön lisääminen yrittäjyyskasvatuksen avulla sekä opettajien ammatillinen kehittyminen ja aktiivisen osallis- tumisen lisääminen.

3.4.5 Liikkuva Muurame

LIIKUNTAPALVELUT

Budjettirahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
C375 Liikkuva Muurame				
Toimintatulot	235 800	0	185 579,45	50 220,55
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-1 558 487	0	-1 289 319,64	-269 167,39
TOIMINTAKATE (netto)	-1 322 687	0	-1 103 740,19	-218 946,84
Poistot ja arvonalentumiset	-111 930	0	-145 023,98	33 093,98
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-27 810	0	-25 852,27	-1 957,73
KOKONAISKUSTANNUKSET	-1 462 427	0	-1 274 616,44	-187 810,59

Toiminta-ajatus

Kunnallisen liikuntapalveluiden tehtävänä on luoda edellytykset seuratoiminnalle ja kuntalaisten omaehtoiselle liikunnalle, järjestää liikuntatoimintaa sellaisille ryhmille, jotka jäävät järjestöjen tai muun ohjatun toiminnan ulkopuolelle sekä aktivoida kuntalaiset ottamaan vastuuta omasta hyvinvoinnistaan. Tavoitteena on tehokas ennaltaehkäisy ja kuntalaisten hyvinvoinnin sekä elämänlaadun edistäminen.

Liikuntapalveluiden tehtävänä on järjestää mahdollisimman hyvät edellytykset urheilun ja liikunnan harjoittamiseen sekä kilpaurheilijoille että muille liikunnan harrastajille. Toiminnan tuloksena ihmisten terveys ja työkyky säilyy ja kohenee.

Puistojen ja viheralueiden toiminta-ajatuksena on rakennetun ja luonnontilaisen ympäristön viihtyisyyden ja maisemakuvan ylläpitäminen.

Palvelusuunnitelma

Luodaan olosuhteet ja aktivoidaan kuntalaiset harrastamaan liikuntaa vähintään terveysliikunnan tasolla, edistäen terveyttä ja hyvinvointia sekä ennaltaehkäisten sairauksia. Palveluiden kehittämisellä ja saatavuudella kuntalaisia kannustetaan aktiiviseen ja omatoimiseen hyvinvoinnin edistämiseen. Liikkuva Muurame -toimintaa toteutetaan eri palvelualueiden kanssa läpileikkaavana teemana yhteistyössä kolmannen sektorin ja yritysten kanssa.

Urheiluseuratyötä tuetaan avustuksin ja yhteistyöprojektein sekä tarjoamalla liikuntapaikat (pois lukien uimahalli ja kuntosali) maksutta muuramelaisten järjestöjen ohjatun toiminnan junioreiden (alle 18-v.) ja avustuksella tuettuna aikuisryhmien käyttöön.

Uimahalli-kuntosalilla järjestetään lasten uimakouluja, alaluokkien oppilaiden ja esikoululaisten uimaopetusta sekä aikuisten vesiliikunta- ja kuntosaliryhmien ohjausta. Palvelutarjontaa sekä -aikoja kehitetään resurssien puitteissa. Pienimuotoista kahviotoimintaa jatketaan omana palveluna. Liikuntapaikkojen ja -reittien olosuhteita kehitetään sekä liikuntatilojen kalusteita ja välineitä uusitaan siten, että varmistetaan turvallinen harrastaminen.

Liikuntapaikoilla toiminta keskittyy suuren yleisön, koululaisten ja aktiivisten urheilijoiden liikuntamahdollisuuksien ylläpitoon ja liikuntapaikkojen hoitoon.

- urheilukenttien ja muiden liikuntapaikkojen hoito ja kunnossapito
- Uimarantojen pitäminen viihtyisinä ja puhtaina: uimarantojen taso täyttää terveysviranomaisten vaatimukset, Muuramessa ei ole EU-uimarantoja
- Kesäaikana ulkoilureitit palvelevat lenkkeilijöitä ja talvisin suurin osa reiteistä toimii latupohjina. Keskeisimmät reitit on valaistu.

Ylläpidetään ja kunnostetaan puistoja, puistometsiä, kaduilla olevia kunnan omia bussipysäkejä, katujen liikennevihreää ja muita yleisiä alueita sekä säilytetään hoitotaso kohtuullisella tasolla. Osa viheralueista niitetään kerran tai kahdesti kesässä ostopalveluna.

- Kunnan leikkipuistojen ja välineistön ylläpitäminen vaatimusten edellyttämällä tasolla
- Vesakoitumisen estäminen
- Muuramenjoen luontopolun ylläpitäminen
- Matonpesupaikkojen ylläpitäminen

Keskustan merkittävät puistot pyritään hoitamaan hyvin. Keskustan merkittävimpien paikkojen viihtyisyyttä ja kauneutta lisätään kukka-asetelmilla, jotka istutetaan keväisin ja poistetaan talven ajaksi.

Vastualueen tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
<p>Vahvistetaan muuramelaisten lasten liikunnallista elämäntapaa, sekä hyvinvointia arvostavan minäkuvan syntymistä.</p> <p>Yksilön perustaitoihin kuuluvan uimataidon oppiminen.</p> <p>Vahvistetaan muuramelaisten työikäisten ja seniorikansalaisten toimintakykyä järjestämällä hyvinvointia edistävää ohjattua toimintaa.</p>	<p>Lasten liikuntaharrastuksia järjestetään useammassa muodossa yhteistyössä järjestöjen kanssa rakennettuna kokonaisuutena.</p> <p>Testin suorittaa hyväksytysti 100 % kuudesluokkalaisista.</p> <p>Liikuntaryhmien (ml. erityisryhmät) määrä</p> <p>Ryhmien täyttöaste 100 %</p>	<p>Toteutettiin toimintasuunnitelman mukaisesti esiopetuksen ja alakoulujen oppilaiden uinninopetus. Yhteistyössä opetuspalveluiden ja kolmannen sektorin kanssa kehitettiin edelleen harrastamisen mahdollisuuksia Mun juttu Muuramessa -toiminnan kautta.</p> <p>Kuudesluokkalaiset oppilaat suorittivat pohjoismaisen uimataitotestin. Hyväksytysti sen suoritti 95 %.</p> <p>Järjestettiin kevätkaudella omana palveluna 16 aikuisten ohjausryhmää asiakassegmentin tarpeisiin ja toiveisiin pohjautuen. Vesiliikunnan ryhmissä oli muodostunut 3 199 käyntikertaa ja kuntosaliryhmissä 486 käyntikertaa. Kolme aikuisten uinnin tekniikkakurssia. Kaikissa täyttöaste 100 %.</p> <p>Syyskaudella seniorien kuntosaliohjaus toteutettiin ostopalveluyhteistyönä Kuntokeskus Alive:n kanssa +75-, TULES- ja senioriryhmille. Ohjausryhmissä toteutui 1256 käyntiä. Lisäksi 58 senioria harjoitteli vuosikortilla.</p> <p>Henkilöstöä täydennyskoulutusta toteutettiin sekä lähi- että webinaarikoulutuksissa.</p>
<p>Liikkuva Muurame -strategian konkreettinen toteutuminen edellyttää laadukkaat ja monipuoliset liikuntapaikat ja liikuntaharrastusmahdollisuudet asukkaille.</p> <p>Asukkaiden liikkumista mahdollistetaan hyvien ulkoilureittien sekä kattavan kevyenliikenteen väyläverkoston avulla. Hyvinvointi-infraa täydentävät viihtyisät puistoalueet, venelaiturit ja matonpesupaikat. Liikkumisrajoitteiset asukkaat on huomioitu.</p>	<p>Suunnitellut toimenpiteet toteutuneet lähes 100 prosenttisesti</p>	<p>Tekojää-hiekkatekonurmikenttä valmistui</p> <p>Toteutettiin tekonurmikentän valojen uudistus LED-valaisimiin</p> <p>Toteutettu Hautalahden asuinalueen ranta-alueen toteutuksen nähtävillä olo. Prosessi jatkuu palautteiden toteuttamismahdollisuuksien lisäselvityksillä</p> <p>Riihivuoren ulkoilureitin 1. osuuden / esteettömän reitin kilpailutuksen asiakirjat valmistuivat</p> <p>Laadittiin yhteistyössä elinvoiman ja kestävä kasvun toimialan kanssa kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma</p> <p>Muuramenjoen luontopolun kehittämishankesuunnitelma valmistui</p> <p>Jyväskylän kaupungin vetämä Taka-Keljo-hanke ei käynnistynyt</p> <p>Uusittiin kunnossapitokalustoa laadukkaiden olosuhteiden mahdollistamiseksi. Pienkalustoa uusittiin: pieni latuhöylä, tekonurmikenttien harjakone, konehallin varustukseen painepesuri ja kaluston hoidon pienvälineistöä</p>

Tunnusluvut

	TP 22	TA 23	TP 23
Uimahallikävijät	42 000	39 000	28 300
Uimahallin nettomenot euroa/kävijä	9,70	11,40	6,42
Kuntosalikävijät	19 000	21000	10 000
Kuntosalin nettomenot euroa/kävijä	+ 0,55	+ 0,40	+ 0,48
Pohjoismaiden uimataito-testi/hyväksytyt	98 %	100 %	95 %
Seniorikorttien määrä	230	200	78
Liikuntapalvelut käyttömenot €/asukas	81,35	85,98	59,53
Liikuntapaikat/ kentät			
Urheilukenttä	2	2	2
Jalkapallokenttä (tekonurmi)	1	1	1
Jääkiekkokaukalo	5	5	4
Tenniskenttä	1	1	-
Luistelukenttä	6	6	6
Pienluistelualueita	7	7	7
Koripallokenttä (ulkona)	1	1	1
Salibandykenttä (ulkona)	1	1	1
Monitoimikenttä	6	6	6
Pieni palloilue (tekonurmi)	2	2	2
Parkouralue	3	3	3
Ulkokuntosali	4	4	4
Frisbeegolfrata (9 väylää)	1	1	1
Urheilu- ja retkeilyalueet			
Valaistua latureittiä, km	7	7	7
Muuta latua, km	69	69	69
Yleinen uimaranta, kpl	12	12	12
Venelaituri, kpl	3	3	3
Venepaikka, kpl			
Kylänlahti	20	20	20
Saarenlahti	32	32	32
Kinkomaa	30	30	30
Latukone, kpl	2	2	2
Latuhöylä, kpl	3	4	4
Puistot			
Puistoina hoidettavia alueita (ha), joista	215,4	215,4	215,4
Hoidettavaa tiealuetta	5,6	5,6	5,6
Leikattavaa nurmea	12,6	12,6	12,6
Niittoalueita	33,8	33,8	33,8
Puistometsää	161,9	161,9	161,9
Leikkikenttiä, kpl	20	20	20

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Talous on toteutunut pääosin suunnitelman mukaisesti. Uimahalli-kuntosalin palvelut olivat avoinna kesäkuuhun asti. Sen jälkeen käynnistyi uuden monitoimitalon hankekokonaisuuden rakentaminen.

Syyskaudella seniorien kuntosalipalvelut toteutettiin ostopalveluna Kuntokeskus Alivelta. Kaksi uimahallin työntekijää siirtyi kehittämään Muuramen liikuntaneuvontapalveluiden toteutusmallia, jonka pilottivaihe käynnistyy vuoden 2024 alussa. Lisäksi he ovat toteuttaneet erilaisia, pääasiassa seniori-ikäisille kohdennettuja hyvinvoinnin aktivointi- ja informaatiota-pahtumia sekä lajitutustumisia. Ohjauspalvelujen osalta jatkettiin yhteistyötä järjestöjen ja yritysten kanssa matalan kynnyksen liikuntaryhmien ja -tapahtumien toteutuksessa.

Yhteistyö jatkui aikaisemman toimintamallin mukaan kansalaisopiston kanssa.

Liikkuva Muurame -toiminnan sisältöjen kehittämistä jatkettiin yhteistyössä eri palvelualueiden kanssa kattaen koko muuramelaisen asukkaan elämänkaaren. Kehittämisyhteistyötä toteutettiin toiminnallisuuden osalta varhaiskasvatuksen ja Mun juttu Muuramessa -hankkeen kanssa sekä infran osalta Elinvoiman ja kestävä kasvun lautakunnan palveluiden kanssa. Kevään aikana valmisteltiin eri yhteistyötahojen kanssa uimahalli-kuntosalin uudisrakentamisen urakka-ajalle korvaavaa palvelutarjontaa.

Puistoalueita hoidettiin niittämällä, siimaamalla, nurmikoita leikkaamalla, kitkemällä sekä roskien keruulla. Lisäksi hoidettiin koulujen, päiväkotien ja muiden kunnan kiinteistöjen istutus-alueita. Vieraslajien torjunnassa keskityttiin esiintymien kurissapitämiseen. Nurmialueiden ruohonleikkuutyöt hoidettiin omana työnä. Kerran tai kahdesti kesässä niitettävien alueiden ja liikennevihreiden nurmikoiden leikkuu ostettiin urakoitsijalta. Kunnan kokoaikainen puistotyöntekijä on vastannut kunnan puistojen, kesäkuukkaistutusten ja leikkikenttien hoidon koordinoimisesta sekä rakennuttamis- ja suunnittelutehtävistä. Kausityöntekijöiksi työllistettiin yksi oppisopimusopiskelija, palkkatukihenkilöitä sekä nuoria työllistämiprojektilla.

Kaikista leikkikentistä tehtiin kuntokartoitus, jota hyödynnetään jatkovuosina kunnossapitoon ja kehittämissuunnitteluun.

Hyvinvointikertomuksen painopistealueet vuosille 2023–2025

Tavoitteellinen Liikkuva Muurame -toiminta toteutuu taaperoikäisistä senioreihin asti. Vuonna 2023 aloittaneen Hyvinvointialueen kanssa pyritään säilyttämään kehitetyt toimintamallit jatkossakin koko elinkaaren hyvinvointia edistäen. Henkilökuntaa on osallistunut hyvinvointialueiden järjestämiin yhteistyötä käsitteleviin Teams-kokouksiin ja todettu, että kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyömuodot ja yhdyspintojen toteutusmallit alkavat hiljalleen hahmottua.

Eri ikäryhmien painopistealueet kuvataan yksityiskohtaisemmin varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukion talous- ja toimintasuunnitelmissa. Hyvinvointialueen kanssa on otettu ensiaskeleet liikuntaneuvonnan ohjauspolun rakentamisessa terveydenhuoltopalveluista liikunnan ohjauspalveluihin.

Uimahalli-kuntosalin monipuolisella ohjaus- ja palvelutarjonnalla mahdollistetaan kaikille muuramelaisille laadukkaat mahdollisuudet hyvinvoinnin ylläpitoon.

Luonto- ja ulkoliikunnan olosuhteita kehitettiin vuoden 2023 aikana Muuramejoen luontopolun, Riihivuoren ulkoilureitin ja kevyenliikenteen reittisuunnitelman laatimisella.

3.4.6 Kulttuuri- ja nuorisopalvelut

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
C430 Kulttuuri ja nuorisopalvelut				
Toimintatulot	85 890	0	98 508,35	-12 618,35
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-1 240 587	-15 711	-1 216 008,12	-40 289,94
TOIMINTAKATE (netto)	-1 154 697	-15 711	-1 117 499,77	-52 908,29
Poistot ja arvonalentumiset	-10 530	0	-13 346,42	2 816,42
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-69 980	0	-64 250,28	-5 729,72
KOKONAISKUSTANNUKSET	-1 235 207	-15 711	-1 195 096,47	-55 821,59

KULTTUURIPALVELUT

Budjettirahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D1840 Kulttuuripalvelut				
Toimintatulot	13 550	0	25 104,75	-11 554,75
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-248 786	0	-231 048,13	-17 737,48
TOIMINTAKATE (netto)	-235 236	0	-205 943,38	-29 292,23
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-3 700	0	-3 591,61	-108,39
KOKONAISKUSTANNUKSET	-238 936	0	-209 534,99	-29 400,62

Toiminta-ajatus

Kuntien kulttuuritoiminnasta säädetään lailla (166/2019). Kunnan tehtävänä on edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä, luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle, edistää kulttuurin ja taiteen harrastamista sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa, tarjota mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen, edistää kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittävää toimintaa, edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa ja edistää kulttuurista vuorovaikutusta ja kansainvälistä toimintaa ja toteuttaa muita kulttuuriin ja taiteeseen liittyviä toimia.

Palvelusuunnitelma

Palveluja tuotetaan itse tai yhteistoiminnassa muiden toimijoiden kanssa ja palveluvalikoimaa täydennetään ulkopuolisilta hankituilla kulttuuripalveluilla. Keskeiset kohderyhmät ovat lapset, nuoret ja eläkeläiset. Palvelusuunnitelmassa otetaan huomioon uuden kuntastrategian mukaiset arvot ja strategiset tavoitteet. Muuramen arvot; asukaslähtöisyys, rohkeus ja vastuullisuus koskettavat kaikki osallisuus- ja kulttuuripalveluja. Erityisesti visio ”Maailman onnellisin Muurame” ja onnelliselle arjelle ja vapaa-ajalle edellytysten luominen ovat toiminnan ytimessä. Valtuustokauden tavoitteista erityisesti tavoitteet aktiivinen ja tyytyväinen kuntalainen, lasten ja nuorten hyvinvointi, turvallinen kasvu ja osallisuus sekä kaikkien kuntalaisten osallistumisen mahdollistaminen ovat olennainen osa kulttuuripalveluja.

Opetus- ja kulttuuripalveluiden yhteistyönä toteutettava, opetussuunnitelmaan sisältyvä Kulttuurikello – perusopetuksen taide- ja kulttuurikasvatusohjelma tavoittaa kaikki peruskoululaiset (reilu 1 500 oppilasta). Kulttuurikello pitää sisällään vuosittaiset koululaiskonsertit, muuseotket ja luokkakohtaiset taidetyöpajat sekä kirjastokäytön opetuksen ja vinkkauksen, 1. luokkalaisten elämyksellisen kirjastokäynnin sekä Lukuliikkeen kirjailijavierailut.

Yhdessä varhaiskasvatuspalveluiden kanssa toteutettava Kulttuurikaruselli pitää sisällään varhaiskasvatuksessa oleville lapsille elämyksellisiä kulttuuritapahtumia, esimerkiksi teatteriesityksen ja / tai konsertin Muuramesalissa, henkilökunnan koulutusta sekä päivähoitolaisten taidetyöpajatoimintaa vuosittain sovittavan painotuksen mukaisesti. Kulttuurikarusellin kulttuuritapahtumia pyritään tarjoamaan kaikille alle kouluikäisille.

Yhteistyössä kirjastopalveluiden kanssa toteutetaan Meidänkirjasto-konseptia, jossa kirjastoon kehitetään yhteisöllisyyttä, aktiivisuutta ja omaehtoisuutta tukevaa monipuolista ja erilaisia kohderyhmiä kiinnostavaa toimintaa.

Ikäihmisten hyvinvointia ja viihtymistä tuetaan mm. järjestämällä Koskikodilla säännöllisiä, kaikille avoimia tilaisuuksia kuten yhteislauluhetkiä ja konsertteja sekä yhdessä vanhus-, liikunta- ja kirjastopalveluiden kanssa Vanhustenviikko syksyisin. Hyvinvointialueen aloitettua toimintansa vuoden alussa on erityisen tärkeä jatkaa ikäihmisille suunnattua toimintaa, esimerkiksi yhteistyössä toteutettua, viikoittain Nuorisoseurantalolla järjestettyä Lähimmäisen kammaria sekä täsmentää mikä rooli kunnalla on ennaltaehkäisevien palveluiden kautta. Kulttuuripalveluiden tarjonnassa on konsertteja, teatteria ja retkiä, jotka sopivat hyvin eläkeikäisille. Tulevaisuudessa on entistä voimakkaammin korostettava osallisuuden merkitystä ja huomioitava myös kohderyhmä juuri eläköityneet. Tähän kohderyhmään kuuluvalla on paljon vapaa-aikaa ja useimmiten myös energiaa osallistua monipuolisesti harrastuksiin. Osallisuuden lisääminen tässä kohderyhmässä ennaltaehkäisee mm. yksinäisyyden tunnetta ja esimerkiksi vapaaehtoisena toimiminen tuo myös sen toteuttajalle sisältöä elämään.

Kuntalaisten omaehtoista kulttuuritoimintaa sekä osallisuutta tuetaan myös avustuksilla, tiiloilla, tiedottamisella ja yhteisiä tapahtumia järjestämällä. Kotiseututyössä keskitytään historian tallentamiseen ja paikallisten järjestöjen ja seurakunnan kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi kuntajuhliin. DigiMuurame –verkkoalusta on yhdistelmä modernia kotiseutumuseota ja osallistuvaa virtuaalista olohuonetta, sen hyödyntäminen ja kehittäminen yhteistyössä kunnan viestinnän sekä muiden yhteistyötahojen kanssa on yhtenä vuoden 2023 tavoitteista.

Muuramesalin ohjelmisto tarjoaa laadukkaita teatteri-, tanssi- ja elokuvaesityksiä sekä konsertteja kaiken ikäisille. Elokuvatarjoontaa salissa on kerran kuukaudessa kesätaukoa lukuun ottamatta. Ohjelmatarjoontaa täydentävät paikallisten järjestöjen ja harrastajien omaehtoiset ohjelmatuotannot sekä ammattitaiteilijoiden, ohjelmatoimistojen ja taiteen oppilaitosten tuotannot.

Hyvinvointia lisäävänä tavoitteena vuodelle 2023 on osallisuuden lisääminen ja korostaminen. Osallisuuden lisääminen on erityisesti kuntalaisten henkistä hyvinvointia kasvattava tekijä ja sitä on lisättävä kaikissa ikäluokissa. Konkreettisenä toimenpiteenä on vuoden 2023 aikana järjestää yhteisiä kokoontumisia ja tapahtumia sekä olla mukana hankkeissa, jotka lisäävät osallisuutta. Kunta on mukana Mannatuvan Opas-hankkeessa (osallisuus-paikallisuus-asukkaat) vuosina 2023 ja 2024, jossa suurin osa rahoituksesta tulee Keski-Suomen liiton myöntämästä tuesta.

Toiminnan ei tule olla vain Muuramen keskustan alueella, vaan yhteistyötä kylien kanssa on lisättävä. Kokoontumisiin haetaan mukaan niin yhdistyksiä, järjestöjä, seuroja kuin yksittäisiä kuntalaisia ideoimaan toimintaa ja rakentamaan toimintatapoja. Kunta tarjoaa toimijoille tilat, osallisuus- ja kulttuuripäällikkö järjestää tilaisuudet ja on aktiivisesti mukana toiminnassa.

Haasteita osallisuus- ja kulttuuripalveluille aiheutuu yleisestä kustannusten ja erityisesti energian hinnan noususta. Moni kuntalainen joutuu tarkastelemaan menojaan ja maksullisiin harrastuksiin osallistuminen voi olla ensimmäisenä säästolistalla. Osallisuus- ja kulttuuripalveluissa tärkeää onkin tarjota kuntalaisille mahdollisuutta olla mukana joko pienellä kustannuksella ja tarjota myös maksuttomia tapahtumia.

Vastualueen tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Parantaa ihmisten elämänlaatua, tukee alueen luovuutta, edistää myönteistä sosiaalista ilmapiiriä, rakentaa yhteiskuvallisuutta ja paikallista identiteettiä sekä lisää osallisuutta.</p>	<p>Palautekyselyt</p>	<p>Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kulttuurikasvatus tapahtui suunnitelman mukaisesti. Uutena toimintona yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa käynnistyi kulttuurineuvolatoiminta.</p> <p>Osallisuutta lisäävinä toimintoina järjestettiin eduskuntavaalipaneeli uudella Mäkelänmäen koululla. Opas -yhteistyöhanke käynnistyi ja syksyn aikana sen toiminta oli vilkasta. Lähimmäisen kammari sai mukaan uusia osallistujia.</p> <p>Alkuvuonna toimintansa aloitti Muuramen elokuvakerho, joka toteutettiin Kino Metson elokuvien yhteydessä.</p> <p>Perinnetyössä kulttuuripalvelut oli mukana mm. Kalevalaisessa iltapäivässä sekä kuoreen lippojoisissa Muuramenjoella.</p> <p>Perinteiset Muuramepäivät toteutettiin erillisinä päivinä touko-syyskuun aikana.</p> <p>Palautekyselyjä toteutettiin useista tapahtumista, esim. Vanhustenviikko ja Kinkkomaan päivä.</p>
<p>Tuotantotavoitteet</p> <p>Luo edellytyksiä taiteen ja kulttuurin tekemiselle ja kokemiselle. Edistää palvelujen saavutettavuutta ja lisää kulttuuripalveluiden käyttöä.</p>	<p>Kulttuuritoimijoiden tukeminen Tapahtumien määrä ja monipuolisuus Osallistujamäärät</p>	<p>Vuosiaavustukset olivat haettavina 31.3. mennessä ja kohdeavustukset ympäri vuoden. Yhteistyötä kulttuuritoimijoiden, kirjaston, nuorisopalveluiden, perhekeskuksen ja seurakunnan kanssa toteutettiin lukuisissa tapahtumissa.</p> <p>Ulkopuolista tapahtumatuotantoa oli Muuramesalissa alkuvuonna vähäisessä määrin, syksyllä enemmän erityisesti paikallisten kulttuuritoimijoiden voimin. Tapahtumat keräsivät hyvin osallistujia.</p> <p>Työväentalon ja Nuorisoseurantalons maksuttomia järjestöille tarkoitettuja vuoroja käytettiin vuoden aikana kiitettävässä määrin.</p> <p>Teatteri Eurooppa Neljän kesäteatterikausi Riihivuoren teatterilla keräsi Keski-Suomen kesäteattereista eniten katsojia. Aki Kaurismäen elokuvan ensi-iltaanäytös keräsi saliin ennätysyleisön ja erittäin hyvää palautetta.</p>

Tunnusluvut

	TP 22	TA 23	TP 23
Nettokustannukset euroa/asukas	17	21,2	19,9
Tilaisuuudet	80	90	90
Kävijämäärät	8 000	8 500	8 500

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Kulttuuripalveluiden tuotot toteutuivat arvioitua suurempana, sillä vuoden aikana järjestettiin kaksi musikaaliretkeä sekä taideretki Mänttään, joihin osallistujat maksoivat omat kulunsa. Lisäksi Muuramesalissa oli pääsymaksullisia esityksiä. Nettokustannukset euroa / asukas sisälsivät kulttuuripalveluiden kulut lukuun ottamatta taiteen perusopetusta ja kansalaisopistoa.

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kulttuurikasvatusta toteutettiin suunnitelman mukaisesti. Uutena toimintona yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa käynnistyi kulttuurineuvolatoiminta. Varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusohjelmassa Kulttuurikarusellissa toteutettiin vuoden aikana alle kouluikäisille monipuolista ohjelmaa, mm. taikurin vierailu päiväkodeilla sekä konsertteja Muuramesalissa. Peruskoululaisten kulttuurikasvatussuunnitelma Kulttuurikello piti sisällään ohjelmaa kaikille luokka-asteille kirjailijavieraista konsertteihin, teatterista sirkukseen ja tanssiin sekä luokissa tapahtuneisiin työpajoihin. Sekä Kulttuurikellon että Kulttuurikarusellin ohjelma toteutettiin moniammatillisesti.

Kulttuuripalveluiden toteuttamana järjestettiin elokuussa Kulttuurikeskuksella Harrastemesut, jossa oli tarjolla Muuramen harrastusmahdollisuudet kaiken ikäisille kuntalaisille. Elokuun lopussa Muuramepäivät jatkuivat Kinkomaan päivänä, jossa oli ohjelmaa lapsille ja aikuisille. Osallisuutta lisäävinä toimintoina järjestettiin eduskuntavaalipaneeli uudella Mäkelänmäen koululla. Paneeli keräsi paikalle hyvin kuntalaisia lukioikäisistä lähtien. Yhteistyöhanke Opas - osallisuuden lisääminen ja syrjäytymisen ehkäisemien - käynnistyi ja syksyn aikana sen toiminta oli vilkasta. Lähimmäisen kammari, kaikille avoin kohtaamispaikka kerran viikossa kesä- ja joulutaukoa lukuun ottamatta, sai mukaan uusia osallistujia.

Alkuvuonna toimintansa aloitti Muuramen elokuvakerho, joka toteutettiin Kino Metson elokuvien yhteydessä kulttuuripalvelujen ja Keski-Suomen elokuvakeskuksen yhteistyönä. Toiminta maksoi osallistujille vain elokuvalipun, ja tavoitteena oli herättää keskustelua ja osallistaa elokuvakävijöitä.

Perinneyössä kulttuuripalvelut oli mukana mm. Kalevalaisessa iltapäivässä sekä kuoreen lippojaisissa Muuramenjoella. Perinteiset Muuramepäivät toteutettiin aiemman tapahtumaviikon sijaan erillisinä päivinä touko-syyskuun aikana. Palautekyselyjä toteutettiin useista tapahtumista, kuten Vanhustenviikosta ja Kinkomaan päivistä, ja niiden mukaan tapahtumissa onnistuttiin hyvin.

Vuosiavustusten haku oli 31.3.2023 mennessä ja kohdeavustusten ympäri vuoden. Yhteistyö kulttuuritoimijoiden, kirjaston, nuorisopalveluiden, perhekeskuksen ja seurakunnan kanssa lukuisissa tapahtumissa.

Ulkopuolista tapahtumatuotantoa oli Muuramesalissa alkuvuonna vähäisessä määrin, kaikissa salissa pidetyissä kulttuuritapahtumissa oli kulttuuripalvelut vähintään mukana järjestelyissä. Syksyllä saatiin saliin muutakin toimintaa erityisesti paikallisten kulttuuritoimijoiden voimin. Tapahtumat keräsivät hyvin osallistujia. Työväentalon ja Nuorisoseurantalons maksuttomia järjestöille tarkoitettuja vuoroja käytettiin vuoden aikana kiitettävässä määrin.

Teatteri Eurooppa Neljän kesäteatterikausi Riihivuoren teatterilla keräsi Keski-Suomen kesäteattereista eniten katsojia. Riihivuoren teatterin toiminta käynnistyi muutenkin koronataujan jälkeen. Kulttuuripalveluiden ja Keski-Suomen elokuvakeskuksen yhteistyössä järjestämä Aki Kaurismäen Kuolleet lehdet -elokuvan ensi-iltanäytös keräsi saliin ennätysyleisön ja sai erittäin hyvää palautetta.

TAITEEN PERUSOPETUS

Budjettirahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D1800 Taiteen perusopetus				
Toimintatulot	25 840	0	27 575,00	-1 735,00
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-142 753	0	-128 162,72	-14 590,32
TOIMINTAKATE (netto)	-116 913	0	-100 587,72	-16 325,32
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-11 950	0	-9 357,63	-2 592,37
KOKONAISKUSTANNUKSET	-128 863	0	-109 945,35	-18 917,69

Toiminta-ajatus

Taiteen perusopetuslain mukaisen musiikin, tanssin ja kuvataiteen perusopetuksen järjestäminen ensisijaisesti lapsille ja nuorille. Taiteen perusopetuksen tehtävänä on tarjota oppilaille mahdollisuuksia opiskella taidetta pitkäjänteisesti, päämäärätietoisesti ja omien kiinnostuksen kohteiden mukaisesti.

Palvelusuunnitelma

Tanssin ja musiikin perusopetus (laaja oppimäärä) ja musiikin varhaiskasvatus musiikkileikkikoulua lukuun ottamatta ostetaan Jyväskylän koulutuskuntayhtymältä (Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, Gradia Jyväskylä / taiteen perusopetus). Musiikkileikkikoulu ja kuvataiteen perusopetus toteutetaan omassa musiikkileikkikoulussa ja kuvataidekoulussa (yleinen oppimäärä). Palvelusuunnitelmassa otetaan huomioon uuden kuntastrategian mukaiset arvot ja strategiset tavoitteet. Valtuustokauden tavoitteista erityisesti tavoitteet aktiivinen ja tyytyväinen kuntalainen, lasten ja nuorten hyvinvointi, turvallinen kasvu ja osallisuus ovat tärkeä osa taiteen perusopetusta.

Musiikkileikkikoulussa lapset tutustuvat musiikin maailmaan elämyksellisen ja kokonaisvaltaisen kokemuksen kautta. Musiikkileikkikoulutoimintaa tarjotaan alle kouluikäisille lapsille ikäkehityksen mukaisissa ryhmissä. Musiikkileikkikoulussa luodaan pohjaa myös musiikin harrastamisen jatkamiselle. Musiikkileikkikoulun toimipaikaksi ovat vakiintuneet Perhekeskuksen toimitilat. Uuden kuntastrategian mukaiset arvot ja tavoitteet näkyvät musiikkileikkikoulussa mm. niin, että ryhmissä tavoitellaan aitoa kohtaamista, osallistetaan myös vanhempia aktiivisesti toimintaan, tuetaan lasten itsensä ilmaisemista ja etsitään rohkeasti uusia lähestymistapoja. Vastuullisuus musiikkileikkikoulussa tarkoittaa mm. pieniä arjen tekoja, asennekasvatusta, tuotevalinnoissa kestävän kehityksen huomioimisen sekä mahdollisuuksien mukaan kiertotalouden hyödyntämistä.

Gradian musiikin opinnoissa tarjolla on klassisen ja pop- / jazz-musiikin opintoja. Tanssin opinnot antavat oppilaalle monipuoliset perustaidot sekä yleiskuvan tanssista taidemuotona ja ilmaisun välineenä. Nykyinen opetussuunnitelma on muuttanut opintojen rakennetta alkeisiin, perusteisiin ja syventäviin opintoihin ja mahdollistaa oppilaille vapaamman ja laaja-alaisemman mahdollisuuden rakentaa oma opintopolkunsa.

Kuvataidekoulun opintojen tarkoituksena on taiteenalan perustaitojen hankkiminen. Opetus antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään, ymmärtää visuaalista kulttuuria ja hakeutua alan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. Opintojen tavoitteena on rohkaista ja tukea oppilaan kuvallista ilmaisua, omakohtaisen taidesuhteen muotoutumista sekä identiteetin rakentumista.

Kuvataidekoulun opetus jatkui Kinkomaan koululla entiseen tapaan. Nisulanmäen koululla järjestetty opetus siirtyi vuoden 2023 alussa Mäkelänmäen koulun uusiin tiloihin. Muutto ei aiheuttanut ennakoidussa määrin opetusmateriaali- tai välinekustannuksia. Kuvataidekoulu aloitti kuntastrategian toimeenpanon järjestämällä työpajailla, jossa keskusteltiin perheiden onnellisuustekijöistä ja maalattiin maailman onnellisimpia muuramelaisia. Työpajan tulokset ovat nähtävissä kunnan Instagramissa.

Vastuualueen tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Luo perustaa emotionaaliseen, esteettiseen ja eettiseen kasvuun. Edistää lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia.</p>	<p>Oppilaiden ja vanhempien näkemykset hyvinvointi- ja elämänlaatu-teki- jöistä</p> <p>Palvelutyytyväisyys</p> <p>Mielekkään harrastuksen löytyminen</p>	<p>Kuvataidekoulun opetus siirtyi Mäkelänmäen koulun uusiin tiloihin vuoden 2023 alussa.</p> <p>Perheiltä saadun palautteen perusteella yläkouluun siirtyvien oppilaiden opetusta jatkettiin syksyllä 2023 Kinkomaan koululla.</p> <p>Musiikkileikkikoulussa keskityttiin tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn. Kevätkauden päätteeksi ryhmissä kävi yllätysesitintyjä ja viimeisellä kerralla kutsuttiin perheet kevätjuhlaan, jouluna yhteiseen joulukertaan.</p>
<p>Tuotantotavoitteet</p> <p>Luo edellytyksiä taiteen ja kulttuurin tekemiselle ja kokemiselle. Edistää palvelujen saavutettavuutta ja lisää kulttuuripalvelujen käyttöä. Tarjoaa pitkäjänteisen ja tavoitteellisen harrastamisen mahdollisuuden.</p>	<p>Harrastavien lasten ja nuorten määrä</p>	<p>Gradian musiikin ja tanssin opetus toteutui suunnitellusti.</p> <p>Kuvataidekoulun oppilasmäärä kasvoi.</p> <p>Musiikkileikkikoulun osallistujamäärät vaihtelivat melko paljon vuoden aikana.</p>

Tunnusluvut

	TP 22	TA 23	TP 23
Musiikkileikkikoulu/ opiskelijamäärä	27	32	27
Musiikin varhaisopetus/ opiskelijamäärä	10	10	5
Musiikin opetus/ opiskelijamäärä	43	45	47
Tanssin opetus/ opiskelijamäärä	10	8	8
Kuvataidekoulu/ opiskelijamäärä	90	90	102
Euroa/asukas	9,9	11	10,5

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Musiikkileikkikoulussa sekä toiminnan kulut että maksutuotot jäivät jossain määrin arvioitua pienemmiksi. Gradian musiikin ja tanssin opetus toteutui budjetin mukaisesti.

Kuvataidekouluun oppilasmäärä kasvoi ja maksutuotot nousivat hieman, kun taas kalustohankinnat jäivät oletettua pienemmiksi. Kuvataidekouluun opetus siirtyi Mäkelänmäen koulun uusiin tiloihin vuoden 2023 alussa. Muutos vaikutti positiivisesti opetuksen järjestämisen käytäntöihin, opetuksen laatuun ja oppilaiden määrään.

Perheiltä saadun palautteen perusteella yläkouluun siirtyvien oppilaiden opetusta jatkettiin syksyllä 2023 Kinkomaan koululla. Aiemmin yläkouluikäiset oppilaat ovat siirtyneet Mäkelänmäen koululla järjestettävään opetukseen.

Musiikkileikkikoulussa keskityttiin tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn. Kevätkauden päätteeksi ryhmissä kävi yllätysesiiintyjä ja viimeisellä kerralla kutsuttiin perheet kevätjuhlaan, jouluna yhteiseen joulukertaan.

Musiikkileikkikoulun osallistujamäärät vaihtelivat melko paljon vuoden aikana. Vauvaryhmään saatiin syksyllä uusia osallistujia. Aiemmin suosituissa taaperoryhmissä kävijämäärien muutokset johtuivat siitä, että perheissä aloitti moni lapsi päivähoiton eikä muskariin osallistuminen enää onnistunut. Toisaalta aiemmin suosittuun soittoryhmään oli haasteita löytää osallistujia.

AIKUISOPETUS (KANSALAI SOPISTO)

Budjettirahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D1850 Kansalaisopisto				
Toimintatulot	0	0	0,00	0,00
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-77 555	0	-72 553,96	-5 001,04
TOIMINTAKATE (netto)	-77 555	0	-72 553,96	-5 001,04
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	0	0	0,00	0,00
KOKONAISKUSTANNUKSET	-77 555	0	-72 553,96	-5 001,04

Toiminta-ajatus

Kansalaisopisto tarjoaa kohtuuhintaista ja monipuolista koulutusta sekä laaja-alaisia harrastusmahdollisuuksia. Opiskelu ja harrastaminen mahdollistaa itsensä kehittämisen, lisää henkistä hyvinvointia ja hyvää elämänlaatua sekä tarjoaa onnistumisen ja omaehtoisen oppimisen elämyksiä, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. (Laki vapaasta sivistystyöstä)

Palvelusuunnitelma

Opetuspalvelut ostetaan Jyväskylän kansalaisopistolta. Tuntimäärästä ja kurssien sisällöstä käydään keskustelu palveluntuottajan kanssa vuosittain. Kurseja järjestetään yhä enemmän myös päiväaikaan palvelemaan eri väestöryhmiä ja ikääntyviä kuntalaisia. Musiikin kurseja on myös lapsille ja kädentaidoissa löytyy lapsi-vanhempi-ryhmiä. Kurssitarjontaa pyritään lisäämään voimakkaasti kasvavalla Kinkomaalla ja kurseja pidetään myös muualla kuin perinteisesti koetussa kansalaisopiston ympäristössä eli koulujen luokkatiloissa. Kurssitarjontaa onkin suunnitelman mukaisesti myös Franssilan harrastetalossa, Kinkomaan Rannantuvalla, Posliinipirtillä sekä kirjaston tiloissa.

Vastuualueen tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Monipuolinen, mielenkiintoinen ja ajassa oleva kurssitarjonta, joka ottaa huomioon eri ikäryhmät ja kunnan eri asuinalueet	Kurssien määrä Kurssilaisten määrä Opetustuntien määrä	Koulutus-, kulttuuri- ja harrastustoiminnan järjestäminen erikäisille kuntalaisille

Tunnusluvut

	TP 22	TA 23	TP 23
Opiskelijamäärä	454	600	661
Opintopiirit	39	45	45
Opetustunnit	1754	2150	1979
Opetustunnin hinta	27,5	27,50	27,5
Euroa/opiskelija	149	98,5	82,3
Euroa/asukas	6,5	5,6	5,1

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Jyväskylän kansalaisopistolta ostettavien valtionosuustuntien määrä on maksimissaan 2 200. Toiminta toteutui vuonna 2023 lähestulkoon suunnitelman mukaisesti ja opiskelijamäärä oli n. 10 % arvioitua suurempi. Suosittuja kursseja kansalaisopistossa olivat erityisesti erilaiset liikuntakurssit sekä soitonopetus, mutta Muuramessa täydet kurssimäärät keräsivät myös käsityökurssit, kuten kankaanpainanta. Kielien opiskeluun sen sijaan mielenkiinto on pudonnut merkittävästi ja vaikka sanataideryhmät ovat lisänneet suosiotaan, olisi mukaan mahtunut myös lisää osallistujia.

Opiskelijamäärä tarkoittaa eri henkilöitä, sillä sama henkilö voi osallistua ja usein osallistuukin useisiin kansalaisopiston ryhmiin, mutta hänet on laskettu yhdeksi opiskelijaksi.

KIRJASTOTOIMI

Budjettirahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D1870 Kirjastopalvelut				
Toimintatulot	19 000	0	14 534,08	4 465,92
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-512 491	-3 615	-513 452,68	-2 653,03
TOIMINTAKATE (netto)	-493 491	-3 615	-498 918,60	1 812,89
Poistot ja arvonalentumiset	-9 470	0	-12 289,35	2 819,35
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-41 770	0	-39 471,70	-2 298,30
KOKONAISKUSTANNUKSET	-544 731	-3 615	-550 679,65	2 333,94

Toiminta-ajatus

Kirjasto- ja tietopalveluilla edistetään kuntalaisten yhtäläisiä mahdollisuuksia tietoon, luku- kokemuksiin sekä muihin sivistystä, kansalaistoimintaa ja elinikäistä oppimista tukeviin kokemuksiin (kirjastolaki 1492/2016).

Kirjastopalvelujen tavoitteena on laajaa käyttäjäkuntaa kiinnostavat ja hyödyttävät monipuoliset palvelut, jotka tuotetaan monikanavaisina (fyysiset palvelut, verkko- ja mobiilipalvelut). Paikallisten palvelutarpeiden mukaan uudistuvat ja pääosin maksuttomat kirjastopalvelut ovat kaikenikäisten asukkaiden saavutettavissa myös alueellisesti mahdollisimman tasa-arvoisesti.

Palvelusuunnitelma

Kirjaston tehtävänä on:

- tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin
- ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa
- edistää lukemista ja kirjallisuutta
- tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon
- tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan
- edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua

Kirjastolla on ollut vuoden 2022 alusta alkaen kaksi toimipistettä pääkirjasto ja Kinkomaa, ja lisäksi Isolahden ja Niittyahon alueen asukkaille ostetaan kirjastoautopalveluja Jyväskylän kaupungilta. Kirjastossa työskentelee kirjastojohtajan ja kirjastopedagogin lisäksi neljä kirjastovirkailijaa sekä kaksi työllisyysmäärärahalla palkattua järjestelyapulaista. Muuramen kirjasto kuuluu Keski-kirjastojen yhteenliittymään, joka kattaa kaikki maakunnan 23 kuntaa. Kirjastot käyttävät yhteistä asiakasrekisteriä ja samaa kirjastojärjestelmää, josta asiakas näkee kaikkien kirjastojen teokset ja voi halutessaan seutulainata aineistoa, jota ei löydy omasta kirjastosta. Keski-kirjastojen välisellä aineistokuljetuksella parannetaan aineistojen saatavuutta koko alueella. Keski-kirjastot myös hankkivat yhteisiä verkkokäyttöisiä aineistokokoelmia (e-kirjat, e-lehdet ja e-musiikki) kaikkien alueen kirjastojen asiakkaiden käyttöön.

Kirjasto osallistuu monialaiseen paikalliseen ja alueelliseen palvelutuotantoon muiden palvelutoimialojen (opetus-, kulttuuri-, liikunta-, nuoris- sekä sosiaali- ja terveystalvelujen) kanssa. Koululaisille kirjasto järjestää kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetusta. Toiminnan tavoitteena on kannustaa omaehtoiseen lukemiseen ja kirjallisuuden harrastamiseen mm. kirjavinkkauksen ja Lukudiplomin avulla. Koulu ja kirjasto ohjaavat yhteistyössä oppilaita monilukutaitoon, johon sisältyvät olennaisesti hyvät tiedonhallintataidot. Mediataidot ovat keskeisiä kansalaisvalmiuksia ja elinikäisen oppimisen edellytys. Kirjaston ja koulujen yhteistyön toimintatavat on kirjattu Kulttuurikello -kulttuuriopetussuunnitelmaan. Kulttuurikelloon on sisällytetty mukaan myös valtakunnallinen Lukuliike, jonka puitteissa Muuramen alakoulujen kaikki 2-, 4- ja 6-luokkalaiset, sekä yläkoulun 7 (tai 8) -luokat, pääsevät kirjailijavierailuilla kohtaamaan nimekkäitä kotimaisia lasten- ja nuortenkirjailijoita. Yläkoululaisille ja lukiolaisille järjestetään kirjastosuunnistusta, jonka tarkoitus on harjaannuttaa oppilaiden tiedonhaku- ja medialukutaitoja. Lisäksi oppilaat saavat tutkielmanteon avuksi kirjavinkkausta tietokirjallisuuteen, ja vinkkejä äidinkielen kirjallisuuskursseihin liittyvään kirjavalintaan.

Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Vaikuttavuustavoitteet <ul style="list-style-type: none"> - Tiedon ja elämysten tarjoaminen kuntalaisille tuottamalla monipuolisia kirjastopalveluja - Kaikkien lukutaitojen edistäminen 	Kävijämäärä, tapahtumien määrä, osallistujamäärät	Kävijöitä 173983 Tapahtumia kaikkiaan 83, ja niissä osallistujia 2168 Monilukutaitohankkeen puitteissa luentoja 6 kpl, vaalipaneeli, HUUHAA -tehtaat sekä Elämäni teksti -tapahtuma
Tuotantotavoitteet <ul style="list-style-type: none"> - Palvelun helppo saatavuus - Laadukkaat kirjastopalvelut sekä osaava ja motivoitunut henkilöstö - Lasten ja nuorten lukemaan innostaminen ja lukemisharrastuksen ylläpitäminen aikuisilla 	Aukiolotunnit / v kävijämäärä (fyysiset + verkko) Asiakaspalaute, henkilöstön koulutuspäivät pv / v Uutuushankinta kpl / v lainausmäärät / as, kirjavinkkausten osallistujamäärä, aineistonäyttelyt	Aukiolotunnit yht 13595 h, omatoimitunnit 11256 h, kävijät: 103217 verkkokäynnit: 70766 henkilöstön koulutus 22,07 pv uutuushankinta 3656 kpl, lainaus 225714 (21,53/as) näyttelyitä 10 kpl, omia aineistonäyttelyitä 20 kpl, kirjavinkkauksien osallistujat 809, kirjastonkäytön opetukseen osallistujia 963

Tunnusluvut

	TP 22	TA 23	TP 23
Suoritetavoitteet:			
Lainausten määrä	219 308	210 000	225 714
Kirjastokäynnit (fyysiset- ja verkkokäynnit)	150 639	135 000	173 983
Taloudellisuus:			
Menot euroa/asukas	52,36	51,0	51,98
Tehokkuus:			
Lainat/asukas	21,03	20	21,53
Käynnit/asukas	14,45	12,7	16,59
Vaikuttavuus:			
Käyttäjäkoulutusten osallistujat	1 900	1 000	1 825
Tapahtumien osallistujamäärä	1 715	1 200	2 168
Voimavarat:			
Vakinainen henkilökunta	5,95	6	5,87
Työllistetyt	1,64	2	1,49

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Kirjastopalveluita tuotettiin palvelusuunnitelman mukaisesti ja asetetut tavoitteet saavutettiin hyvin.

Kirjasto oli vuonna 2023 avoinna kaikkiaan 13 595 tuntia (lisäystä edelliseen vuoteen 31,75 %). Aukioloajat siis lisääntyivät vuoteen 2022 verrattuna, vaikka kirjaston omatoimiaikoja jouduttiin rajoittamaan vuoden 2023 aikana niin pääkirjastolla kuin Kinkomaan omatoimikirjastossakin esiintyneen häiriökäyttäytymisen ja sotkemisen vuoksi. Aukioloaikojen lisäys johti myös fyysisten käyntien lisääntymiseen; käyntejä oli kaikkiaan 103 217 (+15.20 %). Myös lainausmäärä kasvoi edellisvuoteen verrattuna; kokonaislainaus oli 225 714 (+2.92 %). E-aineistoista suosituimpia olivat aikakauslehdet, joiden lainaaminen kasvoi noin 17 %. Myös e-kirjojen lainaus lisääntyi yli 22 %. Isolahdessa ja Niittyahossa vierailijan kirjastoauton lainat kasvoivat noin prosentilla.

Muuramen kirjastossa tai kirjaston järjestämiä tapahtumia oli vuonna 2023 kaikkiaan 83, eli sama määrä kuin aiempina vuosina. Tapahtumiin osallistui 2 168 henkilöä (+26.41 %). AVI:n rahoittaman Monilukutaitohankkeen puitteissa järjestettiin luentoja 6 kpl. Hankkeen tapahtumista keväinen Vaalipaneeli veti paljon katsojia, samoin kuin syksyinen Elämäni teksti -tapahtuma. Yhdessä Jyväskylän Yliopiston kanssa tarjottiin yhdeksäsluokkalaisille ja lukion ryhmälle kriittistä ajattelua edistävät Huhua -tehtaat. Kirjastonkäyttäjäkoulutuksissa saavutettiin kirkkaasti talousarvion tavoite; osallistujia oli 1 825 (TA:ssa 1000). Vuoden 2022 verrattuna muutosta tuli kuitenkin -3.95 % mikä johtui pitkälti kirjastopedagogin pitkästä poissaolosta kevätkaudella.

Vuonna 2023 kirjasto teki vilkkaasti yhteistyötä kunnan opetus- ja kulttuuritoimen kanssa. Kirjaston ja koulun yhteistyö on kirjattu osaksi opetussuunnitelmasta löytyvää Kulttuuriopetussuunnitelmaa ja sen puitteissa tarjottiin koululaisille kolme kirjailijavierasta luokka-asteille 2, 4, 6 ja 8 sekä Elämyksellinen kirjastovierailu ensimmäisen luokan oppilaille. Tapahtumien ja hankkeiden osalta yhteistyötä tehtiin myös muun muassa Muuramen seurakunnan, Keski-Suomen hyvinvointialueen, Ikääntyvien Yliopiston, Jyväskylän Yliopiston, Suomen Karva-Kaverit Ry:n (Lukulemmikki) sekä paikallisten harrastajien ja asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi kirjastopedagogi toimii osana alueellisen kehittämiskirjaston lasten- ja nuortenkirjastotyön verkostoa.

Kirjastolla työskenteli vuoden aikana 5,87 vakinaista työntekijää ja 1,49 työllistettyä. Henkilökunta koulutautui osallistumalla etenkin alueellista kehittämistehtävää Keski-Suomen ja Pirkanmaan alueilla hoitavan Tampereen kaupunginkirjaston sekä aluehallintoviraston järjestämiin koulutuksiin. Yksi koulutuksista järjestettiin Muuramen kirjastossa kooten alueen kirjasto-osajia vierailulle. Henkilökunta osallistui myös kunnan tarjoamiin Eduhouse-koulutuksiin. Koulutuspäiviä kirjattiin yhteensä 22,07, joista iso osa etäkoulutuksia.

Kirjaston toimintakulut pysyivät suunnilleen edellisen vuoden tasolla. Kirjaston toimintakuluja kohottivat vuonna 2023 yleinen hinnannousu, palkkaratkaisut sekä etenkin Kinkomaan omatoimikirjaston tilakustannukset. Kirjaston kulut olivat 51,98 €/asukas. Sekä taloudellisuusmitareilla että toimintaa kuvaavilla tunnusluvuilla tarkasteltuna Muuramen kirjaston vuoden 2023 tulos oli kansallisesti verrattuna erinomainen.

NUORISOPALVELUT

Budjettirahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D1860 Nuorisopalvelut				
Toimintatulot	27 500	0	31 294,52	-3 794,52
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-259 003	-12 096	-270 790,63	-308,07
TOIMINTAKATE (netto)	-231 503	-12 096	-239 496,11	-4 102,59
Poistot ja arvonalentumiset	-1 060	0	-1 057,07	-2,93
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-12 560	0	-11 829,34	-730,66
KOKONAISKUSTANNUKSET	-245 123	-12 096	-252 382,52	-4 836,18

Toiminta-ajatus

Muuramen kunnan nuorisopalvelut toteuttavat Nuorisolain mukaista nuorisotyötä Muuramessa. Palvelun päätavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä ja auttaa nuoren kasvua aktiiviseksi ja hyvinvoivaksi yhteiskunnan kansalaiseksi. Nuorisopalvelut tarjoavat virikkeellistä toimintaa nuorten vapaa-aikaan sekä tukevat vanhempien ja koulujen kasvatustyötä. Kunnan nuorisopalveluiden pääkohderyhmänä ovat 13–17-vuotiaat nuoret sekä nivelvaihtelyynä 11–12-vuotiaat nuoret. Osa toiminnoista koskettaa nuorisolain mukaisesti kaikkia alle 29-vuotiaita.

Palvelusuunnitelma

Muuramen kunnan nuorisopalvelut järjestävät monipuolista ja monimuotoista toimintaa nuorille. Perustyöhön sisältyy viitenä iltana viikossa auki oleva kunnan nuorisotila, pienryhmätöiminta, koulunuorisotyö, tapahtumat, retket, leirit ja yksilöohjaus. Lisäksi nuorisopalveluihin sisältyy uusia toiminnan muotoja, kuten digitaalista nuorisotyötä, jonka avulla tuotetaan matkailukokemuksen digitaalisia palveluita nuorille. Nuorisopalvelut tekevät moniammatillista yhteistyötä koulujen, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa, sekä vastaa osaltaan nuorisolle kohdennettavasta tiedottamisesta kunnassa.

Nuorisopalveluiden toiminta tapahtuu pääasiallisesti kunnan nuorisokeskuksessa. Käytössä olevat monipuoliset tilat soveltuvat nuorten kohtaamiseen, ja mahdollistavat monimuotoista toimintaa, kuten ryhmien kokoontumisia ja tapahtumien järjestämistä.

Vastuualueen tavoitteet	Mittarit ja arviointi	Toteuma
Ehkäistä nuorten syrjäytymistä, ja tukea nuoren kasvua yhteiskunnan aktiiviseksi ja hyvinvoivaksi jäseneksi	Nuorisopalveluiden perustoiminnan kävijämäärät vuodessa (nuorisotila, pienryhmät, retket, leirit jne.) Nuorisotilailtojen ja muiden avointen toimintojen lukumäärä vuodessa v. 2022: 122 kpl Järjestettyjen pienryhmien sekä muun kohdennetun toiminnan lukumäärä vuodessa v. 2022: 7 kpl	Järjestettiin monipuolista ja tavoitteellista toimintaa nuorille nuorisotilalla, ryhmämuotoista toimintaa sekä tarjottiin palveluja sähköisen alustan avulla digitaalisesti. Aluehallintoviraston valtionavustusten rahoituksilla käynnistettiin koulunuorisotyö ja jatkettiin etsivää nuorisotyötä. v. 2023: 121 kpl v. 2023: 8 kpl

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Nuorisopalveluiden toiminta on toteutunut palvelusuunnitelman mukaisesti. Keskeisenä toimintana on järjestetty perinteisiä nuorisotilailtoja myös pyhäpäivinä ja noin kerran kuussa lauantaina. Nuorisotilan toiminta on pyritty muokkaamaan koulun jaksoja mukaillen. Keskimäärin ydinkäyttäjärühmien osallistuminen on ollut nuorisotilailtoihin 13–17-vuotiaiden osalta 20 nuorta illassa ja 5.–6.-luokkalaisten osalta 22 nuorta illassa.

Tilailtoja järjestettiin yhteensä 121 kappaletta. Koronan pidempien kiinnioloaikojen vaikutukset nuorisotilan kävijämäärään näkyi vieläkin vuonna 2023. Ilmiö oli nähtävissä valtakunnallisesti ja vaikutti myös Muurameen. Nuorisopalveluiden perustoiminnassa keskityttiin edelleen tilatoiminnan kehittämiseen.

Kevätkaudella nuorisotila oli auki vaihdellen toukokuun loppuun asti. Säiden lämmitessä ja tilan kävijämäärien vähentyessä nuorisotyö siirtyi jalkautuvaan työhön Muuramen keskustan alueelle ja mahdollisuuksien mukaan myös Kinkomaalle. Jalkautuvaa nuorisotyötä ja ranta-toimintaa toteutettiin kesällä. Jalkautuvassa työssä tavoitettiin n. 10–30 nuorta päivittäin. Pienryhmiä käynnistyi Suomen harrastamisen mallin kanssa yhteistyössä. Lisäksi järjestettiin digitaalisen nuorisotyön avointa toimintaa, ja erilaiset sähköiset nuorisotiedotuksen menetelmät toteutuivat suunnitelman mukaisesti. Pienryhmien toiminnassa hyödynnettiin myös digitaalista nuorisotyötä. Toukokuussa osallistuttiin elektronisen urheilun turnauksiin nuorten joukkueiden kanssa.

Aluehallintoviraston myöntämä erityisavustus kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamiseksi käynnistyi alkuvuonna. Koulunuorisotyössä aloitti uusi työntekijä, jolla oli Muuramessa pitkäaikaista työkokemusta koulunkäynnin ohjauksessa. Koulunuorisotyöntekijä kehitti käytäntöjä muuramelaisen koulunuorisotyön toteuttamiseen, ja ydintyötä koulussa oli nuorten kohtaaminen yksilö- ja ryhmätoiminnan kautta monimuotoisesti. Nuoria tavoitettiin erityisesti oppituntien välissä ja luomalla yhteisöllisellä toiminnalla hyvinvointia nuorten opiskeluun. Työskentelymallissa nuoret saivat matalalla kynnyksellä turvallisen ja osaavan aikuisen aikaa ja tukea. Tavoitteena oli myös ehkäistä koulussa näkyviä lieveilmiöitä. Aluehallintovirasto myönsi valtionavustusta vuodelle 2023 yhden etsivän nuorisotyöntekijän palkkaukseen. Etsivän nuorisotyön tavoitteet pohjautuivat nuorten omiin toiveisiin ja tuen tarpeisiin, ja ne liittyivät tavallisesti asumiseen, toimeentuloon, terveyteen, ihmissuhteisiin sekä koulu- ja työelämään.

Etsivä nuorisotyöntekijä toimi kunnan nuorisokeskuksessa osana nuorisopalveluiden tiimiä. Nuorisopalveluiden lisäksi etsivä nuorisotyö toimi läheisessä yhteistyössä esimerkiksi aikuis-sosiaalityön, työllisyyspalveluiden sekä oppilaitosten ja koulujen kanssa. Etsivässä nuorisotyössä oli yhteensä 40 asiakasta.

Nuorisovaltuusto kokoontui nuorisokeskuksessa ja piti kolme virallista kokousta ja viisi muuta tapaamista. Nuorisovaltuustolle järjestettiin dialogikoulutusta tammikuussa sekä annettiin läsnäolo-oikeus hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan kokouksiin. Lisäksi nuorisovaltuuston edustaja oli läsnä valtuuston kokouksissa.

3.4.7 Joukkoliikenne

Budjettirahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
C415 Joukkoliikenne				
Toimintatulot	0	0	0,00	0,00
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-416 120	0	-409 758,98	-6 361,02
TOIMINTAKATE (netto)	-416 120	0	-409 758,98	-6 361,02
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	0	0	0,00	0,00
KOKONAISKUSTANNUKSET	-416 120	0	-409 758,98	-6 361,02

Toiminta-ajatus

Joukkoliikenteen palvelutarjonnan tavoitteena on käyttäjäkunnan laajentaminen sekä tarkoituksenmukaisen joukkoliikenneverkoston ylläpitäminen. Asiakaskunnan laajenemisen ja toimivan reitityksen avulla mahdollistuu tehokkaasti ja tasapuolisesti toimiva, sekä kustannus- ja tehokas joukkoliikenne.

Muuramen kunta ei saa enää joukkoliikenteen valtion avustusta, koska kunnan alueella ei ole enää käytössä seutulippua. Se on poistunut käytöstä 1.7.2017 lähtien ja kaikki lipputuotteet ovat Jyväskylän seudun yhteisiä Waltti-tuotteita.

Monipalveluliikenne on kaikille väestöryhmille tarkoitettua, erityisesti liikkumisrajoitteisille suunniteltua joukkoliikennettä.

Palvelusuunnitelma

Joukkoliikenteen tehtävänä on järjestää kuntalaisille edulliset, tarkoituksenmukaiset kulkuyhteydet työ-, asiointi- ja vapaa-ajan liikenteessä. Muuramen kunta kuuluu 1.1.2012 toimintansa aloittaneeseen Jyväskylän seudulliseen joukkoliikenneorganisaatioon ja osallistuu sen toimintaan. Kyseinen organisaatio toimii joukkoliikenteen järjestämismvastuussa seudulla.

Joukkoliikenteen toteutusta ollaan kehittämässä voimakkaasti lähivuosina. Vuonna 2021 valmistui seudullinen suunnitelma joukkoliikenteen kehittämisestä. Suunnitelmassa asetetaan kunnianhimoiset tavoitteet volyymin kasvulle, sekä mm. asiakasmaksujen kohtuullistamiselle. Muuramen osalta joukkoliikenteen käytön kasvua arvioidaan tulevan lähinnä uusille nopeille reiteille Muuramen ja Jyväskylän välillä.

Muuramen kunnan alueella toimii arkipäivisin kunnan järjestämä Monipalveluliikenne, joka koostuu asiointiliikenteestä, koulu- ja sosiaalitoimen kuljetustehtävistä sekä kaikille avoimesta palveluliikenteestä. Monipalveluliikenteen käyttämät reitit, aikataulut sekä toimintamalli uudistettiin loppuvuodesta 2019, lisäksi reittejä sekä aikatauluja päivitettiin asiakaspalutteen perusteella. Monarin liikennöinti on sidoksissa koulujen aikatauluihin, kesäaikana toimitaan supistetulla palvelukokonaisuudella.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Joukkoliikenne toteutettiin palvelusuunnitelman mukaisesti Jyväskylän seudullisen joukkoliikenneorganisaation toimesta. Jyväskylän kaupungin organisaatioon kuuluva Jyväskylän seudun joukkoliikennelautakunta toimi palvelusopimusasetuksessa tarkoitettuna tieliikenteen toimivaltaisena viranomaisena. Jyväskylän seudun tieliikenteen toimivalta-alueetta laajennettiin kuntien päätösten mukaisesti siten, että Jyväskylän, Laukaan ja Muuramen kuntien muodostamaan toimivalta-alueeseen liittyivät myös Hankasalmi, Petäjävesi, Toivakka ja Äänekoski.

Muuramen kunnan järjestämä monipalveluliikenne toteutettiin koulupäivinä neljänä päivänä viikossa. Aikataulut sovitettiin koulukuljetusten aikatauluihin. Kesäaikana monipalveluliikenne toimi yhtenä päivänä viikossa.

3.5 Elinvoiman ja kestävän kasvun palvelut

Valtuustoon nähden sitova

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
B50 Elinvoiman ja kest. kasvun ltk				
Toimintatulot	3 247 750	0	3 180 102,10	67 647,90
Valmistus omaan käyttöön	146 657	0	6 884,20	139 772,80
Toimintamenot	-4 331 455	-168 000	-4 425 832,48	-73 622,89
TOIMINTAKATE (netto)	-937 048	-168 000	-1 238 846,18	133 797,81
Poistot ja arvonalentumiset	-1 931 062	0	-2 022 905,84	91 844,24
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-150 560	0	-127 537,98	-23 022,02
KOKONAISKUSTANNUKSET	-3 018 670	-168 000	-3 389 290,00	202 620,03

3.5.1 Elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunta

Toiminta-ajatus

Elinvoiman ja kestävän kasvun toimiala vastaa kunnan elinkeinoelämän edistämisestä, maankäytön suunnittelusta, yhdyskuntatekniikan rakentamisen suunnittelusta, rakentamisesta/rakennuttamisesta, mittaus- ja tarkastustoimesta, rakennusvalvonnasta, ympäristönsuojelusta, ympäristöterveydenhuollosta, kaduista, yksityisteistä, metsänhoidosta sekä vesihuollosta.

Toimiala henkilökunnan määrä on 31, joista 8 on virkasuhteista.

Palvelusuunnitelma

Elinvoiman ja kestävän kasvun toimialalla kehitetään kunnan elinvoimaa ja palveluita ja lisätään viihtyisyyttä yhteistyössä kuntalaisten, kolmannen sektorin ja muiden sidosryhmien kanssa. Resurssit keskitetään vaikutuksiltaan merkittävimpiin tehtäviin. Osa palveluista toteutetaan seudullisesti.

Elinvoiman ja kestävän kasvun toimiala pyrkii osaltaan vakauttamaan kuntataloutta tiivistämällä yhdyskuntarakennetta ja harjoittamalla aktiivista maapolitiikkaa. Maankäyttöä tehostetaan erityisesti palveluiden ja joukkoliikenteen lähellä ja samalla huolehditaan asumisen monimuotoisuudesta. Samalla vastataan Suomen hallituksen asettamiin ilmastotavoitteisiin. Muuramen elinvoimaisuutta lisätään ja tuetaan monin keinoin. Kunnan työpaikkaomavaraisuuden kasvattamiseen tähtäviä toimenpiteitä jatketaan aktiivisesti ja tuloshakuisesti, esimerkiksi lisäämällä elinkeinotonttien tarjontaa.

Rakennetun ympäristön laatuun panostetaan mm. rakentamistapaohjeiden ja kaavoitukseen liittyvän vihersuunnittelun avulla. Kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen olosuhteita parannetaan edelleen.

Työntekijöiden osaamiseen, jaksamiseen ja työhyvinvointiin kiinnitetään erityistä huomiota. Työntekijöitä arvostetaan. Tämä huomioidaan olemassa olevien resurssien tehokkaalla ja järkevällä käytöllä. Resurssien tulee olla riittävät, jotta palvelut voidaan tuottaa lainsäädännön edellyttämällä tavalla sekä työhyvinvointia tukien.

Paikkatietoon panostetaan merkittävästi. Mittauksen toimiala palvelee kunnan maankäytön ja liikenteen suunnittelua sekä hoitaa paikkatietojen ja karttojen ylläpitoon liittyviä tehtäviä. Elinvoiman ja kestävä kasvun toimialalla kartoitetaan digivalmiudet ja järjestelmät peilaten omaa kehittämistä Ryhti-hankkeen etenemiseen sekä kaavoituksen ja muiden maankäyttöpäätösten digitalisaatioon. Toimialalla päivitetään lisäksi voimakkaasti paikkatietoaineistoja nykyaikaan. Paikkatietoaineistoissa olevat tämänhetkiset puutteet haittaavat sekä virkamies-ten työskentelyä että asiakaspalvelua. Talousarvio mahdollistaa kaavoitusassistentin sekä paikkatietoasiantuntijan palkkaamisen toimialalle. Edellä esitetyt toimenpiteet digitalisaatioon liittyen sekä helpottavat että mahdollistavat tiedolla johtamisen.

Valtuustoon nähden sitovat strategiset tavoitteet	Toimenpiteet	Mittari	Vertailuarvo / Toteuma sinisellä fontilla
Vetovoima ja yrittäjäaktiivisuus			
Sijainnin hyödyntäminen ja tunnettavuuden lisääminen	9-tien varren kehittäminen	Elinvoimainvestointien edistymisen	(valmiusaste %) Toteuma 100 % (Sillanniitty)
Elinkeinoelämän edelläkävijä	Yritystonttitarjonnan määrän ja monipuolisuuden varmistaminen kaavoituksella ja markkinoinnilla	Varattujen yritystonttien määrä /vuosi	Vuonna 2022: 2 kpl Vuonna 2023: 10 kpl
		Markkinointita- pahtumien määrä	Määrä kasvaa verrattuna edelliseen vuoteen Radiomainonta, sosi- aalinen media sekä yh- teydenotot toimijoihin. Markkinointia on ta- pahtunut huomatta- vasti enemmän kuin vuonna 2022.
Asuminen liikenne ja elinympäristö			
Monipuolinen eri tarpeita ja ikäryhmiä huomioon ottava asuminen	Kaavoitetaan monipuolista tontti- varantoa	Luovutettujen AO, AK ja AR-tonttien määrä /vuosi	20 tonttia/vuosi. Oma- kotitalotontteja myyty vuoden alusta yht. 13 kpl.
Hiilineutraali Muurame 2035	Pyöräilyn olosuhteiden parantami- nen, luomme edellytykset hiilineut- raalisuuden saavuttamiseksi kestä- vällä maankäytön suunnittelulla ja kestävällä rakentamisella	Päästötöntä liik- kumista edistävät toimenpiteet: valmistuneet kilometrit / vuosi	Valmistuneet kilometrit verrattuna edelliseen vuoteen. Vuonna 2023: 750 m Vuonna 2022: 1300 m. Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma valmistui 12/2023.
Hyvää elämää tukeva ja turvallinen elinympäristö	Kunnan ulkovalaistuksessa siirry- tään 100-prosenttisesti LED-valai- simiin	LED-valaisimien osuus ulkovalais- tuksesta	Edellinen vuosi. 36 % 999 kpl / 2799 kpl. 255 kpl kasvua edelliseen vuoteen verrattuna.

Valtuustoon nähden sitovat strategiset tavoitteet	Toimenpiteet	Mittari	Vertailuarvo / Toteuma sinisellä fontilla
	Vedenhankinnan turvaaminen: uuden vedenkäsittelylaitoksen toteuttaminen	Hanke edistynyt	Hanke on edennyt suunnitelmien mukaan.
	Aluesuunnittelussa huomioidaan luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen sekä riittävät viheralueet.	Laadimme kattavat luontoselvitykset aluesuunnitteluun liittyen sekä huomioimme alueiden virkistysarvon	Kyllä/Ei
Hyvinvointi, osallisuus ja sujuva arki			
Mutkattoman asioinnin Muurame Aktiivinen ja tyytyväinen kuntalainen	Uusien osallisuusmallien käyttöönotto ja monipuolisten digitaalisten alustojen käyttöönotto	Kokeilemme uusia osallistamisen muotoja yhdessä kuntalaisten kanssa ja testaamme niitä erilaisissa toimintaympäristöissä.	Kyllä/Ei Kyllä. Kunnassa otettiin käyttöön sähköinen palautepalvelu
Johtaminen ja talous			
Mahdollistava kuntatalous	Digitalisaation hyödyntäminen toiminnan tehostamisessa	Digitaalisten prosessien määrä kasvaa	Kyllä/Ei Kyllä
Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö	Osaamisen kehittäminen strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi	Vähintään kolme päivää kouluttautuneiden osuus toimialasta	Vähintään kolme päivää kouluttautuneiden osuus henkilöstöstä verrattuna edelliseen vuoteen. 2023: 61 % 2022: 31 %
Verkostoyhteistyö	Asiantuntijaverkostoihin aktiivinen osallistuminen sekä verkostoyhteistyön edistäminen ja kehittäminen	Erillinen raportointi	Erillinen raportointi. Raportointi suoritetaan lyhyenä kuvauksena osana talousarvion toteutumista.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteutuminen on kuvattu edellä olevassa taulukossa. Tavoitteet johdettiin kuntastrategiasta.

Strategian toimeenpano-ohjelmassa esitettiin vuonna 2023 kuntaa koskien 11 monialaista toimenpidettä toteutettavaksi. Elinvoiman ja kestävä kasvun toimialaa koskivat erityisesti seuraavat tavoitteet: Ysitien alueen elinvoiman kehittäminen, monipuolinen tonttivaranto sekä kevyen liikenteen reittisuunnitelman laatiminen. Ysitien alueen elinvoimaa on kehitetty Sillanniityn liiketontin sekä yritystonttien esirakentamisella sekä tonttien myynnin valmistulla. Monipuolista tonttivarantoa on kehitetty vireillä olevien kaavahankkeiden kautta. Lisäksi laadittiin kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma.

Elinvoiman ja kestävän kasvun toimialan toimintaan alkuvuodesta vaikutti edelleen hyvin paljon henkilöstövaje. Tammikuussa henkilöstö vahvistui kaavoitusassistentin tehtävän täyttämällä- Toukokuussa henkilöstö vahvistui paikkatietoasiantuntijan sekä maankäyttöinsinöörin tehtävien täyttämällä. Alkuvuoden henkilövajeesta huolimatta, toimialan voidaan katsoa onnistuneen hyvin toiminnallisten tavoitteiden osalta. Toimialalla on läpiviety hankkeita sekä jalkautettu uusia toimintatapoja läpi vuoden.

Toimintatuotot alittuivat budjetoidusta 2,8 %. Maailmantilanne heijastui vahvasti mm. tontinmyyntituloihin, tuloja merkittävästi heikentämällä. Toimintamenot taas alittuivat talousarviossa esitetystä käyttötalouden osalta 1,64 prosenttia. Toimintamenot alittumiseen vaikutti se, että mm. rakennusvalvonnan arkiston skannausta ei voitu arkistotyön vuoksi tehdä vielä vuonna 2023. Toisaalta Infran- ja mittauksen sekä vesihuollon toimintayksiköissä toimintamenot ylittyivät suunnitellusta käyttötalouden osalta noin 60 000 euroa.

Vesihuollon tulos jäi alijäämäiseksi n. 370 000 eurolla. Vuoden 2023 aikana tapahtui 6 kappaletta ennakoimattomia runkovesijohtovuotoja, joihin kohdistuneet materiaali- ja palvelukustannukset näkyvät käyttötalouden ylityksinä. Lisämääräraha haettiin linjapumppaamoiden saneerausta varten, joista kaikki toteutettiin. Kaikkia suunniteltuja toimenpiteitä ei kuitenkaan pystytty tekemään henkilöresursseihin liittyvän vajeen vuoksi. Vesihuollon taksoja korotettiin vuodelle 2023, jotta pitkällä aikavälillä voidaan kattaa vesihuoltolaitoksen uus- ja korjausinvestoinnit ja kustannukset vesihuoltolain (2001/119) 18§:n mukaisesti. Vesihuollon korjausvelan laskelmat osoittivat vesimaksuihin korotuspainetta tuleville vuosille.

Vuoden aikana hoidettuja isoja kilpailutuksia olivat Muuramen kunnan paikkatietoalustan kilpailutus sekä yhdyskuntarakentamisen työkonet kunnallistekniikan ja vesihuollon töihin. Lisäksi isoja kilpailutuksia olivat Riihivuorentien saneeraus ja kevyen liikenteen väylän rakentaminen, katuvalojen saneeraus vuosille 2023–24 sekä Pikkulantien ja Nättiläntien katujen perusparannukset. Vesihuollossa merkittävä kilpailutus oli kahdeksan jätevesipumppaamon hankinta sekä toteutus.

Motivan ja Ympäristöministeriön hanke, **kestävän kehityksen budjetointi** hanke saatiin valmiiksi. Hankkeen kautta käynnistettiin Muuramenjoen luontopolun kunnostushanke, osana sosiaalisesti kestävästä luontobudjetointia. Hankkeessa määritettiin elinvoiman ja kestävän kasvun toimialalle SDG-mittarit sekä suunniteltiin osallistavan budjetoinnin toteuttamista.

Elinvoiman ja kestävän kasvun toimiala valittiin loppuvuodesta 2022 mukaan "**Liikkeelle työkyvyn puolesta hankkeeseen**". Hankeen järjestäjä on Likes (Jamk). Hankkeen tavoitteena on vähentää sairauspoissaoloja ja parantaa työkykyä ja työhyvinvointia monipuolisesti. Hanke käynnistyi kevään 2023 aikana. Henkilöstöä osallistettiin hankkeeseen internetpohjaisin kyselyin sekä lähipalaverien. Hankkeessa kannustettiin henkilöstöä mm. Taukoliikuntaan. Hanke jatkuu vuoden 2024 puolelle.

Toimialalla toteutettiin **työyhteisövalmennus**, joka jatkuu kevääseen 2024 saakka. Työyhteisövalmennus on koostunut seuraavista kokonaisuuksista: Oma hyvinvointi, työyhteisön hyvinvointi, työntekijätaidot sekä työyhteisön hyvinvoinnin johtaminen (esihenkilöille).

Toimialan kehittämishankkeessa edistettiin voimakkaasti toimialan digitalisaatiota. Hankkeessa digitalisoitiin huomattava määrä maankäytön aineistoja paikkatietomuotoon. Lisäksi hankkeen kautta käynnistettiin kansiorakenteen uudistaminen verkkolevystä Teams-pohjaiseksi, henkilöstöä voimakkaasti osallistaen sekä tiivistä yhteistyötä kunnan ICT:n kanssa tehden. Kansiorakenteen uudistamiseen liittyvä hanke jatkuu vuoden 2024 puolelle

Merkittävänä uudistuksena koko kuntaa koskien, paikkatietoihin liittyen, otettiin käyttöön **sähköinen palautejärjestelmä**. Järjestelmä koski vuonna 2023 pääasiassa ns. tekniikkaa. Tavoitteena on laajentaa järjestelmän käyttöä vuoden 2024 ja 2025 kunnan muihin toimintoihin.

Verkostoyhteistyö:

Verkostoyhteistyötä tehtiin elinvoiman ja kestävän kasvun toimialalla *MAL-sopimuksen* mukaisesti Jyvässeudun kuntien kesken. MAL-kehityskuva hyväksyttiin seudun kuntien kunnanvaltuustoissa vuoden 2023 alussa. *Keski-Suomen kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset* ovat pitäneet yhteistyöpalavereita säännöllisesti.

Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen on ollut mukana *Keski-Suomen vesivalvojen ryhmässä*. Muuramen kunta on osallistunut *Keski-Suomen rakennustarkastajien yhteistyöpalaveriin*. Muuramen vesilaitos on osallistunut *epidemiaselvitystyöryhmän* tapaamisiin. Edellä mainittujen lisäksi Jyväskylän seudulla toimii lukuisia poikkihallinnollisia työryhmiä, kuten *joukkoliikennetyöryhmä* sekä *liikenneturvallisuustyöryhmä*, joihin Muuramen kunnan edustajat ovat osallistuneet aktiivisesti.

Muuramen kunta osallistui FCG:n organisoimaan *Digiverkostohankkeeseen*. Hanke jatkuu vuoden 2024 puolelle. Hanke sisältää osallistujaverkostolle yhteisiä- sekä kuntakohtaisia toimenpiteitä, tukien kuntastrategioiden digitalisaatiotavoitteiden saavuttamista. Hankkeen tavoitteena on luoda kullekin osallistujakunnalle oma *Digitiekartta*.

Vuonna 2023 on osallistuttu Teamsilla *Luontokunnat-verkoston* järjestämiin aamukahvitilaisuuksiin, joissa käsiteltiin laajasti luonnonmonimuotoisuuden sekä luonnon kestävään käyttöön liittyviä teemoja. Lisäksi kunta osallistui Keski-Suomen liiton koordinoimaan *Keski-Suomen kuntien ilmastoverkoston*.

Vuoden 2023-lopulla kehittämisjohtaja organisoivat yhteistyössä Laukaan kunnan kaavoitusjohtajan kanssa *Keski-Suomen kuntien kaavoittajien verkostotapaaminen* maaliskuulle 2024 Peurunkaan.

Riskien hallinta ja sisäinen valvonta

Lautakunta hyväksyi tammikuussa suunnitelman toimialan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä vuodelle 2023. Elinvoiman ja kestävän kasvun toimialan riskienhallintasuunnitelman mukaan, toimialan merkittävimpien riskien joukkoon nähtiin kuuluvan vuonna 2023 geopoliittisen turvallisuusympäristön muutoksesta aiheutuvat turvallisuusuhat, ennakoimaton asiakaskäyttäytyminen, kaava- ja muut päätösvalitukset, rakennetun infran rapautuminen, ympäristön pilaantuminen, henkilöstön saatavuus, riittävyys ja vaihtuvuus sekä puutteellinen esihenkilötyö.

Turvallisuusuhkiin liittyen toimialalla tehtiin valmiustarkasteluja mm. sähkönjakelun sekä vesihuollon häiriöihin liittyen. Ennakoimattomaan asiakaskäyttäytymiseen liittyen on panostettu mm. työntekijöiden turvallisuuteen. Päätösvalitukseen liittyen, toimialalla on kiinnitetty huomiota sekä kuntalaisten tiedottamiseen että päätösvalmistelun tarkkuuteen. Ympäristön pilaantumiseen liittyen toimialalla on tehty normaaleja valvontatoimenpiteitä. Rakennetun infran rapautumiseen liittyen vesihuollossa valmistui korjausvelan laskenta. Kadunrakentamisen korjausvelan laskenta ei toteutunut vuonna 2023 vaan siirtyi vuodelle 2024 ohjelmistohankintojen vuoksi. Henkilöstöön liittyen panostettiin vuoden 2023 aikana osaamisen kehittämiseen. Esihenkilöitä koulutettiin toimialalla mm. työoikeuskoulutuksella, joka alkoi vuoden 2022 puolella. Kuntatasolla laadittiin esihenkilöille ohjeistuksia, esihenkilötyötä helpottamaan.

3.5.2 Maankäyttö ja elinkeinot

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
C740 Maankäyttö ja elinkeinot				
Toimintatulot	1 183 620	0	954 349,23	229 270,77
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-971 820	0	-947 958,16	-23 862,31
TOIMINTAKATE (netto)	211 800	0	6 391,07	205 408,46
Poistot ja arvonalentumiset	-29 557	0	0,00	-29 556,80
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-27 890	0	-21 720,56	-6 169,44
KOKONAISKUSTANNUKSET	154 353	0	-15 329,49	169 682,22

KAAVOITUS

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D2420 Kaavoitus				
Toimintatulot	0	0	806,45	-806,45
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-291 120	-25 000	-314 274,65	-1 845,06
TOIMINTAKATE (netto)	-291 120	-25 000	-313 468,20	-2 651,51
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-8 670	0	-8 584,98	-85,02
KOKONAISKUSTANNUKSET	-299 790	-25 000	-322 053,18	-2 736,53

Toiminta-ajatus

Kaavoituksella luodaan fyysisen ympäristön osalta edellytykset palveluiden, asumisen ja elinkeinoelämän rakentamiselle sekä näitä palvelevan yhdyskuntatekniikan, liikennejärjestelmän ja viheralueiden toteuttamiselle tasapainoisen ja kestäväen yhdyskuntarakenteen tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi kaavoituksella turvataan riittävät virkistys- sekä suojelualueet.

Palvelusuunnitelma

Kunnan kaavoitusarkkitehti vastaa kaavahankkeiden viranomaisohjauksesta sekä MRL:n edellyttämästä kaavaprosessista. Ulkopuolista konsulttia tarvitaan suunnittelutehtävissä ja erilaisten selvitysten laadinnassa (esim. luontoselvitykset, tiesuunnitelmat). Kunta laatii pääosin asemakaavoja kunnan omistamille maa-alueille, tällöin voidaan parhaiten säädellä kaavoituksen ajoitusta ja toteutusta.

Vuosittain laadittavassa kaavoituskatsauksessa käydään läpi kunnan tämänhetkinen kaavoitustilanne, kerrotaan mitkä kaavat ovat vireillä ja mitkä ovat vireille tulossa. Kaavoituskatsauksessa tarkastellaan myös tonttireservitilanne.

Maapoliittinen ohjelma 2019–2022 sisältää maanhankintaan, tontin luovutukseen, maankäytösopimukseen ja kaavojen toteuttamiseen liittyvää ohjeistusta ja linjauksia. Maapoliittinen ohjelma päivitetään.

Kaavoituksessa kiinnitetään huomiota jo suunnitteluvaiheessa alueen toteuttamisen kustannuksiin, jolloin voidaan seurata, mitä oikeasti jonkin asuntoalueen toteuttamien kunnalle maksaa.

Suomen nykyisen hallitusohjelman (2019) tavoitteena on, että Suomi on hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä ja ensimmäinen fossiilivapaa hyvinvointiyhteiskunta. Tämä edellyttää nopeutettuja päästövähennyksiä kaikilla sektoreilla sekä hiilinielujen vahvistamista. Keinoihin kuuluvat uudet ilmastopoliittiset päätökset, lähes päästötön sähkön- ja lämmöntuotanto 2030-luvun loppuun mennessä sekä rakentamisen hiilijalanjäljen pienentäminen, kiertotalouden edistäminen ja ilmastoystävällinen ruokapolitiikka.

Kaavoituksessa huomioidaan em. ilmastotavoitteet mm. uusiutuvan energian mahdollisuuksien edistämällä sekä luomalla tiivistä yhdyskuntarakennetta, joka on helposti liitettävissä olemassa olevan yhdyskuntarakenteen yhteyteen. Maankäyttöä tehostetaan erityisesti palveluiden ja joukkoliikenteen lähellä ja samalla huolehditaan asumisen monimuotoisuudesta.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Kaavoituksessa jatkettiin jo käynnissä olevia hankkeita ja käynnistettiin uusia. Kaavoituksen tärkein hanke oli keskustaaajaman osayleiskaavan eteläosan laatiminen, joka eteni ehdotusvaiheeseen. Kaavan laatimiseen liittyvät selvitykset (mm. Natura-selvitys ja vt9: n aluevaarassuunnitelma) ovat viivästyttäneet kaavan valmistumista. Kaava pyritään saamaan hyväksymiskäsittelyyn vuoden 2024 aikana.

Muista yleiskaavoista tammikuussa vireille tullut Isolahden osayleiskaavan muutos hyväksyttiin valtuustossa marraskuussa.

Asemakaavoista jatkettiin Kinkomaan Olympiakylän asemakaavan luonnossuunnittelua ja kaava laitettiin marraskuussa luonnoksena nähtäville. Kaavan myötä Kinkomalle saadaan lisää asuintontteja. Keskustan liikekeskuksen alueella keskustan asemakaavan muutos hyväksyttiin valtuustossa. Kaava mahdollistaa liikepaikan nykyistä suuremmalle päivittäistavaramyymälälle. Asemakaava sai lainvoiman marraskuussa.

Uusista asemakaavoista Muuramentien asemakaavan muutoksesta valmistui luonnos ja Hirviviidan asemakaavan laatimiseksi valittiin konsultti laatimaan uutta asuinaluekaava sekä Hautalahden asemakaavan laajennus käynnistettiin. Lisäksi käynnistettiin yksityisten maanomistajien asemakaavahankkeita; Riihiniemen asemakaavan muutos ja keskustassa korttelin 136 asemakaavamuuotos.

Yksi tulevista MAL kohteista on Muuramentien ja Kinkovuorentien risteysalue ja sen liikennejärjestelyt. Tähän liittyen alueelle laadittu Muuramentien ja Kinkovuorentien risteysalueen asemakaava sai lainvoiman marraskuussa.

Kaavoitukseen palkattiin vuoden alusta kaavoitusassistentti, jonka työnkuvaan kuuluvat monipuolisesti maankäyttöön liittyvät tehtävät.

Kuntaan laadittiin asunto- ja maapoliittinen ohjelma, joka korvaa aikaisemmin laaditun maapoliittisen ohjelman. Asunto- ja maapoliittinen ohjelma sisältää maanhankintaan, tontin luovutukseen, maankäyttösopimukseen ja kaavojen toteuttamiseen liittyvää ohjeistusta ja linjauksia.

KESKUSTAN KEHITTÄMINEN

Toiminta-ajatus

Tavoitteena on Muuramen keskustan vetovoimaisuuden lisääminen, alueen viihtyvyys ja toimivuus sekä palvelujen säilyminen. Keskustan kehittämisestä on laadittu yleissuunnitelma 2015, joka antaa suuntaviivoja tuleville hankkeille.

Palvelusuunnitelma

Merkittävimmät uudistus- ja kehittämiskohteet:

- Vanha ja uusi liikekeskus: näiden välinen yhteys, pääpaino vanhan liikekeskuksen alueen kehittämisessä
- Asumisen tehostaminen/tiivistäminen
- Tiejärjestelyt ja kevyenliikenteenväylät
- Muuramenjoki ja Kylänlahti, rannan hyödyntämismahdollisuudet
- Viher-suunnittelu ja valaistus

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Keskustan asemakaavamuutos sai lainvoiman. Asemakaavamuutoksen tavoitteena on ollut mahdollistaa kaupallisten palveluiden kehittäminen Muuramen keskustassa.

Motivan ja Ympäristöministeriön hanke **kestävän kehityksen budjetointi** valmistui. Muurame osallistui em. hankkeeseen yhdessä Helsingin, Imatran, Kuhmon, Oulun ja Turun kanssa. Hanketta ohjasi kunnassa kehittämisjohtaja. Hankkeen tavoitteena oli tunnistaa kestävän kehityksen ja talouden linkityksiä sekä kytkeä kestävä kehitys kuntien talouden suunnittelun ja seurannan prosesseihin.

Kestävän kehityksen budjetoinnin pilottikohteeksi valittiin **sosiaalisesti kestävä luontobudjetoinnin**. Sosiaalisesti kestävä luontobudjetoinnin kautta Muuramessa toteutettiin Muuramenjoen luontopolun kunnostushanke. Hanke toteutettiin yhteistyössä hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan kanssa.

Luontopolun kunnostukseen liittyen toteutettiin yleisötilaisuus sekä laadittiin varsinainen luontopolun kunnostussuunnitelma yhteistyössä hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan toimialan kanssa. Luontopolun kunnostushankkeessa todettiin, että hanke tulee jatkumaan tuleville vuosille, koska toteutusta joudutaan porrastamaan hankkeen kokonaiskustannusten vuoksi. Hankkeen yhteydessä laadittiin talousarviota 2024 varten kestävyysmittaristo, johon valittiin SDG mittareista: kestävä kaupunki ja yhteisö, maanpäällinen elämä, ilmastotoimet ja lisätavoite vastuullista kuluttamista.

ELINKEINOELÄMÄN EDISTÄMINEN

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D2440 Yrityspalvelut				
Toimintatulot	0	0	433,01	-433,01
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-204 591	0	-194 609,35	-9 981,93
TOIMINTAKATE (netto)	-204 591	0	-194 176,34	-10 414,94
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-6 250	0	-6 286,20	36,20
KOKONAISKUSTANNUKSET	-210 841	0	-200 462,54	-10 378,74

Toiminta-ajatus

Muuramen kunnan järjestämisvastuuseen kuuluu yrityspalveluiden tuottaminen, jonka pääasiallisena tehtävänä on alueen elinkeinoelämän edistäminen ja kunnan yritysten kilpailukykyyn vahvistaminen ja tukeminen yhteistyössä sidosryhmäverkoston ja kumppaneiden kesken. Kunnan yrittäjämönteisellä päätöksenteolla, kunnan yrityspalveluilla ja yrittäjyyttä tukevilla konkreettisilla toimenpiteillä mahdollistetaan yrittämiselle suotuisia edellytyksiä ja olosuhteita paitsi liiketoiminnan harjoittamisen, mutta myös yritysten fyysisen ympäristön, kasvun, kehityksen, kansainvälistymisen ja osaajien saatavuuden edistämisen näkökulmasta. Kunta toimii aktiivisena osapuolena yrittäjien ja yrittäjäjärjestön välisessä vuoropuhelussa, osallistuen yhteistyössä alueen elinkeinoelämän kehittämiseen, tapahtumien suunnitteluun ja toteutukseen sekä keskeisesti elinkeinoelämää koskevien ajankohtaisten uutisten ja kunnan yrityspalveluiden toiminnasta tiedottamiseen. Muuramen kunta on osaltaan edistämässä uusiutuvan energian, liikunta- ja luontomatkailun sekä uuden teknologian hyödyntämistä liiketoiminnan mahdollisuuksia.

Kunta edistää alueelle uusien yritysten sijoittumista hyödyntäen ja kehittäen muun muassa keskeisenä vetovoimatekijänä tunnettua Muuramen kunnan yrittäjäystävällistä imagoaan ja sijaintiaan. Aluesuunnittelussa huomioidaan elinkeinoelämän edistämisen näkökulma ja hyödynnetään valtatievarren sijaintia kehittämällä ympäristön liikenneyhteyksiä ja kaavoittamalla tarpeen mukaan lisää yritystonttitarjontaa.

Kunnan yrityspalvelut tarjoaa käynnissä olevien yritysten palveluiden lisäksi ohjauspalveluita muuramelaisille aloittaville yrittäjille esimerkiksi liiketoimintasuunnitelmien ja kannattavuuslaskelmien laadinnan tueksi. Lisäksi yrityspalvelut osallistuu oppilaitosyhteistyön kautta alueelliseen yrittäjyyskasvatustyöhön ja on edistämässä hanketoiminnan kautta yrittäjyyden ehtä polkua.

Palvelusuunnitelma

Kunnan elinkeinoelämän kehittämisessä hyödynnetään sekä kunnan omaa henkilöstöä, että julkisia ja yksityisiä elinkeinoelämää palvelevia toimijoita muuramelaisen ja sitä kautta koko seudun elinkeinoelämän edelleen kehittämiseksi. Kunta tekee tiivistä yhteistyötä yrittäjien, yritysten ja yrittäjäjärjestön sekä muiden yhteistyötahojen kanssa.

Kunnan elinkeinopolitiikassa tuetaan eri tavoin aloittavia tai kuntaan sijoittuvia yrityksiä, mutta samanaikaisesti huolehditaan jo olemassa olevien yritysten kasvu- ja kehitysedellytysten turvaamisesta. Kunta edistää yritysten työvoiman saatavuutta sekä toimii luotettavana kumppanina yritysten elinkaaren ja toiminnan eri vaiheissa.

Muuramen kunnan yrityspalvelut toteuttaa kuntastrategiaa, jonka tavoitteena on toimia elinkeinoelämän edelläkävijänä. Päivitämme imagostrategiaamme ja sen myötä edistämme näkyvyyttä ja tunnettavuutta yrittäjäaktiivisena ja vetovoimaisena kuntana. Markkinoinnin toimenpiteillä tavoittelemme erityisesti Sillanniityn ja Kuusanmäen teollisuustontti alueille uusia Muurameen sijoittuvia yrityksiä.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Alueen elinkeinoelämän edistämisen kannalta keskeisin hanke on ollut Sillanniityn liike- ja yritystontti kokonaisuuden valmistelu- ja markkinointityö. Valmistelutyö on sisältänyt mm. liiketontin (KM-1) uudelleenkilpailuttamisen valmistelua ja sen aikataulutusta ja seitsemän teollisuustontin (TY-3) maa-alueen tasaustöiden aloituksen. Sillanniityn alueen tonttimainostusta käynnistettiin keväällä mm. sosiaalisen median verkostoissa, radiossa ja kontaktoimalla potentiaalisia toimijoita, jotka voisivat alueelle sijoittua.

Teollisuustonttien hakuaika kesti karttapalvelussa 31.8.2023 saakka ja liiketontin hakuaika 30.9.2023 saakka. Hakuajan aikana neljää teollisuustonttia haettiin varattavaksi ja kaksi toimijaa haki liiketonttia. Teollisuustontteja haettiin myöhemmin vielä lisää, siten että vuoden lopussa kuudesta teollisuustontista oli lautakunnan tekemät varauspäätökset. Liiketonttia ei tässä vaiheessa varattu kenellekään toimijalle.

Punasillan yritysalueelle, Ysitien viereen rakennettiin mainosliikennetaulu, jossa kunta markkinoi Sillanniityn tontteja.

MATKAILUN EDISTÄMINEN

Toiminta-ajatus

Matkailun edistäminen on hoidettu seudullisena toimintana, jota on jossain määrin vahvistettu myös kunnan omalla toiminnalla. Kunnassa toimii useita eri alan matkailuyrittäjiä, joiden kanssa yhteistyössä matkailuelinkeinon mahdollisuuksia on yhteisesti kehitetty ja alan toimintaedellytyksiä vahvistettu, vaihtelevin toimenpitein. Lisäksi kunta on pyrkinyt osaltaan osallistumaan resurssiensa puitteissa erilaisten tapahtumien järjestämiseen kunnan alueella.

Palvelusuunnitelma

Matkailuelinkeinon merkitystä Muuramen elinkeinopolitiikassa pyritään vahvistamaan sen viime vuosien pienehkön painotuksen sijaan entuudestaan. Alueen matkailuelinkeinolla ja palveluilla koetaan olevan myönteisen merkittävä osuus koko kunnan imagon, tunnettavuuden ja näkyvyyden näkökannalta, jonka palveluista hyötyvät kunta, kuntalaiset ja kuntaan sijoittuvat matkailijat. Matkailu elinkeinona mahdollista kunnalle myös kansainvälistä näkyvyyttä ja edistää muidenkin alueen palveluiden käyttöastetta luoden alueelle lisää hyvinvointia.

Matkailumarkkinoinnin yhteistyötä jatketaan Visit Jyväskylän kanssa sen 3-vuotisen yhteistoimintasopimuksemme puitteissa tulevalla kaudella. Kesäteatteritoiminnan palvelut Riihivuorella pyritään turvaamaan. Riihivuoren hiihtokeskukseen konsulttitoimisto FCG:n laatimia suunnitelmien toteuttamista arvioidaan ja edistetään yhteisesti kunnan ja Riihivuoren alueen yrittäjien kanssa. Suunnitelmien edistäminen voidaan toteuttaa vaiheittain tai osittain siten, että toteutukset mahdollistaisivat uusien synergiaetujen ja palveluiden syntymistä alueelle. Riihivuoren hiihtokeskuksen alueelle tavoitellaan pitkäntähtäimen suunnitelmana ympärivuotista, laskettelu, hiihto, majoitus ja elämyspalveluita tarjoava adventurecenter -kokonaisuus.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Yhteistyötä Visit Jyväskylä Regionin kanssa jatkettiin sopimuksen mukaisesti. Yhteistyöhön on kuulunut yhteydenpidon lisäksi yhteiset yritystapaamiset, hanketarpeen kartoitus mm. luontoreitistöjen suhteen yhdessä muiden keskisuomalaisten kuntien kanssa sekä Visit Muurame –sivuston päivitysyhteistyö.

Yhteistyötä on jatkettu sopimuksen mukaisesti. Hankemahdollisuuksia mm. Luontopolku ja reitistöjen suhteen on kartoitettu yhdessä muiden kuntien kanssa Visit Jyväskylä Regionin koordinoimana. Visit Muurame –sivuston päivitystyötä on jatkettu yhteisesti.

Muuramen alueen matkailutoimijoille järjestettiin ”matkailukahvit” joka kokosi samaan foorumiin matkailuyrittäjiä, yhteistyökumppaneita ja järjestöjen edustajia. Kunta järjesti matkailun työpajan, johon kutsuttiin alueen yritys- ja muita toimijoita kehittämään Muuramen kunnan matkailua

MAASEUTUPALVELUT

Toiminta-ajatus

Maaseutuhallinnossa vastataan lainsäädännöllä kunnalle määrättyjen tehtävien hoitamisesta sekä edistetään maaseudun elinvoimaisuutta maatalous- aluepoliittisten tukien avulla.

Maaseutuelinkeinohallinnon viranomaistehtävät

- tukihakemusten vastaanotto, käsittely, hyväksyntä ja maksatus
- ilmoitukset (esim. petoeläinvahingot, hirvivahingot, yms.)
- erilaisten maataloushallintoon liittyvien rekisterien ylläpito (mm. pitopaikka-rekisteri, asiakasrekisteri)

Kehittäminen

- investointituet
- hanketoiminta

Lausunnot, arvioinnit ja neuvonta

- hirvi-, peto- ym. ilmoitusten aiheuttamat arvioinnit
- hukkakauravalvonnat

Palvelusuunnitelma

Vuonna 2013 maaseutuhallinnon vastuu on siirtynyt Laukaan kunnalle. Yhteistyöalue muodostuu seuraavista kaupungista/kunnista: Jyväskylä, Muurame, Laukaa, Hankasalmi, Toivakka, Uurainen, Joutsa ja Luhanka. Tulevassa maakuntaudistuksessa maataloustoimen hoitaminen on siirtymässä maakunnan tehtäväksi.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Yhteistyö maaseutuhallinnon kanssa jatkui sopimuksen mukaisesti. Maaseutuhallinnon toimintojen koordinointi on hoitunut edelleen Laukaan kunnan kautta.

TONTIT

Kohderahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
4497 Tontit				
Toimintatulot				
Myyntituotot	13 130	0	14 560,00	-1 430,00
Muut toimintatuotot	1 065 650	0	617 597,25	448 052,75
Toimintatulot	1 078 780	0	632 157,25	446 622,75
Toimintamenot				
Henkilöstökulut	-40 537	0	-41 774,84	1 238,25
Palvelujen ostot	-31 470	0	-19 057,87	-12 412,13
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 080	0	-193,94	-1 886,06
Muut toimintakulut	-190	0	-382,31	192,31
Toimintamenot	-74 277	0	-61 408,96	-12 867,63
TOIMINTAKATE (netto)	1 004 503	0	570 748,29	433 755,12
VUOSIKATE	1 004 503	0	570 748,29	433 755,12
Poistot ja arvonalentumiset				
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	1 004 503	0	570 748,29	433 755,12

Toiminta-ajatus

Kunta luovuttaa pientalotontteja pääosin myymällä. Tavoitteena on, että vuosittain tarjontaan tulee noin 20–30 uutta pientalotonttia riippuen edellisen vuoden myyntitilanteesta.

Tonttien luovutusten määrää tarkastellaan kaavoituskatsauksen yhteydessä laajemmin ja suhteessa palveluverkoston (mm. koulu- ja päiväkotipalvelujen riittävyys). Kerrostalotontteja luovutetaan varattavaksi yksi kerrallaan siten, että uusi tontti annetaan varaukseen, mikäli edellisen rakentaminen on käynnistetty.

Yritys- ja teollisuustontteja tulee olla tarjolla erilaisia toimijoita varten hyvien liikenneyhteyksien varsilta.

Palvelusuunnitelma

Pientalotonttien markkinoinnista vastaa kaavoittaja ja lupavalmistelija, yritys- ja teollisuustonteista yrityskoordinaattori ja kehittämisjohtaja. Kunta luovuttaa pientalotontit pääsääntöisesti valmiiksi muodostettuina tiloina. Yritystontit luovutetaan yleensä määräaloina, jolloin voidaan paremmin huomioida yritysten erilaiset tilatarpeet.

Tonttimarkkinoinnin tueksi laaditaan tarvittavia esitteitä sekä sähköistä materiaalia.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Tonttien kysyntä on pysynyt suurin piirtein ennallaan vuoteen 2022 verrattuna. Tontteja myytiin vuonna 2023 13 kpl (vuonna 2022 11 kpl). Varattuna vuoden lopussa oli 2 tonttia. Tonttien myyntitavoite ei toteutunut asetetun tavoitteen mukaisesti (20 kpl).

Maaliskuussa Muuramalla oli osasto lähikuntien kanssa rakennusmessuilla, jossa esiteltiin kunnan tonttitarjontaa. Näkyvyyttä tonttimarkkinointiin haettiin ensimmäisen kerran radiomainonnalla, joka saikin hyvän vastaanoton. Edellisvuosien tapaan myös Muuramelaisessa ja Muuramen netti- sekä Instagram sivuilla oli juttuja tonttihausta sekä vapaista tonteista.

Tonttien hakeminen tapahtui ensimmäistä kertaa sähköisen hakupalvelun Louhi-karttapalvelun kautta.

MAA- JA METSÄTILAT

Kohderahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D2500 Maa- ja metsätilat				
Toimintatulot				
Myyntituotot	101 000	0	317 611,21	-216 611,21
Muut toimintatuotot	3 840	0	1 957,42	1 882,58
Toimintatulot	104 840	0	319 568,63	-214 728,63
Toimintamenot				
Henkilöstökulut	-12 530	0	-12 699,30	168,81
Palvelujen ostot	-94 647	0	-91 214,85	-3 432,35
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-20	0	-13,94	-6,06
Muut toimintakulut	-390	0	-727,35	337,35
Toimintamenot	-107 588	0	-104 655,44	-2 932,25
TOIMINTAKATE (netto)	-2 748	0	214 913,19	-217 660,88
VUOSIKATE	-2 748	0	214 913,19	-217 660,88
Poistot ja arvonalentumiset				
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-2 748	0	214 913,19	-217 660,88

Toiminta-ajatus

Kunnan tulee huolehtia riittävien raakamaareservien hankinnasta yhdyskuntarakenteen kehittämistä varten.

Kunnan metsistä osa on varsinaista talousmetsää, osa tulevaa rakennusmaata ja osa puistometsää. Rakennusmaiden metsiä hoidetaan niin, että kaavoitusvaiheessa metsä olisi puistometsäksi soveltuva ja kestävä luonnonoloja vastaan. Puistometsiä hoidetaan jatkuvan kasvatuksen periaatteen mukaisesti harventamalla ja isoja puita poistamalla. Kunnan talousmetsiä hoidetaan ja puuta myydään pääsääntöisesti metsänhoitosuunnitelman mukaisesti.

Palvelusuunnitelma

Kunnan talousmetsiä hoidetaan vuonna 2014 valmistuneen metsätaloussuunnitelman pohjalta. Talousmetsissä tavoitteena on oikea-aikainen hoito. Painopiste on edelleen harvennushakkuissa. Puistometsiä hoidetaan aluekohtaisesti tarpeen mukaan. Asukkaiden toiveet pyritään huomioimaan.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Vuonna 2023 hakkuita ja hoitotöitä on tehty 5 eri tilalla. Hakkuut ovat olleet pääasiassa harvennushakkuita. Avohakkuita on tehty kahdella tilalla. Osa suunnitelluista hakkuista ja hoitotöistä siirtyi vuoteen 2024. Vuodelle 2023 kirjattua puukauppatuloa on 317 661,21 euroa. Metsänhoitokulut olivat 89 710,17 euroa. Puukauppatulot ja menot on kirjattu vuonna 2023 tehtyjen puukauppasopimuksen mukaisesti.

Kaava-alueella sijaitsevien puistometsien hoitoon liittyviä yhteydenottoja on tullut 88 kpl. Näistä vaarapuita koskevia yhteydenottoja on 23 kpl. Ahvenlammen ja Verkkoniemen kaava-alueella trombien aiheuttamat myrskytuhot aiheuttivat kustannuksia, tämän lisäksi myrskyjen seurauksena kaatui yksittäisiä puita. Kaava-alueen ulkopuolella vaarapuihin liittyviä yhteydenottoja on tullut 4 kpl.

3.5.3 Luvat ja valvonta

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
C720 Luvat ja valvonta				
Toimintatulot	126 060	0	110 718,26	15 341,74
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-558 915	0	-449 247,85	-109 667,31
TOIMINTAKATE (netto)	-432 855	0	-338 529,59	-94 325,57
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-24 860	0	-24 812,71	-47,29
KOKONAISKUSTANNUKSET	-457 715	0	-363 342,30	-94 372,86

RAKENNUSVALVONTA

Budjettirahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D2360 Rakennusvalvonta				
Toimintatulot	120 000	0	94 300,66	25 699,34
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-335 313	0	-223 900,37	-111 412,29
TOIMINTAKATE (netto)	-215 313	0	-129 599,71	-85 712,95
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-20 190	0	-20 190,65	0,65
KOKONAISKUSTANNUKSET	-235 503	0	-149 790,36	-85 712,30

Toiminta-ajatus

Rakennusvalvonnan tavoitteena on edistää, opastaa ja valvoa laadukkaan ja viihtyisän ympäristön syntymistä ja säilymistä. Tavoitteena on valvoa kaavojen noudattamista, huolehtia rakentamista ja muita toimenpiteitä koskevien lupien käsittelystä sekä valvoa rakennetun ympäristön ja rakennusten kunnossapitoa maankäyttö- ja rakennuslain sekä -asetuksen ja niidennoilla annettujen säännösten ja määräysten mukaan. Lisäksi rakennusvalvonta vastaa rakennus- ja huoneistorekisterin pitäminen ja tietojen toimittaminen muille viranomaisille.

Palvelusuunnitelma

Rakennusvalvonta ohjaa ja neuvoo rakentajia ennakoivasti, käsittelee rakentamiseen tarvittavat luvat, vastaa rakennetun ympäristön valvonnasta sekä hoitaa rakentamisen arkisto- ja tietopalvelua. Toiminta on vahvasti ohjattu lainsäädännön kautta.

Vuonna 2020 on otettu käyttöön sähköinen lupamenettely. Vuonna 2022 jatketaan sähköisen arkistoinnin selvittämistä, samoin jatketaan vanhojen lupapäätösten skannausta sähköiseen muotoon. Vuonna 2023 on tarkoitus skannata arkistosta rakennusvalvonnan tietokanta sähköiseen muotoon. Toimenpiteestä on pyydetty alustava tarjous Grano Oy:ltä. Hinta-arvio toimenpiteelle on 50 000 €. Sen jälkeen voidaan aloittaa varsinainen tietojen siirtäminen rakennusvalvonnan tietojärjestelmiin ja varsinainen siirtyminen sähköiseen arkistoon. Talousarviossa varaudutaan sähköiseen arkistoinnin toteuttamiseen sekä projektityöntekijän palkkaamiseen sähköiseen arkistointiin liittyen.

Lupavalmisteliija osallistuu kaavoitusarkkitehdin kanssa tonttien markkinointiin.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Rakentaminen vuonna 2023 on ollut selkeästi hiljaisempaa kuin vuonna 2022. Toimintatuotot 1.1.2022-31.12.2022 olivat 152819 €, kun vuonna 2023 ne olivat 86630 €. Laskua tuloihin syntyi huomattavasti. Vuonna 2023 ei päästy lupamäärissä eikä lupatuloissa talousarviossa esitettyihin tavoitteisiin rakentamisen yleisen hiljentymisen vuoksi.

Rakennusvalvonnan myöntämät luvat 2023 loppuun mennessä (suluissa 2022) Rakennusluvat 59 (78), toimenpideluvat 29 (62), ilmoitukset 23 (26), muut 8 (23)

Skannauksen kilpailutusta on valmisteltu tänä vuonna, mutta tarjouspyyntöjä skannauksesta ei pyydetty 2023, koska materiaalien läpikäymiseen meni odotettua enemmän aikaa. Aineiston läpikäymiseen on palkattu harjoittelija, joka on aloittanut työt toukokuussa 2023. Työsuhde jatkuu 31.5.2024 saakka.

YMPÄRISTÖNSUOJELU

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D2380 Ympäristönhuolto				
Toimintatulot	6 060	0	16 417,60	-10 357,60
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-223 602	0	-225 347,48	1 744,99
TOIMINTAKATE (netto)	-217 542	0	-208 929,88	-8 612,61
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-4 670	0	-4 622,06	-47,94
KOKONAISKUSTANNUKSET	-222 212	0	-213 551,94	-8 660,55

Toiminta-ajatus

Ympäristönsuojelun tehtävät koskevat viranomaistehtävien, suunnittelun ja muun ympäristönsuojelun edistämistä ilmansuojelussa, ilmastonmuutoksen torjunnassa, vesiensuojelussa, maaperänsuojelussa, jätehuollossa, meluntorjunnassa, luonnonvarojen kestävässä käytössä ja luonnonsuojelussa.

Palvelusuunnitelma

Tehtävänä on ympäristön tilan seuranta sekä ympäristön suojelun edistäminen.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Ilmastolakiin tehtiin vuonna 2022 kirjaus, jonka mukaan kuntien tulee laatia ilmastosuunnitelma. Muuramen kunta on osallistunut Keski-Suomen liiton "Tukea Keski-Suomen kuntien ilmastotyöhön"- hankkeeseen, joka toteutettiin 1.6.2022–31.5.2023. Muuramen kunta on osallistunut neuvotteluihin Jyväseudun kuntien kanssa alueellisen ilmastosuunnitelman laatimiseksi yhteistyössä, mutta kunnat eivät ehtineet mukaan valtion avustushakuun ilmastosuunnitelman toteuttamiseksi.

Suuruspään niityn kunnostustoimia on toteutettu toukokuussa. Suuruspään niityllä laidunsi viisi nautaa 12.6–18.9.2023 välisellä ajalla. Kunnostustoimet ja laidunnus on toteutettu perinnebiotoopin hoitosuunnitelman mukaisesti. Niityn hoitoon on haettu ja saatu avustusta Helmi-elinympäristöohjelmasta. Muuramen kunta palkittiin kunniakirjalla arvokkaasta työstä kulttuuriympäristön hyväksi Keski-Suomen kulttuurigaalassa.

Syyskuussa valmistui Pohjois-Savon ELY-keskuksen ja Järvi-Suomen kalatalouspalveluiden toteuttama Muuramenjoen sahakosken padon poiston ja kalataloudellisen kunnostuksen esiselvitys.

YMPÄRISTÖSUOJELUN LUPA- JA VALVOTATEHTÄVÄT

Toiminta-ajatus

Toimialan tehtävä on ympäristö- ja jätelainsäädännön alainen neuvonta ja valvonta, vesihuoltolain ja hajajätevesiasetuksen edellyttämät tehtävät, ympäristölupien ja maa-aineslupien valmistelu ja valvonta sekä lupaviranomaisena toimiminen.

Palvelusuunnitelma

Toiminnan tavoitteena on sujuva lupa- ja ilmoitusasioiden käsittely. Valvonnan tavoitteena on varmistaa lainsäädännön ja lupien noudattaminen ja sitä kautta ennalta ehkäistä ympäristöhaittoja. Myös lausuntojen antaminen muille viranomaisille kuuluu tehtäviin.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Vuonna 2023 on päivitetty ympäristönsuojeluviranomaisen lakisääteinen valvontasuunnitelma ja -ohjelma ympäristölupien säännöllisen valvonnan toteuttamiseksi. Ympäristölupien määräaikaistarkastuksia on tehty valvontasuunnitelman mukaisesti 4 kpl ja maa-aineslupien tarkastuksia 4 kpl. Pelastusviranomaiselta ympäristönsuojeluviranomaiselle siirrettyjä valvontatehtäviä (öljyvahingot) on ollut 3 kpl. Haitankärsijän ilmoituksesta vireille tulleita asioita on käsitelty 16 kpl.

Päätöksiä meluilmoituksista on annettu 4 kpl ja päätöksiä kunnan ympäristönsuojelumääräyksistä poikkeamiseksi on annettu 4 kpl. Ajoneuvojen siirtokehotuksia on annettu 8 kpl.

Lupa- ja valvontamaksuja on kertynyt yhteensä 15 240 €. Summa koostuu pääosin valvontamaksuista.

Vuonna 2023 päivitettiin Muuramen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen sekä maa-aineslupa- ja valvontaviranomaisen maksutaksat. Taksat tulevat voimaan 1.1.2024.

Muuramen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen on tehnyt yhteistyötä mm. jätehuoltoviranomaisen, ympäristöterveydensuojeluviranomaisten, Keski-Suomen ELY-keskuksen, pelastusviranomaisen ja poliisin kanssa valvontatehtävissä ja yhteistyöryhmissä.

Trimble eServices ympäristövalvonnan sekä ympäristötoimen luvat- palvelun käyttöönotto on aloitettu, mutta käyttöönotto jäi tauolle kuntapalvelimen kilpailutuksen vuoksi.

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLTO JA ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTO

Toiminta-ajatus

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on vähentää ja ennaltaehkäistä ihmisten terveyttä uhkaavia tekijöitä ja terveyshaittoja, jotka voivat aiheutua mm. elintarvikkeista, talousvedestä, uimavedestä, sisäilmasta, tupakasta tai kemikaaleista. Eläinlääkintähuolto huolehtii hyöty- ja pieneläinten terveydestä sekä eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaisista viranomaistehtävistä. Pieneläinpäivystys ja löytöeläinten hoitopalvelut sisältyvät myös tähän kustannuspaikkaan.

Palvelusuunnitelma

Muuramen kunnan ympäristöterveydenhuollon tehtävät hoitaa Jyväskylän seudun ympäristöterveyslautakunta. Yhteistoiminta-alueeseen kuuluvat Jyväskylä, Hankasalmi, Joutsa, Luhanka, Multia, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen ja Äänekoski.

Vuoden 2023 alusta tulee voimaan uusi kuntien välinen yhteistoimintasopimus ympäristöterveydenhuollon palvelujen järjestämisestä.

Seudullisen ympäristöterveyden painopistealueina ovat kohdekohtainen riskinarviointi ja sen kehittäminen, viestintä, sidosryhmäyhteistyö sekä varautumisasiat.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Toiminta on toteutunut yhteistoimintasopimuksen mukaisesti. Muuramen kunta ja ympäristöterveydensuojelu ovat pitäneet varautumiseen liittyen yhteistyötilaisuuden.

Ympäristöterveydenhuollon vuoden 2023 toimintakulut ovat ylittyneet eläinlääkintähuollon osalta. Eläinlääkintähuollon kustannustenjakoa on vuodesta 2023 alkaen toteutettu yhteistoiminta-alueen kuntien välillä suoriteperusteisesti.

JÄTEHUOLTO

Jätehuollon palvelutehtäviä hoitaa kuntien (Jyväskylä, Laukaa, Toivakka, Muurame) yhteinen jäteyhtiö Mustankorkea Oy. Jätehuollon viranomaistehtävistä vastaa kuntien yhteinen Jyväskylän seudun jätelautakunta. Lautakunnan menot katetaan Mustankorkea Oy:n tuloista. Kunnalle kuuluu vain jätehuollon valvonta, josta vastaa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen

3.5.4 Infra ja mittaus

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
C610 Infra ja mittaus				
Toimintatulot	128 960	0	229 978,47	-101 018,47
Valmistus omaan käyttöön	82 744	0	6 884,20	75 859,80
Toimintamenot	-1 314 339	-103 500	-1 451 493,29	33 654,17
TOIMINTAKATE (netto)	-1 102 635	-103 500	-1 214 630,62	8 495,50
Poistot ja arvonalentumiset	-1 434 690	0	-1 447 189,42	12 499,02
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-28 380	0	-25 449,28	-2 930,72
KOKONAISKUSTANNUKSET	-2 565 706	-103 500	-2 687 269,32	18 063,80

LIIKENNEVÄYLÄT

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D2320 Liikenneväylät				
Toimintatulot	24 960	0	13 158,64	11 801,36
Valmistus omaan käyttöön	61 944	0	0,00	61 944,00
Toimintamenot	-1 019 746	-79 000	-1 090 530,09	-8 215,67
TOIMINTAKATE (netto)	-932 842	-79 000	-1 077 371,45	65 529,69
Poistot ja arvonalentumiset	-1 354 454	0	-1 360 790,73	6 336,33
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-21 090	0	-20 893,85	-196,15
KOKONAISKUSTANNUKSET	-2 308 386	-79 000	-2 459 056,03	71 669,87

Toiminta-ajatus

Katujen, hulevesiverkostojen, kevyen liikenteen väylien sekä valaistuksen hoito ja kunnossapito. Kunnan yksityistieavustusten jakaminen.

Palvelusuunnitelma

Liikenneväylien hoitotaso pyritään pitämään kohtuullisena.

Vanhojen asuinalueiden katujen perusparannuksilla ja katujen päällystämällä pyritään alentamaan hoito- ja kunnossapitokustannuksia. Elinvoiman ja kestäväen kasvun lautakunta päättää erikseen asfaltoinnit ja katuvalaistuksen (määrärahat investointipuolella).

Väylien asfaltoinnit ja talvikunnossapito tehdään ostopalveluina. Samoin ostopalveluina on liikennevihreiden nurmikoiden leikkaus ja niitto.

Valaistuksen määräaikaista yö- ja kesäkatkaisua jatketaan. Pääsääntöisesti valaistus on katkaistuna kello 24.00–05.30. Asemakaava-alueen ulkopuoliset valaistukset ovat katkaistuina kello 23.00–06.00. Muuramen ydinkeskustan valot palavat koko yön.

Yksityisteiden kunnossapidolle annetaan avustusta niille, joiden varrella on ympärivuotista, pysyvää asutusta ja joiden tiekunnat on perustettu toimituksessa. Kunta myöntää avustusta yksityistien perusparannukseen harkinnan varaisesti ja tapauskohtaisesti.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Yksityistieavustuksien hausta ilmoitettiin helmikuussa. Kahdelta tiekunnalta saapui hakemukset avustuksen nostamisesta. Tiekohtaiset avustusehdotukset valmisteltiin tiekuntien yhteydenottojen ja aikaisempien vuosien hakemusten tietojen perusteella sekä tiekuntakohtaista tarveharkintaa käyttäen. Yksityistieavustukset laitettiin maksatukseen toukokuussa uusien hakemusten sekä vanhojen perusteiden mukaan.

Kunnassa laitettiin kuntastrategiaan pohjautuva kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman tarjouspyyntö vireille. Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman laadinta kilpailutettiin ja työn tekijäksi valittiin Sweco. Työhön liittyen järjestettiin työpaja 13.9 Muuramen valtuustosalissa, johon osallistuneiden määrä jäi vähäiseksi. Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma laadinta saatiin päätökseen suunnitelman mukaisesti.

Käyttötalouden 4 % korotusvara oli riittämätön kohonneiden työkustannusten kattamiseen, varsinkin kun viime talvi oli runsasluminen. Keväällä suoritettiin teiden routavaurioiden korjausta sekä lumien sulamisvesien aiheuttamien vaurioiden korjausta. Alkukesästä tehtiin sorateiden kesämuotoilu ja pölynsidonta suolaamalla. Liikennevihreiden nurmikonhoidon suorittamista myöhennettiin aikaisemmasta ja pyrittiin suorittamaan vasta ketokukkien kukinnan jälkeen.

Ulkovalaistuksen kunnan kattavia laajoja huoltokiertoja tehtiin kolme kertaa, tammikuussa, syyskuussa ja marraskuussa. Tämän lisäksi jouduttiin korjaamaan kuudessa eri kohteessa liikenneonnettomuuksien seurauksena olemassa olevia katuvalorakennelmia.

KUNNALLISTEKNIIKAN SUUNNITTELU

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D2280 Suunnittelu				
Toimintatulot	0	0	100 000,00	-100 000,00
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-97 132	0	-125 842,46	28 710,05
TOIMINTAKATE (netto)	-97 132	0	-25 842,46	-71 289,95
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	-3 520	0	-3 466,38	-53,62
KOKONAISKUSTANNUKSET	-100 652	0	-29 308,84	-71 343,57

Toiminta-ajatus

Tehtävä on vastata kevyen liikenteen, katuverkoston, hulevesiverkoston sekä vesihuollon yleis- ja rakennussuunnittelusta.

Palvelusuunnitelma

Suunnittelutehtävät liittyvät sekä uusien että perusparannettavien kohteiden toteuttamiseen. Katujen perusparannusten yhteydessä pyritään tarkastelemaan myös vesihuolto.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Varvilantien alueella Hautalahdessa aloitettiin kunnan omana työnä Kylvötien rakennussuunnittelu ja Seunavuorella Poutapilventien ja Hallapolun rakennussuunnittelu. Myös vanhojen alueiden saneeraus suunnittelut aloitettiin omana työnä. Sisäisten sijaistusjärjestelyiden vuoksi suunnittelutyössä jouduttiin käyttämään suunniteltua enemmän myös ulkopuolisia konsultteja ostopalveluina, jonka vuoksi Verkkoniementien loppupään ja Keihästien saneeraus suunnittelut kilpailutettiin eri toimijoiden kesken. Verkkoniementien suunnittelusta vastasi Fcg ja Keihästien suunnittelusta Afry.

Keväällä aloitettiin maastomittausten valmistuttua Kertuntien saneerauksen suunnittelu ja muut suunnittelutyöt jatkuivat. Syksyllä maastomittausten valmistuttua aloitettiin valmistelemaan Kututien jatkon suunnittelua omana työnään. Verkkoniementien loppupään suunnitelmat valmistuivat syyskuun loppuun mennessä ja Keihästien suunnitelmat marraskuun loppuun mennessä. Varvilantien ja Seunavuoren suunnitelmista tehtiin koneohjausmallit omana työnä vuoden 2024 työmaita varten. Kututien jatkon katusuunnitelmat olivat nähtävillä marras- joulukuussa ja muistutuksia ei suunnitelmista tullut.

Käyttötaloudessa kunnallistekniikan suunnittelun kustannukset nousivat suunniteltua korkeimmiksi sisäisten sijaisuusjärjestelyiden vuoksi, jolloin ulkopuolisia konsultteja jouduttiin käyttämään enemmän. Keskimääräisistä tarpeista tulleeseen keskustan asemakaavamuutokseen ja siihen liittyvien katujen ja vesihuollon suunnitteluun ei ollut varauduttu talousarviossa.

MITTAUS

	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D2300 Mittaus				
Toimintatulot	0	0	0,00	0,00
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00	0,00
Toimintamenot	-20 366	0	-57 433,28	37 067,68
TOIMINTAKATE (netto)	-20 366	0	-57 433,28	37 067,68
Poistot ja arvonalentumiset	-4 940	0	0,00	-4 940,00
Laskennalliset tulot	0	0	0,00	0,00
Laskennalliset menot	0	0	0,00	0,00
KOKONAISKUSTANNUKSET	-25 306	0	-57 433,28	32 127,68

Toiminta-ajatus

Mittauksen toimiala palvelee kunnan maankäytön ja liikenteen suunnittelua sekä hoitaa paikakatietojen ja karttojen ylläpitoon liittyviä tehtäviä.

Mittaustoimi vastaa ja valvoo kunnan ja muiden toimijoiden kartoitus- ja mittaustöitä maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä JHS 185:ssä säädetyllä tavalla kunnan alueella

Palvelusuunnitelma

Tavoitteina ovat edellytysten luominen asemakaavan toteuttamiselle ja maankäytön suunnittelulle merkitsemällä asemakaavan mukaiset rakennuspaikat maastoon ja tekemällä asema-kaavoitusta varten maankäyttö- ja rakennuslain sekä JHS 185:n vaatimukset täyttävät pohjakartat ja kartta-aineistot.

Palvelualueelle kuuluvat myös rakennusvalvonnan avustaminen merkitsemällä uusien rakennusten sijainti ja korkeusasema rakennuspaikoille, kunnallisteknisen suunnittelun ja rakentamisen mittaus- ja dokumentointityöt, osoitejärjestelmä- ja opaskartta-aineistojen ylläpito sekä mittaustoimessa tarvittavan ICT-ohjelmiston (Trimble Locus, Cloud) ja kaluston ylläpito.

Elinvoiman ja kestäväen kasvun toimiala valmistautuu koko toimialan digitalisaation kehittämiseen.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Paikkatietoasiantuntijan työtehtävät alkoivat 2.5.2023. Paikkatietoasiantuntija on vuoden 2023 aikana koonnut kunnan paikkatietoaineistoista kokonaiskuvaa ja selvittänyt paikkatiedon ylläpitoprosesseja ja miten niitä tulisi kehittää kunnassa. Selvittelyssä on tehty yhteistyötä myös Jyväskylän paikkatietoasiantuntijoiden kanssa. Selvittelyssä on huomioitu myös paikkatietoon kohdistuvat lait ja asetukset esim. INSPIRE-direktiivi sekä eri toimialan osa-alueisiin kytkeytyvät velvollisuudet toimittaa paikkatietoa eri viranomaisille. Valtion valmistelun RYHTI-järjestelmän kehittämistä on seurattu aktiivisesti ja kunnalle on luotu oma RYHTI-toimintasuunnitelma. RYHTI-muutos koskee etenkin alueidenkäytön ja rakentamisen tietojen käsittelyä ja välittämistä eteenpäin jatkossa. Kunnan omaan Digikehityshankkeeseen on myös osallistuttu aktiivisesti. Lisäksi toimialasta on alettu luoda kattavia prosessikaavioita, joita voidaan hyödyntää toimialan sisällä monessa tarkoituksessa sekä karsittuina versioina esim. kuntalaisille selventämään toimialan prosesseja.

Kunnan omia paikkatietoaineistoja sekä netissä julkisesti saatavilla olevia kuntaa hyödyttäviä paikkatietoaineistoja on päivitetty LOUHI-karttapalveluun. LOUHI-karttapalveluun on luotu aineiston keruun lomakkeita, joiden avulla kunnan eri toimialojen työntekijät pystyvät keräämään erilaisia paikkatietoaineistoja suoraan karttapalveluun omaan työhönsä liittyen. Lisäksi on luotu uusia paikkatietoaineistoja perustuen esim. nettisivuilla oleviin vanhoihin pdf-muotoisiin (esim. venepaikat, matonpesupaikat ja auras kartat) aineistoihin tai luotu kokonaan uusia paikkatietoaineistoja (kuten koulukyytireitit). Kaava-aineistoista on poimittu erillisiä tasoja kuten kaavojen luonto- ja virkistysalueet tai kunnan tonttivaranto. On tehty myös alustavia selvittelyitä 3D-kaupunkimallia varten.

Kunnan nettisivujen tekstejä on linkitetty avoimeen Karttapalveluun. Avoimessa karttapalvelussa on myös otettu käyttöön karttapohjainen palautejärjestelmä teknisen toimen osa-alueille sekä tontinhakujärjestelmä. Paikkatietoasiantuntija toimii näissä järjestelmissä ylläpitäjänä. Tontinhakujärjestelmään on lisätty yritystontteja syksyn aikana myyntiin ja loppuvuonna avustettu lupavalmistelijaa omakotitonttihaun valmisteluissa. Yritystonteista on lisäksi luotu erilaisia karttatulosteita päätöksentekoa-aineiston liitteeksi. Myös tonttivarantoaineistosta sekä investointi- ja saneerauskohteista on luotu erilaisia teemakarttoja. Karttatuloksi on laadittu lisäksi päiväkotien lähiesintäkarttoja (Kinkomaa, Isolahti, Niittyaho).

Mittaus:

Myyntiin tarkoitettuja AO-tontteja muodostettiin kiinteistöiksi 15 kpl sekä 2 rivitalotonttia. Raakamaan hankintaa ja neuvotteluja maanomistajien kanssa on käyty ja yksi noin 40 ha maakauppa valmisteltiin päätöksentekoon tammikuulle 2024. Vireillä olevat katualueoimittukset loppuunsaatetaan vuoden -25 aikana.

Vesijohtoverkoston päivitys KeyAquaan on käynnistynyt. Rakennusvalvonnan avustavista mittauksista on suoriuduttu hyvin sekä kunnallisteknisistä mittauksista. Kiinteistönmuodostamiskulut näkyvät palveluiden ostojen kasvuna, koska kiinteistönmuodostamiskuluja ei ole huomioitu käyttötaloudessa aikaisemmin.

KONEKESKUS

Kohderahoitteinen

* **	Talousarvio	TA - muutokset	Toteuma	Poikkeama
D2330 Konekeskus				
Toimintatulot				
Myyntituotot	104 000	0	116 819,83	-12 819,83
Toimintatulot	104 000	0	116 819,83	-12 819,83
Valmistus omaan käyttöön	20 800	0	6 884,20	13 915,80
Toimintamenot				
Henkilöstökulut	-50 107	0	-37 328,25	-12 779,11
Palvelujen ostot	-35 178	0	-49 946,23	14 768,23
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-32 380	0	-39 464,70	7 084,70
Muut toimintakulut	-63 200	-24 500	-52 037,33	-35 662,67
Toimintamenot	-180 865	-24 500	-178 776,51	-26 588,85
TOIMINTAKATE (netto)	-56 065	-24 500	-55 072,48	-25 492,88
VUOSIKATE	-56 065	-24 500	-55 072,48	-25 492,88
Poistot ja arvonalentumiset				
Poistot ja arvonalentumiset	-75 296	0	-86 398,69	11 102,69
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-131 361	-24 500	-141 471,17	-14 390,19

Toiminta-ajatus

Konekeskuksen tarkoitus on tukea kunnan omia toimintoja ja myydä niihin palveluja omakustannushintaan.

Palvelusuunnitelma

Konekeskuksen tavoitteena on ylläpitää töiden sujumisen kannalta välttämätöntä konekanta. Vanhentunutta kalustoa ja laitteistoa uusitaan.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Konekeskus on ylläpitänyt suunnitellusti konekanta vuosittaisilla huoltotoimilla. Konekeskus on toimittanut kunnossapito- ja logistisia palveluita koko kunnan tarpeisiin.

Konekeskus on hankkinut maanteiden ja pihojen hoitoa varten uuden hiekoituskauhan ja lumikauhan. Lisäksi maanteiden rakentamista ja hoitoa sekä vesilaitoksen häiriötilanteita varten on hankittu uusi vesikärry. Raskaassa traktorikalustossa sekä kuorma-auton nosturissa ilmeni vuoden aikana korjaustarvetta etenkin hydrauliiikan osalla.

4 TULOSLASKELMAN TOTEUTUMINEN

SISÄINEN TULOSLASKELMA	Talousarvio	TA-muutokset	Muutettu TA	Toteutuma	Poikkeama
TULOSLASKELMA					
TOIMINTATULOT					
Myyntitulot	4 297 220	26 000	4 323 220	4 443 322,03	-120 102,03
Maksutulot	753 520	44 000	797 520	879 151,74	-81 631,74
Tuet ja avustukset	637 830	200 000	837 830	879 701,93	-41 871,93
Muut toimintatulot	7 267 280	10 000	7 277 280	6 910 613,87	366 666,13
TOIMINTATULOT YHTEENSÄ	12 955 850	280 000	13 235 850	13 112 789,57	123 060,43
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	194 320	0	194 320	48 652,92	145 667,08
TOIMINTAMENOT					
Henkilöstömenot	-20 702 383	-1 136 344	-21 838 727	-21 883 124,68	44 397,22
Palvelujen ostot	-9 179 631	742 344	-8 437 287	-8 424 141,38	-13 145,42
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-3 114 434	-1 000	-3 115 434	-3 309 907,84	194 474,34
Avustukset	-2 371 860	-525 000	-2 896 860	-2 945 029,97	48 169,97
Muut toimintamenot	-6 415 966	-98 000	-6 513 966	-6 595 083,80	81 117,40
TOIMINTAMENOT YHTEENSÄ	-41 784 274	-1 018 000	-42 802 274	-43 157 287,67	355 013,51
TOIMINTAKATE	-28 634 104	-738 000	-29 372 104	-29 995 845,18	623 741,02
Verotulot	23 543 000	0	23 543 000	23 834 924,58	-291 924,58
Valtionosuudet	13 140 990	0	13 140 990	13 071 661,74	69 328,26
Rahoitustulot ja -menot					
Korkotulot	19 970	0	19 970	15 235,01	4 734,99
Muut rahoitustulot	113 140	0	113 140	158 968,20	-45 828,20
Korkomenot	-21 450	0	-21 450	-737 240,23	715 790,23
Muut rahoitusmenot	-50 390	0	-50 390	-126 959,87	76 569,87
VUOSIKATE	8 111 156	-738 000	7 373 156	6 220 744,25	1 152 411,59
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunn.mukaiset poistot	-4 449 822	0	-4 449 822	-4 597 983,73	148 162,13
Kertaluontoiset poistot	-322 540	0	-322 540	0,00	-322 540,00
Satunnaiset erät					
Satunnaiset menot	0	0	0	-12 600,00	12 600,00
TILIKAUDEN TULOS	3 338 794	-738 000	2 600 794	1 610 160,52	990 633,72
Varausten lisäys	0	0	0	-1 600 000,00	1 600 000,00
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALI-JÄÄMÄ)	3 338 794	-738 000	2 600 794	10 160,52	2 590 633,72

4.1 Verotulojen ja valtion osuuksien erittely

Verotulot	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvion muutokset	Muutettu talousarvio	Toteuma	Poikkeama
Kunnan tulovero	18 568 000	0	18 568 000	18 329 327,71	238 672,29
Kiinteistövero	2 490 000	0	2 490 000	2 766 269,25	-276 269,25
Osuus yhteisöveron tuotosta	2 485 000	0	2 485 000	2 739 327,62	-254 327,62
Verotulot	23 543 000	0	23 543 000	23 834 924,58	-291 924,58

	Tuloveroprosentti	Maksettavaa kunnallisveroa vastaava verotettava tulo	Muutos %
Verovuosi 2004	18,5	105 195 483	+ 4,1
Verovuosi 2005	18,5	109 187 663	+ 3,8
Verovuosi 2006	18,5	115 664 216	+ 5,9
Verovuosi 2007	18,5	126 414 670	+ 9,3
Verovuosi 2008	18,5	136 237 040	+ 7,8
Verovuosi 2009	19,0	139 533 917	+ 2,4
Verovuosi 2010	19,5	142 583 772	+ 2,2
Verovuosi 2011	19,5	157 813 050	+ 5,6
Verovuosi 2012	19,5	157 815 000	+ 0,0
Verovuosi 2013	19,5	165 476 000	+ 4,9
Verovuosi 2014	19,5	166 626 000	+ 0,7
Verovuosi 2015	19,5	169 787 000	+ 1,8
Verovuosi 2016	19,5	172 328 000	+1,5
Verovuosi 2017	19,5	173 304 000	+ 0,6
Verovuosi 2018	19,5	180 099 000	+ 3,9
Verovuosi 2019	19,5	189 160 000	+ 5,0
Verovuosi 2020	19,5	192 513 000	+1,8
Verovuosi 2021	19,5	201 005 000	+4,4
Verovuosi 2022	19,5	209 835 000	+4,4
Verovuosi 2023*	6,86	235 376 000	+12,2
* ennakkotieto			

Valtionosuudet ja verotulomene- tysten korvaus	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvion muutokset	Muutettu talousarvio	Toteuma	Poikkeama
Valtionosuudet					
Peruspalvelut ilman tasauksia	13 140 990	0	13 140 990	11 101 977	2 039 013
Verotuloihin perustuva tasaus	0	0	0	1 637 247	-1 637 247
Opetus- ja kult muut valtionos	0	0	0	-732 181	732 181
Verotulomenot. kompensatio	0	0	0	1 064 618	-1 064 618
Valtionosuudet yhteensä	13 140 990	0	13 140 990	13 071 662	69 328

5 INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN

Investoinnit kohteittain **	Talousarvio	Määrärahojen muutokset	Toteuma	Poikkeama
Investointimenot				
1100 Maa- ja vesialueet	-25 000	-15 000	-2 186,00	-37 814,00
1102 Kiinteistöjen liittymismaksut	0	0	-67 401,29	67 401,29
1115 Hallinto- ja laitosrak.hankinta	-500 000	0	-1 984 606,34	1 484 606,34
1123 Muut rakennukset.	0	-210 000	-494 256,33	284 256,33
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	-4 211 400	-105 000	-3 780 316,59	-536 083,41
1140 Vedenjakelu- ja viemäriverkko	-2 332 500	-200 000	-2 376 898,27	-155 601,73
1141 Hulevesiverkostot	-330 000	0	-264 618,52	-65 381,48
1142 Sähköjohdot,ulkovalaistuslait-	-180 000	0	-130 288,47	-49 711,53
1164 Kuljetusvälineet	-125 000	0	-56 886,29	-68 113,71
1170 Muut liikkuvat työkonet	-45 000	0	-30 649,19	-14 350,81
1174 Muut laitteet ja kalusteet	-30 000	-20 000	-38 645,01	-11 354,99
1184 Arvo- ja taide-esineet	-10 000	0	0,00	-10 000,00
1195 Keskeneräiset hankinnat	-5 890 040	-4 600 000	-8 922 183,35	-1 567 856,65
1196 Keskeneräiset hankinna (puisto	0	0	13 043,50	-13 043,50
1197 Keskener. hankinn. muut rakenn	0	0	287 284,11	-287 284,11
1201 Tytäryhteisöosakkeet ja	0	0	240 680,00	-240 680,00
Investointimenot	-13 678 940	-5 150 000	-17 607 928,04	-1 221 011,96
Rahoitusosuudet				
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	145 000	0	86 941,00	58 059,00
1195 Keskeneräiset hankinnat	0	0	640 000,00	-640 000,00
Rahoitusosuudet	145 000	0	726 941,00	-581 941,00
Omaisuuksien myynti				
1100 Maa- ja vesialueet	60 000	0	547 270,14	-487 270,14
Omaisuuksien myynti	60 000	0	547 270,14	-487 270,14
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	-13 473 940	-5 150 000	-16 333 716,90	-2 290 223,10

5.1 Kunnanhallituksen investoinnit

Valtuustoon nähden sitova

Investoinnit kohteittain **	Talousarvio	Määrärahojen muutokset	Toteuma	Poikkeama
8500 Yleishallinnon invest.				
Investointimenot				
1100 Maa-ja vesialueet	0	0	-2 186,00	2 186,00
1201 Tytäryhteisöosakkeet ja	0	0	240 680,00	-240 680,00
Investointimenot	0	0	238 494,00	-238 494,00
Rahoitusosuudet				
Omaisuu den myynti				
1100 Maa-ja vesialueet	60 000	0	547 270,14	-487 270,14
Omaisuu den myynti	60 000	0	547 270,14	-487 270,14
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	60 000	0	785 764,14	-725 764,14

5.2 Tukipalvelujen investoinnit

Valtuustoon nähden sitova

Investoinnit kohteittain **	Talousarvio	Määrärahojen muutokset	Toteuma	Poikkeama
8525 Tukipalveluiden invest.				
Investointimenot				
1102 Kiinteistöjen liittymismaksut	0	0	-38 577,88	38 577,88
1115 Hallinto-ja laitosrak.hankinta	-500 000	0	-1 984 606,34	1 484 606,34
1174 Muut laitteet ja kalusteet	-20 000	0	-19 538,25	-461,75
1195 Kesken eräiset hankinnat	-5 890 040	-4 600 000	-8 922 183,35	-1 567 856,65
Investointimenot	-6 410 040	-4 600 000	-10 964 905,82	-45 134,18
Rahoitusosuudet				
1195 Kesken eräiset hankinnat	0	0	640 000,00	-640 000,00
Rahoitusosuudet	0	0	640 000,00	-640 000,00
Omaisuu den myynti				
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	-6 410 040	-4 600 000	-10 324 905,82	-685 134,18

KIINTEISTÖTOIMI

Talonrakennusinvestoinnit

Vuonna 2023 aloitettiin monitoimitalon hankekokonaisuuden rakentaminen.

Hankekokonaisuuteen sisältyvät uusi liikuntahalli, uimahallin laajennus/muutostyöt, uusi kuntosali ja 2.kerroksen opetustilat. Hankkeeseen on sisällytetty myös lukion tilojen laajentaminen sekä Nopan muutostyöt esi- ja alkuopetuksen käyttöön.

Rakennustyöt edistyivät aikataulun mukaisesti. Lukion tilat valmistuivat rakennustöiden osalta vuoden 2023 loppuun mennessä, tilat otettiin käyttöön maaliskuussa 2024. Loput tilat valmistuvat vaiheittain elo-lokakuussa 2024. Esi- ja alkuopetuksen tilat Nopassa otetaan käyttöön elokuussa 2024. Loput rakennustyöt valmistuvat lokakuun lopussa 2024 ja tilat otetaan käyttöön arviolta joulukuussa 2024.

Arvioitu kokonaiskustannus on 15,3 miljoonaa euroa. Toteuma vuoden 2023 lopussa on 9,6 miljoonaa euroa. Valtion liikuntapaikkojen avustusta saatiin 640 000 euroa.

Tilapäisen liikuntahallin rakentaminen aloitettiin alkuvuodesta 2023 ja se valmistui touku-kuussa 2023.

Lisäksi vuonna 2023 toteutui:

Kulttuurikeskuksen peruskorjaus jatkui yläasteen pohjakerroksen luokkien yleisvalaistuksen uusimisella kaapelointineen, alueen kahden ryhmäkeskuksen uusimisella nousujohtoineen ja ovimerkkivalaistuksen uusimisella kiinteistössä laajemminkin (ml. lukio). Lisäksi uusittiin lukion ikkunat ja julkisivupellityksiä.

Koulunmäen piha-alueen korjaustyöt jouduttiin siirtämään monitoimitalon työmaan elementtikuljetusten vuoksi tuleville vuosille.

KESKUSKEITTIÖ

Muuramen kunnan ruokapalvelulle investoitiin uuteen laatikkopesukoneeseen keskuskeittiölle kesällä 2023 18 770,25 € (alv 0 %). Laite asennettiin kesäkuussa 2023 ja investointi toteutui hiukan alle suunnitelman 20 000 €:n.

5.3 Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan investoinnit

Valtuustoon nähden sitova

Investoinnit kohteittain **	Talousarvio	Määrärahojen muutokset	Toteuma	Poikkeama
8570 Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.				
Investointimenot				
1100 Maa- ja vesialueet	-25 000	-15 000	0,00	-40 000,00
1123 Muut rakennukset.	0	-210 000	-494 256,33	284 256,33
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	-1 115 000	245 000	-775 903,01	-94 096,99
1142 Sähköjohdot,ulkovalaistuslait-	-30 000	0	-28 884,00	-1 116,00
1170 Muut liikkuvat työkonet	-45 000	0	-30 649,19	-14 350,81
1174 Muut laitteet ja kalusteet	-10 000	-20 000	-19 106,76	-10 893,24
1184 Arvo- ja taide-esineet	-10 000	0	0,00	-10 000,00
1196 Keskenkäynteiset hankinnat (puisto)	0	0	13 043,50	-13 043,50
1197 Keskenkäynteiset hankinnat, muut rakenn	0	0	287 284,11	-287 284,11
Investointimenot	-1 235 000	0	-1 048 471,68	-186 528,32
Rahoitusosuudet				
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	145 000	0	100 000,00	45 000,00
Rahoitusosuudet	145 000	0	100 000,00	45 000,00
Omaisuuksien myynti				
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	-1 090 000	0	-948 471,68	-141 528,32

Liikkuva Muurame

Muuramen kunnan investointiohjelman mukaiseen, vuosina 2023–2024 toteutettavaan Monitoimitalon liikuntahallin hankekokonaisuuteen sisältyi Monitoimitalon vanhan liikuntasalin purkamisen uuden liikuntahallin alta pois. Purkutyö aloitettiin keväällä 2023 ja uuden liikuntahallin arvioitu käyttöönotto on vuoden 2025 alussa. Väistön ajalle rakennettiin Nisulanmäen hiekkakentälle puolilämmin, metallirunkoinen, kevytrakenteinen halli tilapäiseksi liikuntatilaksi viiden vuoden väliaikaisella rakennusluvalla. Monitoimitalon liikuntatilojen hankkeeseen saatiin opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntapaikkarakentamisen valtionavustusta.

Tekojää-hiekkatekonurmi-lähiliikuntapaikkaan (hanke 462) varattiin vuoden 2023 talousarviossa 580 000 euroa, jota lisättiin käyttösuunnitelman muutoksessa 20 000 eurolla. Rakentaminen toteutettiin vuoden 2023 aikana, ja kustannuksiksi muodostui reilu 662 000 euroa. Liikuntapaikkojen rakentamisavustusta saatiin 100 000 euroa.

Tekonurmen valaistuksen uusintaan LED-valoihin (hanke 469) varattiin 30 000 euroa. Hankkeen toteutuneet kustannukset olivat noin 29 000 euroa.

Riihivuoren ulkoilureitin esteettömän osuuden toteutukseen (hanke 512) varattiin 100 000 euroa. Hankkeen suunnitteluun käytettiin reilu 17 000 euroa.

Monitoimitalon liikuntahallin väistötilaan (hanke 534) varattiin talousarvion käyttösuunnitelman muutoksessa 210 000 euroa. Toteutukseen käytettiin 207 000 euroa.

Taka-Keljo-hankkeeseen (hanke 514) varattiin 10 000 euroa Muuramen kunnan alueelle sijoittuvien ulkoilureittien suunnitteluun Jyväskylän kaupungin virkistysaluehankkeessa. Jyväskylä ei ole käynnistänyt suunnittelua, joten varattu 10 000 euroa poistettiin käyttösuunnitelman muutoksessa.

Puistot ja virkistysalueet

Puistojen ja virkistysalueiden osalta toteutettiin kehittämistyötä Hautalahden asuinalueen, Muuramejoen luontopolun, kosteikkopuiston sekä Sillanniityn alueella. Yhteistyössä elinvoiman ja kestävä kasvun toimialan kanssa toteutettiin kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelman laatiminen sekä Kinkomaan venelaiturin ruoppaus.

Puistoalueiden hybridiruohonleikkuriin (hanke 464) varattiin 45 000 euroa. Hankintakustannukset olivat noin 30 600 euroa.

Kinkomaan rannan ruoppaukseen (hanke 517) varattiin 25 000 euroa, jota lisättiin käyttösuunnitelman muutoksessa 15 000 eurolla. Hanke toteutettiin noin 34 000 eurolla.

Sillanniityn kiertoliittymän viherkaistojen (hanke 515) toteutukseen varattiin 150 000 euroa, josta käyttösuunnitelman muutoksessa vähennettiin 100 000 euroa. Hankkeesta toteutettiin kiertoliittymän maatöitä valaistuksineen sekä kokonaisuuden kilpailutus vuoden 2023 aikana 8 400 eurolla.

Hautalahden ranta-alueen toteutukseen (hanke 471) varattiin 220 000 euroa, josta käyttösuunnitelman muutoksessa vähennettiin 155 000 euroa. Hankkeesta laadittu suunnitelma oli keväällä nähtävillä. Saatujen palautteiden vuoksi selvitettiin uudelleen uimapaikan toteuttamismahdollisuuksia ja laituriin sijoituspaikkoja sekä siirrettiin ratkaisuja jatkotoimenpiteistä. Aluetta raivattiin ja siistittiin syksyn aikana noin 6 500 eurolla.

Kosteikkopuiston infotauluihin ja maasillan kaiteisiin (hanke 516) varattiin 25 000 euroa. Toteutukseen käytettiin reilu 11 500 euroa.

Muuramejoen luontopolun kehittämishankkeeseen (hanke 519) varattiin 15 000 euroa. Toteutukseen käytettiin lähes 23 500 euroa. Toteutus tapahtui "sosiaalisesti kestävä luontobudjetoinnin" hankkeena.

Perusopetus

Talousarviossa 2022 varattiin Mäkelänmäen koulun koneisiin ja laitteisiin 840 000 euroa. Hankinnoista toteutui noin 665 000 euroa vuoden 2022 puolella, mutta osa hankintojen toimituksista siirtyi vuodelle 2023. Mäkelänmäen koulun koneiden ja laitteiden (hanke 498) hankintaan siirrettiin käyttösuunnitelman muutoksessa 20 000 euroa. Musiikki- ym. laite-toimituksista toteutui noin 19 000 euron osuus tammikuussa 2023.

5.4 Elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunnan investoinnit

Valtuustoon nähden sitova

Investoinnit kohteittain **	Talousarvio	Määrärahojen muutokset	Toteuma	Poikkeama
8725 Elinv. ja K. Kasvun Ltk:n inv				
Investointimenot				
1102 Kiinteistöjen liittymismaksut	0	0	-5 066,94	5 066,94
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	-3 096 400	-350 000	-3 004 413,58	-441 986,42
1141 Hulevesiverkostot	-330 000	0	-264 618,52	-65 381,48
1142 Sähköjohdot,ulkovalaistuslait-	-150 000	0	-101 404,47	-48 595,53
1164 Kuljetusvälineet	-80 000	0	-18 700,00	-61 300,00
Investointimenot	-3 656 400	-350 000	-3 394 203,51	-612 196,49
Rahoitusosuudet				
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	0	0	-13 059,00	13 059,00
Rahoitusosuudet	0	0	-13 059,00	13 059,00
Omaisuuksien myynti				
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	-3 656 400	-350 000	-3 407 262,51	-599 137,49

INFRA JA MITTAUS

LIIKENNEVÄYLÄT

Alkuvuodesta käynnistyi Varvilantien alueen rakentaminen Hautalahdessa, Seunavuoressa Saarikonvuorentien jatkon sekä Kastepolun rakentaminen ja Kinkomaalla Riutanpolun rakentaminen. Riihivuorentien saneeraus ja kevyen liikenteen väylän rakentamisen urakka kilpailutettiin ja työn suorittajaksi valittiin Kuortaneen kaivin Oy.

Sillanniityssä aloitettiin Sillanniityn TY-3 tonttien esirakentaminen ja tasaustyöt. Esirakentamisen yhteydessä paljastui kalliota ja tätä varten tullaan esittämään lisämäärärahaa louhintojen suorittamiseksi ja urakan loppuun viemiseksi.

Varvilantien alueen rakentaminen Hautalahdessa on aikataulun mukaisesti edennyt. Seunavuoressa Kastepolku ja Saarikonvuorentien jatko sekä Kinkomaalla Riutanpolku ovat rakennettu asfaltointia vaille valmiiksi. Riihivuorentien saneeraus ja Sillanniityntien jatkon rakentaminen on edennyt aikataulun mukaisesti.

Sillanniityn esirakentaminen on maaleikkausten osalta tehty. Alueella suoritetaan vielä louhintoja. Louhintoihin esitettiin 350 000 € lisämääräraha, jonka valtuusto myönsi. Louheita saadaan hyötykäytettyä tulevaisuudessa muihin kunnan työmaihin. Sillanniityn teollisuustonttien esirakentamiseen haettua lisämäärärahaa käytettiin tarkoituksenmukaisesti esirakentamiseen ja louhintoihin.

Sillanniityntien 2. vaiheesta rakennettiin puolet suunnitellusta asfaltointia vaille valmiiksi. Hanketta ei saatu kokonaisuudessaan tehtyä henkilöstön sairaspöissaolojen vuoksi, ja näin ollen kadun rakentamiseen varatusta rahasta jäi osa käyttämättä. Sillanniityntien rakentamisessa saatiin hyödynnettyä tonttien esirakentamisesta syntyneitä louheita, jolloin kustannukset jäivät arvioitua matalammiksi. Tonttien esirakentamisen osalta tehtiin louhintoja. Varvilantien alueen rakentaminen Hautalahdessa eteni aikataulun mukaisesti ja Riihivuorentien saneeraus saatiin urakan osalta päätökseen. Niinilähteentien rakentaminen alkoi pinta-aidan poiston ja kallion paljastuksen osalta Isolahdessa.

Sillanniityn esirakentaminen saatiin varsinaisen urakan ja lisätöiden osalta päätökseen. Isolahdessa Niinilähteentien rakennustyöt valmistuivat vuoden 2023 osalta.

Investointeihin varattua rahaa jäi käyttämättä onnistuneiden urakkakilpailutusten sekä arvioidua alhaisempien rakennuskustannusten vuoksi. Myös henkilöstön sairauspoissaolot vaikuttivat investointien toteutukseen ja kaikkea ennalta suunniteltua rakentamista ei saatu täysimittaisesti toteutettua.

ALUE	TA 23	TP 23
Hautalahti	Hautalahden asemakaavan 2. vaiheen rakentaminen Riihivuorentie 395 000 € Varvilantie 250 000 € Metsäranta 160 000 €	Riihivuorentie välillä Hautalahdentie-Varvilantie saneerattiin ja rakennettiin kevyenliikenteen väylä. Varvilantie rakennettiin kantavan kerroksen pintaan. Yhteensä: 587 740 € Metsäranta rakennettiin kantavan kerroksen pintaan.
Isolahti	Niinilähteentie I-rakennusvaiheen jatkaminen 120 000 €	Niinilähteentie plv. 110-420 rakennettiin jakavan kerroksen pintaan Yhteensä: 120 402 €
Kinkomaa	Riutanpolku 75 000 €	Riutanpolku rakennettiin kantavan kerroksen pintaan. Yhteensä: 91 810 €
Seunavuori	Saarikonvuorentien jatkaminen välille Huurrepolku-Kastepolku 80 000 € Kastepolku 85 000 €	Saarikonvuorentie rakennettiin kantavan kerroksen pintaan pl. 260 eteenpäin Kastepolku rakennettiin kantavan kerroksen pintaan. Yhteensä: 125 331 €
Sillanniitty	Sillanniityntien II-vaihe 180 000 € Ojan siirto 90 000 € Sillanniityn esirakentaminen 846 400 €	Sillanniityntien II- vaiheesta rakennettiin 50 % (200 m) kantavan kerroksen pintaan Ojan siirto tehtiin valmiiksi Yhteensä: 1 274 481 € Sillanniityn tonttien esirakentaminen tehtiin valmiiksi.

KEVYEN LIIKENTEEN VÄYLÄT

Riihivuorentielle valmistui korotettu kevyen liikenteen väylä kadun yhteyteen. Teollisuustien varresta on nyt kevyen liikenteen väylää noin 900 metriä aina Varvilantien risteykseen asti.

Saarikonvuorentien varteen rakennettiin noin 100 m kevyen liikenteen väylää. Kevyen liikenteen väylän kustannukset ovat esitetty liikenneväylien puolella osana Saarikonvuorentien jatkohanketta.

Talousarvion ulkopuolelta toteutettiin yhdessä Harvian kanssa kevyen liikenteen väylän rakentamishanke välille Teollisuustie-Korvenkyläntie. Hanke käynnistyi Harvian aloitteesta ja toteutuneet kustannukset väylän rakentamisesta ohjattiin Harvialle. Harvian rakentama aitalinja katkaisi nykyisen kevyen liikenteen väylän, mistä syntyi tarve väylän siirrolle.

ALUE	TA 23	TP 23
Koko kunnan alue	Riihivuorentien kevyen liikenteen väylän jatko Hautalahden asema-kaavan 2. vaiheen Varvilantien alueelle 200 000 €	Riihivuorentien kevyenliikenteen väylä rakennettiin valmiiksi Varvilantien risteykseen saakka. Yhteensä: 322 699 € Saarikonvuorentien varren kevyen liikenteen väylä

MUUT LIIKENNEVÄYLÄT

Lautakunta hyväksyi vuosien 2023–24 asfaltointeihin liittyvän tarjouspyynnön joulukuun kokouksessaan. Asfaltointit kilpailutettiin ja urakoitsijaksi valittiin GRK Suomi Oy. Talousarviossa vuoden 2023 asfaltointeihin on varattu 250 000 €.

Hulevesijärjestelmien rakentaminen aloitettiin.

Muuramesta MAL-kohteeksi on esitetty mm. Muuramentien ja Kinkovuorentien risteysalueen suunnitelma ja toteuttaminen. Aikataulu hankkeiden suunnitteluun sekä toteuttamiseen sovitaan yhdessä muiden MAL-kuntien kanssa yhteisissä palavereissa, jotka koordinoidaan Jyväskylän kaupungin toimesta.

Perusparannettavien katujen osalta Nätiläntien ja Pikkulantien urakat kilpailutettiin. Nätiläntien urakan suorittajaksi valittiin GRK Road Oy ja Pikkulantien urakan suorittajaksi Maansiirtoliike Koivunen Oy.

Hulevesijärjestelmien rakentaminen jatkui käynnissä olevilla työmailla.

Muuramentien ja Virastotien risteysalueella sekä Kinkomaantien ja Ritarintien risteysalueella olevien pysäkkien ja liityntäpysäköinnin suunnittelu on käynnistetty.

Pikkulantien kadun saneeraus aloitettiin suunnitellusti heinäkuussa ja on edennyt aikataulun mukaisesti. Nätiläntien kadun saneeraus aloitettiin heinäkuussa ja urakka valmistui syyskuun loppuun mennessä aikataulun mukaisesti.

Hulevesijärjestelmien rakentamista jatkettiin käynnissä olevilla työmailla.

Liityntäpysäköintien suunnittelu Wsp:n ja Ely-keskuksen toimesta jatkui.

Pikkulantien saneeraus valmistui varsinaisen urakan osalta lokakuun alussa hieman jäljessä alkuperäisestä aikataulusta. Viivästys johtui vesihuollon muutostöistä kadun alla.

Havutien loppuosan saneeraus aloitettiin syys-lokakuun vaihteessa ja valmistui myös tämän vuoden osalta.

Hulevesijärjestelmät saatiin rakennettua tämän vuoden osalta työmailla.

Liityntäpysäköintien suunnittelu Wsp:n ja Ely-keskuksen toimesta jatkui rakennussuunnitelmavaiheeseen.

KOHDE	TA 23	TP 23
Perusparannettavat kadut	Nättiläntie 65 000 € Pikkulantie 55 000 € Havutie loppuosa 90 000 €	Nättiläntie rakennettiin valmiiksi. Pikkulantie rakennettiin valmiiksi. Havutien loppuosa rakennettiin kantavan kerroksen pintaan. Yhteensä: 186 905 €
Asfaltoitavat kohteet	250 000 €	Asfaltoitiin 2023: Saarikonvuorentien alkuosa, Mikkolantien alkuosa, Sillanniityntie välillä liikenneympyrä-Sillanpolku, Sillanpolku, Vellamonpolun keskiosa, Kuurapolku, Jaakkolantie välillä Pienjaakkolantie-rautatiesilta, Tervämäentie välillä Pihlapolku-Metsätie. Lisäksi katusaneerauksen yhteydessä Riihivuorentie välillä Hautalahdentie-Varvilantie, Pikkulantie ja Nättiläntie. Kotirannantie välillä Puustellintie-Paavalinpolku Yhteensä: 259 799 €
Hulevesijärjestelmät	Hulevesijärjestelmät: • Sillanniitty • Hautalahti • Seunavuori • Kinkomaa • Isolahti 330 000 €	Hulevesijärjestelmät rakennettiin Sillanniityyn, Hautalahteen, Seunavuoreen, Kinkomaalle ja Isolahteen. Yhteensä: 268 345 €
Kohteet, jotka vaativat välitöntä korjausta	30 000 €	Koukkupolun käänköpaikka rakennettiin valmiiksi Yhteensä: 7 681 €

KOHDE	TA 23	TP 23
MAL-kohteet	Muuramentien pysäkkiparien toteutus 50 000 € Muiden MAL-kohteiden suunnittelu + toteutus 25 000 €	Muuramentien pysäkkiparit suunniteltiin, arvio rakentamisesta vuoden 2024 aikana. Yhteensä: 12 506 €

ULKOVALAISTUS

Katuvalaistuksen saneeraus kilpailutettiin huhti-toukokuun aikana. Urakoitsijaksi katuvalaistuksen saneeraukseen valittiin US-Asennus Oy. Onnistuneen kilpailutuksen johdosta valaisimien uusinnat toteutuivat suunniteltua pienemmällä kustannuksella.

Loppuvuodesta ostettiin tulevalle vuodelle 5 kpl uv-ohjauskeskuksia saneerauksia varten. Lisäksi varastoon ostettiin Led-valaisimia yht. 50 kpl tulevia valaisinvaihtoja varten.

KOHDE	TA 23	TP 23
Katuvalaistusta uusiin- sekä perusparannettaviin katuihin	200 kpl led valaisimia 75 000 € Uusien alueiden valaistus 75 000 €	Uusia valaisimia: Hautalahden 1-alue jatkui. Sil- lanniityn alue jatkui, Saarikon- vuorentie, Huurrepolku, Usva- tie, Harvian takana uuden ke- vyen liikenteen väylän osuus. Nättiläntie ja Riihivuorentie vä- lillä Hautalahdentie-Riihivuoren- tie urakoitsijan toimesta. Uusia valaisimia yhteensä 59 kpl Valaisinvaihtoja alueilla Terva- mäki, Keskusta, Paavalinvuori, Martinnorontie ja Pikkulantiellä kadun perusparannuksen yh- teydessä. Vaihdettuja valaisimia yhteensä 211 kpl Yhteensä: 102 844 €

MITTAUS

Mittauspalveluille hankittiin 4x4 Opel Vivaro pakettiauto suunnitellusti kilpailutuksen kautta.

Kohde	TA 23	TP 23
Mittauskalusto Kartat Paikkatietojen kehittäminen	Ajoneuvo 4x4pakettiauto 40 000 €	Ajoneuvo Opel Vivaro 4x4 vm. 2023 41 000 € Autoa ei ole toimitettu vuoden 23 aikana.

KALUSTON HANKINTA

Konekeskus on hankkinut vesikärryn, kauhan ja hiekoittimen sekä lumikauhan.

Investointien toteuma

Kohde	TA 23	TP 23
	Vesikärry 30 000 €	Vesikärry 18 700 €
	Kauha ja hiekoitin 6 000 €	Kauha ja hiekoitin 4 200 €
	Lumikauha 4 000 €	Lumikauha 1 629 €

6 RAHOITUSOSAN TOTEUTUMINEN

RAHOITUSOSAN TOTEUTUMISVERTAILU	Talousarvio	TA-muutok- set	Muutettu TA	Toteutuma	Poikkeama
Toiminta ja investoinnit					
Vuosikate	8 111 156	-738 000	7 373 156	6 220 744	1 152 412
Satunnaiset erät	0	0	0	-12 600	12 600
Tulorahoituksen korjauserät	-1 000 000	0	-1 000 000	-278 823	-721 177
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-13 678 940	-5 150 000	-18 828 940	-17 607 928	-1 221 012
Rah.osuudet invest. menoihin	145 000	0	145 000	726 941	-581 941
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 060 000	0	1 060 000	1 098 000	-38 000
Toiminta ja investoinnit netto	-5 362 784	-5 888 000	-11 250 784	-9 853 666	-1 397 118
Rahoitustoiminta					
Antolainojen muutokset					
Antolainojen lyhennys	95 120	0	95 120	90 016	5 104
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lyhenn	-1 012 820	0	-1 012 820	-1 012 821	1
Lyhytaikaisten lainojen muutos	6 280 484	5 888 000	12 168 484	13 300 000	-1 131 516
Muut maksuvalmiuden muutok- set					
	0	0	0	-1 992 796	1 992 796
Rahoitustoiminta	5 362 784	5 888 000	11 250 784	10 384 400	866 385
RAHAVAROJEN MUUTOS	0	0	0	530 734	-530 734

7 YHTEENVETO VALTUUSTON HYVÄKSYMIEEN MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIOIDEN TOTEUTUMISESTA

	Määrärahat					Tuloarviot				
	Alkup. talous-arvio	TA:n muutokset	TA-muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Alkup. talous-arvio	TA:n muutokset	TA-muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
KÄYTTÖTALOUSOSA										
Keskusvaalilautakunta										
Vaalit	34	0	34	28	-6	16	0	16	18	-2
Keskusvaaliitk yht.	34	0	34	28	-6	16	0	16	18	-2
Tarkastuslautakunta										
Tarkastuslautakunta	35	0	35	30	-5	0	0	0	0	0
Tarkastusltk yht.	35	0	35	30	-5	0	0	0	0	0
Kunnanhallitus										
Hallinto ja henkilöstö	4361	0	4361	3548	-813	692	0	692	327	365
Sisäiset palvelut	98	0	98	100	2	0	0	0	0	0
Seutu- ja alueyhteistyö	0	0	0	3	3	0	0	0	0	0
Muu toiminta	14	0	14	23	9	0	0	0	0	0
Kiinteistötoimi	4536	0	4536	5269	733	6275	0	6275	6267	8
Keskuskeittiö	1661	0	1661	1817	156	1328	0	1328	1411	-83
Kunnanhallitus yht.	10670	0	10670	10760	90	8295	0	8295	8005	290
Hyvinvoinnin ja palv.ltk										
Hyvinvoinnin ja palv ltk	15	0	15	4	-11	0	0	0	0	0
Hallinto	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Varhaiskasvatus	8541	521	9062	9247	185	609	80	689	818	-129
Perusopetus	13168	313	13481	13976	495	416	190	606	710	-104
Toisen asteen koulutus	1727	0	1727	1729	2	49	10	59	96	-37
Liikkuva Muurame	1558	0	1558	1289	-269	236	0	236	186	50
Joukkoliikenne	416	0	416	410	-6	0	0	0	0	0
Kulttuuri ja nuorisopalv	1241	16	1257	1216	-41	86	0	86	98	-12
HYPÄ ltk yht	26666	850	27516	27871	355	1396	280	1676	1909	-232
Elinvoiman ja kest.kasvun ltk										
ELK ltk										
Infra ja mittaus	1541	79	1620	1722	102	129	0	129	231	-102
Vesihuolto	1426	64	1490	1577	87	1809	0	1809	1885	-76
Luvat ja valvonta	556	0	556	449	-107	126	0	126	111	15
Maankäyttö ja elinkeinotoim.	662	25	687	671	-16	1184	0	1184	953	231
Muu toiminta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ELK ltk yhteensä	4185	168	4353	4419	66	3248	0	3248	3180	68
KÄYTTOTALOUS YHT	41590	1018	42608	43109	501	12956	280	13235	13112	123

TULOSLASKELMA-OSA										
Verotulot	0	0	0	0	0	23543	0	23543	23835	-292
Valtionosuudet	0	0	0	0	0	13141	0	13141	13072	69
Korkotulot	0	0	0	0	0	20	0	20	15	5
Muut rahoitustulot	0	0	0	0	0	113	0	113	159	-46
Korkomenot	21	0	21	737	716	0	0	0	0	0
Muut rahoitusmenot	50	0	50	127	77	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ	71	0	71	864	793	36817	0	36817	37081	-264
INVESTOINTIOSA										
Kunnanhallitus	0	0	0	-238	-238	60	0	60	547	-487
Tukipalvelut	6410	4600	11010	10965	-45	0	0	0	640	-640
Hyvinv. ja palv. Itk	1235	0	1235	1048	-187	145	0	145	100	45
ELK Itk	6034	550	6584	5833	-751	0	0	0	-13	13
INVESTOINNIT YHT	13679	5150	18829	17608	-1221	205	0	205	1274	-1069
RAHOITUSOSA										
Antolain. muutokset										
Antol.saam. lis.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Antol.saam.väh.	0	0	0	0	0	95	0	95	90	5
Lainakannan muutok.					0					0
Pitkäaik.lain.lis.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pitkäaik.lain.väh.	1013	0	1013	1013	0	0	0	0	0	0
Lyhytaik.lain.muut.	0	0	0	0	0	6280	5888	12169	13300	-1131
YHTEENSÄ	1013	0	1013	1013	0	6375	5888	12264	13390	-1126
Vaikutus maksuvalm.									-2263	2409
KAIKKI YHTEENSÄ	56353	6168	62521	62594	73	56353	6168	62521	62594	73

8 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

8.1 Tuloslaskelma

TULOSLASKELMA	2023	2022
TOIMINTATUOTOT		
Myyntituotot	2 868 799,19	3 869 073,21
Maksutuotot	878 931,74	2 597 964,72
Tuet ja avustukset	879 701,93	1 608 293,49
Muut toimintatuotot	1 888 444,02	1 509 717,00
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	6 515 876,88	9 585 048,42
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	48 652,92	325 401,78
TOIMINTAKULUT		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-17 715 338,44	-21 508 036,26
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-3 526 441,14	-4 165 699,47
Muut henkilösivukulut	-641 345,10	-815 090,70
Palvelujen ostot	-6 905 117,41	-30 720 858,85
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-3 274 510,47	-4 093 710,62
Avustukset	-2 945 029,97	-3 144 371,57
Muut toimintakulut	-1 552 592,45	-1 360 347,36
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-36 560 374,98	-65 808 114,83
TOIMINTAKATE	-29 995 845,18	-55 897 664,63
Verotulot	23 834 924,58	47 001 389,95
Valtionosuudet	13 071 661,74	14 698 892,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	15 235,01	32 045,03
Muut rahoitustuotot	112 224,40	104 778,35
Korkokulut	-737 240,23	-94 476,19
Muut rahoituskulut	-80 216,07	-3 817,68
VUOSIKATE	6 220 744,25	5 841 146,83
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunn.mukaiset poistot	-4 597 983,73	-4 182 850,25
Satunnaiset erät		
Satunnaiset kulut	-12 600,00	0,00
TILIKAUDEN TULOS	1 610 160,52	1 658 296,58
Varausten lisäys	-1 600 000,00	0,00
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	10 160,52	1 658 296,58

8.2 Rahoituslaskelma

RAHOITUSLASKELMA	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	6 220 744,25	5 841 146,83
Satunnaiset erät	-12 600,00	0,00
Tulorahoituksen korjauserät	-278 823,21	-1 958 366,87
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-17 607 928,04	-7 063 645,33
Rah.osuudet invest. menoihin	726 941,00	140 367,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 098 000,00	553 427,81
Toiminnan ja invest. rahavirta	-9 853 666,00	-2 487 070,56
Rahoituksen rahavirta		
Antolainojen muutokset		
Antolainojen anto	0,00	0,00
Antolainojen lyhennys	90 015,91	79 691,97
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen nosto	0,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen lyhenn	-1 012 820,52	-759 615,39
Lyhytaikaisten lainojen muutos	13 300 000,00	-3 000 000,00
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiant.var.ja po:n muut.	-4 384,63	-18 573,06
Saamisten muutos	522 386,59	554 420,39
Korottomien velkojen muutos	-2 510 797,58	4 408 252,93
Rahoituksen rahavirta	10 384 399,77	1 264 176,84
RAHAVAROJEN MUUTOS	530 733,77	-1 222 893,72
RAHAVAROJEN MUUTOS	-530 733,77	1 222 893,72
Rahavarat 31.12	2 173 460,53	1 642 726,76
Rahavarat 1.1	1 642 726,76	2 865 620,48

8.3 Tase

T A S E	2023	2022
VASTAAVAA		
A PYSYVÄT VASTAAVAT		
I Aineettomat hyödykkeet		
1. Aineettomat oikeudet	18 371,97	44 532,38
Aineettomat hyödykkeet yht.	18 371,97	44 532,38
II Aineelliset hyödykkeet		
1. Maa- ja vesialueet	11 177 742,69	11 655 425,54
2. Rakennukset	28 317 516,80	27 858 447,12
3. Kiinteät rakenteet ja laitt	17 920 505,59	13 510 089,58
4. Koneet ja kalusto	1 221 694,45	1 636 417,27
6. Ennakkomaksut ja kesk.eräis	8 727 486,38	745 630,64
Aineelliset hyödykkeet yht	67 364 945,91	55 406 010,15
III Sijoitukset		
1. Osakkeet ja osuudet	3 091 781,66	4 534 589,78
3. Muut lainasaamiset	217 847,32	307 863,23
4. Muut saamiset	146 193,00	146 193,00
Sijoitukset yhteensä	3 455 821,98	4 988 646,01
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	70 839 139,86	60 439 188,54
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
2. Lahj.rahastojen erityiskatt	1 687,51	1 765,51
TOIMEKSIANTOJEN VARAT YHT	1 687,51	1 765,51
C VAIHTUVAT VASTAAVAT		
I Vaihto-omaisuus		
II Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
2. Lainasaamiset	581 626,80	713 164,19
Pitkäaik.saamiset yhteensä	581 626,80	713 164,19
Lyhytaikaiset saamiset		
1. Myyntisaamiset	936 376,46	1 380 889,76
2. Lainasaamiset	222 971,96	1 048 490,68
4. Muut saamiset	1 374 308,01	1 252 770,07
5. Siirtosaamiset	1 191 048,43	433 403,55
Lyhytaikaiset saamiset yht.	3 724 704,86	4 115 554,06
Saamiset yhteensä	4 306 331,66	4 828 718,25
III Rahoitusarvopaperit		
1. Osakkeet ja osuudet	15 178,66	15 178,66
Rahoitusarvopaperit yht.	15 178,66	15 178,66
IV Rahat ja pankkisaamiset		

Rahat ja pankkisaamiset yht.	2 173 460,53	1 642 726,76
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	6 494 970,85	6 486 623,67
VASTAAVAA YHTEENSÄ	77 335 798,22	66 927 577,72
VASTATTAVAA		
A OMA PÄÄOMA		
I Peruspääoma	17 992 255,77	18 365 317,85
II Arvonkorotusrahasto	7 386,81	7 386,81
III Muut omat rahastot	1 011 664,00	1 011 664,00
IV Ed.tilikausien yli/alijäämä	13 605 409,57	11 675 206,34
V Tilikauden yli/alijäämä	10 160,52	1 658 296,58
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	32 626 876,67	32 717 871,58
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
2. Vapaaehtoiset varaukset	6 700 000,00	5 100 000,00
POISTOERO JA VAPAAEHT.VAR.YHT	6 700 000,00	5 100 000,00
C PAKOLLISET VARAUKSET		
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
2. Lahjoitusrahastojen pääoma	1 687,51	1 765,51
3. Muut toimeksiantojen pääoma	69 919,20	74 303,83
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT YHT.	71 606,71	76 069,34
E VIERAS PÄÄOMA		
I Pitkäaikainen		
2. Lainat vakuutus- ja rah.lai	1 278 846,10	2 291 666,62
7. Muut velat	2 768 224,48	2 682 757,38
Pitkäaikainen vieras po. yht.	4 047 070,58	4 974 424,00
II Lyhytaikainen		
1. Joukkovelkakirjalainat	24 300 000,00	11 000 000,00
2. Lainat rahoitus- ja vak.lai	1 012 820,52	1 012 820,52
6. Saadut ennakot	4 581,66	13 331,27
7. Ostovelat	4 362 933,32	6 905 800,49
9. Muut velat/Liittymismaksut	1 184 035,22	1 166 896,78
10. Siirtovelat	3 025 873,54	3 960 363,74
Lyhytaikainen vieras po. yht.	33 890 244,26	24 059 212,80
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	37 937 314,84	29 033 636,80
VASTATTAVAA	77 335 798,22	66 927 577,72

8.4 Konsernilaskelmat

KONSERNIN TULOSLASKELMA

	2023	2022
Toimintatuotot	12 265 475,00	29 713 871,50
Toimintakulut	- 43 445 724,60	- 86 596 083,26
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta	- 178 638,70	- 120 854,45
TOIMINTAKATE	- 31 358 888,30	- 57 003 066,20
Verotulot	23 834 924,58	47 001 389,95
Valtionosuudet	16 208 526,77	17 753 980,99
Rahoitustuotot ja -kulut	-	-
Korkotuotot	16 362,88	25 133,52
Muut rahoitustuotot	112 632,11	210 983,79
Korkokulut	- 1 089 110,34	- 357 519,34
Muut rahoituskulut	- 20 137,23	- 27 224,11
VUOSIKATE	7 704 310,48	7 603 678,61
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poisto	- 6 372 323,78	- 8 051 815,24
Omistuksen eliminointierot	-	-
Arvonalentumiset		
Satunnaiset erät	- 12 600,00	194 779,17
TILIKAUDEN TULOS	1 319 386,70	- 253 357,46
Tilinpäätössiirrot	- 1 210,49	1 885,80
Tilikauden verot	- 2 827,10	- 6 674,43
Laskennalliset verot	- 84 302,17	156 532,07
Vähemmistöosuudet	1 234,42	852,97
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	1 232 281,36	- 100 761,05

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA

	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	7 704 310,48	7 603 678,61
Satunnaiset erät	-12 600,00	188 104,74
Tilikauden verot	-2 827,10	-6 674,43
Tulorahoituksen korjauserät	-1 507 882,02	-1 558 754,17
Investointien rahavirta		
Investointimenot	18 182 298,59	7 961 361,90
Rahoitusosuudet investointeihin	726 941,00	159 279,08
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 368 000,80	1 834 376,95
Toiminnan ja invest. rahavirta	-9 906 355,43	265 323,32
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	0,00	75,49
Antolainasaamisten vähennykset		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 956 652,49	318 746,26
Pitkäaikaisten lainojen vähenn	-2 308 560,96	-2 228 844,03
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-13 190 904,80	-2 912 020,00
Oman pääoman muutokset	-5,31	-8 218,27
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiant.var.ja po:n muutok	316 320,53	54 468,96
Vaihto-omaisuuden muutos	-22 212,72	14 746,50
Saamisten muutos	704 225,88	-1 196 474,51
Korottomien velkojen muutos	-2 642 852,26	4 173 398,41
Rahoituksen rahavirta	11 194 472,46	-1 784 272,15
RAHAVAROJEN MUUTOS	1 288 117,03	-1 518 948,83
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12	3 809 813,12	3 464 255,36
Rahavarat 1.1.	2 521 696,09	4 983 204,19
	1 288 117,03	-1 518 948,83

KONSERNITASE

VASTAAVAA	2023	2022
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	47 380,59	871 001,07
Muut pitkävaikutteiset menot	0,00	304 600,20
Ennakkomaksut		
Aineettomat hyödykkeet yht.	47 380,59	1 175 601,26
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	12 353 307,47	13 295 778,93
Rakennukset	37 289 763,47	49 103 296,01
Kiinteät rakenteet ja laitteet	18 505 131,93	14 656 531,33
Koneet ja kalusto	1 551 416,91	2 484 989,55
Muut aineelliset hyödykkeet	8 589,30	49 412,87
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	8 736 849,92	817 558,79
Aineelliset hyödykkeet yht.	78 445 059,00	80 407 567,47
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosuudet	72 634,69	252 775,27
Muut osakkeet ja osuudet	2 000 218,71	2 318 085,54
Muut lainasaamiset	0,00	0,00
Muut saamiset	76 566,92	121 609,81
Sijoitukset yht.	2 149 420,32	2 692 470,62
PYSYVÄT VASTAAVAT YHT.	80 641 859,90	84 275 639,35
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	301 113,91	303 711,37
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	28 307,43	147 502,44
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	0,00	104 187,91
Lyhytaikaiset saamiset	3 839 038,55	6 166 333,21
Rahoitusarvopaperit	132 224,12	131 602,26
Rahat ja pankkisaamiset	3 677 589,00	3 332 653,10
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHT.	7 677 159,10	9 882 278,92
VASTAAVAA YHTEENSÄ	88 620 132,92	94 461 629,65

T A S E E T

VASTATTAVAA	2023	2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	17 992 255,77	18 365 317,85
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääomat		
Arvonkorotusrahasto	7 386,81	7 386,81
Muut omat rahastot	3 164 002,21	3 194 924,13
Ed.tilikausien ylijäämä (alijäämä)	11 466 454,76	12 252 094,84
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 232 281,36	- 100 761,05
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	33 862 380,91	33 718 962,58
VÄHEMMISTÖOSUUDET	5 315,16	6 549,59
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevakuutukset		
Muut pakolliset varaukset	-	445 734,50
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	765 526,88	453 783,68
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaik.korollinen vieras pääoma	13 954 044,75	26 243 013,61
Pitkäaik.koroton vieras pääoma	3 681 814,96	3 485 191,90
Lyhytaik.korollinen vieras pääoma	26 238 849,80	14 508 599,17
Lyhytaik.koroton vieras pääoma	10 112 200,45	15 599 794,61
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	53 986 909,97	59 836 599,30
VASTATTAVAA	88 620 132,92	94 461 629,65

9 TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

9.1 Arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja menetelmät

Jaksotus

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysajankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointeihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Valtuuston hyväksymällä poistosuunnitelman muutoksella on hallinto- ja laitusrakennusten sekä vedenjakelu- ja viemäriverkoston poistoaikoja tarkistettu 1.1.2013 alkaen. Muutos perustuu hyödykkeiden taloudellisen pitoajan uudelleenarviointiin. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Rahoitusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Vyörytys

Kustannuspaikoille vyörytetään laskennallisina erinä siivoustoimi, työterveyshuolto, ICT, taloustoimisto, henkilöstöhallinto, kopiointi, postitus, puhelinkeskus, toimistotarvikkeet ja henkilökunnan virkistys.

Sisäiset erät

Sisäisille tileille kirjataan tilojen vuokrat, ateriasuoritteet, vesi- ja jätevesilaskut, konekeskuksen palvelut ja muut sisäiset laskut.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Muuramen vesihuolto sisältyy Muuramen kunnan tilinpäätöslukuihin ja siitä on laadittu oma eriytetty tilinpäätöksensä.

Vuoden 2024 puolella maksetut, edellisvuoteen ajallisesti kohdistuvat henkilöstökorvaukset on kohdistettu tilikaudelle.

Muuramen Hyvinvointiliikelaitos on lakkautettu 1.1.2023, toiminnan siirtyessä hyvinvointialueelle.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen johdosta ja toiminnan siirtyessä Hyvinvointialueelle 1.1.2023, edellistä tilikautta koskevat tiedot eivät ole vertailukelpoisia päättyneen tilikauden tietojen kanssa.

Vertailukelvottomuutta edelliseen tilikauteen nähden aiheuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimeen liittyvien menojen siirtyminen hyvinvointialueelle.

Sosiaali- ja terveystalveluiden toimintamenot olivat v. 2022 yht. 33 436 368 € ja pelastustoimen toimintamenot v. 2022 olivat 883 668,21 €.

Omaisuseriä kunnalta siirtyi hyvinvointialueelle seuraavasti; aineettomia hyödykkeitä 4 483,15 €, koneita ja kalustoa 39 154,67 €, kuntayhtymäosuuksia 1 200 597,99 € ja muita osakkeita ja osuuksia 1 530,13 €.

Lomapalkkavelan määrästä kunnalta siirtyi hyvinvointialueelle siirtyneen henkilöstön mukaisesti 872 703,86 €. Vuonna 2022 lomapalkkavelka oli yhteensä 2 914 111,58 € ja vuoden 2023 tilinpäätöksessä lomapalkkavelka on 2 250 248,59 €.

Siirtyneitä omaisuus- ja velkaeriä ei ole käsitelty vuoden 2023 liiketapahtumina vaan ne on kirjattu avaustaseen muutoksena kunnan peruspääomaa vastaan ja näiden kokonaisvaikutus on ollut peruspääomaa alentavasti 373 062,08 €.

Kunnan avaustase 1.1.2023 hyvinvointialue siirtojen vaikutusten osalta:

<u>kunta avaustase 1.1.2023</u>	<u>Avaustase ennen muu- tosta</u>	<u>Siirrot hyvinvointialueelle</u>	<u>avaustase 1.1.2023</u>
VASTAAVAA			
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineettomat hyödykkeet			
Aineettomat oikeudet	44 532,38	-4 483,15	40 049,23
Aineettomat hyödykkeet yht.	44 532,38	-4 483,15	40 049,23
Aineelliset hyödykkeet			
Koneet ja kalusto	1 300 773,28	-39 154,67	1 261 618,61
Aineelliset hyödykkeet yht	1 300 773,28	-39 154,67	1 261 618,61
Sijoitukset			
Osakkeet ja osuudet	3 534 786,08	-1 202 128,12	2 332 657,96
Sijoitukset yhteensä	3 534 786,08	-1 202 128,12	2 332 657,96
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	4 880 091,74	-1 245 765,94	3 634 325,80
VASTATTAVAA			
OMA PÄÄOMA			
Peruspääoma	18 365 317,85	-373 062,08	17 992 255,77
Peruspääoma yhteensä	18 365 317,85	-373 062,08	17 992 255,77
VIERAS PÄÄOMA			
Lyhytaikainen			
Siirtovelat lomapalkkajaksotus	2 914 111,58	-872 703,86	2 041 407,72
Siirtovelat yht.	2 914 111,58	-872 703,86	2 041 407,72
VASTATTAVAA	21 279 429,43	-1 245 765,94	20 033 663,49

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty tytäryhteisöt, joissa kunnalla on määräamisvalta (pl. Muuramen Hyvinvointi Oy) ja kaikki kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset saamiset ja velat on vähennetty sekä konserni-yhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien taseisiin merkityt olennaiset keskinäiset saamiset ja velat vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Liittymismaksuista (vesihuolto, kaukolämpö) on eliminoitu sisäiset tapahtumat, jotka on pystytty selvittämään. Kiinteistöveroja ei ole vähennetty.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset ja poistoero on jaettu vapaaeseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemissä.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen keskinäisen omistus on eliminoitu, myös perustetun Muuramen Hyvinvointi Oy:n omistus.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Asunto-osakeyhtiöiden ja keskinäisten kiinteistötytäryhteisöjen aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot sekä Muuramen Lämpö Oy:n kaukolämpökanavien poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi ja jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisö on yhdistelty sovelletulla pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Keski-Suomen Sairaanhoidopiiri ja Vaalijalan kuntayhtymä ovat poistuneet kunnan konsernista toiminnan siirryttyä hyvinvointialueille vuonna 2023. Koy Elämänkaari on sulautettu kuntaan 1.9.2023 lähtien ja tähänastinen tuloslaskelma on yhdistetty mukaan kunnan konserniin. Muuramen Vuokra-asunnot Oy on perustanut helmikuussa 2023 tytäryhtiö Koy Rastie 5, joka on tullut lisäyksenä kunnan konserniin.

Kunnan konsernin avaustase 1.1.2023 hyvinvointialue siirtojen vaikutusten osalta:

KONSERNITASE			
VASTAAVAA	31.12.2022	Siirtyneet erät	Avaustase 1.1.2023
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineettomat hyödykkeet			
Aineettomat oikeudet	871 001,07	- 801 928,02	69 073,05
Muut pitkävaikutteiset menot	304 600,20	- 304 600,20	
Ennakkomaksut			
Aineettomat hyödykkeet yht.	1 175 601,26	- 1 106 528,22	69 073,04
Aineelliset hyödykkeet			
Maa- ja vesialueet	13 295 778,93	- 482 174,98	12 813 603,95
Rakennukset	49 103 296,01	- 10 518 307,97	38 584 988,04
Kiinteät rakenteet ja laitteet	14 656 531,33	- 458 646,06	14 197 885,27
Koneet ja kalusto	2 484 989,55	- 485 122,63	1 999 866,92
Muut aineelliset hyödykkeet	49 412,87	- 31 676,91	17 735,96
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	817 558,79	- 36 087,28	781 471,51
Aineelliset hyödykkeet yht.	80 407 567,47	- 12 012 015,83	68 395 551,64
Sijoitukset			
Osakkuusyhteisöosuudet	252 775,27		252 775,27
Muut osakkeet ja osuudet	2 318 085,54	- 304 027,64	2 014 057,90
Muut lainasaamiset	0,00		
Muut saamiset	121 609,81	- 45 042,89	76 566,92
Sijoitukset yht.	2 692 470,62	- 349 070,53	2 343 400,09
PYSYVÄT VASTAAVAT YHT.	84 275 639,35	- 13 467 614,58	70 808 024,77
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	303 711,37	- 3 969,22	299 742,15
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Vaihto-omaisuus	147 502,44	- 141 407,73	6 094,71
Saamiset			
Pitkäaikaiset saamiset	104 187,91	- 201,60	103 986,31
Lyhytaikaiset saamiset	6 166 333,21	- 2 783 969,63	3 382 363,58
Rahoitusarvopaperit			
Rahat ja pankkisaamiset	131 602,26		131 602,26
	3 332 653,10	- 916 837,36	2 415 815,74
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHT.	9 882 278,92	- 3 842 416,32	6 039 862,60
VASTAAVAA YHTEENSÄ	94 461 629,65	- 17 314 000,12	77 147 629,53

T A S E E T			
VASTATTAVAA			
	31.12.2022	Siirtyneet erät	Avaustase 1.1.2023
OMA PÄÄOMA			
Peruspääoma	18 365 317,85	- 373 062,08	17 992 255,77
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääomat			
Arvonkorotusrahasto	7 386,81		7 386,81
Muut omat rahastot	3 194 924,13	- 32 129,74	3 162 794,39
Ed.tilikausien ylijäämä (alijäämä)	12 252 094,84	17 567,01	12 269 661,85
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	- 100 761,05	- 845 148,89	- 945 909,94
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	33 718 962,58	- 1 232 773,70	32 486 188,88
VÄHEMMISTÖOSUUDET	6 549,59		6 549,59
PAKOLLISET VARAUKSET			
Eläkevakuutukset			
Muut pakolliset varaukset	445 734,50	- 445 734,50	
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	453 783,68	- 5 949,09	447 834,59
VIERAS PÄÄOMA			
Pitkäaik.korollinen vieras pääoma	26 243 013,61	- 11 938 732,90	14 304 280,71
Pitkäaik.koroton vieras pääoma	3 485 191,90		3 485 191,90
Lyhytaik.korollinen vieras pääoma	14 508 599,17	- 516 963,49	13 991 635,68
Lyhytaik.koroton vieras pääoma	15 599 794,61	- 3 173 846,44	12 425 948,17
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	59 836 599,30	- 15 629 542,83	44 207 056,47
VASTATTAVAA	94 461 629,65	- 17 314 000,12	77 147 629,53

9.2 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Liitetieto 6

Toimintatuotot tehtävälueittain

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Yleishallinto	505 829	506 755	346 053	355 775
Sosiaali- ja terveystuotot *	0	18 609 466	0	4 028 206
Opetus- ja kulttuurituotot	2 427 905	2 245 495	1 891 861	1 717 996
Muut tuotot	8 051 357	7 818 543	2 997 579	2 949 389
Tuotot kiinteistö- ja ravintohuolto	1 280 384	533 683	1 280 384	533 683
Toimintatuotot yhteensä	12 265 475	29 713 943	6 515 877	9 585 048

* Sosiaali- ja terveystuotosten toiminta siirtynyt hyvinvointialueelle v. 2023.

* Sosiaali- ja terveystuotosten luvut 2022 sisältävät koronakorvaukset

Liitetieto 7

Verotulojen erittely

	2023	2022
Kunnan tulovero*	18 329 327,71	40 865 138,26
Osuus yhteisöveron tuotosta	2 739 327,62	3 560 596,21
Kiinteistövero	2 766 269,25	2 575 655,48
Yhteensä	23 834 924,58	47 001 389,95

*hyvinvointialueuudistuksen myötä kunnan tuloveroprosentti aleni v. 2023 6,86 % (v. 2022 ollen 19,5 %)

Liitetieto 8

Valtionosuuksien ja verotulojen menetysten korvausten erittely

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Kunnan perustuotosten valtionosuus	12 739 224	11 824 294	12 739 224	11 824 294
Siitä: Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	1 637 247	400 449	1 637 247	400 449
Siitä: Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus	0	0	0	0
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaiset valtionosuudet *)	2 404 684	2 428 965	-732 181	-626 124
Verotulomenetysten korvaus	1 064 618	3 500 722	1 064 618	3 500 722
Valtionosuudet ja verotulomenetysten korvaukset yhteensä	17 845 774	18 154 430	13 071 662	14 698 892
*) Sisältää yksikköhintarahoituksen mukaista valtionosuutta	3 136 865	3 055 089		

Liitetieto 9
Palvelujen ostojen erittely

	Kunta	
	2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot *	-704 203	-21 827 159
Muiden palvelujen ostot	-6 200 914	-8 893 700
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	-6 905 117	-30 720 859

* Sosiaali- ja terveystalouden toiminta siirtynyt hyvinvointialueelle v. 2023, joista asiakaspalvelujen ostot pääosin koostuneet aiemmin.

Tilikaudet eivät ole vertailukelpoisia.

* Vuoden 2022 luku sisältää pakollisen varauksen purkamisen 1.450.000 € sekä K-S shp:n lisälaskutukset alijäämän kattamiseksi

Liitetieto 11
Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet

Investointimenojen poistojen määrittämisessä on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu investointien hankintamenoista arvioidun taloudellisen pitoajan mukaan. Muuramen kunnan poistosuunnitelmaa on tarkastettu (KV 25.6.2012 § 40 ja Kh 6.8.2012 § 108) uuden poistoyleisohjeen mukaiseksi 1.1.2013 alkaen.

Poistojen aloittaminen:

hankinta 1.1.-30.6.	-poistot 1.7. alkaen
hankinta 1.7.-31.12.	-poistot seuraavan vuoden alusta
kiinteät rakenteet ja laitteet	-poistot seuraavan vuoden alusta

Investointivaraus käsitellään suosituksen mukaisesti.

Arvioidut poistoajat ja niitä vastaavat vuotuiset poistoprosentit sekä poistomenetelmät ovat:

ATK-ohjelmistot	3 vuotta	tasapoisto
Hallinto- ja laitosrakennukset	30-50 vuotta	- " -
Asuinrakennukset	- " -	- " -
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20-50 vuotta	- " -
Vapaa-ajan rakennukset	- " -	- " -
Muut rakennukset	- " -	- " -
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10-25 %	menojäännöspoisto
Vesilaitoksen laitoskoneet	25 %	- " -
Koneet ja kalusto	3-15 vuotta	tasapoisto

Pienet käyttöomaisuushankinnat, joiden hankintameno alle 10 000 €, on kirjattu vuosikuluksi. (€)	v. 2023	v. 2022
	397 805	351 393

Liitetieto 12

Selvitys olennaisista tuottoihin ja kuluihin sisältyvistä pakollisten varausten muutoksista

Pakollisten varausten muutokset	Kunta	
	2023	2022
Osuus kuntayhtymän alijäämästä 1.1.	0	1 450 000
Lisäykset tilikaudella	0	0
Vähennykset tilikaudella	0	-1 450 000
Osuus kuntayhtymän alijäämästä 31.12.	0	0

Liitetieto 13

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	550 730	473 764	550 730	473 764
Muut luovutusvoitot	21 260	69 821	-	34 603
Luovutusvoitot yhteensä	571 990	543 585	550 730	508 367
Muut toimintakulut				
Maa- ja vesialueiden luovutustappiot	-	-	-	-
Muut luovutustappiot	-	-	-	-
Luovutustappiot yhteensä	-	-	-	-

Liitetieto 14

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Satunnaiset tuotot*		207 281		
Satunnaiset kulut**	-12 600	-12 502	-12 600	

** v. 2023 maksettu sopimuksen mukainen korvaus kunnanhallituksen päätös 11.4.2023 § 114

D/99/01.01.01/2023

*v. 2022 Keski-Suomen Sairaanhoidopiiri on saanut kiinteistöveron palautusta Fimlab osakkeiden

myynnistä 8 820 486,98 €. Kunnan omistusprosentin mukainen osuus 207 281,44 €.

** v. 2022 Vaalijalan kuntayhtymä on maksanut Sateenkaaren koululle - 375 000 € alkupää-omaa

varten. Kunnan omistusprosentin mukainen osuus on -12 502,28 €.

Liitetieto 15

Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely

	Kunta	
	2023	2022
Osinkotuotot muista yhteisöistä	87 966	80 133
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	14 434	14 434
Yhteensä	102 400	94 566

Liitetieto 16

Erittely poistoeron muutoksista

Ei raportoitavaa

9.3 Tasetta koskevat liitetiedot

Liitetieto 17

Kuluksi kirjaamattomat menot ja pääoman alennukset

Ei raportoitavaa

Liitetieto 18

Arvonkorotukset

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Maa- ja vesialueet Arvo 1.1.	7 387	7 387	7 387	7 387
Arvonkorotukset Arvonkorotuksen purku Arvo 31.12.	7 387	7 387	7 387	7 387
Arvonkorotukset yhteensä	7 387	7 387	7 387	7 387

Liitetieto 19

Pysyvät vastaavat ja muut pitkäaikaiset sijoitukset

AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.*	40 049,23		40 049,23
Lisäykset tilikauden aikana	0,00		0,00
Rahoitusosuudet tilikaudella			
Vähennykset tilikauden aikana	0,00		0,00
Siirrot erien välillä			
Tilikauden poistot	21 677,26		21 677,26
Arvonalennukset ja niiden pal.	18 371,97		18 371,97
KIRJANPITOARVO 31.12.	18 371,97		18 371,97

* Poistamaton hankinta meno 1.1 sisältää avaavaan taseeseen tehdyn vähennyksen -4 483,15 euroa Hyvinvointialueelle siirtyneistä aineettomista hyödykkeistä.

AINEELLISET HYÖDYKKEET	Maa-alueet	Rakennukset	Kiinteät rak. ja laitteet	Koneet ja kalusto*	Keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.*	11 655 425,54	27 858 447,12	13 510 089,58	1 597 262,60	745 630,64	55 366 855,48
Lisäykset tilikauden aikana	2 186,00	2 191 578,56	6 530 678,35	126 180,49	8 930 583,35	17 781 206,75
Rahoitusosuudet tilikaudella			86 941,00		640 000,00	726 941,00
Vähennykset tilikauden aikana	547 270,14	0,00				547 270,14
Siirrot erien välillä		287 284,11	21 443,50		-308 727,61	0,00
Tilikauden poistot		2 019 792,99	2 054 764,84	501 748,64		4 576 306,47
Arvonalennukset ja niiden pal.						
Poistamaton hankintameno 31.12.	11 110 341,40	28 317 516,80	17 920 505,59	1 221 694,45	8 727 486,38	67 297 544,62
Liittymismaksut 1.1. **)	70 797,58					70 797,58
Lisäykset tilikauden aikana	67 401,29					67 401,29
Vähennykset tilikauden aikana						
Siirrot erien välillä						
Arvonalennukset ja niiden pal.						
Arvonkorotukset 1.1. **)	7 386,81					7 386,81
Arvonkorotuksen purku						
KIRJANPITOARVO 31.12.	11 177 742,69	28 317 516,80	17 920 505,59	1 221 694,45	8 727 486,38	67 364 945,91

* Poistamaton hankintameno 1.1 sisältää avaavaan taseeseen tehdyt vähennykset yht. -39 154,67 euroa

Hyvinvointialueelle siirtyneistä koneista ja kalusteista.

***) Sisältyy 1.1. poistamattomaan hankintameno

Pysyvien vastaavien sijoitukset									
	OSAKKEET JA OSUUDET					JKV-, MUUT LAINA- JA MUUT SAAMISET			
	Osakkeet konserni- yhtiöt	Kunta- yhtymä- osakkeet*	Osakkeet osakkuus- yhteisöt	Muut osakkeet ja osuudet*	Yhteensä	Muut lainasaami- set Konserni- yhtiöt	Muut yh- tei- söt	Muut saamiset ja liitt.maksut	Yhteensä
Hankinta- meno 1.1*	699 803,70	495 926,14	300 000,00	1 836 731,82	3 332 461,66	307 863,23	0,00	146 193,00	454 056,23
Lisäykset									
Vähennykset	240 680,00				240 680,00	90 015,91		0,00	90 015,91
Siirrot erien välillä									
Hankinta- meno 31.12.	459 123,70	495 926,14	300 000,00	1 836 731,82	3 091 781,66	217 847,32	0,00	146 193,00	364 040,32
Arvonalen- nukset ja niiden palau- tus									
Arvonkoro- tukset									
KIRJANPITO- ARVO 31.12	459 123,70	495 926,14	300 000,00	1 836 731,82	3 091 781,66	217 847,32	0,00	146 193,00	364 040,32

* Poistamaton hankintameno 1.1 sisältää avaavaan taseeseen tehdyn vähennyksen -1 200 597,99 euroa Hyvinvointialueelle siirtyneistä Kuntayhtymäosakkeista.

* Poistamaton hankintameno 1.1 sisältää avaavaan taseeseen tehdyn vähennyksen -1 530,13 euroa Hyvinvointialueelle siirtyneistä muista osakkeista.

Liitetieto 20-22
Omistukset muissa yhteisöissä

	Koti- paikka	Y-Tunnus	Kunnan omis- tus- osuus	Konsernin omistus- osuus	KUNTAKONSERNIN OSUUS		(1000 €) tilikauden tuloksesta
					omasta pää- omasta	vieraasta pääomasta	
Tytäryhteisöt							
Muuramen Lämpö Oy	Muurame	0402810-7	87,9	87,9	905	2 117	-318
Muuramen Vuokra-asunnot Oy	Muurame	1069790-5	100	100	93	13 032	0
KOY Muuramen Kettula	Muurame	1014663-6	100	100	100	261	23
KOY Hakamuurame	Muurame	0237865-6	94,7	94,7	32	9	0
KOY Muuramen Virastotie	Muurame	0676467-7	100	100	289	8	-101
Muuramen Hyvinvointi Oy	Muurame	3221318-2	100	100	18	0	0
KOY Ratastie 5	Muurame	3336668-2	100	100	32	499	32
	Yhteensä			Yhteensä	1 470	15 926	-396
Kuntayhtymät							
Jkl:n koulutuskuntayhtymä	Jyväskylä	0208201-1	3,5192	3,5192	3 796	1 059	186
K-S Liitto	Jyväskylä	0830155-3	4,00403	4,00403	30	72	7
	Yhteensä			Yhteensä	3 827	1 130	193
Osakkuusyhteisöt							
KOY Kinkomaan Vitapolis	Muurame	2186527-3	20	20	25	443	179
	Yhteensä			Yhteensä	25	443	179

Liitetieto 23
Saamisten erittely

	2023		2022	
	Pitkäaikai- set	Lyhytaikai- set	Pitkäaikai- set	Lyhytaikai- set
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		44 533		59 787
Lainasaamiset	799 474	200 000	989 490	1 034 145
Siirtosaamiset		8 750	0	8 750
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset				
Siirtosaamiset		2 000	0	1 000
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset		1 034		914
Saamiset yhteensä	799 474	256 317	989 490	1 104 596

Liitetieto 24
Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Menoennakot				
Muut menoennakot *	549 926	102 424	527 416	1 611
Tulojäämät				
Siirtyvät korot	8 750	18 407	8 750	18 404
Kelan korvaus työterveyshuollosta	281 712	200 317	274 039	155 000
Tuet ja avustukset	43 806	206 239	25 717	156 906
Korona-avustus	0	0	0	0
Muut tulojäämät	355 127	288 932	355 127	99 592
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yht.	1 239 321	816 319	1 191 048	431 513

Liitetieto 25
Oman pääoman erittely

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	17 992 256	18 365 318	17 992 256	18 365 318
Lisäykset				
Vähennykset				
Peruspääoma 31.12.	17 992 256	18 365 318	17 992 256	18 365 318
Arvonkorotusrahasto 1.1	7 387	7 387	7 387	7 387
Lisäykset				
Vähennykset	0	0		
Arvonkorotusrahasto 31.12.	7 387	7 387	7 387	7 387
Muut omat rahastot 1.1.	3 162 794	3 181 139	1 011 664	1 011 664
Lisäykset	1 208	24 034		
Vähennykset		10 249		
Muut omat rahastot 31.12.	3 164 002	3 194 924	1 011 664	1 011 664
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	11 296 814	9 414 467	11 675 206	9 089 273
Lisäykset/vähennykset	-100 761	2 823 648	1 658 297	2 585 933
Korjaukset	270 402	13 980	271 907	
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	11 466 455	12 252 095	13 605 410	11 675 206
Tilikauden yli-/alijäämä	1 232 281	-100 761	10 161	1 658 297
Oma pääoma yhteensä	33 862 381	33 718 963	32 626 877	32 717 872

Kunnan peruspääomaan 1.1. on kirjattu avaustaseen muutoksena Hyvinvointialueelle siirtyneet omaisuus- ja velkaerät yht.373 062,08 €.

Kunnan edellisten tilikausien yli-/alijäämän on kirjattu korjauksena Alva jätevesien hyvitys 271 906,65 € vuosilta 2020-2022.

Keski-Suomen Sairaanhoidopiirin ja Vaalijalan kuntayhtymän toiminta ovat siirtyneet Hyvinvointialueelle 1.1.2023 eikä niiden lukuja ole mukana vuoden 2023 konsernilaskelmissa.

Vaikutus muihin omiin rahastoihin on - 30 921,92 € ja edellisten tilikausien yli-/alijäämään - 955 281,16 €.

Keski-Suomen liiton muut omat rahastot ovat kasvaneet 30 165,19 €. Vaikutus omistusprosentin mukaan on 1 207,82 €.

Koy Kinkomaan Vitapoliksen edellisten tilikausien yli-/alijäämään kohdistuva kirjaus on lisääntynyt - 1 501,88 €.

Keski-Suomen Liitto on korjannut edellisten tilikausien yli-/alijäämää - 65,94 €. Vaikutus omistusprosentin mukaan on - 2,64 €.

Täsmäytysero 0,00 €.

Liitetieto 26
Erittely poistoerosta

Ei raportoitavaa

Liitetieto 27
Pitkäaikaiset velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua

Ei raportoitavaa.

Liitetieto 28
Erittely liikkeeseen lasketuista joukkovelkakirjalainoista

Joukkovelkakirjalainat					
Alle vuoden kuluessa erääntyvät kuntatodistuslainat					
				2023	2022
	Sopimustunnus	Korko-%	Eräpäivä	Saldo	Saldo
	282765	1,87	30.1.2023	0	3 500 000
	284695	1,97	30.1.2023	0	2 500 000
	286597	2,20	27.2.2023	0	5 000 000
	328636	4,07	29.1.2024	10 000 000	
	331076	4,05	29.1.2024	800 000	
	331904	4,07	28.2.2024	13 500 000	
Joukkovelkakirjalainat yhteensä				24 300 000	11 000 000

Liitetieto 29
Pakollisten varausten muutokset

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut pakolliset varaukset				
Potilasvahinkovakuutusvastuu 1.1.		383 820	0	0
Lisäykset/vähennykset tilikaudella		61 678	0	0
Potilasvahinkovakuutusvastuu 31.12.		445 498	0	0
Ympäristövastuu, pilaantuneen maa-ai- neen puhdistusvastuu 1.1.		237	0	0
Lisäykset/vähennykset tilikaudella		0	0	0
Ympäristövastuu, pilaantuneen maa-ai- neen puhdistusvastuu 31.12.		237	0	0
Osuus kuntayhtymän alijäämästä 1.1.		0	0	1 450 000
Lisäykset/vähennykset tilikaudella		0	0	-1 450 000
Osuus kuntayhtymän alijäämästä 31.12.		0	0	0
Muut pakolliset varaukset yhteensä		445 735	0	0

Liitetieto 30
Vieras pääoma

	2023		2022	
	Pitkäaikai- set	Lyhytaikai- set	Pitkäaikai- set	Lyhytaikai- set
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat		64 585		88 393
Yhteensä		64 585		88 393
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Ostovelat		0		2 708 995
Siirtovelat		0		0
Yhteensä		0		2 708 995
Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisyyksille				
Ostovelat		-		-
Yhteensä		-		-
Vieras pääoma yhteensä		64 585		2 797 388

Liitetieto 31
Sekkitililimiitti

Ei maksuvalmiuden kannalta merkittävä sekkitililimiittiä.

Liitetieto 32
Muut velat

Liittymismaksut on merkitty taseeseen erillisenä eränä.

Liitetieto 33
Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot	266 865	885 328	251 908	748 237
Menojäämät				
Lomapalkkavelan ja henk.sivukulujen jaksotukset*	2 466 710	4 145 394	2 250 249	2 914 112
Muut palkkojen ja henk.sivukulujen jaksotukset	93 084	224 650	33 300	90 513
Korkojaksotukset	111 467	78 375	47 916	7 824
Muut menojäämät	584 070	381 024	442 501	199 678
Lyhytaikaiset siirtovelat yht.	3 522 195	5 714 771	3 025 874	3 960 364

*Lomapalkkavelkaan on tehty 1.1.2023 avaavan taseen vähennyksenä hyvinvointialueelle siirtyneen henkilöstön lomapalkkavelan osuus -872 703,86 €.

9.4 Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot

Liitetiedot 34 -37
Vakuudet ja vastuusitoumukset

Ei raportoitavaa

Liitetieto 38
Vuokravastuut

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Vuokravastuut yhteensä	20 901 637	21 461 673	19 469 151	19 180 210
- siitä seuraavalla tilikaudella maksettava osuus *	1 643 043	2 030 408	1 475 946	1 713 947

* Konsernin luvuissa mukana kunta ja leasingvastuut

Liitetieto 39
Vastuusitoumukset

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma			11 758 765	12 993 420
Jäljellä oleva pääoma*			9 210 387	9 364 874
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	5 504 033	5 504 033	5 504 033	5 504 033
Jäljellä oleva pääoma	3 201 179	3 420 725	3 201 179	3 420 725

*Liitetiedon esitystapaa muutettu.

Konsernisarakkeen vertailuvuoden tietoa muutettu vastaamaan yleisohjetta.

Konsernin keskinäiset takaukset eliminoitu.

Liitetieto 40

Vastuu kuntien takauskeskuksen takausvastuista

	Kunta	
	2023	2022
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	86 990 066	78 931 266
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.	0	0
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	69 246	45 645

Liitetieto 41

Muut taloudelliset vastuut

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Sopimusvastuut				
Velvoitevarasto		4 040	0	0
Arvonlisäveron palautusvastuu	2 292 136	2 770 194	2 035 077	2 147 156
Investointiavustukset		466 149		
Sopimusvastuut yhteensä	2 292 136	3 240 383	2 035 077	2 147 156
Johdannaissopimukset				
Koronvaihtosopimukset				
Kirjanpitoarvo 31.12.		13 722 131		
Markkina-arvo 31.12.		1 040 033		

9.5 Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkiota ja intressitapahtumia koskevat liitetiedot

Liitetieto 42

Henkilöstön lukumäärä

	2023			2022		
	Naiset	Miehet	Yhteensä	Naiset	Miehet	Yhteensä
Yleishallinto	6	2	8	6	1	7
Sote -palvelut*	0	0	0	112	17	129
Opetus- ja kult.palvelut	294	48	342	282	53	335
Yhdyskuntapalvelut	10	22	32	8	20	28
Muut palvelut	69	26	95	58	22	80
Yhteensä	379	98	477	466	113	579

*Sote-palvelut ovat siirtyneet hyvinvointialueelle 1.1.2023.

Liitetieto 43

Taseeseen aktivoidut henkilöstömenot

	2023	2022
Henkilöstökulut		
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan (€)	21 883 125	26 488 826
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin (Sisältyvät tuloslaskelman henkilöstökuluihin)	-48 653	-325 402
Henkilöstökulut yhteensä	21 883 125	26 488 826

Liitetieto 44

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut

	2023	2022
Keskusta/Muurame	5 928	5 741
Kokoomus/Muurame	1 292	1 482
Sosiaalidemokraatit, Muurame	4 571	4 716
Vasemmisto ry, Muurame	498	685
Muuramen kristillisdemokraatit	310	375
Perussuomalaiset	1 826	1 707
Muuramen vihreät	2 470	2 233
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	16 893	16 938

Liitetieto 45

Tilintarkastajan palkkiot

	2023	2022
Tilintarkastuspalkkiot	16 460	16 968
Muut tilintarkastajalle kuuluvat tehtävät		
Tarkastuslautakunnan avustaminen	3 138	4 865
Muut palkkiot		
Yhteensä	19 598	21 833

Liitetieto 46

Kunnan ja sen intressitahojen väliset liiketoimet

Muuramen Lämpö Oy:lle on myönnetty tilaremonttilainaa vuonna 2018 yhteensä 600 000 euroa, korko 2 %. Lainaa jäljellä 31.12.2023 217 847,32 euroa. Laina on mahdollistanut Muuramen Portin (Virastotie 2) kiinteistössä tilat nuorisopalvelulle ja toimintakeskukselle.

Kunnanhallitus myönsi Muuramen Lämpö Oy:lle 800 000 euron lainan, jota lyhennetään kaksi kertaa vuodessa (31.3. ja 30.9.) à 100 000 euroa. Laina tulee maksaa takaisin neljässä vuodessa. Lainan korko on 1,00 %. Lainaa jäljellä 31.12.2023 400 000 euroa. Lainasta on tehty erillinen velkakirja.

Muuramen Vuokra-asunnoille myönnetty rahoituksen uudelleenjärjestely laina 14.1.2019 381 626,80 euroa, korko 3,1 %, oli tarkoitus maksaa takaisin vuoden 2020 loppuun mennessä Kunnanhallitus antoi Muuramen Vuokra-asunnot Oy:lle myönnettyyn 381 626,80 euron lainan takaisinmaksuun jatkoaikaa 22.12.2023 asti. Lainan korko on 3,1 % ja se maksetaan vuosittain 31.12. Kunnanhallitus antoi Muuramen Vuokra-asunnot Oy:lle myönnettyyn 381 626,80 euron lainan takaisinmaksuun jatkoaikaa 31.12.2025 asti. Viimeisen vuoden korko maksetaan lainan takaisinmaksun yhteydessä 31.12.2025. Kunnanhallituksen päätöksellä 9.10.2023 lainan korko on muutettu 4,5 %:ksi 1.1.2024 alkaen. Lainaa jäljellä 31.12.2023 381 626,80 euroa.

Kunnanhallitus on myöntänyt Muuramen Innola ry:lle välirahoitusta korottomana KeMu – hankkeen toteuttamiseen 44 999,85 €, Jyväsräihi ry on myöntänyt hankkeelle rahoituksen. Välirahoitusta jäljellä 31.12.2023 1 833,19 euroa.

Muuramen Taideseura ry:lle on myönnetty korotonta kuntalainaa Franssilan taidepajoille 6 632 ja 1 658 euroa. Takaisinmaksu hankesuunnitelman mukaisesti, kuitenkin viimeistään 30.6.2023

mennessä. Lainaa jäljellä 31.12.2023 6 769,56 euroa.

Muuramen Taideseura ry:lle on myönnetty myös korotonta kuntalainaa Virtaa teemahanke- rahoitukseen 1 948,30 euroa. Takaisinmaksu hankesuunnitelman mukaisesti, kuitenkin viimeistään 30.6.2020 mennessä. Lainaa jäljellä 31.12.2023 23,21 euroa.

Kunta on tehnyt päätöksen johtajasopimuksesta kunnanjohtajan kanssa KH –päätöksellä 17.7.2023. Johtajasopimuksessa on määritelty kunnanjohtajan oikeus saada oikeus saada irtisanoutumalla erokorvauksena yhdeksän (9) kuukauden palkka. Erokorvaus sisältää irtisanomisan palkan. Erokorvauksen maksamisen edellytyksenä em. mainitussa tilanteessa on, että kunnanjohtaja itse irtisanoutuu virastaan.

10 ERIYTETTY VESIHUOLTO

10.1 Käyttötalouden toteutuminen

* **	Talousarvio	Määrärahojen muutokset	Toteuma	Alitus/ylitys	Toteuma -%
Käyttötalousoosa					
Liikevaihto	1 792 950	0	1 885 056,14	-92 106,14	105,14 %
Valmistus omaan käyttöön	63 913	0	0,00	63 913,00	0,00 %
Liiketoiminnan muut tuotot	16 160	0	0,00	16 160,00	0,00 %
Liiketoiminnan kulut					
Aineet tarvikkeet ja tavarat					
Ostot tilikauden aikana	-212 442	0	-317 082,40	104 640,40	149,26 %
Palveluiden ostot	-596 786	0	-610 743,65	13 958,05	102,34 %
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-558 431	-33 070	-487 179,99	-104 321,01	87,24 %
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-98 903	-5 562	-106 012,99	1 548,04	107,19 %
Muut henkilösivukulut	-22 909	-1 368	-16 569,89	-7 707,19	72,33 %
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-466 814	0	-575 716,42	108 902,02	123,33 %
Liiketoiminnan muut kulut	-66 340	-24 500	-95 099,69	4 259,69	143,35 %
Liikelylijäämä (- alijäämä)	-149 602	-64 500	-323 348,89	109 246,87	216,14 %
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korvaus peruspääomasta	-46 740	0	-46 743,80	3,80	100,01 %
Yli-/ (alijäämä) ennen sat. eriä	-196 342	-64 500	-370 092,69	109 250,67	188,49 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ / ALIJÄÄMÄ	-196 342	-64 500	-370 092,69	109 250,67	188,49 %

Toimintaympäristö 2023

Toiminta sisältää vedentuotannon omasta vedentuotantolaitoksesta Muuramessa ja jätevesien johtamisen Nenäinniemen keskuspuhdistamolle Jyväskylään.

Muuramen vesihuoltolaitoksen tehtävänä on johtaa laadukasta talousvettä verkostoon liitetyille asukkaille, sekä huolehtia jäteveden johtamisesta puhdistettavaksi. Toiminnan tulee olla taloudellisesti tehokasta ja sen pitää keskittyä huolehtimaan luotettavista vesihuoltopalveluista laitoksen omalla toiminta-alueella.

Vesihuoltolaitos tuottaa ja jakelee hyvälaatuista talousvettä Muuramen keskustassa ja Kinkomaalla sekä tukkumyyntinä Jyväskylän Säynätsalon ja Korpilahden kaupunginosaan ja vesiosuuskunnille. Vesilaitoksen toiminta-alueita laajennetaan kaavoituksen myötä vuosittain.

Haja-alueiden vesihuolto on järjestetty joko vesiosuuskuntien toimesta tai kiinteistökohtaisilla laitteilla.

Valtuustoon nähden sitovat strategiset tavoitteet	Toimenpiteet	Mittari	Vertailuarvo ja toteuma
Vetovoima ja yrittäjäaktiivisuus			
Sijainnin hyödyntäminen ja tunnetavuuden lisääminen	Hyvälaatuinen ja riittävä talousvesi toimii yrityksille vetovoimitehtävänä: elintarvike- ja prosessiteollisuus	Yrityksille myytävän talousveden määrä	Yrityksille myytävän talousveden määrä 2022 2023 pysynyt samoissa viime vuoteen verrattuna
Elinkeinoelämän edelläkävijä	Vesilaitos kattaa yritysten tarpeet talousveden suhteen		
	Yritysjätevesisopimusten päivittäminen	Yritysjätevesisopimusten määrä	2022/ 3 kpl 2023/0 kpl
Asuminen liikenne ja elinympäristö			
Monipuolinen eri tarpeita ja ikäryhmiä huomioon ottava asuminen	Vedenhankinnan turvaaminen: uuden vedenkäsittelylaitoksen toteuttaminen. Lipeästä siirrytään kalkkikivialkalointiin	Uusi kalkkivililaitos valmistuu	Hanke valmistuu aikataulussa: Hanke etenee sille asetussa aikataulussa. Muuratharjun sadetusalueen koepumppaukset alkoivat syksyllä ja ne ovat edenneet vuoden vaihteen yli.
	Vesilaitos tuottaa riittävästi hyvälaatuista talousvettä koko kunnan tarpeisiin	Talousveden laatu	Vedentutkimusohjelma Talousvesi täyttää Sosiaali- ja terveysministeriön vaatimat laatuvaatimukset.
		Laskuttamattoman veden hävikki	Verkon vuototutkimusten avulla saatu pienennettyä talousveden hävikkiä.
Hiilineutraali Muurame 2035 Hyvää elämää tukeva ja turvallinen elinympäristö	Rakentamisessa ja saneeraamisessa pyritään hiilineutraaliuuteen 2035 Energiatehokas talousveden tuotanto	Energiankulutus	Päästöjä on vähennetty toimintoja tehostamalla ja laitteistoja uusimalla vuoden 2023 aikana.
Hyvinvointi, osallisuus ja sujuva arki			
Mutkattoman asioinnin Muurame	Asukkaat voivat asioida vaivattomasti vesilaitosasioissa.	Työtilaukset aikataulussa	Poikkeamat sovitusta aikatauluista: Asukkaat tavoittavat vastuuhenkilöt ja heidän asiansa on hoidettu viivytyksettä.
Aktiivinen ja tyytyväinen kuntalainen	Tiedottaminen	Häiriötiedottamisen kattavuus	Häiriötiedottamista on kehitetty vuoden 2023 aikana.

Valtuustoon nähden sitovat strategiset tavoitteet	Toimenpiteet	Mittari	Vertailuarvo ja toteuma
			Asiakkaita tiedotettu ajan-kohtaisista asioista, sekä verkoston häiriöistä virka- ja päivystysaikaan
	Häiriötön vedenjakelu ja jäteveden käsittely	Häiriöiden lukumäärä	Häiriöiden lukumäärä vedenjakelussa vuonna 2023, 4 verkostovuotoa
		Saneerausmetrit	Verkoston saneerausohjelma etenee aikataulussa
Johtaminen ja talous			
Mahdollistava kuntatalous	Vesilaitoksen taksojen päivittäminen	Vesilaitoksen taksojen suhde investointikustannuksiin	Taksoja päivitetty vuoden 2023 alusta
Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö	Työntekijöiden kouluttaminen	Koulutusten lukumäärä	Koulutukset 2022: Koulutuksia käyty tarpeen mukaan. Pakollisten koulutusten määrä on ollut toimialalla suurempi 2023 kuin 2022.
Verkostoyhteistyö	Työryhmä työskentely jatkuu hedelmällisenä	Sopimukset Alva-Yhtiön kanssa valmis ja yhteistyö talousveden turvaamiseksi etenee ja jatkuu tulevina vuosina	Talousveden turvaamis-hanke etenee aikataulussa sekä yhteistyössä ALVA:n kanssa.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteutuminen on kuvattu edellä olevassa taulukossa. Tavoitteet johdettiin kuntastrategiasta. Vesihuollon osalta on epäonnistuttu mittareiden sekä vertailuarvojen luomisessa vuodelle 2023. Mittaristo luotiin syksyllä 2022. Syksyllä 2023 asiaan kiinnitettiin erityistä huomiota ja asiaa parannettiin huomattavasti vuoden 2024 talousarvioon.

Käyttötalouden puolella on huolehdittu talousveden tuotannosta ja pois johdettu jätevettä Kirkonkylällä, sekä Kinkomaalla. Tämä käsittää vedentuotantolaitoksien, verkostojen, paineenkorottamoiden, mittausasemien ja jätevedenpumppaamoiden päivittäisiä ylläpitotöitä. Vuoden aikana on huolehdittu asiakkaiden erinäisistä vesihuollon tarpeista ja reagoitu yhteydenottoihin. Vuoden 2023 aikana on vaihdettu ja toimitettu vesimittareita 28 kpl. Lisäksi paikannettiin 40 kpl vesijohdon runko-, tonttiventtiilejä / jätevesikaivoja, sekä tehtiin lukuisia uusia rikkoontuneiden tilalle. Jätevesiviemäreissä on jouduttu tekemään tukkeutumisten selvityksiä putkistoja kuvaamalla, sekä avaamaan tukkeutuneita viemäreitä huuhtelemalla, imu/paineautolla.

Vuoden 2023 aikana tapahtui 6 kappaletta ennakoimattomia runkovesijohtovuotoja, joihin kohdistuneet materiaali- ja palvelukustannukset näkyvät käyttötalouden ylityksinä. Veden hankintaan kohdistui kahden vuoden ostetun veden laskutus, koska edellisen tilinpäätöksen laskutus myöhästyi vuoden 2022 kirjanpidosta.

Käyttötaloutta kuormitti arvioitua enemmän kasvaneiden investointien menojäännöspoisto-ohjelma, jossa poistot painottuvat ensimmäisiin poistovuosiin. Pumppaamo- ja paineenkorot- tamo investointeihin hankitut sähköliittymät näkyvät ylityksenä käyttötalouden tuloksessa. Vesihuollon paikka- ja ominaisuustiedon taltiointiin hankitut sovellukset kuormittivat myöskin käyttötaloutta.

10.2 Vesihuollon investoinnit

Investoinnit kohteittain **	Talousarvio	Määrärahojen muutokset	Toteuma	Poikkeama
8750 Vesihuollon inv.				
Investointimenot				
1102 Kiinteistöjen liittymismaksut	0	0	-23 756,47	23 756,47
1140 Vedenjakelu- ja viemäriverkko	-2 332 500	-200 000	-2 376 898,27	-155 601,73
1164 Kuljetusvälineet	-45 000	0	-38 186,29	-6 813,71
Investointimenot	-2 377 500	-200 000	-2 438 841,03	-138 658,97
Rahoitusosuudet				
Omaisuuksien myynti				
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	-2 377 500	-200 000	-2 438 841,03	-138 658,97

Uudet alueet

Hautalahdessa Varvilantien alueella sekä Seunavuoressa Saarikonvuorentien jatkon ja Kastepolun osalta aloitettiin uusien vesihuoltolinjojen rakentaminen suunnitellusti. Myös Sillanniityssä vesihuollon rakentamista jatkettiin Sillanniityntietä eteenpäin.

Seunavuoressa vesihuolto rakennettiin tämän vuoden osalta valmiiksi. Sillanniityssä ja Hautalahdessa Varvilantien alueella vesihuollon rakentaminen eteni aikataulun mukaisesti. Kinkomaalla Riutanpolun tonteille rakennettiin puuttuvat vesihuollon tonttiliittymät Kinkomaan tien varteen.

Hautalahdessa Varvilantien alueella vesihuollon rakentaminen eteni aikataulun mukaisesti. Sillanniityntien 2. vaiheen vesihuoltolinjoista rakennettiin puolet suunnitellusta valmiiksi henkilö- sekä aikatauluresurssien takia. Sillanniityntien kustannukset jäivät arvioitua matalammiksi tonttien esirakentamisesta louhitun louheen hyötykäytön vuoksi.

Varvilantiellä ja Metsärannassa valmistui vesihuoltoverkosto aikataulun mukaisesti. Pieniä liitostöitä tehdään vielä kevään 2024 aikana.

ALUE	TA 23	TP 23
Hautalahti	Hautalahden asemakaavan 2. vaiheen rakentaminen Varvilantie Metsäranta Kuokkatie 315 000 €	Varvilantien, Metsärannan ja Kuokkatien vesihuolto rakennettiin valmiiksi. Yhteensä: 340 790 €
Isolahti	I-vaihe jatkaminen 60 000 €	Niinilähteentien vesihuolto rakennettiin valmiiksi plv. 110-420. Yhteensä: 76 117 €

ALUE	TA 23	TP 23
Kinkomaa	Riutanpolku 10 000 €	Riutanpolun vesihuolto rakennettiin valmiiksi. Yhteensä: 1 235 €
Seunavuori	Saarikonvuorentie jatkaminen välille Huurrepolku-Kastepolku 30 000 € Kastepolku 45 000 €	Saarikonvuorentien vesihuolto rakennettiin valmiiksi. Kastepolun vesihuolto rakennettiin valmiiksi. Yhteensä: 52 489 €
Sillanniitty	Sillanniityntien II-vaiheen jatkaminen 5 000 €	Sillanniityntien vesihuolto plv. " 290-510 rakennettiin valmiiksi. Yhteensä: 44 408 €

Vesihuoltolaitoksen ylläpito ja kehittäminen

Alkuvuonna 2023 päivittäisten kunnossapitotöiden lisäksi on kilpailutettu seitsemän jätevedenpumppaamon saneeraus, sekä yhden uuden. Kuusi kohdetta on saneerattu ja Varvilantielle asennettu uusi pumppaamo. Saneeraustyöt jatkuvat vuoden 2024 puolelle.

Haastavien maaperäolosuhteiden takia kolmen pumppaamon saneeraus siirtyi vuoden 2024 vaihteeseen työmaa-alueiden jäädyttämisen takia. Kaukovalvonnan uusimiseen liittyvät työt jatkuvat ja kokonaisuus valmistuu alkuvuodesta 2024. Asiakkaille on rakennettu uusia, sekä korjattu vanhoja vesi- ja viemäri liittymiä.

Innanlahden vedentuotantolaitos otetaan käyttöön kaukovalvonnan valmistumisen myötä. Muuratharjun tekopohjavesihankkeeseen liittyvät sadetusjärjestelmän työt ovat valmistuneet ja koetoiminta on aloitettu marraskuussa. Sadetuksessa saadut tulokset näyttävät erittäin lupaavilta.

Vesihuollossa on otettu käyttöön uusi verkkotietojärjestelmä Keyaqua ja myös tekstiviestitiedotus on siirtynyt tähän järjestelmään vuoden aikana.

Pikkulantien kadun saneerauksen yhteydessä saneerattu vesihuoltolinjat aikaisempien viemäri ongelmien vuoksi.

KOHDE		TA 23	TP 23
SUURUSKANKAAN VESILAITOS Suuruskankaan vesilaitoksen vedestä osa on Muuratjärvestä rantaimeytynyttä vettä, jonka johdosta pohjaveden happipitoisuus on laskenut. Tällöin riskinä on veden mangaani- ja rautapitoisuuden nousu. Laitoksen vedenlaatu tulisi varmistaa ennen kuin riskitekijät alkavat näkyä vedenlaadussa.	Muuratharjun tekopohjavesihankkeen eteenpäin vieminen 2022-23: mm. Koekaivot, imeytyskokeet, putket, sähköt, automaatio, vesianalyysit, järven pohjan skannaus Tekopohjavesilaitoksen valmistelua Rantapumppaamo, putket, sähköt, automaatio Asiantuntijapalvelut Luvat	577 500 €	Yhteensä: 673 852 €

KOHDE		TA 23	TP 23
<p>KINKOMAAN VESILAITOS Kinkomaan vesilaitokselta johdetaan talousvettä Kinkomaan taajama-alueelle, joka on voimakkaassa kasvussa. Alueelle tullaan lähivuosina kaavoittamaan uusia asuinalueita sekä olemassa olevien kaava-alueiden rakentaminen jatkuu.</p> <p>Tällä hetkellä Kinkomaan vesilaitoksella on käytössä yksi siiviläkaivo. Laitos on suljettu viranomaispäätöksellä 2019.</p>	Kinkomaan vedenottamo on otettu pois käytöstä 2019 viranomaispäätöksellä. Selvitetään Ympäristöterveysyksiköstä laitoksen tulevaisuuden näkymiä	10 000 €	
<p>INNANLAHDEN VESILAITOS Innanlahden vesilaitos on otettu käyttöön vuonna 1968, ja laitos on pitkälti tekniikaltaan alkuperäiskunnossa. Viime vuosikymmenten aikana laitokselle ei ole tehty suurempia investointeja. Laitos on toiminut pitkään varavesilaitoksena, mutta on nykyään jatkuvassa käytössä. Nykyiseltään pitkällä aikavälillä laitos ei tule täyttämään vedenlaadun vaatimuksia (hygieniasointi)</p>	Innanlahden vedenottamo on saneerattu 2022 ja tavoite on saada vuoden 2023 aikana Innanlahti verkostokäyttöön. Liitetään myöhemmin, 2023-24, uuteen vedenkäsittelylaitosprosessiin.	15 000 €	Yhteensä: 54 975 €
<p>VESIHUOLLON PERUSPARANNUS Vesihuoltoverkoston, pumppaamoiden yms. kunnostus- ja peruskorjauksien suunnittelu sekä niiden toteuttaminen.</p>	Jäteveden pumppaamojen saneeraus: Terveysaseman pumppaamo, verkostosaneeraukset, Riihivuoren al asema, Riihiniementie, Riihisilta, Saarenkyläntie, Kotirannan pp, Riihipellon pp	400 000 €	Yhteensä: 1 001 308 €
	Vesihuollon kaukovalvonta	210 000 €	
	Runko- ja tonttiventtiilien kartoitus ja korjaus sekä palopostien uusiminen	150 000 €	
	Vesihuollon suunnittelut ja mallinnukset, asiantuntijapalvelut	40 000 €	
<p>MUU VESIHUOLTOTYÖ Kesken toimintakauden pienehköjen vesihuoltohankkeiden toteuttaminen sekä yksittäisten kiinteistöjen pitkien tonttilinjoiden rakentaminen</p>	Rakentamisen takia kesken talousarviovuoden tulevat pienehköt vesihuoltotyöt. Tonttiliittymien rakentaminen	60 000 €	Yhteensä: 157 055 €

Vesihuollon perusparannuksesta jäi tekemättä seuraavat kohteet: Kirkonkylän JV tiiveys- ja kuntotarkastus, jonka kilpailutusta ei tehty, koska vesilaitokselta on puuttunut yksi henkilötyövuosi koko vuoden 2023 ajan pitkän poissaolon vuoksi.

Kenttätien putkisiirtoja ei voitu tehdä suunnitelmamuutosten takia. Tämä hanke tehdään putkiston kapasiteetti tarpeen tarkennuttua. Paavalinvuoren PK aseman saneeraus siirrettiin laadultaan riittävien materiaalien heikon saatavuuden takia seuraavalle vuodelle.

Näille hankkeille varattuja määrärahoja jouduttiin käyttämään ennakoimattomiin töihin. Muun muassa Tarvoinpolulle jouduttiin hankkimaan jäteveden linjapumppaamo putkistoiheen. Lisäksi on etsitty useita kiinteistöille meneviä vesi- ja viemäriputkia, joita ei ole ajan saatossa tarkemmitattu, eikä tuotu kartoille.

Lisämääräraha haettiin linjapumppaamoiden saneerausta varten, joista kaikki toteutettiin, mutta edellä mainituista syistä muita työkohteita jäi toteuttamatta.

Vesihuoltolaitoksen kalusto

KOHDE	TA 23	TP 23
Kalusto	Ajoneuvo 40 000 €	Ajoneuvo toimitettiin vuoden 2023 aikana ja vesisäiliö hankittiin.
	2x1m3 vesisäiliö 5 000 €	38 186 €

10.3 Vesihuollon rahoituksen toteutuminen

RAHOITUSLASKELMA	Talousarvio	Määrärahojen muutokset	Vuoden alusta	Erotus	Ero %
TOIMINNAN RAHAVIRTA					
Liikeylijäämä (-alij)	-153 526	-64 500	-323 348,89	105 322,73	148,30
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	575 716,42	-575 716,42	0,00
Rahoitustuotot ja -kulut	-46 740	0	-46 743,80	3,80	100,00
Tulorahoituksen korjauserät	0	0	271 906,65	-271 906,65	0,00
	-200 266	-64 500	477 530,38	-742 296,54	180,40
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA					
Investointimenot	-2 377 500	-200 000	-2 438 841,03	-138 658,97	94,60
Pysyvien vastaavien					
	-2 377 500	-200 000	-2 438 841,03	-138 658,97	94,60
TOIMIN. JA INVEST. RAHAVIRTA	-2 577 766	-264 500	-1 961 310,65	-880 955,51	69,00
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA					
Antolainojen muutokset					
Lainakannan muutokset					
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Saamisten muutos muilta	0	0	-104 385,11	104 385,11	0,00
Korott.velk. muutos kun- nalta	0	0	2 059 322,65	-2 059 322,65	0,00
Korott.velk. muutos muilta	0	0	6 373,11	-6 373,11	0,00
	0	0	1 961 310,65	-1 961 310,65	0,00
Rahoituksen rahavirta	0	0	1 961 310,65	-1 961 310,65	0,00
RAHAVAROJEN MUUTOS	-2 577 766	-264 500	0,00	-2 842 266,16	0,00

10.4 Vesihuollon tilinpäätöslaskelmat

TULOSLASKELMA	2023	2022
LIIVEVAIHTO	1 885 056,14	1 771 422,11
Valmistus omaan käyttöön	0,00	179 916,03
Materiaalit ja palvelut		
Aineet tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-317 082,40	-225 598,06
Palvelujen ostot	-610 743,65	-708 647,80
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-487 179,99	-471 645,25
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-106 012,99	-87 540,79
Muut henkilösivukulut	-16 569,89	-18 118,51
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman muk. poistot	-575 716,42	-452 709,84
Liiketoiminnan muut kulut	-95 099,69	-71 077,40
LIIEKEYLIJÄÄMÄ (-ALIJÄÄMÄ)	-323 348,89	-83 999,51
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korvaus peruspääomasta	-46 743,80	-46 743,80
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-370 092,69	-130 743,31
Satunnaiset tuotot ja -kulut		
YLI-/ALIJÄÄMÄ ENNEN VAR.	-370 092,69	-130 743,31
TILIKAUDEN YLI- / ALIJÄÄMÄ	-370 092,69	-130 743,31

TASE	2023	2022
VASTAAVAA		
A PYSYVÄT VASTAAVAT		
I Aineettomat hyödykkeet		
II Aineelliset hyödykkeet		
1. Maa- ja vesialueet	221 011,31	197 254,84
3. Kiinteät rakenteet ja laitt	7 492 178,29	5 683 644,44
4. Koneet ja kalusto	49 506,21	18 671,92
Aineelliset hyödykkeet yht	7 762 695,81	5 899 571,20
III Sijoitukset		
1. Osakkeet ja osuudet	566 428,34	566 428,34
Sijoitukset yhteensä	566 428,34	566 428,34
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	8 329 124,15	6 465 999,54
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
C VAIHTUVAT VASTAAVAT		
I Vaihto-omaisuus		
II Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
1. Myyntisaamiset	581 518,15	500 359,14
4. Muut saamiset	160 379,27	205 750,76
5. Siirtosaamiset	68 679,56	81,97
Lyhytaikaiset saamiset yht.	810 576,98	706 191,87
Saamiset yhteensä	810 576,98	706 191,87
III Rahoitusarvopaperit		
IV Rahat ja pankkisaamiset		
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	810 576,98	706 191,87
VASTAAVAA YHTEENSÄ	9 139 701,13	7 172 191,41
VASTATTAVAA		
A OMA PÄÄOMA		
I Peruspääoma		
IV Ed.tilikausien yli/alijäämä	2 769 924,22	2 628 760,88
V Tilikauden yli/alijäämä	-370 092,69	-130 743,31
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	3 178 894,88	3 277 080,92

B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET
VARAUKSET

C PAKOLLISET VARAUKSET

D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT

E VIERAS PÄÄOMA

I Pitkäaikainen

7. Muut velat	2 508 942,10	2 430 621,30
Pitkäaikainen vieras po. yht.	2 508 942,10	2 430 621,30

II Lyhytaikainen

7. Ostovelat	356 976,58	427 295,58
8. Korottomat velat kunnalta	2 873 706,22	814 383,57
9. Muut velat/Liittymismaksut	105 740,96	108 411,35
10. Siirtovelat	115 440,39	114 398,69
Lyhytaikainen vieras po. yht.	3 451 864,15	1 464 489,19
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	5 960 806,25	3 895 110,49

VASTATTAVAA	9 139 701,13	7 172 191,41
-------------	--------------	--------------

10.5 Esitys vesihuollon tilikauden tuloksen käsittelystä

Esitetään, että tilikauden alijäämä -370 092,69 euroa siirretään edellisten tilikausien yli- ja alijäämän tilille, jossa on tämän jälkeen kertynyttä ylijäämää 2 399 831,53 euroa.

10.6 Vesihuollon tilinpäätöksen liitetiedot

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja menetelmät

Noudatetaan samoja arvostus- ja jaksotusperiaatteita kuin kunnan kirjanpidossa.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Eriytettyyn tulos- ja rahoituslaskelmaan otetaan ulkoisten tulojen ja menojen lisäksi sisäinen tulo, meno tai rahoituserä, jossa vastapuolena on kunnan muu toiminta.

Eriytettyyn taseeseen otetaan sisäinen saatava ja velka sekä sisäinen kate, jossa vastapuolena on kunnan muu toiminta.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus.

Edellisten tilikausien yli-/alijäämään on kirjattu korjauksena Alva jätevesien hyvitys 271 906,65 € vuosilta 2020-2022.

Vesihuollosta on tehty eriytetty tilinpäätös jo vuodelta 2015 alkaen.

Tuloslaskelman liitetiedot

		2023	2022
TOIMINTATULOT			
3001	Vesimaksut	603 989,84	576 084,85
3005	Jätevesimaksut	828 843,70	753 134,63
3008	Perusmaksut	364 111,55	337 903,89
3060	Tonttiliittymien tarvikemaksut	22 055,20	33 822,40
3160	Myyntituotot muilta	572,66	1 482,56
30021	S. vesimaksut	27 280,55	28 626,06
30061	S. jätevesimaksut	38 202,64	40 367,72
*	Myyntitulot	1 885 056,14	1 771 422,11
	TOIMINTATULOT YHTEENSÄ	1 885 056,14	1 771 422,11

Poistosuunnitelma

Käytetään Muuramen kunnan poistosuunnitelmaa

Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10 000 euroa kirjataan vuosikuluksi.

Kalusto		2023	2022
4580	Kalusto	-10 359,44	-7 276,88

Palvelujen ostojen erittely		2023	2022
Palvelujen ostot		-610 743,65	-708 647,80

Taseen liitetiedot

Pysyvät vastaavat ja muut pitkäaikaiset sijoitukset

	Maa-alueet	Kiinteät rak. ja laitteet	Koneet ja kalusto	Osakkeet ja osuudet	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	197 255	5 683 644	18 672	566 428	6 465 999
Lisäykset tilikauden aikana	23 756	2 376 898	38 186		2 438 841
Rahoitusosuudet tilikaudella					
Vähennykset tilikauden aikana					
Siirrot erien välillä					
Tilikauden poistot		568 364	7 352		575 716
Arvonalennukset ja niiden pal.					
Poistamaton hankintameno 31.12.	221 011	7 492 178	49 506	566 428	8 329 124

11 KILPAILULAIN 30 D § MUKAAN ERIYTETYT TOIMINNOT

Kirjanpidon eriyttämisvelvollisuuden keskeinen sisältö:

Kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaa taloudellista toimintaa harjoittavan kunnan, kuntayhtymän, valtion taikka niiden määräysvaltaan kuuluvan yksikön on pidettävä tästä toiminnastaan erillistä kirjanpitoa.

Eriytetyn toiminnan tuotot ja kulut tulee esittää tilikausikohtaisena tuloslaskelmana, jonka tulee olla johdettavissa toimijan kirjanpidosta. Esittämistapana on käytetty kunnan tulosbudjetin kaavaa liikelaitoskaavan asemasta.

Pienimuotoinen toiminta rajataan eriyttämisvelvollisuuden ulkopuolelle. Säännöstä ei sovelleta silloin, kun säännöksessä tarkoitetun yksikön kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan liikevaihto on alle 40 000 €.

	2023	2022
4401 Hakamuurame		
Tulosbudjetti		
Toimintatulot		
Muut tulot	70 473,96	72 219,70
Toimintamenot		
Muut menot	-54 835,02	-60 341,82
TOIMINTAKATE	15 638,94	11 877,88
VUOSIKATE	15 638,94	11 877,88
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	15 638,94	11 877,88

Kiinteistö Oy Muuramen Hakamuurame on syksyllä 2019 muutettu asunto-osakeyhtiöksi. Muuramen kunta omistaa osakkeista 94,7 %. Asunto-osakeyhtiön yhtiökokous on määritellyt vuoden 2023 vuokratason ja muut maksut. Laskentakohteelle on kohdistettu vuokratulot ja -menot.

	2023	2022
4357 Manttaalintien pk		
Tulosbudjetti		
Toimintatulot		
Myyntitulot	10 465,20	10 465,20
Muut tulot	87 132,00	87 132,00
Toimintamenot		
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-1 864,55	-1 058,10
Palvelujen ostot	-13 351,75	-18 064,54
Muut menot	-102 241,83	-110 592,40
TOIMINTAKATE	-19 860,93	-32 117,84
VUOSIKATE	-19 860,93	-32 117,84
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-19 860,93	-32 117,84

Muuramen kunta on leasingvuokrannut Kuntarahoitukselta Manttaalintien päiväkotit -kiinteistön ja vuokraa sitä Norlandia Päiväkodit Oy:lle.

	2023	2022
4370 Riihivuori		
Tulosbudjetti		
Toimintatulot		
Myyntitulot	58 013,60	75 894,58
Muut tulot	48 088,49	91 459,06
Toimintamenot		
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-91 987,33	-92 277,17
Palvelujen ostot	-73 298,30	-55 367,66
Henkilöstömenot	-4 216,62	-1 147,54
Muut menot	-21 593,55	-2 578,83
TOIMINTAKATE	-84 993,71	15 982,44
VUOSIKATE	-84 993,71	15 982,44
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poisto	-50 000,00	-50 000,00
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-134 993,71	-34 017,56

Riihivuori-kiinteistöllä toimii kesäteatteri, ravintolayrittäjä ja rinneyrittäjä. Lisäksi majoituskapasiteetista ja asuntovaunupaikoista saadaan välittäjän kautta pientä vuokratuottoa.

	2023	2022
4460 Tonttiliittymien rakentam.		
Tulosbudjetti		
Toimintatulot		
Myyntitulot	22 055,20	33 822,40
Toimintamenot		
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-2 109,00	-3 067,80
Palvelujen ostot	-136,22	-817,69
Henkilöstömenot	-335,59	-2 705,40
TOIMINTAKATE	19 474,39	27 231,51
VUOSIKATE	19 474,39	27 231,51
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	19 474,39	27 231,51

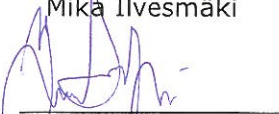

Tonttiliittymien rakentaminen tehdään tonttikauppojen toteutumisen jälkeen.

12 ERIYTETTYJEN TILINPÄÄTÖSTEN VAIKUTUS KUNNAN TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMISEEN

TULOSLASKELMA	Kunta ilman vesihuoltoa	Vesihuolto	Muuramen kunta
TOIMINTATULOT			
Myyntitulot	2 558 266	1 885 056	4 443 322
Maksutulot	879 152	0	879 152
Tuet ja avustukset	879 702	0	879 702
Muut toimintatulot	6 910 614	0	6 910 614
TOIMINTATULOT YHTEENSÄ	11 227 733	1 885 056	13 112 790
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	48 653	0	48 653
TOIMINTAMENOT			
Henkilöstömenot	-21 273 362	-609 763	-21 883 125
Palvelujen ostot	-7 865 949	-558 193	-8 424 141
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-2 993 209	-316 699	-3 309 908
Avustukset	-2 945 030	0	-2 945 030
Muut toimintamenot	-6 502 606	-92 478	-6 595 084
TOIMINTAMENOT YHT.	-41 580 154	-1 577 133	-43 157 288
TOIMINTAKATE	-30 303 768	307 923	-29 995 845
Verotulot	23 834 925	0	23 834 925
Valtionosuudet	13 071 662	0	13 071 662
Rahoitustulot ja -menot			
Korkotulot	15 235	0	15 235
Muut rahoitustulot	158 968	0	158 968
Korkomenot	-737 240	0	-737 240
Muut rahoitusmenot	-80 216	-46 744	-126 960
VUOSIKATE	5 959 565	261 179	6 220 744
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunn.mukaiset poistot	-4 022 267	-575 716	-4 597 984
Satunnaiset erät	-12 600	0	-12 600
TILIKAUDEN TULOS	1 924 698	-314 537	1 610 161
Varausten lisäys	-1 600 000	0	-1 600 000
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	324 698	-314 537	10 161

13 TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET

Muuramessa 25.päivänä maaliskuuta 2024

 Mika Ilvesmäki	 Marja Raiskinmäki	 Arto Liikanen
 Jenni Ahvenlampi	 Minna Häkkinen	 Asko Juuti
 Jaakko Kaistinen	 Riikka Purola	 Heli Räsänen
 Jarkko Määttänen		

Tilintarkastusmerkintä

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Muuramessa .päivänä .kuuta 2024.

BDO Audiator Oy

Minna Ainasvuori
HT, JHT

14 LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA

1. Toimintakertomus
 - Tuloslaskelma
 - Rahoituslaskelma
 - Tase
 - Talousarviovertailu
 - Konsernituloslaskelma
 - Konsernin rahoituslaskelma
 - Konsernitase
2. Päiväkirja
3. Pääkirja
4. Tositteisto
 - Tositelajit
 - 1 Pankkitositteet
 - 4 Palkkatapahtumat
 - 10 KP Laskennalliset
 - 12 SL Laskennalliset
 - 16 Alv-jako
 - 20 Ostolaskujen maksut
 - 22 WF Ostolaskut
 - 25 Approval ostolaskut
 - 30 Myyntireskontran suoritukset
 - 31 Myyntilaskut/taloustoimisto
 - 32 Myyntilaskut/asuntotoimisto
 - 33 Myyntilaskut/Effica-päivähoito
 - 34 Myyntilaskut/Effica-kotipalvelu
 - 35 Myyntilaskut/vesilaskut
 - 36 Myyntilaskut/tekninen toimisto
 - 39 Myyntilaskut/hyvinvointi/intime
 - 89 Sisäinen laskutus
 - 90 Muistiot
 - 96 Kirjanpidon tulos
 - 97 Kirjanpidon tulos laskennallinen
 - 98 Sisäisen laskennan tulos
 - 99 Sisäisen laskennan tulos laskennallinen
5. Osakirjanpitojen tapahtumaluettelot
 - osto- ja myyntireskontra
 - palkkakirjanpito
6. Poistosuunnitelmat
7. Pysyvien vastaavien kirjanpito
8. Lainakirjanpito

15 SELVITYS KIRJANPIDON SÄILYTYKSESTÄ

Pysyvästi säilytettävät (kunnan päätearkisto):

- tasekirja

Sähköisessä arkistossa 10 vuotta:

- pääkirjat (kp/sl)
- päiväkirjat (kp/sl)
- reskontralistat (osto- ja myyntireskontra)
- saldolistat (osto- ja myyntireskontra)
- WF ostolaskut (tositelaji 22)
- Approval ostolaskut (tositelaji 25)
- talousarviovertailut (sl)
- taseet (sl)
- tuloslaskelmat (sl)
- rahoituslaskelmat (sl)

Muut tositteet ja raportit säilytetään kunnan päätearkistossa 10 vuotta tai ESR-hankkeen edellyttämän säilytysajan. Kiinteistöinvestointeihin liittyvät tositteet korvataan 10 vuoden jälkeen selvityksillä, joista käy ilmi Verohallituksen määräämät seikat (AVL 209 m §).

MENETELMÄKUVAUKSET

Kunnassa on tehty menetelmäkuvaukset kirjanpito- ja ostolaskujen käsittelyprosessista sekä perintäprosessista.

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This documents contains 197 pages before this page

Dokumentet inneholder 197 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 197 sivua ennen tätä sivua

Dette dokument indeholder 197 sider før denne side

Detta dokument innehåller 197 sidor före denna sida

authority to sign

representative

custodial

asemavaltuus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmateckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende